

67.91
Т 594
18366

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

Тусгай дугаар

І БОТЬ

МОНГОЛ УЛСЫН ОЛОН УЛСЫН ГЭРЭЭ

Улсын Их Хурлын Тамгын газар,

Гадаад хэргийн яам

Улаанбаатар хот

2004 он

ӨМНӨТГӨЛ

Манай улс 1921 оноос өнөөг хүртэл 3000 орчим хоёр талт олон улсын гэрээ байгуулж, 180-аад олон талт гэрээнд нэгдэн ороод байна. Монгол Улсын олон улсын гэрээ нь Үндсэн хуулийн дагуу дотоодын хууль тогтоомжийн нэгэн адил үйлчилдэг. Дотоодын хууль тогтоомжийн дагуу үйлчлэх Монгол Улсын олон улсын гэрээг шүүх, прокурор зэрэг хуулийн байгууллагаас хэрэглэхэд албан ёсны орчуулга зайлшгүй шаардагддаг билээ.

Олон улсын аливаа гэрээний орчуулга төрийн албан ёсны хэвлэл “Төрийн мэдээлэл” эмхтгэлд хэвлэгдэж байж албан ёсны болох бөгөөд энэхүү орчуулгыг Гадаад хэргийн яам хариуцан гүйцэтгэдэг журамтай. Монгол Улсын олон улсын гэрээг албан ёсоор хэвлүүлэх асуудал зайлшгүй тавигдаж байгаа өнөө үед манай улсын нэгдэж орсон олон талт гэрээний албан ёсны орчуулгыг ёсчлон гүйцэтгэж, “Төрийн мэдээлэл” эмхтгэлд хэвлүүлэх ажлыг Улсын Их Хурлын Тамгын газар, Гадаад хэргийн яам, Хууль зүй, дотоод хэргийн яам, Хүний эрхийн үндэсний комисс хамтран эхлүүлж байна.

Бид эхний ээлжинд нэн шаардлагатай олон улсын 60 орчим гэрээг түүвэрлэн авч, “Төрийн мэдээлэл” эмхтгэлд хоёр ботиор хэвлүүлэхээр шийдвэрлэсэн болно. Энэхүү хоёр ботийг хэвлүүлэхэд “Ардчилсан парламентыг дэмжих”, “Монгол Улсын Хүний эрхийн үндэсний комиссын чадавхийг дээшлүүлэх”, “Монгол Улсад Хүний эрхийг хангах үндэсний хөтөлбөр боловсруулах” зэрэг НҮБ-аас хэрэгжүүлж байгаа төслийн холбогдох байгууллагууд санхүүгийн дэмжлэг үзүүлсэнд нэн талархалтай байна.

Мөн энэ хоёр ботийн баталгаат орчуулгыг эцэслэн хянаж, хэвлүүлэх ажлыг зохион байгуулахад биечлэн тусалсан Гадаад хэргийн сайд Ц.Мөнх-Оргилд гүн талархал илэрхийлье.

Түүнчлэн дээрх хоёр ботид орсон Монгол Улсын олон улсын гэрээний орчуулгыг хийж эцэслэхэд гүн туслалцаа үзүүлсэн УИХ-ын Тамгын газар, ГХЯ, ХЗДХЯ, Улсын Дээд Шүүх, Хууль зүйн үндэсний төвийн ажилтнууд болон ахмад дипломатч Ц.Гомбосүрэн, Д.Ёндон, Б.Должинцэрэн болон Элчин сайд асан Ж.Энхсайхан нарт чин сэтгэлийн талархал дэвшүүлье.

Бид Монгол Улсын олон улсын гэрээг “Төрийн мэдээлэл” эмхтгэлд нэгдсэн захиалгаас гадуур тусгай цуврал дугаараар хэвлүүлэх эл ажлын хүрээнд эхний хоёр ботийг та бүхэнд толилуулж байгаа бөгөөд эхний ботид хүний эрхтэй холбоотой Монгол Улсын нэгдэж орсон олон талт гэрээг оруулав. Дараагийн ботид НҮБ-ын дүрэм, дипломат, консулын харилцаа, Олон улсын шүүх болон Олон улсын эрүүгийн шүүхийн дүрэм, маргааныг арбитраар шийдвэрлэх зэрэг олон улсын эрх зүйн салбарт Монгол Улсын нэгдэн орсон олон улсын гэрээг хэвлүүлэхээр зэхэж байна.

Улсын Их Хурлын Тамгын газрын

Ерөнхий нарийн бичгийн дарга,

“Төрийн мэдээлэл” эмхтгэлийн эрхлэгч

Н.ЛУВСАНЖАВ

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН АЛБАН МЭДЭЭЛЭЛ

Улаанбаатар хот

2004 оны 12 дугаар сарын 10-ны өдөр

ТУСГАЙ ДУГААРЫН I БОТЬ

Гарчиг

Нэг. ХҮНИЙ ЭРХИЙН КОНВЕНЦУУД

1.	Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглал.....	5
2.	Иргэний болон улс төрийн эрхийн тухай олон улсын пакт.....	11
3.	Иргэний болон улс төрийн эрхийн тухай олон улсын пактын нэмэлт I протокол.....	28
4.	Эдийн засаг, нийгэм, соёлын эрхийн тухай олон улсын пакт	32
5.	Эмэгтэйчүүдийн улс төрийн эрхийн тухай конвенц.....	41
6.	Эмэгтэйчүүдийг алагчилах бүх хэлбэрийг устгах тухай конвенц.....	44
7.	Эмэгтэйчүүдийг алагчилах бүх хэлбэрийг устгах тухай конвенцийн нэмэлт протокол.....	55
8.	Эмэгтэйчүүдийг алагчилах бүх хэлбэрийг устгах тухай конвенцийн 20 дугаар зүйлийн I дэх хэсэгт оруулсан нэмэлт өөрчлөлт.....	60
9.	Хүүхдийн эрхийн тухай конвенц.....	62
10.	Хүүхдийг зэвсэгт мөргөлдөөнд оролцуулахын эсрэг Хүүхдийн эрхийн тухай конвенцид оруулах нэмэлт протокол.....	80
11.	Хүүхдийг худалдах, хүүхдийн биеийг үнэлэх, хүүхдийг садар самуунд сурталчилахын эсрэг Хүүхдийн эрхийн тухай конвенцид оруулах нэмэлт протокол.....	85
12.	Хүүхдийн эрхийн тухай конвенцийн 43 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт оруулсан нэмэлт өөрчлөлт.....	93
13.	Хүүхдийг хамгаалах болон улс хооронд үрчлэх асуудлаар хамтран ажиллах тухай конвенц.....	94
14.	Сайн дурын үндсэн дээр гэрлэх, гэрлэх насны доод хязгаар болон гэрлэлтийг бүртгэх тухай конвенц.....	106

15. Эрүүдэн шүүх болон бусад хэлбэрээр хэрцгий, хүнлэг бусаар буюу хүний нэр төрийг доромжлон харьцаж, шийтгэхийн эсрэг конвенц.....109
16. Төрлөөр устгах гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, тийм гэмт хэрэг үйлдэгчдийг шийтгэх тухай конвенц.....120
17. Дайны гэмт хэрэг болон хүн төрөлхтний эсрэг гэмт хэрэгт хөөн хэлэлцэх хугацаа үл хэрэглэх тухай конвенц124
18. Арьс үндсээр алагчилах үзлийн бүх хэлбэрийг устгах тухай олон улсын конвенц127
19. Спортод апартеид бодлого явуулахын эсрэг олон улсын конвенц.....138
20. Апартеидын гэмт хэргийг таслан зогсоох, тийм гэмт хэрэг үйлдэгчдийг шийтгэх тухай олон улсын конвенц.....145
21. Боловсролын талаар алагчилахтай тэмцэх тухай конвенц.....151

Хоёр. ОЛОН УЛСЫН ХӨДӨЛМӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН КОНВЕНЦУУД

22. Аж үйлдвэрийн салбарт ажилд авах насны доод хязгаарын тухай Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын 59 дүгээр конвенц (хянаж өөрчилсөн)157
23. Эвлэлдэн нэгдэх эрх чөлөө болон байгууллага байгуулах эрхийг хамгаалах тухай Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын 87 дугаар конвенц162
24. Зохион байгуулах, хамтын хэлэлцээ хийх эрхийн тухай Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын 98 дугаар конвенц167
25. Тэгш шан хөлс олгох тухай Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын 100 дугаар конвенц.....171
26. Тэгш шан хөлс олгох тухай Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын 100 дугаар конвенцийн 90 дүгээр зөвлөмж175
27. Эхчүүдийг хамгаалах тухай Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын 103 дугаар конвенц (хянаж өөрчилсөн).....177
28. Алагчилахгүй байх (ажил мэргэжил, хөдөлмөр эрхлэлт) тухай Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын 111 дүгээр конвенц.....184
29. Алагчилахгүй байх (ажил мэргэжил, хөдөлмөр эрхлэлт) тухай Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын 111 дүгээр конвенцийн 111 дүгээр зөвлөмж187
30. Хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлогын тухай Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын 122 дугаар конвенц.....191
31. Хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлогын тухай Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын 122 дугаар конвенцийн 122 дугаар зөвлөмж.....194

УИХ-ЫН НОМИН
САН № 18366

МОНГОЛ УЛСЫН
ТӨР ОЛОН УЛСЫН

ЭРХЛЭЛТ

32. Газар доор буюу уурхайд ажиллагсдын насны доод хязгаарын тухай Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын 123 дугаар конвенц.....208
33. Газар доор буюу уурхайд ажиллагсдын насны доод хязгаарын тухай Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын 123 дугаар конвенцийн 124 дүгээр зөвлөмж.....211
34. Үйлдвэрийн газарт ажилчдын төлөөлөгчдийн эрхийг хамгаалах болон тэдэнд олгогдох бололцооны тухай Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын 135 дугаар конвенц.....213
35. Үйлдвэрийн газарт ажилчдын төлөөлөгчдийн эрхийг хамгаалах болон тэдэнд олгогдох бололцооны тухай Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын 135 дугаар конвенцийн 143 дугаар зөвлөмж216
36. Хөдөлмөрийн насны доод хязгаарын тухай Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын 138 дугаар конвенц220
37. Хөдөлмөрийн насны доод хязгаарын тухай Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын 138 дугаар конвенцийн 146 дугаар зөвлөмж227
38. Олон улсын хөдөлмөрийн хэм хэмжээний хэрэгжилтийг дэмжих гурван талт зөвлөлдөөний тухай Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын 144 дүгээр конвенц.....231
39. Олон улсын хөдөлмөрийн хэм хэмжээний хэрэгжилтийг дэмжих гурван талт зөвлөлдөөний тухай Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын 144 дүгээр конвенцийн 152 дугаар зөвлөмж.....234
40. Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын 155 дугаар конвенц.....237
41. Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын 155 дугаар конвенцийн 164 дүгээр зөвлөмж.....244
42. Тахир дутуу хүмүүсийн мэргэжлийн нөхөн сэргээлт, хөдөлмөр эрхлэлтийн тухай Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын 159 дүгээр конвенц.....252
43. Тахир дутуу хүмүүсийн мэргэжлийн нөхөн сэргээлт, хөдөлмөр эрхлэлтийн тухай Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын 159 дүгээр конвенцийн 168 дугаар зөвлөмж.....256
44. Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийн тухай Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын 182 дугаар конвенц..... 264

Нэг. ХҮНИЙ ЭРХИЙН КОНВЕНЦУУД

1. ХҮНИЙ ЭРХИЙН ТҮГЭЭМЭЛ ТУНХАГЛАЛ

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблейн 217/A/III/ тогтоолоор 1946 оны 12 дугаар сарын 10-ны өдөр баталж, түүний бүх заалтыг дагаж мөрдөхийг гишүүн улсуудад уриалжээ.

УДИРТГАЛ

Хүн төрөлхтний ам бүлийн гишүүн бүхэнд угаас заяасан нэр төр болон тэдний адил тэгш, салшгүй эрхийг хүлээн зөвшөөрөх нь эрх чөлөө, шударга ёс, бүх нийтийн энх тайвны үндэс мөнийг иш үндэс болгон;

хүний эрхийг үл тоомсорлох, басамжлах нь зон олны ариун сэтгэлийг сэвтээн жигшээсэн балмад үйлдэлд хүргэж байсан бөгөөд хүмүүс үгээ хэлэх, итгэл үнэмшилтэй байх эрх чөлөөтэй түүнчлэн айх аюулгүй, гачигдах зовлонгүй дэлхий ертөнцийг бий болгох нь хүн ардын эрхэм дээд эрмэлзэл мөн хэмээн үзэж;

хүмүүс эзэрхэг засаглал, дарлалын эсрэг өөрийн эрхгүй эцсийн арга болгон зэвсэглэн босоход хүргэхгүйн тулд хүний эрхийг хуулиар хамгаалах нь нэн чухал гэдгийг анхааран;

улс түмний хооронд найрсаг харилцаа хөгжүүлэхэд тус дөхөм үзүүлэх нь нэн чухлыг харгалзан;

хүн үндсэн эрхтэй, хувь хүн нэр төр, үнэ цэнэтэй, эрэгтэй, эмэгтэйчүүд тэгш эрхтэй гэдэгт Нэгдсэн Үндэстний улс түмэн итгэл төгс байгаага дүрмээрээ нотлохын хамт, илүү эрх чөлөөтэй байдалд нийгмийн дэвшлийг урагшлуулах, амьдралын нөхцлийг сайжруулахад дөхөм үзүүлэхээр шийдвэрлэснийг харгалзан;

гишүүн улсууд Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагатай хамтран хүний эрх, үндсэн эрх чөлөөг нийтээр хүндлэн сахихад тус дөхөм үзүүлэх үүрэг авсныг үндэслэн;

энэхүү үүргийг бүрэн биелүүлэхэд хүний эрх, эрх чөлөөг нийтээр нэг мөр ойлгох явдал нэн чухал ач холбогдолтойг харгалзан;

тийнхүү, үүний учир,

Ерөнхий Ассамблей,

Энэхүү хүний эрхийн түгээмэл тунхаглалыг дэлхийн бүх улс түмэн, бүх улс гүрэн хэрэгжүүлэхийг эрмэлзвэл зохих нийтлэг зорилт болгон дэвшүүлж, энэ зорилтын үүднээс хүн бүр, нийгмийн нэгж байгууллага бүхэн эл Тунхаглалыг байнга бодолцон гэгээрч боловсрох замаар хүний эрх, эрх чөлөөг хүндэтгэн сахихад дөхөм үзүүлэхийг эрмэлзэх ёстойг, түүнчлэн үндэсний болон олон улсын хэмжээний дэвшилтэт арга хэмжээ авах замаар эдгээр эрх, эрх чөлөөг Нэгдсэн Үндэстний гишүүн улсын ард түмэн, тэдгээр улсын эрх мэдлийн нутаг дэвсгэр дээр оршин суудаг ард

түмний аль алианаар нь бүх нийтээр үр нөлөөтэй хүлээн зөвшөөрүүлж, дагаж мөрдөх явдлыг хангахад тус дөхөм үзүүлэхийг эрмэлзэх ёстойг зарлан тунхаглаж байна.

1 дүгээр зүйл

Хүн бүр төрөхөөсөө эрх чөлөөтэй, нэр төр, эрхийнхээ хувьд адил тэгш байна. Тэдэнд оюун ухаан, өрлөг сэтгэл заяасан бөгөөд өөр хоорондоо ахан дүүгийн ёсоор харилцах ёстой.

2 дугаар зүйл

Хүн бүр энэ Тунхаглалд заасан бүхий л эрх, эрх чөлөөг арьс үндэс, арьсны өнгө, хүйс, хэл, шашин шүтлэг, улс төрийн болон бусад үзэл бодол, үндэсний буюу нийгмийн гарал, эд хөрөнгө, язгуур угсаа болон бусад байдлын ялгааг эс харгалзан ямар ч гадуурхалгүйгээр эдлэх ёстой. Мөн түүнчлэн тухайн хүнийг харьяалдаг улс буюу нутаг дэвсгэрийн улс төр, эрх зүй болон олон улсын статус ямар ч байлаа гэсэн, тухайлбал, тусгаар тогтносон буюу асрамжинд байгаа, өөрөө эс удирдах зэрэг бүрэн эрхт байдал нь ямар ч байдлаар хязгаарлагдмал байсан тэр нь ялгаварлах үндэс болох ёсгүй.

3 дугаар зүйл

Хүн бүр амьд явах, эрх чөлөөтэй байх, халдашгүй дархан байх эрхтэй.

4 дүгээр зүйл

Хэнийг ч боолчлох буюу бусдын эрхшээлд байлгах ёсгүй. Аливаа төрлийн боолчлол болон боолын худалдааг хориглоно.

5 дугаар зүйл

Хэнд ч эрүү шүүлт тулган эсхүл хэнтэй ч хэрцгийгээр, хүний ёсноос гадуур буюу нэр төрийг нь доромжлон харьцах, шийтгэх ёсгүй.

6 дугаар зүйл

Хүн бүр хаана ч байсан эрх зүйн чадвартай байх эрхээ хүлээн зөвшөөрүүлэх эрхтэй.

7 дугаар зүйл

Хүн бүр хуулийн өмнө адил тэгш бөгөөд ямар ч алагчилалгүйгээр хуулиар адилхан хамгаалуулах эрхтэй. Хүн бүр энэхүү Тунхаглалд харшлах аливаа алагчилалаас болон тийнхүү алагчилахыг өдөөсөн турхиралтаас адилхан хамгаалуулах эрхтэй.

8 дугаар зүйл

Үндсэн хууль болон бусад хуулиар олгосон үндсэн эрх нь зөрчигдвөл хүн бүр эрх мэдэл бүхий үндэсний шүүхээр эрхээ бүрэн сэргээн тогтоолгох эрхтэй.

9 дүгээр зүйл

Хэнийг ч дур мэдэн баривчлах, саатуулах буюу хөөн зайлуулах ёсгүй.

10 дугаар зүйл

Хүн бүр тулгасан аливаа эрүүгийн ял болон эрх үүргээ тодорхойлуулахдаа хараат бус, тал хардаггүй шүүхээр бүрэн адил тэгш үндсэн дээр нээлттэй, шударгаар шүүлгэх эрхтэй.

11 дүгээр зүйл

1. Гэмт хэрэгт буруутгагдаж буй хэн боловч өмгөөлөх бүх боломжоор хангагдсан нээлттэй шүүх хурлаар гэм буруутайг нь хуулийн дагуу тогтоох хүртэл гэм буруутгүй гэж тооцогдох эрхтэй.

2. Тухайн үед үндэсний буюу олон улсын хуулийн дагуу гэмт хэрэгт эс тооцож байсан аливаа үйлдэл буюу эс үйлдлийг үндэслэж, хэнийг ч гэмт хэрэгт яллан шийтгэх ёсгүй. Түүнчлэн гэмт хэрэг гарсан тэр үед ногдуулж болох байснаас илүү хүнд ял тохоож болохгүй.

12 дугаар зүйл

Хэний ч хувийн болон гэр бүлийн амьдралд хөндлөнгөөс дур мэдэн оролцох, орон байрны халдашгүй байдал, захидал харилцааных нь нууц болон нэр төр, алдар хүндэд нь халдах ёсгүй. Тийм оролцоо халдлагын эсрэг хэн ч бай хуулиар хамгаалуулах эрхтэй.

13 дугаар зүйл

1. Хэн боловч улсынхаа дотор чөлөөтэй зорчих, оршин суух газраа чөлөөтэй сонгох эрхтэй.

2. Хэн боловч аливаа улс орныг, түүний дотроо эх орноо орхин явах, эх орондоо эргэж очих эрхтэй.

14 дүгээр зүйл

1. Хэн боловч мөрдөлт мөшгөлтөөс зугтаж, өөр улсад орогнох боломжийг эрэлхийлэх болон орогнох эрхтэй.

2. Улс төрийн бус гэмт хэргийн улмаас буюу Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын зорилго, зарчимд харш хэрэг үйлдсэний улмаас зайлшгүй мөрдөгдөж буй тохиолдолд дээрх эрхийг эдлэж үл болно.

15 дугаар зүйл

1. Хүн бүр иргэний харьяалалтай байх эрхтэй.

2. Аливаа хүний иргэний харьяалал болон харьяаллаа өөрчлөх эрхийг дур мэдэн цушлах ёсгүй.

16 дугаар зүйл

1. Насанд хүрсэн эрэгтэй, эмэгтэй хүмүүс арьс үндэс, яс үндэс, шашин шүтлэгтэй холбогдсон аливаа хязгаарлалтгүйгээр гэрлэх, өрх тусгаарлах эрхтэй. Тэд гэрлэхдээ, гэрлэсний дараа болон гэрлэлтээ цуцлуулах үед тэгш эрх эдлэнэ.

2. Нөхөр, эхнэр болох хоёр хүн чөлөөтэй, харилцан бүрэн зөвшөөрсөн нөхцөлд гэрлэж болно.

3. Гэр бүл бол нийгмийн жам ёсны үндсэн нэгж мөн бөгөөд нийгэм, төрөөр хамгаалуулах эрхтэй.

17 дугаар зүйл

1. Хүн бүр эд хөрөнгийг ганцаараа буюу бусадтай хамтарч өмчлөх эрхтэй.

2. Хэний ч өмч хөрөнгийг дураар хураан авч болохгүй.

18 дугаар зүйл

Хүн бүр чөлөөтэй бодож сэтгэх, шашин шүтэх, эс шүтэх эрхтэй. Энэхүү эрхэнд шашин буюу шүтлэгээ өөрчлөх эрх чөлөө, бие даан буюу бусадтай хамтран нийтийн өмнө болон хувийн журмаар хичээл заах, хурал мөргөл хийх, шашны хийгээд зан үйлийн ёслол үйлдэх зэргээр шашин буюу шүтлэгээ номлох эрх чөлөө багтана.

19 дүгээр зүйл

Хүн бүр өөрийн үзэл бодолтой байх, түүнийгээ чөлөөтэй илэрхийлэх эрхтэй; энэхүү эрхэнд үзэл бодлоо ямар ч хорио саадгүй баримтлах эрх чөлөө, үзэл санаа,

мэдээллийг улсын хилийн заагаар үл хязгаарлан аливаа арга замаар эрж сурвалжлах, хүлээж авах, түгээн дэлгэрүүлэх эрх чөлөө багтана.

20 дугаар зүйл

1. Хүн бүр чөлөөтэй, тайван хуран цуглах, эвлэлдэн нэгдэх эрхтэй.
2. Хэнийг ч аливаа эвлэл холбоонд албадан оруулах ёсгүй.

21 дүгээр зүйл

1. Хүн бүр улсаа удирдахад шууд буюу чөлөөтэй сонгосон төлөөлөгчдөөрөө уламжлан оролцох эрхтэй.

2. Хүн бүр улсдаа төрийн алба хаших тэгш эрхтэй.

3. Ард түмний хүсэл зориг бол засгийн эрх мэдлийн үндэс байх ёстой. Энэ хүсэл зориг нь сонгуулийн бүх нийтийн тэгш эрхийн үндсэн дээр саналыг нууцаар хураах буюу саналаа чөлөөтэй гаргах явдлыг хангахуйц өөр адил чанартай хэлбэрийг ашиглах замаар явуулж байвал зохих тогтмол, хуурамч бус сонгуулиар илрэлээ олно.

22 дугаар зүйл

Хүн бүр нийгмийн гишүүний хувьд нийгмийн хангамж эдлэх, түүнчлэн нэр төрөө хадгалах, биеэ боловсруулж хөгжүүлэхэд зайлшгүй шаардлагатай эдийн засаг, нийгэм, соёлын эрхээ улс бүрийн бүтэц, нөөц бололцоотой уялдуулан үндэсний хүч чармайлт хийгээд олон улсын хамтын ажиллагааны замаар хэрэгжүүлэх эрхтэй.

23 дугаар зүйл

1. Хүн бүр хөдөлмөрлөх, ажлаа чөлөөтэй сонгох, хөдөлмөрийн шударга, аятай нөхцлөөр хангуулах, ажилгүйдлээс хамгаалуулах эрхтэй.

2. Хүн бүр ямар ч алагчилалгүйгээр адил хэмжээний хөдөлмөрт адил хэмжээний шан хөлс авах эрхтэй.

3. Ажил хөдөлмөр эрхэлж байгаа хэн боловч хувийн болон ам бүлийнхээ ахуй амьжиргааг хүний зэрэгтэй авч явахад хүрэлцэхүйц бөгөөд зайлшгүй тохиолдолд нийгмийн хангамжийн эх үүсвэрээр нэмэн арвижуулсан, хийсэндээ таарсан, хүртээмжтэй шан хөлс авах эрхтэй.

4. Хүн бүр эрх ашгаа хамгаалах зорилгоор үйлдвэрчний эвлэл байгуулах буюу үйлдвэрчний эвлэлд нэгдэх эрхтэй.

24 дүгээр зүйл

Хүн бүр ажлын цагаа зохистойгоор хязгаарлуулах, цалинтай ээлжийн амралт эдлэх эрхийг оролцуулан амрах, зав чөлөөтэй байх эрхтэй.

25 дугаар зүйл

1. Хүн бүр хоол хүнс, хувцас хунар, орон байр, эмчилгээ сувилгаа, нийгэм ахуйн зайлшгүй шаардлагатай үйлчилгээг оролцуулаад өөрийн болон ам бүлийнхээ эрүүл мэнд, аж амьдралыг тэтгэхэд хүрэлцэхүйц амьжиргаатай байх эрхтэй. Ажилгүйдэх, өвчлөх, тахир дутуу болох, бэлэвсрэх, өтлөх, эсхүл өөрөөс үл хамаарах бусад шалтгаанаар амь зуулгагүй болох нөхцөлд тэтгэмж авах эрхтэй.

2. Эх нялхас онцгой асрамж, туслалцаа авах эрхтэй. Баталгаатай гэр бүлээс гарсан буюу бутач гэдгээс үл хамааран бүх хүүхэд нийгмээс адилхан хамгаалалт эдлэх ёстой.

26 дугаар зүйл

1. Хүн бүр сурч боловсрох эрхтэй. Наад зах нь анхан шатны болон ерөнхий боловсрол үнэ төлбөргүй байвал зохино. Анхан шатны боловсролыг заавал эзэмшүүлэх ёстой. Техникийн болон тусгай мэргэжлийн боловсрол нийтэд хүртээлтэй байх ёстой. Авьяас чадвартай нь уялдан хүн бүрт дээд боловсрол эзэмших боломж адилхан хүртээлтэй олгох ёстой.

2. Боловсрол нь бие хүнийг өв тэгш хөгжүүлэх, хүний эрх, үндсэн эрх чөлөөг улам бүр хүндэтгэдэг болоход чиглэх ёстой. Боловсрол нь аливаа улс түмэн, янз бүрийн арьстан хийгээд шашны бүлгүүд бие биеэ харилцан ойлгох, хүлцэн тэвчих, эвсэн найрамдах, мөн түүнчлэн Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагаас энх тайвныг сахиулах талаар явуулж буй үйл ажиллагаанд дөхөм үзүүлэх ёстой.

3. Хүүхэддээ олгох боловсролын чиглэлийг сонгоход эцэг эх давуу эрх эдлэнэ.

27 дугаар зүйл

1. Хүн бүр нийгмийнхээ соёлын амьдралд чөлөөтэй оролцох, урлагийн цэнгэлийг эдлэх, шинжлэх ухааны дэвшилд оролцож үр шимийг нь хүртэх эрхтэй.

2. Хүн бүр өөрийн туурвисан шинжлэх ухаан, утга зохиол, уран сайхны бүтээлийн материаллаг болон ёс суртахууны эрх ашгаа хамгаалуулах эрхтэй.

28 дугаар зүйл

Хүн бүр энэхүү Тунхаглалд заасан эрх, эрх чөлөөг бүрэн эдлэж болохуйц нийгмийн болон олон улсын дэг журамд аж төрөх эрхтэй.

29 дүгээр зүйл

1. Хүн бүр нийгмийнхээ өмнө тодорхой үүрэг хүлээх бөгөөд гагцхүү нийгэм л бие хүний чөлөөтэй, өв тэгш хөгжлийг хангана.

2. Хүн бүр эрх, эрх чөлөөгөө эдлэхдээ гагцхүү бусдын эрх, эрх чөлөөг зохих ёсоор хүлээн зөвшөөрч хүндлэх, мөн ардчилсан нийгмийн ёс суртахууны шударга шаардлага, нийгмийн хэв журам, ерөнхий сайн сайхан байдлыг хангах үүднээс хуульчлан тогтоосноос өөр хязгаарлалтад өртөгдөх ёсгүй.

3. Эдгээр эрх, эрх чөлөөг хэрэгжүүлэхдээ Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын зорилго, зарчимтай хэрхэвч зөрчилдүүлж болохгүй.

30 дугаар зүйл

Энэхүү Тунхаглалын ямар ч зүйлийг аль нэг улс, бүлэг буюу бие хүний зүгээс энд тунхагласан эрх, эрх чөлөөг устгахад чиглэсэн аливаа үйл ажиллагаа явуулах буюу тийм үйлдэл хийх эрх олгож байгаа мэтээр мушгин тайлбарлаж болохгүй.

2. ИРГЭНИЙ БОЛОН УЛС ТӨРИЙН ЭРХИЙН ТУХАЙ ОЛОН УЛСЫН ПАКТ

Ерөнхий Ассамблейн 1966 оны 12 дугаар сарын 16-ны 2200А(XXI) тоот тогтоолоор баталж, 1976 оны 3 дугаар сарын 23-ны өдөр хүчин төгөлдөр болсон.*

УДИРТГАЛ

Энэхүү Пактад оролцогч улс,

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Дүрэмд тунхагласан зарчмын дагуу хүн төрөлхтөний ам бүлийн гишүүн бүхэнд угаас заяасан нэр төр болон тэдний адил тэгш, салшгүй эрхийг хүлээн зөвшөөрөх нь эрх чөлөө, шудрага ёс, бүх нийтийн энх тайвны үндэс мөн болохыг анхааралдаа авч,

эдгээр эрх нь хүнд угаас заяасан нэр төрөөс үүдэн гарч байгааг хүлээн зөвшөөрч,

Хүний эрхийн түгээмэл Тунхаглалд зааснаар хүн бүр эдийн засаг, нийгэм, соёлын эрхээ улс төр, иргэнийхээ эрхийн адил эдлэх нөхцлөөр гагцхүү хангагдаж байж л улс төр, иргэний эрх чөлөөгөө эдэлж, айх аюулгүй, гачигдах зовлонгүй байх чөлөөт бие хүний эрхэм зорилго биелэгдэхийг хүлээн зөвшөөрч,

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Дүрэм ёсоор улс гүрэн хүний эрх, эрх чөлөөг бүх нийтээр хүндэтгэн сахих явдлыг хөхиүлэн дэмжих үүрэгтэйг анхааралдаа авч,

* Монгол Улс 1968.01.05-нд гарын үсэг зурж, 1974.11.18-нд соёрхон батласан

хувь хүн бүр бусад хүн болон хамт олныхоо өмнө үүрэг хүлээхийн сацуу энэхүү Пактад хүлээн зөвшөөрсөн эрхийг хөхиүлэн дэмжих, сахиулах талаар чармайх ёстойг анхааралдаа авч,

дор дурдсан зүйлийг тохиролцов:

I ХЭСЭГ

I дүгээр зүйл

1. Бүх ард түмэн өөрөө засан тохинох эрхтэй. Энэхүү эрхийнхээ дагуу тэд улс төрийн статусаа чөлөөтэй тогтоож, эдийн засаг, нийгэм, соёлоо чөлөөтэй хөгжүүлнэ.

2. Бүх ард түмэн харилцан ашигтай байх зарчим дээр тулгуурласан олон улсын эдийн засгийн хамтын ажиллагаагаар болон олон улсын эрх зүйгээр хүлээсэн аливаа үүргээ хохироохгүйгээр байгалийн баялаг, нөөцөө өөрийн зорилгод чөлөөтэй захиран зарцуулна. Аль ч ард түмнийг ямар ч тохиолдолд оршин тогтнох хэрэглүүрээс нь хагацааж үл болно.

3. Энэхүү Пактад-оролцогч бүх улс, түүний дотор, өөрөө эс удирдах болон асрамжийн нутаг дэвсгэрийг захирах хариуцлага бүхий улс, Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Дүрмийн заалтын дагуу өөрөө засан тохинох эрхийг хэрэгжүүлэх явдлыг хөхиүлэн дэмжиж, энэ эрхийг хүндэтгэх ёстой.

II ХЭСЭГ

2 дугаар зүйл

1. Энэхүү Пактад оролцогч улс бүр нутаг дэвсгэртээ болон харьяалалдаа байгаа бүх хүний энэхүү Пактаар хүлээн зөвшөөрсөн эрхийг арьс үндэс, арьсны өнгө, хүйс, хэл, шашин шүтлэг, улс төрийн буюу бусад үзэл бодол, үндэсний буюу нийгмийн гарал, хөрөнгө чинээ, төрсөн буюу бусад байдлаар ялгаварлахгүйгээр хүндэтгэн хангах үүрэгтэй.

2. Хууль тогтоомжийн буюу бусад арга хэмжээ аваагүй байгаа бол энэхүү Пактад оролцогч улс бүр үндсэн хуулийнхаа журам болон энэ Пактын заалтад нийцүүлэн түүнд хүлээн зөвшөөрсөн эрхийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай байж болох хууль тогтоомжийн буюу бусад арга хэмжээг авах үүрэгтэй.

3. Энэхүү Пактад оролцогч улс бүр дараахь үүрэг хүлээнэ:

(а) энэхүү Пактаар хүлээн зөвшөөрсөн эрх, эрх чөлөө нь зөрчигдсөн аливаа хүнийг, ийм зөрчлийг албаны үүргээ гүйцэтгэж байсан этгээд үйлдсэн байсан ч үр нөлөөтэй эрх зүйн хамгаалалтаар хангах;

(б) эрх зүйн хамгаалалт хүссэн аливаа этгээдийн тийм эрхийг эрх бүхий шүүх, захиргаа, хууль тогтоох байгууллага, эсхүл тухайн улсын эрх зүйн тогтолцоонд заасан эрх бүхий бусад байгууллагаас тогтоож байх явдлыг хангах, түүнчлэн шүүхээр хамгаалуулах боломжийг нь хөгжүүлэх;

(с) эрх зүйн хамгаалалт олгож байгаа бол түүнийг эрх бүхий байгууллагаас хэрэгжүүлэх явдлыг хангах.

3 дугаар зүйл

Энэхүү Пактад оролцогч улс түүнд заасан иргэний болон улс төрийн бүх эрхийг эрэгтэй, эмэгтэйчүүдэд тэгш эдлүүлэх үүрэгтэй.

4 дүгээр зүйл

1. Улс үндэстний амьдралд аюул занал тулгарч, энэ тухай албан ёсоор зарлаж нийтийг хамарсан онц байдал тогтоосон үед энэхүү Пактад оролцогч улс уг Пактаар хүлээсэн үүргээсээ тухайн нөхцөл байдлын хурцадмал шинжид дүйх хэмжээгээр ухарсан арга хэмжээ авч болох бөгөөд тэр нь олон улсын эрх зүйгээр хүлээсэн бусад үүрэгт нь харшлах ёсгүйгээс гадна зөвхөн арьс үндэс, арьсны өнгө, хүйс, хэл, шашин шүтлэг буюу нийгмийн гарлаар алагчилах явдалд хүргэхгүй байх ёстой.

2. Энэ заалт нь 6, 7, 8, /1, 2 дахь хэсэг/, 11, 15, 16, 18 дугаар зүйлээс ямар нэгэн байдлаар ухрах үндэслэл болохгүй.

3. Ухрах эрхээ хэрэгжүүлж буй, энэхүү Пактад оролцогч аливаа улс ухарч байгаа заалт болон ухрах болсон шалтгааны талаар уг Пактад оролцогч бусад улсад Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргаар уламжлан даруй мэдэгдэх ёстой. Түүнчлэн ухарсан үүргээ сэргээсэн хугацааг мөнхүү зуучлагчаар уламжлан мэдэгдсэн байх ёстой.

5 дугаар зүйл

1. Аливаа улс, бүлэг буюу хувь этгээд энэхүү Пактаар хүлээн зөвшөөрсөн аливаа эрх, эрх чөлөөг үгүй хийх буюу тэдгээрийг түүнд зааснаас илүү хэмжээгээр хязгаарлахад чиглэсэн үйл ажиллагаа явуулах буюу үйлдэл хийх эрхтэй мэтээр энэхүү Пактын заалтуудыг мушгин тайлбарлаж болохгүй.

2. Энэхүү Пактад оролцогч аливаа улсад хууль, конвенц, журам, заншлаар хүлээн зөвшөөрсөн буюу хэрэгжүүлж байгаа хүний аливаа үндсэн эрхийг тус Пактад хүлээн зөвшөөрөөгүй буюу доогуур хэмжээгээр хүлээн зөвшөөрсөн гэх шалтгаар хязгаарлах буюу бууруулж болохгүй.

III ХЭСЭГ

6 дугаар зүйл

1. Хүн бүр амьд явах салшгүй эрхтэй. Энэ эрхийг хуулиар хамгаална. Хэний ч амь насыг дур мэдэн бусниулж болохгүй.

2. Цаазаар авах ялыг цуцлаагүй улсад уг ялыг зөвхөн онц хүнд гэмт хэрэг үйлдсэний учир энэхүү Пакт болон Төрлөөр устгах гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, тийм гэмт хэрэг үйлдэгчдийг шийтгэх тухай конвенцийн заалтад нийцсэн бөгөөд тухайн гэмт хэрэг үйлдэх үед хүчинтэй байсан хуулийн дагуу этгээдэд оногдуулж болно. Энэхүү ялыг гагцхүү эрх бүхий шүүхийн эцсийн шийдвэрийн дагуу гүйцэтгэж болно.

3. Амь нас бусниулсан үйлдэл нь төрлөөр устгах гэмт хэргийн бүрэлдэхүүнтэй байвал энэ заалт нь энэхүү Пактад оролцогч аль ч улсад Төрлөөр устгах гэмт хэргээс

урьдчилан сэргийлэх, тийм гэмт хэрэг үйлдэгчдийг шийтгэх тухай конвенцийн заалтаар хүлээсэн аливаа үүргээсээ ямар ч байдлаар ухрах эрх олгохгүй гэж ойлгоно.

4. Цаазаар авах ял шийтгүүлсэн хүн бүр уучлал эрэх буюу ял хөнгөрүүлэх хүсэлт гаргах эрхтэй. Бүх тохиолдолд өршөөл, уучлал үзүүлэх буюу цаазаар авах ялыг хөнгөрүүлж болно.

5. Арван найман нас хүрээгүй хүний үйлдсэн гэмт хэрэгт цаазаар авах ял оногдуулахгүй бөгөөд жирэмсэн эмэгтэйчүүдэд оногдуулсан уг ялыг гүйцэтгэж болохгүй.

6. Энэ зүйлийн аль ч заалт нь энэхүү Пактад оролцогч аль нэгэн улс цаазаар авах ялаа цуцлахыг хойшлуулах буюу ерөөсөө цуцлах үндэслэл болохгүй.

7 дугаар зүйл

Хэнд ч эрүү шүүлт тулгах, хэрцгий, хүнлэг бусаар, нэр төрийг нь доромжлон харьцах буюу шийтгэхийг хориглоно. Тухайлбал, өөрийнх нь чөлөөтэй өгсөн зөвшөөрөлгүйгээр хэнийг ч эмнэлгийн буюу шинжлэх ухааны туршилтад оруулж болохгүй.

8 дугаар зүйл

1. Хэнийг ч боол болгож болохгүй; аливаа төрийн боолчлол болон боолын худалдааг хориглоно.

2. Хэнийг ч бусдын эрхшээлд байлгаж болохгүй.

а) хэнийг ч албадан хөдөлмөрлүүлэх буюу заавал ажилд тулгаж болохгүй.

б) гэмт хэрэг үйлдсэн этгээдэд хүнд хүчир хөдөлмөр хийлгэж хорих ял оногдуулж болдог улсын хувьд эрх бүхий шүүхээс оногдуулсан ялын дагуу хүнд хүчир хөдөлмөр хийлгэхэд 3 дахь хэсгийн (а) дэд хэсгийн заалт саад болохгүй.

с) энэ хэсгийн зорилгын үүднээс “албадан хөдөлмөрлүүлэх буюу заавал ажилд тулгах” гэсэн нэр томъёонд дор дурдсан зүйлүүд хамаарахгүй:

I/ шүүхийн хууль ёсны шийдвэрээр хоригдож байгаа буюу тийм хорионоос тэнсэнгээр суллагдсан этгээдээс хийхийг шаарддаг, (b) дэд хэсэгт дурдаагүй аливаа ажил буюу алба,

II/ цэргийн шинжтэй аливаа алба, түүнчлэн итгэл үнэмшлийн сэдлээр цэргийн албанаас татгалзахыг зөвшөөрсөн улсад тийм хүмүүсээс хуульд заасны дагуу гүйцэтгэх ёстой аливаа үндэсний алба,

III/ онц байдлын үед буюу хүн амын амьдрал, аж байдалд заналхийлсэн гай гамшиг тохиолдсон үед заавал гүйцэтгэх аливаа алба,

IV/ иргэний ердийн үүрэгт хамаарах аливаа ажил буюу алба.

9 дүгээр зүйл

1. Хүн бүр эрх чөлөөтэй, халдашгүй дархан байх эрхтэй. Хэнийг ч дур мэдэн баривчлах буюу цагдан хорьж болохгүй. Хуульд заасан үндэслэл, журмаас гадуур хэний ч эрх чөлөөг хасч болохгүй.

2. Баривчлагдсан шалтгааныг хүн бүрт баривчлах үед нь мэдэгдэхийн зэрэгцээ буруутгаж байгаа аливаа үндэслэлийг даруй мэдэгдэнэ.

3. Баривчлагдсан буюу эрүүгийн хэрэгт буруутгагдсан аль ч хүнийг шүүгч буюу хуулийн дагуу шүүн таслах эрх хэмжээ олгогдсон бусад албан тушаалтанд даруй шилжүүлэх бөгөөд хүн хэргээ боломжийн богино хугацаанд шүүхээр шийдвэрлүүлэх буюу суллагдах эрхтэй. Шүүхийн өмнөх шатанд байгаа хүнийг заавал цагдан хорьж байх нийтлэг журам байх албагүй бөгөөд шүүх хуралд оролцох, шүүн таслах ажиллагааны аль ч шатанд байлцах, шаардлагатай тохиолдолд, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэхэд байх баталгаа гаргаж өгсөн бол этгээдийг суллаж болно.

4. Баривчлагдаж эсхүл цагдан хоригдож эрх чөлөөгөө хасуулсан хүн бүр ийнхүү хорьж саатуулсан нь хууль ёсны эсэхийг шүүхээр даруй тогтоолгох, хууль бусаар хорьсон бол суллуулах шийдвэр гаргуулах эрхтэй.

5. Хууль бусаар баривчлагдаж эсхүл цагдан хоригдож хохирсон этгээд хохирлоо албадан нөхөн төлүүлэх эрхтэй.

10 дугаар зүйл

1. Эрх чөлөөгөө хасуулсан бүх хүнтэй хүнлэг харьцаж, угаас заяасан нэр төрийг нь хүндэтгэнэ.

2. (а) онцгой нөхцөл байдлаас бусад тохиолдолд буруутнаар татагдсан этгээдийг ял шийтгүүлсэн этгээдээс тусгаарлаж, шийтгэгдээгүй этгээдийн эрх зүйн байдалд тохирсон жич дэглэмд байлгана.

(б) буруутнаар татагдсан насанд хүрээгүй этгээдийг насанд хүрсэн этгээдээс тусгаарлаж хэргийг нь аль болох богино хугацаанд шүүхэд шилжүүлэн шийдвэрлүүлнэ

3. Хорих байгууллагын дэглэмийн нэн чухал зорилго нь хоригдлыг засан хүмүүжүүлж, нийгмийн хэвийн гишүүн болгох явдал байна. Гэмт хэрэг үйлдсэн насанд хүрээгүйчүүдийг насанд хүрэгдээс тусгаарлаж, тэдний нас, эрх зүйн байдалд нийцсэн дэглэмд байлгана.

11 дүгээр зүйл

Гэрээгээр хүлээсэн аль нэг үүргээ биелүүлж чадаагүй ч гагцхүү үндэслэл болгон хэний ч эрх чөлөөг хасч болохгүй.

12 дугаар зүйл

1. Аль нэг улсын нутаг дэвсгэрт хууль ёсоор байгаа аливаа хүн тухайн нутаг дэвсгэрийн дотор чөлөөтэй шилжин явах, оршин суух газраа чөлөөтэй сонгох эрхтэй.

2. Хүн бүр аливаа улсыг, түүний дотор эх орноо орхин явах эрхтэй.

3. Хуульд заасан бөгөөд үндэсний аюулгүй байдал, нийгмийн хэв журам, эрүүл мэнд, ёс суртахуун буюу бусдын эрх, эрх чөлөө болон энэхүү Пактаар хүлээн зөвшөөрсөн бусад эрхийг хамгаалахад шаардлагатай хязгаарлалтаас бусдаар дээр дурдсан эрхийг хязгаарлаж болохгүй.

4. Хэний ч эх орондоо ирэх эрхийг дур мэдэн хасч болохгүй.

13 дугаар зүйл

Энэхүү Пактад оролцогч аль нэг улсын нутаг дэвсгэрт хууль ёсоор оршин суугаа гадаадын иргэнийг гагцхүү хуулийн дагуу гаргасан шийдвэрийг хэрэгжүүлэх үүднээс албадан гаргаж болох бөгөөд үндэсний аюулгүй байдлыг хамгаалах зайлшгүй шалтгаанаас бусад тохиолдолд албадан гаргахыг эсэргүүцсэн үндэслэл шалтгаанаа танилцуулах, эрх бүхий байгууллага буюу түүнээс тусгайлан томилсон этгээд буюу этгээдүүдээр хэргээ дахин хянуулах түүнчлэн энэ зорилгоор ийнхүү эрх бүхий байгууллага, этгээд буюу этгээдүүдэд өөрийгөө төлөөлүүлж хандах эрхтэй.

14 дүгээр зүйл

1. Шүүх ба тусгай шүүхийн өмнө бүх хүн тэгш эрхтэй. Хүн бүр өөрт тулгасан эрүүгийн хэргийг хянан хэлэлцүүлэх буюу иргэний нэхэмжлэлийн хүрээнд эрх, үүргээ тодорхойлуулахдаа хуулийн дагуу байгуулагдсан эрх бүхий, хараат бус, тал үл харах шүүхээр нээлттэй, шударгаар шүүлгэх эрхтэй.

Ардчилсан нийгэм дэх ёс суртахуун, нийгмийн хэв журам буюу үндэсний аюулгүй байдлын эрх ашгийн үүднээс эсхүл талуудын хувийн амьдралын эрх ашгийн үүднээс, эсхүл нээлттэй явуулах нь шүүн таслах ажлын эрх ашгийг зөрчинө гэж шүүхээс үзсэн онцгой нөхцөл байдалд, тэрхүү шүүхийн өөрийн саналаар зайлшгүй гэж тогтоосон хэмжээгээр хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл, олон нийтийг шүүх ажиллагаанд бүхэлд нь буюу түүний зарим хэсэгт оролцуулахгүй байж болно; гэхдээ насанд хүрээгүй хүүхдийн эрх ашгийг хамгаалах, гэр бүлийн (matrimonial) эхнэр нөхрийн маргаан буюу хүүхдэд асран хамгаалагч тогтоохтой холбоотойгоос бусад эрүүгийн болон иргэний хэргийн талаархи шүүхийн шийдвэр олон нийтэд нээлттэй байна.

2. Эрүүгийн хэрэгт буруутгуулж буй хэн боловч гэм буруу нь хуулийн дагуу нотлогдох хүртэл гэм буруугүйд тооцогдох эрхтэй.

3. Хүн бүр өөрийг нь яллагдагчаар татсан аливаа эрүүгийн хэргийг хянан хэлэлцэхэд бүрэн тэгш эрхийн үндсэн дээр дараахь наад захын баталгаагаар хангагдах эрхтэй:

(a) оногдуулж байгаа ялын шинж чанар, үндэслэлийг ойлгох хэлээр нь даруй, нарийвчлан мэдэгдэх;

(b) өмгөөлүүлэх ажлаа бэлтгэх хүрэлцээтэй хугацаа, бололцоотой байх, сонгож авсан өмгөөлөгчтэйгээ харилцах;

(c) зүй бусын хойшлуулалтгүйгээр шүүгдсэн байх;

(d) хэргийг нь шүүхээр хянан хэлэлцэхэд байлцах, өөрийгөө биечлэн өмгөөлөх буюу өөрийн сонгон авсан өмгөөлөгчөөр өмгөөлүүлэх; өмгөөлөгчгүй байгаа бол өмгөөлүүлэх эрхийнх нь тухай өөрт нь мэдэгдсэн байх; шүүн таслах ажлын эрх ашиг шаардаж байвал ямар ч тохиолдолд, өөрт нь томилсон өмгөөлөгчтэй байх, ийм аливаа тохиолдолд өмгөөлөгчийн хөлсийг төлөх хүрэлцээтэй мөнгө хөрөнгө байхгүй бол үнэ төлбөргүй үйлчлүүлэх;

(e) өөрийнх нь эсрэг мэдүүлэг өгч байгаа гэрчийг байцаалгах буюу байцаалгуулах, эсрэг гэрчтэй адил нөхцлөөр өөрийн өмнөөс гэрч оролцуулах болон шалгуулах;

(f) шүүн таслах ажиллагаа явуулж байгаа хэлийг ойлгохгүй буюу үг хэлээр ярьдаггүй тохиолдолд орчуулагчийн туслалцааг үнэ төлбөргүй авах;

(g) өөрийн эсрэг мэдүүлэг өгөх, бурууг хүлээх тулган шаардалтад өртөхгүй;

4. Насанд хүрээгүй хүмүүсийн хэргийг хянан шийдвэрлэх ажиллагаа нь тэдний насыг болон засч хүмүүжихэд нь дэмжлэг үзүүлүүштэйг харгалзсан байх ёстой.

5. Ямар нэг гэмт хэрэгт шийтгүүлж ял заагдсан хүн бүр шийтгэгдсэнээ болон оноосон ялыг эргэж хянуулахаар хуулийн дагуу дээд шатны шүүхэд давж заалдах эрхтэй.

6. Эрүүгийн хэрэг үйлдэж, шүүхийн эцсийн шийдвэрээр ял заагдсан бөгөөд шинэ буюу шинээр илэрсэн үйл баримт шүүн таслах ажиллагааны алдааг хөдөлбөргүй нотолсны учир оногдуулсан ялыг хожим хүчингүй болгосон буюу хэргийг цагаатгасан бол тэрхүү мэдэгдээгүй байсан үйл баримт тухайн үедээ илрээгүй нь бүхэлдээ буюу зарим талаар уг хүний буруугаас болсон гэдэг нь батлагдаагүй бол тийнхүү шийтгүүлсэн этгээд хуулийн дагуу хохирлоо нөхөн төлүүлнэ.

7. Үйлдсэн гэмт хэрэгтээ тухайн улсын хууль болон эрүүгийн байцаан шийтгэх хуулийн дагуу эцэслэн шийтгүүлсэн буюу цагаатгагдсан хэнийг ч тэрхүү гэмт хэргээр нь дахин шүүх буюу шийтгэх ёсгүй.

15 дугаар зүйл

1. Хэрэг үйлдэх үед нь дотоодын хууль буюу олон улсын эрх зүйгээр эрүүгийн гэмт хэрэгт эс тооцож байсан ямар нэг үйлдэл буюу эс үйлдлээр хэнийг ч гэмт хэрэгтэн гэж буруутгаж болохгүй түүнчлэн эрүүгийн гэмт хэрэг үйлдэх үед хэрэглэж байснаас илүү хүнд ял шийтгэл оногдуулж болохгүй. Гэмт хэрэг үйлдэгдсэнээс хойш тийм хэргийн ялыг хуулиар хөнгөлсөн бол уг хэрэгтэнд тэрхүү хөнгөлсөн ялыг хэрэглэнэ.

2. Хэрэг үйлдэх үед олон улсын хамтын нийгэмлэгийн хүлээн зөвшөөрсөн эрх зүйн ерөнхий зарчмын дагуу эрүүгийн гэмт хэрэгт тооцож байсан үйлдэл буюу эс үйлдэл хийсэн этгээдийг шүүхэд шилжүүлэх болон шийтгэхэд энэ зүйлийн заалт саад болохгүй.

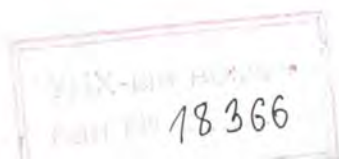
16 дугаар зүйл

Хүн бүр хаана ч эрх зүйн чадвартай байх эрхээ хүлээн зөвшөөрүүлэх эрхтэй.

17 дугаар зүйл

1. Хэний ч хувийн болон гэр бүлийн амьдралд хөндлөнгөөс дур мэдэн буюу хууль бусаар оролцох, орон байранд нь буюу захидал харилцааных нь нууцад дур мэдэн буюу хууль бусаар халдах, эсхүл нэр төр, алдар хүндэд нь хууль бусаар халдахыг хориглоно.

2. Хүн бүр тийм оролцоо, халдлагаас хуулиар хамгаалуулах эрхтэй.

18 дугаар зүйл

1. Хүн бүр чөлөөтэй бодож сэтгэх, шашин шүтэх, эс шүтэх эрхтэй. Энэхүү эрхэнд өөрийн сонгосон шашин буюу шүтлэгтэй байх эсхүл тийм шашин буюу шүтлэгтэй болох эрх чөлөөний зэрэгцээ ганцаар буюу бусадтай хамтран олон нийтэд буюу хувийн журмаар хичээл заах, хурал мөргөл хийх, шашны болон зан үйлийн ёслол үйлдэх зэргээр шашин буюу шүтлэг номлох эрх чөлөө багтана.

2. Хэний ч өөрийн сонгосон шашин буюу шүтлэгтэй байх эсхүл тийм шашин буюу шүтлэгтэй болох эрх чөлөөг хязгаарлахаар албадан шахах ёсгүй.

3. Шашин буюу шүтлэгээ номлох эрх чөлөөг зөвхөн хуулиар тогтоосон болон нийгмийн аюулгүй байдал, хэв журам, эрүүл мэнд, ёс суртахуун, бусдын үндсэн эрх, эрх чөлөөг хамгаалах шаардлагын үүднээс хязгаарлаж болно.

4. Энэхүү Пактад оролцогч улс эцэг эхийн болон зохих тохиолдолд хууль ёсны асран хамгаалагчдын үр хүүхэддээ хувийн үзэл итгэлийнхээ дагуу шашны болон ёс суртахууны хүмүүжил олгох эрх чөлөөг хүндэтгэх үүрэг хүлээнэ.

19 дүгээр зүйл

1. Хүн бүр үзэл бодлоо ямар ч хорио саадгүй баримтлах эрхтэй.

2. Хүн бүр санаа бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх эрхтэй; энэ эрхэнд төрөл бүрийн мэдээлэл болон үзэл санааг улсын хил хязгаарыг үл харгалзан амаар, бичгээр эсхүл хэвлэлийн буюу уран сайхны аргаар эсхүл өөрийн сонгосон бусад аргаар эрж хайх, хүлээн авах, түгээх эрх чөлөө багтана.

3. Энэ зүйлийн 2 дахь хэсэгт дурдсан эрхийг эдлэх нь онцгой үүрэг, хариуцлага оногдуулна. Тийм учраас түүнийг зарим талаар хязгаарлаж болох боловч тэр нь заавал хуулиар тогтоогдсон байх ёстой бөгөөд дараахь шаардлагаас үүдэн гарсан байх ёстой :

а/ бусдын эрх, нэр төрийг хүндэтгэх;

б/ үндэсний аюулгүй байдал, нийгмийн дэг журам, хүн амын эрүүл мэнд, ёс суртахууныг хамгаалах.

20 дугаар зүйл

1. Дайныг аливаа хэлбэрээр сурталчлахыг хуулиар хориглоно.

2. Алагчилан дайсагналцах болон хүчирхийллийг өдөөн турхирдаг үндсэрхэх үзлээр, арьс үндсээр болон шашин шүтлэгээр үзэн ядах байдлыг дэмжсэн аливаа ухуулга сурталчилгааг хуулиар хориглоно.

21 дүгээр зүйл

Тайван хуран цуглах эрхийг хүлээн зөвшөөрнө. Энэхүү эрхийг эдлэхэд ардчилсан нийгэмд үндэсний буюу нийгмийн аюулгүй байдал, нийгмийн дэг журам, хүн амын эрүүл мэнд, ёс суртахууныг хамгаалах, эсхүл бусдын эрх, эрх чөлөөг хамгаалах эрх ашгийн үүднээс хуулийн дагуу тогтоосноос өөр хязгаарлалт хийж болохгүй.

22 дугаар зүйл

1. Хүн бүр бусадтай эвлэлдэн нэгдэх, түүний дотор өөрийн эрх ашгийг хамгаалах үүднээс үйлдвэрчний эвлэл байгуулах буюу түүнд элсэх эрхтэй.

2. Энэ эрхийг эдлэхэд ардчилсан нийгэмд үндэсний буюу нийгмийн аюулгүй байдал, нийгмийн дэг журам, хүн амын эрүүл мэнд, ёс суртахуун, бусдын эрх, эрх чөлөөг хамгаалах эрх ашгийн үүднээс хуульд зааснаас өөр хязгаарлалт хийж болохгүй. Зэвсэгт хүчний болон цагдаагийн бүрэлдэхүүнд багтах этгээдэд энэхүү эрхийг хэрэгжүүлэхэд хууль ёсны хязгаарлалт тогтооход энэ зүйл саад болохгүй.

3. Энэ зүйлийн аль ч заалт Эвлэлдэн нэгдэх эрх чөлөө болон байгууллага байгуулах эрх чөлөөний тухай Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын 1948 оны конвенцид нэгдэн орсон улсын хувьд түүнд заасан баталгаанд харшлах хууль тогтоомж гаргах буюу хуулийг эдгээр баталгаанд хохирол учруулахаар хэрэглэх эрх үл олгоно.

23 дугаар зүйл

1. Гэр бүл бол нийгмийн жам ёсны үндсэн нэгж бөгөөд нийгэм, төрөөр хамгаалуулах эрхтэй.

2. Гэрлэх насанд хүрсэн эрэгтэй, эмэгтэйчүүд гэрлэх, өрх тусгаарлах эрхтэй.

3. Гэрлэгчид өөрсдөө чөлөөтэй бөгөөд харилцан бүрэн зөвшөөрөлцөөгүй аливаа гэрлэлт байж үл болно.

4. Энэхүү Пактад оролцогч улс нь гэрлэх үед, гэрлэсэн хугацааны туршид болон гэрлэлтийг цуцлах үед гэрлэгчдийн эдлэх эрх, хүлээх хариуцлагыг тэгш хангах зохистой арга хэмжээ авна. Гэрлэлтийг цуцлах тохиолдолд аливаа хүүхдийг хамгаалах талаар шаардлагатай заалт гаргана.

24 дүгээр зүйл

1. Аливаа хүүхэд арьс үндэс, арьсны өнгө, хүйс, хэл, шашин шүтлэг, үндэсний буюу нийгмийн гарал, хөрөнгө чинээ болон төрсөн байдлаар алагчлагдахгүйгээр өөрийн гэр бүл, нийгэм, төрийн зүгээс насанд хүрээгүйнхээ хувьд шаардлага бүхий хамгаалалт эдлэх эрхтэй.

2. Хүүхэд төрсөн даруй бүртгэгдэж, нэртэй болох ёстой.

3. Хүүхэд бүр иргэний харьяалалтай болох эрхтэй.

25 дугаар зүйл

Иргэн бүр 2 дугаар зүйлд дурдсан аливаа алагчилалгүйгээр болон үндэслэлгүй хязгаарлалтгүйгээр дараахь эрх, боломжийг эдэлнэ:

(a) төрийн хэргийг явуулахад шууд болон чөлөөтэй сонгосон төлөөлөгчдөөрөө уламжлан оролцох;

(b) сонгуулийн бүх нийтийн тэгш эрхийн үндсэн дээр саналыг нууцаар хурааж, сонгогчид жинхэнэ хүсэл зоригоо чөлөөтэй илэрхийлэх боломжийг баталгаажуулсан, жинхэнэ ёсоор тогтмол явагддаг сонгуульд сонгох буюу сонгогдох;

(с) тэгш эрхийн ерөнхий нөхцөлтэйгээр улсдаа төрийн алба хаших.

26 дугаар зүйл

Бүх хүн хуулийн өмнө тэгш байх бөгөөд аливаа алагчлалгүйгээр хуулиар тэгш хамгаалуулах эрхтэй. Энэ үүднээс аливаа байдлаар алагчилах явдлыг хуулиар хориглох бөгөөд хууль нь арьс үндэс, арьсны өнгө, хүйс, хэл, шашин шүтлэг, улс төрийн болон бусад үзэл бодол, үндэсний буюу нийгмийн гарал, хөрөнгө чинээ, төрсөн байдал буюу бусад байдлаар алагчилахаас бүх хүнийг адил тэгш үр нөлөөтэй хамгаалах баталгааг бүрдүүлэх ёстой.

27 дугаар зүйл

Угсаатан, шашны болон хэлний цөөнх оршин суудаг улсад эдгээр цөөнхөд багтдаг хүмүүст тийм бүлгийн бусад гишүүнийхээ хамтаар соёлоо баримтлах, шашнаа шүтэх, шашныхаа зан үйлийг үйлдэх, түүнчлэн эх хэлээрээ ярих эрхийг хорьж болохгүй.

IV ХЭСЭГ

28 дугаар зүйл

1. Хүний эрхийн хороог (энэхүү Пактад цаашид “Хороо” гэж нэрлэнэ) байгуулна. Хороо арван найман гишүүнээс бүрдэх бөгөөд хойно заасан чиг үүргийг гүйцэтгэнэ.

2. Хорооны бүрэлдэхүүнд энэхүү Пактад оролцогч улсын иргэн бөгөөд ёс суртахууны эрхэм дээд чанарыг эзэмшсэн, хүний эрхийн салбарт хүлээн зөвшөөрөгдсөн мэдлэг чадвар бүхий этгээд орох бөгөөд хууль эрхийн туршлагатай хэд хэдэн хүнийг оролцуулах нь ашигтай болохыг анхаарвал зохино.

3. Хорооны гишүүд өөрийн нэрээр сонгогдож, өөрийн нэрийн өмнөөс ажиллана.

29 дүгээр зүйл

1. Хорооны гишүүдийг 28 дугаар зүйлд заасан шаардлагыг хангасан бөгөөд энэхүү Пактад оролцогч улсаас нэрийг нь дэвшүүлсэн хүмүүсийн жагсаалтаас нууцаар санал хурааж сонгоно.

2. Энэхүү Пактад оролцогч улс бүр хоёроос дээшгүй хүний нэрийг дэвшүүлж болох бөгөөд тэд нь тухайн улсын иргэн байх ёстой.

3. Хэн ч улиран нэр дэвших эрхтэй.

30 дугаар зүйл

1. Анхны сонгуулийг энэхүү Пакт хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш зургаан сарын дотор явуулна.

2. 34 дүгээр зүйлийн дагуу суларсан орон тоог нөхөх сонгуулиас бусад сонгууль бүрийг явуулахаас наад зах нь дөрвөн сарын өмнө Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын

Ерөнхий нарийн бичгийн дарга энэхүү Пактад оролцогч улсад бичгээр хандаж гурван сарын дотор Хорооны гишүүнд нэр дэвшүүлэхийг санал болгоно.

3. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга ийнхүү нэр дэвшигчдийн нэрсийг цагаан толгойн дэс дараагаар тэдний нэрийг дэвшүүлсэн улсыг заан жагсааж, тухайн сонгууль бүрийг явуулахаас нэг сарын өмнө энэхүү Пактад оролцогч улсад толилуулахаар илгээнэ.

4. Хорооны гишүүдийн сонгуулийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргаас Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын төв байранд зарлан хуралдуулсан энэхүү Пактад оролцогч улсын хуралдаан дээр явуулна. Энэхүү Пактад оролцогч улсын гуравны хоёр нь оролцсоноор уг хуралдааныг хүчин төгөлдөр гэж үзэх бөгөөд Пактад нэгдэн орсон улсын санал хураахад байлцаж, оролцсон төлөөлөгчдийн хамгийн олонх бөгөөд дийлэнх олонхийн санал авсан хүнийг Хорооны гишүүнээр сонгогдсонд тооцно.

31 дүгээр зүйл

1. Хороонд нэг улсаас нэгээс илүү иргэн орж болохгүй.

2. Хорооны сонгуулийг явуулахдаа гишүүдийн хувьд газар зүйн шударга хуваарилалт болон соёл иргэншлийн янз бүрийн хэлбэр, эрх зүйн үндсэн тогтолцоог төлөөлүүлэхийг бодолцоно.

32 дугаар зүйл

1. Хорооны гишүүдийг дөрвөн жилийн хугацаагаар сонгоно. Тэдгээрийн нэрийг дахин дэвшүүлбэл улиран сонгогдох эрхтэй. Харин анхны сонгуулиар сонгогдсон гишүүдээс есийнх нь бүрэн эрхийн хугацаа хоёр жилийн дараа дуусах бөгөөд анхны сонгуулийг явуулж дуусмагц 30 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт дурдсан хуралдааны дарга тэдгээр есөн гишүүний нэрсийг шодож тогтооно.

2. Бүрэн эрхийн хугацаа дуусмагц сонгуулийг энэхүү Пактын тус хэсгийн дээр дурдсан заалтуудын дагуу явуулна.

33 дугаар зүйл

1. Түр зуур эзгүй байхаас бусад шалтгаанаар Хорооны аль нэг гишүүн чиг үүргээ биелүүлэхээ больсон гэж Хорооны бусад гишүүн санал нэгтэй үзсэн бол Хорооны дарга энэ тухай Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад мэдэгдэх бөгөөд тэрбээр уг гишүүний орон тоог сул гэж зарлана.

2. Хорооны аль нэг гишүүн нас барах буюу огцроход Хорооны дарга энэ тухай Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад нэн даруй мэдэгдэх бөгөөд тэрбээр нас барсан буюу огцорсон өдрөөс эхлэн тэр гишүүний орон тоог сул гэж зарлана.

34 дүгээр зүйл

1. 33 дугаар зүйлийн дагуу орон тоо суларсан тухай зарласан бол түүнчлэн солигдох ёстой гишүүний бүрэн эрхийн хугацаа дуусч орон тоо суларсан тухай зарласнаас хойш зургаан сарын дотор дуусахгүй бол Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга энэхүү Пактад оролцогч улс бүрт мэдэгдэх бөгөөд

тэдгээр улс уг орон тоонд нөхөж дэвшүүлэх хүний нэрийг хоёр сарын дотор 29 дүгээр зүйлийн дагуу дэвшүүлж болно.

2. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга ийнхүү нэр дэвшүүлсэн хүмүүсийн нэрсийн жагсаалтыг цагаан толгойн дэс дараагаар гаргаж түүнийг энэхүү Пактад оролцогч улс бүрт толилуулна. Улмаар орон тоог нөхөх сонгуулийг энэхүү Пактын энэ хэсгийн холбогдох заалтын дагуу явуулна.

3. 33 дугаар зүйлийн дагуу суларсан орон тоонд нөхөн сонгогдсон Хорооны гишүүн нь Хорооноос гарсан тэрхүү гишүүний бүрэн эрхийн үлдсэн хугацаанд энэхүү зүйлийн заалтын дагуу уг албан тушаалд ажиллана.

35 дугаар зүйл

Хорооны гишүүн нь Хорооны үүрэг, хариуцлагын ач холбогдлыг харгалзан Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблейн тогтоосон журам, нөхцлийн дагуу Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын хөрөнгөөс Ерөнхий Ассамблейн батласан шан хөлс авна.

36 дугаар зүйл

Хороогоор энэхүү Пактын дагуу оногдсон чиг үүргийг нь үр нөлөөтэй биелүүлэх явдлыг хангахын тулд Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга шаардлагатай боловсон хүчин, материаллаг хэрэгсэл олгоно.

37 дугаар зүйл

1. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Хорооны анхдугаар хуралдааныг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын төв байранд зарлан хуралдуулна.

2. Анхдугаар хуралдаанаас хойш Хороо ажлын дэгэндээ заасан хугацаанд хуралдана.

3. Хороо ер нь Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын төв байр буюу Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Женев дэх салбарын байранд хуралдана.

38 дугаар зүйл

Хорооны гишүүн бүр үүрэгт ажилдаа орохын өмнө Хорооны нээлттэй хуралдаан дээр үүргээ тал харахгүй, ухамсартай биелүүлэх тухай ёс төртэй мэдэгдэл хийнэ.

39 дүгээр зүйл

1. Хороо албан тушаалтнаа хоёр жилийн хугацаагаар сонгоно. Тэднийг улируулан сонгож болно.

2. Хороо дэгийнхээ журмыг өөрөө тогтоох боловч түүнд, тухайлбал, дор дурдсаныг заасан байвал зохино:

(а) Хорооны арван хоёр гишүүн оролцсоноор хуралдаан хүчинтэй болно.

(b) Хорооны шийдвэрийг хуралдаанд оролцогч гишүүдийн олонхийн саналаар батлана.

40 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Пактад оролцогч улс түүгээр хүлээн зөвшөөрсөн эрхийг хэрэгжүүлэх үүднээс арга хэмжээ, энэ талаар гарсан ахиц дэвшлийн тухай тайлан ирүүлж байх үүрэгтэй:

(a) холбогдох оролцогч улсын хувьд энэхүү Пакт хүчин төгөлдөр болсноос хойш нэг жилийн дотор;

(b) үүнээс хойш Хорооноос шаардсан тухай бүрт.

2. Бүх тайланг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад явуулах бөгөөд тэрбээр тайланг хэлэлцүүлэхээр Хороонд илгээнэ. Энэхүү Пактыг хэрэгжүүлэхэд нөлөөлж байгаа хүчин зүйл, бэрхшээл байвал тэр тухай тайланд заана.

3. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Хороотой зөвлөлдсөний дараа холбогдох төрөлжсөн байгууллагад тэдгээрийн эрх мэдлийн хүрээнд хамаарах тайлангийн холбогдох хэсгийн хувийг илгээж болно.

4. Хороо энэхүү Пактад оролцогч улсаас гаргасан тайланг судлана. Хороо нь өөрийн тайлан болон зохистой гэж үзсэн ерөнхий шинж чанартай анхааруулгыг оролцогч улсуудад илгээнэ. Түүнчлэн Хороо энэхүү Пактад оролцогч улсаас ирүүлсэн тайлангийн хувийг дурдсан анхааруулгын хамт Эдийн засаг, нийгмийн зөвлөлд явуулж болно.

5. Энэхүү Пактад оролцогч улс энэ зүйлийн 4 дүгээр заалтын дагуу хийсэн аливаа анхааруулгын талаар санал бодлоо Хороонд оруулж болно.

41 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Пактаар хүлээсэн үүргээ түүнд оролцогч аль нэг улс биелүүлэхгүй байгаа тухай Пактад оролцогч өөр улсын мэдээллийг хүлээн авч хэлэлцэх Хорооны эрх мэдлийг хүлээн зөвшөөрч байгаагаа энэхүү Пактад оролцогч аль ч улс энэ зүйлийн заалтын дагуу хэдийд ч мэдэгдэж болно. Хорооны энэ эрх мэдлийг өөрийнхөө хувьд хүлээн зөвшөөрч мэдэгдэл хийсэн оролцогч улсаас л энэ зүйлд заасан мэдээлэл ирсэн бол түүнийг хүлээн авч хэлэлцэж болно. Ийм мэдэгдэл хийгээгүй оролцогч улстай холбогдолтой ямар ч мэдээллийг Хороо хүлээн авахгүй. Энэ зүйлийн заалтын дагуу хүлээн авсан мэдээллийг дор дурдсан дэгээр авч хэлэлцэнэ:

(a) энэхүү Пактад оролцогч аль нэг улс Пактын заалтыг түүнд оролцогч өөр нэг улс хэрэгжүүлэхгүй байна гэж үзвэл, энэ тухайгаа тэр улсад бичгээр мэдэгдэж болно. Ийм мэдээлэл хүлээж авсан улс тайлбар буюу энэ асуудлыг тайлбарласан өөр аливаа мэдэгдлийг мэдээлэл ирүүлсэн улсад гурван сарын дотор бичгээр өгөх бөгөөд түүндээ уг асуудлаар авсан, авах гэж байгаа буюу авч болох арга хэмжээний тухай болон дотоодынхоо дэгийн тухай боломжийг, зүй зохисын хэрээр тусгана;

(b) анхны мэдээллийг тухайн улс хүлээн авснаас хойш зургаан сарын дотор холбогдох хоёр улс сэтгэл ханамжтай байхаар уг асуудлыг шийдэж чадахгүй бол, энэ

хоёр улсын аль нь ч Хороо болон нөгөө улсдаа мэдэгдээд уг асуудлыг Хороонд шилжүүлэн өгөх эрхтэй;

(с) Хороо нь олон улсын эрх зүйн нийтээр хүлээн зөвшөөрсөн зарчмын дагуу дотоодын бүх боломжтой арга хэрэгслийг тухайн тохиолдолд ашиглаж дууссан гэдгийг магадласны эцэст л асуудлыг авч хэлэлцэнэ. Харин эдгээр арга хэрэгслийг ашиглахыг хүндэтгэх шалтгаангүйгээр сунжруулж байгаа тохиолдолд энэ журмыг хэрэглэхгүй;

(d) Хороо энэхүү зүйлд заасан мэдээллийг хаалттай хуралдаанаар авч хэлэлцэнэ;

(e) Хороо нь энэ зүйлийн (с) дэд хэсэгт заасныг баримтлахын зэрэгцээ холбогдох улсуудаар уг асуудлыг энэхүү Пактад хүлээн зөвшөөрсөн хүний эрх, үндсэн эрх чөлөөг хүндэтгэх үндсэн дээр эв зүйгээр шийдвэрлүүлэх зорилгоор тэдэнд найрсаг туслалцаа үзүүлнэ;

(f) Хороо нь хэлэлцүүлэхээр ирүүлсэн ямар ч асуудлаар энэ зүйлийн (b) дэд хэсэгт дурдсан холбогдох улсад хандаж, уг хэрэгт холбогдол бүхий ямар ч мэдээ сэлт өгөхийг хүсч болно;

(g) энэ зүйлийн (b) дэд хэсэгт дурдсан холбогдох улс Хороогоор асуудлыг авч хэлэлцэхэд төлөөлөгчөө оролцуулах, амаар болон бичгээр нэмэлт мэдэгдэл хийх эрхтэй;

(h) Хороо нь энэ зүйлийн (b) дэд хэсэгт заасны дагуу мэдэгдэл хүлээн авсан өдрөөс хойш арван хоёр сарын дотор тайлан оруулна:

i/ хэрэв асуудлыг энэ зүйлийн (e) дэд хэсгийн заалтын хүрээнд шийдвэрлэж чадвал Хороо тайландаа баримт нотолгоо болон гаргасан шийдвэрийн талаар товч бичнэ;

ii/ хэрэв асуудлыг энэ зүйлийн (e) дэд хэсгийн заалтын хүрээнд шийдвэрлэж эс чадвал, Хороо илтгэлдээ баримт нотолгооны талаар товч бичнэ; Пактад оролцогч холбогдох улсаас бичгээр хийсэн танилцуулга болон ам танилцуулгын бичлэгийг тайланд хавсаргана. Асуудал тус бүрээр гаргасан тайлангийн холбогдох улсад танилцуулахаар илгээнэ.

2. Энэхүү Пактад оролцогч арван улс энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтын дагуу мэдэгдэл хиймэгц энэ зүйлийн заалтууд хүчин төгөлдөр болно. Эдгээр мэдэгдлийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулахаар шилжүүлэх бөгөөд тэрбээр мэдэгдлийн хуулбарыг бусад оролцогч улсад явуулна. Ерөнхий нарийн бичгийн даргад мэдэгдээд мэдэгдлээ хэзээ ч эгүүлэн татаж болно. Тийм үйлдэл нь энэ зүйлийн заалт ёсоор нэгэнт шилжүүлэн өгсөн мэдээллийн холбогдолтой аливаа асуудлыг хэлэлцэхэд саад болохгүй; хэрэв холбогдох оролцогч улс дахин мэдэгдэл хийгээгүй бол, мэдэгдлээ эгүүлэн татсан тухай Ерөнхий нарийн бичгийн даргад мэдэгдсэнээс хойш тэрхүү оролцогч аливаа улсын мэдээллийг хүлээн авахгүй.

42 дугаар зүйл

1. (a) Хэрэв 41 дүгээр зүйлийн заалтын дагуу Хороонд шилжүүлэн өгсөн ямар нэг асуудал холбогдох улсуудын санаанд нийцэхээр шийдвэрлэгдээгүй бол, Хороо тэдний зөвшөөрлийг урьдчилан авсны үндсэн дээр тусгай Эвлэрүүлэх комиссыг (цаашид “Комисс” гэж нэрлэнэ) томилж болно. Энэхүү Пактын заалтыг сахих үндсэн

дээр асуудлыг эв зүйгээр зохицуулан шийдвэрлэх зорилгоор Комисс холбогдох улсуудад найрсаг туслалцаа үзүүлнэ.

(b) Комисс нь холбогдох улсууд хүлээн авахуйц таван гишүүнээс бүрдэнэ. Комиссын нийт бүрэлдэхүүн буюу зарим гишүүний талаар холбогдох улсууд гурван сарын дотор харилцан тохирч эс чадвал, тэдгээр тохиролцон томилж чадаагүй гишүүдийг Хорооны гишүүдийн дотроос нууц санал хураалтаар, нийт гишүүдийн гуравны хоёрын саналаар сонгоно.

2. Комиссын гишүүд үүргээ өөрийн нэрээр гүйцэтгэнэ. Тэд энэхүү Пактад оролцоогүй улс эсхүл оролцогч холбогдох улс, эсхүл 41 дүгээр зүйлийн дагуу мэдэгдэл хийгээгүй оролцогч улсын иргэн байх ёсгүй.

3. Комисс даргаа сонгож, ажлынхаа дэгийг тогтооно.

4. Комиссын хуралдааныг ер нь Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын төв байр буюу Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Женев дэх салбарын байранд хийнэ. Гэхдээ Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга болон холбогдох улсуудтай зөвлөлдсөний үндсэн дээр Комиссоос товлосон өөр тохиромжтой газар хуралдааныг хийж болно.

5. 36 дугаар зүйлийн дагуу байгуулсан Нарийн бичгийн дарга нарын газар энэ зүйлийн ёсоор томилогдсон Комисст мөн үйлчилнэ.

6. Хорооны хүлээн авч, судалсан мэдээллийг Комиссын мэдэлд шилжүүлэх бөгөөд Комисс нь холбогдох улсуудад хандаж, хэрэгт хамаарах аливаа мэдээлэл гаргаж өгөх хүсэлт тавьж болно.

7. Комисс асуудлыг бүрэн авч хэлэлцсэний дараа, гэхдээ, ямар ч тохиолдолд, уг асуудлыг хүлээн авснаасаа хойш 12 сарын дотор холбогдох улсуудад уламжлах тайланг Хорооны даргад өгнө:

(a) хэрэв Комисс арван хоёр сарын дотор уг асуудлыг хэлэлцэж эс дуусвал, тухайн асуудлыг хэлэлцэж байгаа явцын тухай товч тайлан бичнэ;

(b) хэрэв тухайн асуудлыг энэхүү Пактад хүлээн зөвшөөрсөн хүний эрхийг сахих үндсэн дээр эв зүйгээр зохицуулан шийдвэрлэж чадвал, Комисс тайландаа баримт нотолгоо болон гаргасан шийдвэрийн талаар товч бичнэ;

(c) хэрэв энэ зүйлийн 7 дахь хэсгийн (b) дэд хэсэгт заасан шийдвэрт хүрч эс чадвал, холбогдох улсуудын хооронд гарсан маргаанд хамаарах баримтын шинжтэй бүх асуудлаар хийсэн дүгнэлт болон асуудлыг эв зүйгээр зохицуулан шийдвэрлэх боломжийн тухай үзэл бодлоо Комиссын тайланд оруулна. Тайланд мөн холбогдох улсуудаас бичгээр өгсөн танилцуулга болон ам танилцуулгын бичлэгийг оруулна;

(d) хэрэв Комиссын тайланг энэ зүйлийн (c) дэд хэсэгт заасны дагуу оруулсан бол, холбогдох улсууд тайланг хүлээж авснаас хойш гурван сарын дотор Комиссын тайлангийн агуулгыг зөвшөөрч байгаа эсэхээ Комиссын даргад мэдэгдэнэ.

8. Энэ зүйлийн заалт нь 41 дүгээр зүйлд тодорхойлсон Хорооны хариуцлагыг хязгаарлахгүй.

9. Холбогдох улсууд нь Комиссын гишүүдийн бүх зардлыг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргын тогтоосон төсвийн дагуу адил тэгш хэмжээгээр гаргана.

10. Шаардлагатай бол, Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга холбогдох улсууд энэ зүйлийн 9 дэх хэсэгт заасан ёсоор Комиссын гишүүдийн зардлыг нөхөн төлтөл уг зардлыг гаргаж байх эрхтэй.

43 дугаар зүйл

Хорооны гишүүд болон 42 дугаар зүйлийн дагуу томилогдож болох тусгай эвлэрүүлэх комиссын гишүүд нь Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын эрх ямба, дархан эрхийн тухай конвенцийн холбогдох зүйлүүдэд заасанчлан Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагаас томилолтоор явуулдаг шинжээчдэд үзүүлдэг хөнгөлөлт, эрх ямба, дархан эрхийг эдлэнэ.

44 дүгээр зүйл

Энэхүү Пактыг хэрэгжүүлэх тухай заалтыг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага болон төрөлжсөн байгууллагын үүсгэн байгуулсан гэрээ бичгүүдэд заасан буюу тэдгээрийн дагуу хүний эрхийн салбарт тогтсон журамд хохирол учруулахгүйгээр хэрэглэх бөгөөд эдгээр заалт нь энэхүү Пактад оролцогч улсуудын хооронд хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байгаа олон улсын ерөнхий болон тусгай хэлэлцээрийн үндсэн дээр маргааныг шийдвэрлэх бусад журам хэрэглэхэд саад болохгүй.

45 дугаар зүйл

Хороо нь ажлынхаа тухай жил бүрийн тайланг Эдийн засаг, нийгмийн зөвлөлөөр дамжуулан Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблейд оруулж байна.

V ХЭСЭГ

46 дугаар зүйл

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага болон төрөлжсөн байгууллагын янз бүрийн нэгжүүдийн энэхүү Пактад хамаарах асуудлын хувьд гүйцэтгэвэл зохих үүргийг тодорхойлсон Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрэм, төрөлжсөн байгууллагуудын дүрмийн заалтыг хязгаарласан мэтээр энэхүү Пактын аль ч заалтыг мушгин тайлбарлаж болохгүй.

47 дугаар зүйл

Энэхүү Пактын аль ч заалтыг, байгалийн баялаг, нөөцөө бүрэн чөлөөтэй эзэмших, ашиглах аливаа ард түмний салшгүй эрхийг хязгаарласан мэтээр мушгин тайлбарлаж болохгүй.

VI ХЭСЭГ

48 дугаар зүйл

1. Энэхүү Пактад, Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага, түүний төрөлжсөн байгууллагын гишүүн аль ч улс, Олон улсын шүүхийн дүрэмд оролцогч аль ч улс, энэхүү Пактад оролцохыг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблейгаас урьсан бусад аль ч улс гарын үсэг зурж болно.

2. Энэхүү Пактыг соёрхон батлах ёстой. Батламж жуух бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулна.

3. Энэхүү Пактад энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан аль ч улс нэгдэн орж болно.

4. Нэгдэн орсон нь, энэ тухай батламж жуух бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулснаар хүчин төгөлдөр болно.

5. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга соёрхон батласан буюу нэгдэж орсон тухай батламж жуух бичгийг хадгалуулсан тухай бүрийг энэхүү Пактад гарын үсэг зурсан буюу нэгдэн орсон бүх улсад мэдээлж байна.

49 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Пакт нь Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон тухай гучин тав дахь батламж жуух бичгийг хадгалуулсан өдрөөс хойш гурван сарын дараа хүчин төгөлдөр болно.

2. Соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон тухай гучин тав дахь батламж жуух бичгийг хадгалуулсны дараа энэхүү Пактыг соёрхон батласан буюу түүнд нэгдэн орсон улсын хувьд энэхүү Пакт нь холбогдох батламж жуух бичгээ хадгалуулсан өдрөөс хойш гурван сарын дараа хүчин төгөлдөр болно.

50 дугаар зүйл

Энэхүү Пактын заалтууд холбооны улсуудын бүх хэсэгт ямар нэгэн хязгаарлалт буюу чөлөөлөлтгүйгээр үйлчилнэ.

51 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Пактад оролцогч аль ч улс түүнд нэмэлт өөрчлөлт оруулах санал гаргаж болох бөгөөд түүнийгээ Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад өргөн мэдүүлж болно. Ерөнхий нарийн бичгийн дарга санал болгосон аливаа нэмэлт өөрчлөлтийг энэхүү Пактад оролцогч улсуудад хүргүүлж, түүнийг хэлэлцэж, санал хураах зорилгоор энэхүү Пактад оролцогч улсуудын бага хурал хуралдуулах саналтай эсэхээ өөрт нь мэдэгдэхийг хүснэ. Хэрэв оролцогч улсуудын наад зах нь гуравны нэгээс доошгүй нь тийм бага хурал хуралдуулах саналтай байвал Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын ивээл дор бага хурлыг хуралдуулна. Энэхүү бага хуралд оролцож саналаа өгсөн оролцогч улсын олонхийн дэмжсэн аливаа нэмэлт өөрчлөлтийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблейд батлуулахаар оруулна.

2. Нэмэлт өөрчлөлт нь Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблей батлахын зэрэгцээ, энэхүү Пактад оролцогч улсуудын гуравны хоёр нь үндсэний хууль тогтоомжийнхоо дагуу түүнийг батласнаар хүчин төгөлдөр болно.

3. Хүчин төгөлдөр болсон нэмэлт өөрчлөлтийг түүнийг батласан оролцогч улсууд заавал дагаж мөрдөнө. Харин бусад оролцогч улсуудын хувьд энэхүү Пактын заалтууд болон тэдгээр улсаас урьд өмнө батласан аливаа нэмэлт өөрчлөлт заавал дагаж мөрдөх хүчинтэй хэвээр байна.

52 дугаар зүйл

48 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсэгт заасны дагуу хийсэн мэдээллийг үл харгалзан Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга мөнхүү зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдсан бүх улсад дараахь зүйлийг мэдээлж байна:

(a) 48 дугаар зүйлийн дагуу гарын үсэг зурсан, соёрхон батласан, нэгдэн орсон тухай;

(b) 49 дүгээр зүйлийн дагуу энэхүү Пактын хүчин төгөлдөр болсон огноо, 51 дүгээр зүйлд зааснаар аливаа нэмэлт өөрчлөлт хүчин төгөлдөр болсон огнооны тухай.

53 дугаар зүйл

1. Энэхүү Пактын англи, испани, орос, хятад, франц хэлээр үйлдсэн эх бичвэрүүд нь адил хүчинтэй бөгөөд түүнийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын архивт хадгална.

2. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга энэхүү Пактын баталгаатай хуулбарыг 48 дугаар зүйлд заасан бүх улсад хүргүүлнэ.

3. ИРГЭНИЙ БОЛОН УЛС ТӨРИЙН ЭРХИЙН ТУХАЙ ОЛОН УЛСЫН ПАКТЫН НЭМЭЛТ I ПРОТОКОЛ

Ерөнхий Ассамблейн 2200А (XXI) тогтоолоор 1966 оны 12 дугаар сарын 16-ны өдөр баталж, 1976 оны 3 дугаар сарын 23-ны өдөр хүчин төгөлдөр болсон.*

Энэхүү Протоколд оролцогч улс,

Иргэний болон улс төрийн эрхийн тухай олон улсын Пактын (цаашид Пакт гэж нэрлэнэ) зорилгыг цаашид биелүүлэх, түүний заалтыг хэрэгжүүлэх үүднээс Пактад туссан аль нэг эрх нь зөрчигдөж хохирсон хэмээн мэдүүлэх хувь хүний мэдээллийг энэхүү Протоколд заасны дагуу хүлээн авч, хянан хэлэлцэх эрхийг Пактын IV хэсгийн үндсэн дээр байгуулагдсан Хүний эрхийн хороонд (цаашид Хороо гэж нэрлэнэ) олгох нь зүй зохистойг анхааралдаа авч,

дор дурдсан зүйлийг тохиролцов:

I дүгээр зүйл

Пактад оролцогч бөгөөд энэхүү Протоколд оролцогч болж байгаа улс нь Пактад тусгасан аль нэг эрхийг нь тухайн оролцогч улс зөрчсөний улмаас хохирсон хэмээн мэдүүлж буй харьяат этгээдийнх нь мэдээллийг хүлээн авч, хянан хэлэлцэх Хорооны эрх мэдлийг хүлээн зөвшөөрнө. Энэхүү Протоколд нэгдэн ороогүй Пактад оролцогч улсын холбогдол бүхий нэг ч мэдээллийг Хороо хүлээж авахгүй.

* Монгол Улсын Бага Хурлын 1991.01.14-ний 3 дугаар тогтоолоор нэгдэж орсон

2 дугаар зүйл

1 дүгээр зүйлийн заалтыг сахих үндсэн дээр Пактад заасан аль нэг эрх нь зөрчигдсөн хэмээн мэдүүлж байгаа бөгөөд дотоодын эрх зүйн хамгаалалтын бүхий л арга хэрэгслийг барагдуулсан этгээд бичгээр гаргасан мэдээллээ Хороонд хэлэлцүүлэхээр илгээж болно.

3 дугаар зүйл

Энэхүү Протоколын дагуу ирүүлсэн нэргүй, эсхүл Хорооны үзэж байгаагаар тийнхүү мэдээлэх эрхээ урвуулан ашигласан буюу Пактын заалттай нийцээгүй аливаа мэдээллийг Хороо хүлээн авах боломжгүй гэж үзэж болно.

4 дүгээр зүйл

1. 3 дугаар зүйлийн заалтыг сахих үндсэн дээр Хороо энэхүү Протоколын дагуу ирүүлсэн аливаа мэдээллийг Пактын аль нэг заалтыг зөрчсөн гэгдэж буй оролцогч улсын сонорт хүргэнэ.

2. Мэдээлэл хүлээн авсан улс тухайн асуудлын талаар, түүнчлэн уг улсаас авсан байж болох аливаа арга хэмжээ байгаа бол тэдгээрийн талаар тодруулсан тайлбар буюу мэдэгдэл бичгээр гаргаж зургаан сарын дотор Хороонд ирүүлнэ.

5 дугаар зүйл

1. Хороо нь энэхүү Протоколын дагуу ирүүлсэн мэдээллийг хувь хүн болон холбогдох оролцогч улсаас бичгээр ирүүлсэн бүхий л мэдээллийг харгалзан хянан хэлэлцэнэ.

2. Дараахь зүйлийг магадлах хүртэл Хороо хувь хүний ямар ч мэдээллийг хэлэлцэхгүй:

(a) тухайн асуудлыг олон улсын мөрдөн шалгах буюу зохицуулах өөр журмын дагуу хэлэлцэгдээгүй байгааг;

(b) хувь этгээд дотоодын эрх зүйн хамгаалалтын бүхий л арга хэрэгслийг барагдуулсныг. Эдгээр арга хэрэгслийг ашиглах явдал хүндэтгэх шалтгаангүйгээр удааширсан бол энэ журмыг мөрдөхгүй.

3. Энэхүү Протоколд дурдсан мэдээллийг Хороо хаалттай хуралдаанаар хянан хэлэлцэнэ.

4. Хороо үзэл бодлоо холбогдох оролцогч улс болон хувь хүнд мэдэгдэнэ.

6 дугаар зүйл

Энэхүү Протоколд зааснаар хийсэн ажлынхаа товч тайланг Хороо Пактын 45 дугаар зүйлийн дагуу гаргах жилийн тайландаа тусгана.

7 дугаар зүйл

Колони улс, ард түмэнд тусгаар тогтнол олгох тухай тунхаглалын талаархи Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблейн 1960 оны 12 дугаар сарын 14-ний өдрийн 1514 (XV) тоот тогтоолын зорилтод хүрэх хүртэл энэхүү Протоколын

заалт нь тэдгээр ард түмэнд Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрэм болон Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага, түүний төрөлжсөн байгууллагын олон улсын бусад конвенц, баримт бичгийн дагуу олгогдсон гомдол гаргах эрхийг хэрхэвч хязгаарлахгүй.

8 дугаар зүйл

1. Пактад гарын үсэг зурсан аливаа улс энэхүү Протоколд гарын үсэг зурж болно.

2. Пактыг соёрхон батласан буюу түүнд нэгдэн орсон аливаа улс энэхүү Протоколыг соёрхон батлах ёстой. Батламж жуух бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулна.

3. Пактыг соёрхон батласан буюу түүнд нэгдэн орсон аливаа улс энэхүү Протоколд нэгдэн орж болно.

4. Нэгдэн орсон нь энэ тухай батламж жуух бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулснаар хүчин төгөлдөр болно.

5. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон батламж жуух бичгийг хадгалуулсан тухай бүрийг энэхүү Протоколд гарын үсэг зурсан буюу нэгдэн орсон бүх улсад мэдээлнэ.

9 дүгээр зүйл

1. Пакт хүчин төгөлдөр болсон нөхцөлд Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон тухай арав дахь батламж жуух бичгийг хадгалуулсан өдрөөс хойш гурван сарын дараа энэхүү Протокол хүчин төгөлдөр болно.

2. Соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон тухай арав дахь батламж жуух бичгийг хадгалуулсанаас хойш энэхүү Протоколыг соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон улсын хувьд тус Протокол нь холбогдох батламж жуух бичгээ хадгалуулсан өдрөөс хойш гурван сарын дараа хүчин төгөлдөр болно.

10 дугаар зүйл

Энэхүү Протоколын заалтууд холбооны улсуудын бүх хэсэгт ямар нэгэн хязгаарлалт, чөлөөлөлтгүйгээр мөрдөгдөнө.

11 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Протоколд оролцогч аль ч улс түүнд нэмэлт өөрчлөлт оруулах санал гаргаж болох бөгөөд түүнийгээ Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад өргөн мэдүүлж болно. Ерөнхий нарийн бичгийн дарга санал болгосон аливаа нэмэлт өөрчлөлтийг энэхүү Протоколд оролцогч улсуудад хүргүүлж, түүнийг хэлэлцэж, санал хураах зорилгоор оролцогч улсын бага хурал хуралдуулах саналтай эсэхээ өөрт нь мэдэгдэхийг хүснэ. Хэрэв оролцогч улсын гуравны нэгээс доошгүй нь бага хурал хуралдуулах саналтай байвал Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын ивээл дор бага хурлыг хуралдуулна. Энэхүү бага хуралд оролцож саналаа өгсөн оролцогч улсын олонхи нь дэмжсэн нэмэлт өөрчлөлтийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблейд батлуулахаар оруулна.

2. Нэмэлт өөрчлөлт нь Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблей батлахын зэрэгцээ энэхүү Пактад оролцогч улсуудын гуравны хоёр нь үндэсний хууль тогтоомжийнхоо дагуу түүнийг батласнаар хүчин төгөлдөр болно.

3. Хүчин төгөлдөр болсон нэмэлт өөрчлөлтийг түүнийг батласан оролцогч улсууд заавал дагаж мөрдөнө. Харин бусад оролцогч улсын хувьд энэхүү Протоколын заалт болон тэдгээр улсаас урьд өмнө батласан аливаа нэмэлт өөрчлөлт нь заавал дагаж мөрдөх хүчинтэй хэвээр байна.

12 дугаар зүйл

1. Аль ч оролцогч улс Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад бичгээр мэдэгдэн энэхүү Протоколыг хэзээ ч цуцалж болно. Ерөнхий нарийн бичгийн дарга цуцлах мэдэгдлийг хүлээн авсан өдрөөс хойш гурван сарын дараа цуцлалт хүчин төгөлдөр болно.

2. Цуцлалт нь түүнийг хүчин төгөлдөр болохоос өмнө 2 дугаар зүйлийн дагуу ирүүлсэн мэдээллийн хувьд энэхүү Протоколын заалтуудыг үргэлжлүүлэн мөрдөхөд саад болохгүй.

13 дугаар зүйл

Энэхүү Протоколын 8 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсгийн дагуу хийсэн мэдээллийг үл харгалзан Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Пактын 48 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдсан бүх улсад дараахь зүйлийг мэдээлж байна:

(a) 8 дугаар зүйлийн дагуу гарын үсэг зурсан, соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон тухай;

(b) 9 дүгээр зүйлийн дагуу энэхүү Протокол хүчин төгөлдөр болсон огноо түүнчлэн 11 дүгээр зүйлийн дагуу аливаа нэмэлт өөрчлөлт хүчин төгөлдөр болсон огнооны тухай;

(c) 12 дугаар зүйлийн дагуу цуцалсан тухай.

14 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Пактын англи, испани, орос, хятад, франц хэлээр үйлдсэн эх бичвэрүүд нь адил хүчинтэй бөгөөд түүнийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын архивт хадгална.

2. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга энэхүү Протоколын баталгаатай хувийг Пактын 48 дугаар зүйлд заасан бүх улсад хүргүүлнэ.

4. ЭДИЙН ЗАСАГ, НИЙГЭМ, СОЁЛЫН ЭРХИЙН ТУХАЙ ОЛОН УЛСЫН ПАКТ

*Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблейн 1996 оны 12 дугаар сарын 16-ны өдрийн 2200А (XXI) дугаар тогтоолоор баталж,
1976 оны 1 дүгээр сарын 3-ны өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

УДИРТГАЛ

Энэхүү Пактад оролцогч улсууд,

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрэмд тунхагласан зарчмын дагуу хүн төрөлхтөний бүлийн бүх гишүүнд угаас заяасан нэр төр болон тэдний тэгш, салшгүй эрхийг хүлээн зөвшөөрөх нь эрх чөлөө, шударга ёс, бүх нийтийн энх тайвны үндэс болохыг анхааралдаа авч,

эдгээр эрх нь хүнд угаас заяасан нэр төрөөс үүдэн гарч байгааг хүлээн зөвшөөрч,

Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглалд зааснаар хүн бүр эдийн засаг, нийгэм соёлын эрхээ улс төр, иргэний эрхийн адил эдлэх нөхцлөөр хангагдсан үед л айх аюулгүй, гачигдах зүйлгүй байх чөлөөт бие хүний туйлын хүслэн биелэгдэхийг хүлээн зөвшөөрч,

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрэм ёсоор улсууд хүний эрх, эрх чөлөөг бүх нийтээр хүндэтгэх хийгээд сахих явдлыг хөхиүлэн дэмжих үүрэгтэйг анхааралдаа авч,

хувь хүн бүр бусад хүн болон хамт олныхоо өмнө үүрэг хүлээхийн сацуу энэхүү Пактад хүлээн зөвшөөрсөн эрхийг хөхиүлэн дэмжүүлэх, сахиулах ёстойг анхааралдаа авч,

дор дурдсан зүйлийг тохиролцов:

I ХЭСЭГ

1 дүгээр зүйл

1. Бүх ард түмэн өөрөө засан тохинох эрхтэй. Энэ эрхийнхээ дагуу тэд улс төрийн байдлаа чөлөөтэй тогтоож, эдийн засаг, нийгэм, соёлын хөгжлөө чөлөөтэй хангана.

2. Бүх ард түмэн зорилгодоо хүрэхийн тулд харилцан ашигтай байх зарчим дээр тулгуурласан олон улсын эдийн засгийн хамтын ажиллагаа болон олон улсын эрх зүйгээр хүлээсэн аливаа үүрэгт хохиролгүйгээр байгалийн баялаг, эх нөөцөө чөлөөтэй

* Монгол Улс 1968.01.05-нд гарын үсэг зурж, 1974.11.18-нд соёрхон батласан

эээмшинэ. Аливаа ард түмнийг ямар ч тохиолдолд оршин тогтнох хэрэглүүрээс нь салгаж үл болно.

3. Энэхүү Пактад оролцогч бүх улс, түүний дотор өөрөө захиргаагүй болон асрамжийн нутаг дэвсгэрийг захирах хариуцлага хүлээсэн улс, Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрмийн заалтын дагуу өөрөө засан тохинох эрхийг хэрэгжүүлэхийг хөхиүлэн дэмжиж, энэ эрхийг хүндэтгэх ёстой.

II ХЭСЭГ

2 дугаар зүйл

1. Энэхүү Пактад оролцогч улс бүр дангаараа болон олон улсын тусламж, хамтын ажиллагаагаар, тухайлбал эдийн засаг, техникийн салбарт, энэхүү Пактаар хүлээн зөвшөөрсөн эрхийг бүрэн хэрэгжүүлэхийг дэвшилттэйгээр хангахын тулд хууль тогтоомжийн арга хэмжээг оролцуулан, зохистой арга хэмжээг байгаа бүх боломжийнхоо хэрээр авах үүрэгтэй.

2. Энэхүү Пактад оролцогч улсууд арьс үндэс, арьсны өнгө, хүйс, хэл, шашин шүтлэг, улс төрийн болон бусад үзэл бодол, үндэсний болон нийгмийн гарал, эд хөрөнгийн байдал, төрсөн болон бусад нөхцөл байдлаар алагчилахгүйгээр энэхүү Пактад тунхагласан эрхийг хэрэгжүүлэх баталгааг бий болгох үүрэгтэй.

3. Хөгжиж байгаа улсууд хүний эрх болон үндэсний эдийн засгаа зохих ёсоор харгалзан үзсэний үндсэн дээр энэхүү Пактаар хүлээн зөвшөөрсөн эдийн засгийн эрхийг өөрийн улсын иргэн бус хүмүүст хэрэгжүүлэх баталгааг ямар хэмжээгээр бий болгохоо тодорхойлж болно.

3 дугаар зүйл

Энэхүү Пактад оролцогч улсууд түүнд заасан эдийн засаг, нийгэм, соёлын бүх эрхийг эрэгтэй, эмэгтэйчүүдэд тэгш эдлүүлэх нөхцлийг хангах үүрэгтэй.

4 дүгээр зүйл

Аливаа улсаас энэхүү Пактын дагуу хангах ёстой эрхийг эдлүүлэхдээ эдгээр эрхэд зөвхөн хуульд тодорхойлсон ёсоор хязгаарлалт тогтоож болох бөгөөд энэ нь тэдгээр эрхийн уг чанарт нийцсэн, ардчилсан нийгэмд гагцхүү нийтийн сайн сайхан байдалд туслах зорилготой байх ёстой гэдгийг энэхүү Пактад оролцогч улсууд хүлээн зөвшөөрнө.

5 дугаар зүйл

1. Аливаа улс, бүлэг болон этгээд энэхүү Пактаар хүлээн зөвшөөрсөн аливаа эрх, эрх чөлөөг устгахад чиглэсэн, эсхүл түүнд зааснаас илүү хэмжээгээр хязгаарлахад чиглэсэн аливаа үйл ажиллагаа явуулах, аливаа үйлдэл хийх эрхтэй байх мэтээр Пактын аливаа заалтыг мушгин тайлбарлаж болохгүй.

2. Аливаа улсад хууль, конвенц, журам, заншлаар хүлээн зөвшөөрсөн буюу тогтоосон хүний үндсэн эрхийг энэхүү Пактад бүхэлд нь хүлээн зөвшөөрөөгүй буюу бүрэн бус хүлээн зөвшөөрсөн гэдэг шалтгаанаар хязгаарлаж, багасгаж хэрхэвч болохгүй.

III ХЭСЭГ

6 дугаар зүйл

1. Энэхүү Пактад оролцогч улсууд хүн бүр аж төрөхдөө чөлөөтэй сонгох, чөлөөтэй тохиролцох боломжийг олгосон хөдөлмөрлөх эрхийг хүлээн зөвшөөрч, энэ эрхийг хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн зохистой алхам хийнэ.

2. Энэ эрхийг бүрэн хэрэгжүүлэх зорилгоор энэхүү Пактад оролцогч улсуудын авах арга хэмжээ нь техник мэргэжлийн дадлага, сургалтын хөтөлбөр хэрэгжүүлэх, эдийн засаг, нийгэм, соёлын хэлбэрэлттгүй хөгжлийг хангах арга замыг хэрэгжүүлэх хувь хүний улс төр, эдийн засгийн үндсэн эрх чөлөөг баталгаажуулах нөхцөлд үр ашигтай ажлаар бүрэн хангах алхмыг хамаарна.

7 дугаар зүйл

Энэхүү Пактад оролцогч улсууд хүн бүр хөдөлмөрийн шударга, таатай нөхцлөөр хангагдах эрхийг хүлээн зөвшөөрөх бөгөөд тухайлбал:

(a) бүх хөдөлмөр эрхлэгчдэд наад зах нь дараахь байдлыг хангахуйц цалин хөлс олгох:

i/ цалин хөлсийг шударгаар тогтоох, аливаа ялгаваргүйгээр адил үнэлгээтэй хөдөлмөрт тэгш цалин хөлс олгох, чингэхдээ, тухайлбал, эмэгтэйчүүдэд эрэгтэйчүүдээс доргүй хөдөлмөрлөх нөхцлийг бий болгох, тэдний адил хөдөлмөрт нь тэгш цалин хөлс олгох;

ii/ энэхүү Пактын заалтын дагуу хөдөлмөр эрхлэгч, түүний гэр бүлийн гишүүдэд хангалуун амьдрах боломж олгох.

(b) аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн шаардлагад тохирсон ажлын нөхцлийг бүрдүүлэх;

(c) гагцхүү ажилласан хугацаа, мэргэшилд үндэслэн зохих дээд шатны ажилд дэвших адил боломжийг хүн бүрт олгох;

(d) амрах, зав чөлөөтэй байх, ажлын цагийг зохистойгоор хязгаарлах, ээлжийн амралтыг цалин хөлстэйгээр эдлүүлэх, баярын өдөрт цалин хөлс олгохыг хамаарна.

8 дугаар зүйл

1. Энэхүү Пактад оролцогч улсууд дор дурдсан эрхийг хангах үүрэгтэй:

(a) хүн бүр эдийн засаг, нийгмийн ашиг сонирхлоо хамгаалах, хэрэгжүүлэхийн тулд үйлдвэрчний эвлэл байгуулах, журмыг нь сахих үндсэн дээр сонгосон байгууллагадаа элсэн орох эрхтэй. Дээр дурдсан эрхийг эдлэхэд хуульд заасан буюу ардчилсан нийгэмд шаардагдах үндэсний аюулгүй байдал, нийгмийн дэг журмыг хангах, бусдын эрх, эрх чөлөөг хамгаалах ашиг сонирхлоос бусад ямарваа хязгаарлалт тогтоохыг хориглоно;

(b) үйлдвэрчний эвлэлээс үндэсний холбоо, нэгдэл байгуулах эрх, түүнчлэн үндэсний холбоо, нэгдлээс олон улсын үйлдвэрчний байгууллагыг үүсгэх буюу түүнд нэгдэн орох эрх;

(c) үйлдвэрчний эвлэл хуулиар тогтоосон бөгөөд ардчилсан нийгэмд шаардагдах үндэсний аюулгүй байдал, нийгмийн дэг журмыг хангах, бусдын эрх, эрх чөлөөг хамгаалах ашиг сонирхлоос бусад ямарваа хязгаарлалтгүйгээр үйл ажиллагаагаа саадгүй явуулах эрх;

(d) ажил хаях эрхтэй бөгөөд түүнийгээ тухайн улсын хуульд нийцүүлэн эдлэнэ.

2. Энэ зүйлийн заалт нь зэвсэгт хүчин, цагдаагийн газар, төрийн захиргааны бүрэлдэхүүнд орсон этгээдээс энэ эрхийг эдлэхэд нь хууль ёсны хязгаарлалт тогтооход саад болохгүй.

3. Энэ зүйлийн аливаа заалт Чөлөөтэй эвлэлдэн нэгдэх болон байгууллага байгуулах эрхийг хамгаалах тухай Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын 1948 оны конвенцид заасан баталгаанд хохирол учруулахуйц хууль тогтоомжийг батлах буюу эдгээр баталгаанд хохирол учруулахаар хуулийг хэрэглэх эрхийг дурдсан Конвенцид оролцогч улсуудад олгохгүй.

9 дүгээр зүйл

Энэхүү Пактад оролцогч улсууд нийгмийн даатгалыг оролцуулан, хүн бүрийн нийгмийн хангамжинд хамрагдах эрхийг хүлээн зөвшөөрнө.

10 дугаар зүйл

Энэхүү Пактад оролцогч улсууд дор дурдсан зүйлийг хүлээн зөвшөөрнө:

1. Нийгмийн жам ёсны үндсэн нэгж болсон гэр бүлд, ялангуяа түүний үүсэх үед, бие дааж амжаагүй хүүхдийг халамжлах, хүмүүжүүлэх хариуцлага хүлээж байгаа үед, боломжийн хэрээр халамжлан хамгаалж тусална. Гэрлэгсэд чөлөөтэй, харилцан зөвшөөрөлцсөний үндсэн дээр гэрлэнэ.

2. Эхчүүдийг хүүхэд төрүүлэхийн өмнөх болон дараахь тодорхой хугацаанд онцгойлон хамгаална. Ажиллаж байгаа эхчүүдэд энэ хугацаанд цалинтай чөлөө буюу нийгмийн хангамжийн зохих тэтгэмж олгоно.

3. Бүх хүүхэд, өсвөр насныхны тухайд гэр бүлийн гарал буюу бусад үндэслэлээр алагчилахгүйгээр хамгаалах, тусламж үзүүлэх онцгой арга хэмжээ авч байх ёстой. Хүүхэд, өсвөр насныхныг эдийн засаг, нийгмийн дарлал мөлжлөгөөс хамгаалж байх ёстой. Тэднийг ёс суртахуун, эрүүл мэндэд нь харш, амь насанд нь аюултай буюу хэвийн өсөлт хөгжилтөд нь хор болохуйц салбарт ажиллуулсан бол хуулийн дагуу шийтгэнэ. Үүнээс гадна төр хүүхдийг ажиллуулах насны хязгаарыг тогтоож, үүнээс доош насны хүүхдийг хөлслөн ажиллуулахыг хориглож, зөрчсөн тохиолдолд хуулийн дагуу хариуцлага хүлээлгэж байна.

11 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Пактад оролцогч улсууд хүн бүрийн болон түүний өрх гэрийн хүрэлцээтэй хоол хүнс, хувцас, орон сууцыг оролцуулан, амьдралын хүрэлцээтэй түвшинд аж төрөх, амьдралынхаа нөхцлөө байнга сайжруулах эрхийг нь хүлээн зөвшөөрнө. Оролцогч улсууд энэ талаар чөлөөтэй зөвшилцөлд үндэслэсэн олон улсын

хамтын ажиллагаа чухал ач холбогдолтойг хүлээн зөвшөөрч, энэ эрхийн хэрэгжилтийг хангах зохистой арга хэмжээ авна.

2. Энэхүү Пактад оролцогч улсууд хүн бүрийн өлсгөлөнгөөс ангид аж төрөх үндсэн эрхийг хүлээн зөвшөөрч, тодорхой хөтөлбөр хэрэгжүүлэхийг оролцуулан, дангаараа буюу олон улсын хамтын ажиллагааны хэлбэрээр шаардлагатай арга хэмжээг дараахь зорилгоор авна:

(a) байгалийн эх нөөцийг хамгийн үр ашигтай эзэмших, ашиглах зорилгоор техник, шинжлэх ухааны мэдлэгийг өргөн ашиглах, хүнс тэжээлийн тухай мэдлэгийг дэлгэрүүлэх, газар тариалангийн тогтолцоог боловсронгуй болгох, шинэтгэл хийх замаар хоол хүнсний бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, хадгалах, хуваарилах арга ажиллагааг сайжруулах;

(b) хүнсний бүтээгдэхүүн экспортлогч буюу импортлогч улсын асуудлыг анхааралдаа авч харгалзан дэлхийн хоол хүнсний нөөцийн шударга хуваарилалтыг хангах.

12 дугаар зүйл

1. Энэхүү Пактад оролцогч улсууд хүн бүрийн бие бялдрын болон сэтгэцийн эрүүл мэнд дээд түвшинд хүрсэн байх эрхийг хүлээн зөвшөөрнө.

2. Энэхүү Пактад оролцогч улсууд энэ эрхийг бүрэн хэрэгжүүлэхэд шаардагдах дараахь арга хэмжээг авна:

(a) нялхсын эндэгдлийг багасгах, хүүхдийн эрүүл чийрэг өсөлтийг хангах;

(b) гадаад орчны болон үйлдвэрлэлийн эрүүл ахуйг бүх талаар сайжруулах;

(c) халдварт өвчин, тухайн нутгийн өвчин, мэргэжлийн болон бусад өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эмчлэх, тийм өвчинтэй тэмцэх;

(d) өвчилсөн тохиолдолд эмнэлгийн үйлчилгээ үзүүлэх, сувилах нөхцлийг бүгдэд бий болгох.

13 дугаар зүйл

1. Энэхүү Пактад оролцогч улсууд хүн бүр сурч боловсрох эрхийг хүлээн зөвшөөрнө. Боловсрол хүний хувийн зан чанарыг бүхэлд нь бүрэн хөгжүүлэх, нэр төрөө ухамсарлахад чиглэгдэж, хүний эрх, үндсэн эрх чөлөөг хүндэтгэн бэхжүүлэх ёстойг зөвшөөрч байна. Боловсрол хүн бүрт чөлөөт нийгмийн тустай гишүүн байх, бүх үндэстэн, арьс үндэстэн, угсаа, шашин шүтлэгээрээ ялгавар бүхий бүлгийн хувьд харилцан ойлголцох, хүлцэн тэвчих, эвсэн найрамдах, мөн Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагаас энх тайвныг сахих талаар явуулж байгаа үйл ажиллагаанд дөхөм үзүүлэхэд бүгдэд боломж олгох ёстойг зөвшөөрч байна.

2. Энэхүү Пактад оролцогч улсууд энэ эрхийг бүрэн хэрэгжүүлэхийн тулд:

(a) хүн бүрт бага боловсролыг заавал, үнэ төлбөргүй олгох;

(b) үнэ төлбөргүй боловсрол олгохыг дэвшилттэйгээр нэвтрүүлэх бүхий л шаардлагатай арга хэмжээ авах замаар, техник-мэргэжлийн дунд сургуулийн боловсролыг оролцуулан, дунд боловсролын төрөл бүрийн хэлбэрийг бүгдэд боломжтой, хүртээмжтэй болгох;

(с) үнэ төлбөргүй боловсрол олгохыг дэвшилттэйгээр нэвтрүүлэх бүхий л шаардлагатай арга хэмжээ авах замаар, авъяас чадварыг нь харгалзан, дээд боловсролыг бүгдэд ижил хүртээмжтэй болгох;

(d) бага боловсролтой бүрэн болоогүй буюу бага сургуулийг бүрэн төгсөөгүй хүн суурь боловсролтой болохыг хөхиүлэн дэмжих буюу эрчимжүүлэх;

(e) бүх шатны сургуулийн тогтолцоог эрчимтэй хөгжүүлэх, хангалттай тэтгэлэгийн тогтолцоотой болох, багш нарын материаллаг нөхцлийг байнга сайжруулах арга хэмжээг авах ёстой.

3. Энэхүү Пактад оролцогч улсууд эцэг эх болон зохих нөхцөлд хууль ёсны асран хамгаалагчаас хүүхэддээ төрийн байгууллагаас байгуулсан сургууль төдийгүй, боловсрол олгох талаар улсаас тогтоосон буюу батласан наад захын шаардлагыг хангаж байгаа бусад сургуулийг сонгох, өөрийн хувийн итгэл, үнэмшлийн дагуу шашин шүтлэг болон ёс суртахууны боловсрол олгох боломжийг хангана.

4. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан зарчмыг хатуу баримталсан бөгөөд тэр сургуулиар олгож байгаа боловсрол нь төрөөс тогтоосон наад захын шаардлагын доод хэмжээг хангасан нөхцөлд, хувь этгээд буюу байгууллагаас сургууль байгуулах, удирдах эрх чөлөөг хязгаарласан утгаар энэ зүйлийн аливаа хэсгийг тайлбарлаж болохгүй.

14 дүгээр зүйл

Энэхүү Пактад оролцогч улс бүр түүнд оролцогч болох үедээ өөрийн эзэмшлийн нутаг дэвсгэр дээр буюу шүүхийн харьяалалд нь хамаарах бусад нутаг дэвсгэр дээр бага боловсролыг заавал, үнэ төлбөргүй болгох журам тогтоож чадаагүй байсан бол, бүх нийтийн боловсролыг заавал, үнэ төлбөргүй болгох зарчмыг зохих хугацаанд, дэвшилттэйгээр хэрэгжүүлэх арга хэмжээний тодорхой төлөвлөгөөг хоёр жилийн дотор боловсруулан, батлах үүрэг хүлээнэ.

15 дугаар зүйл

1. Энэхүү Пактад оролцогч улсууд хүн бүр дараахь эрх эдлэхийг хүлээн зөвшөөрнө:

(a) соёлын амьдралд оролцох;

(b) шинжлэх ухааны дэвшлийн үр дүнг ашиглах, түүнийг хэрэглэх;

(c) өөрийнхөө туурвисан шинжлэх ухаан, утга зохиол, уран сайхны аливаа бүтээлтэй холбогдон үүссэн ёс суртахууны болон эд материалын ашиг сонирхлыг хамгаалуулах.

2. Энэхүү Пактад оролцогч улсуудаас энэ эрхийг бүрэн хэрэгжүүлэх үүднээс авч явуулбал зохих арга хэмжээнд шинжлэх ухаан, соёлын ололтыг хамгаалах, хөгжүүлэх, дэлгэрүүлэхэд шаардагдах арга хэмжээ багтана.

3. Энэхүү Пактад оролцогч улсууд шинжлэх ухааны судалгааны болон уран бүтээлийн үйл ажиллагаа явуулахад зайлшгүй шаардагдах эрх чөлөөг хүндэтгэх үүрэгтэй.

4. Энэхүү Пактад оролцогч улсууд шинжлэх ухаан, соёлын салбарт олон улсын харилцаа, хамтын ажиллагааг хөхиүлэн дэмжиж, хөгжүүлэх нь үр ашигтай гэдгийг хүлээн зөвшөөрч байна.

IV ХЭСЭГ

16 дугаар зүйл

1. Энэхүү Пактад оролцогч улсууд энэ хэсэгт заасны дагуу Пактаар хүлээн зөвшөөрсөн эрхийг хэрэгжүүлэх талаар авсан арга хэмжээ, хүрсэн дэвшлийнхээ тухай тайлан гаргаж байх үүрэг хүлээнэ.

2. (a) Бүх тайланг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хүргүүлэх бөгөөд тэрээр тайлангийн хувийг энэхүү Пактын заалтын дагуу Эдийн засаг, нийгмийн зөвлөлд хэлэлцүүлэхээр илгээнэ.

(b) төрөлжсөн байгууллагын гишүүн бөгөөд энэхүү Пактад оролцогч улсаас ирүүлсэн тайлан буюу түүний хэсэг нь тухайн байгууллагын үндэслэн байгуулсан баримт бичгийн дагуу түүний үйл ажиллагаатай холбоотой байвал Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга тайлан буюу түүний хэсгийг холбогдох байгууллагад хүргүүлнэ.

17 дугаар зүйл

1. Энэхүү Пактыг хүчин төгөлдөр болсноос хойш нэг жилийн хугацаанд Эдийн засаг, нийгмийн зөвлөл энэхүү Пактад оролцогч улсууд болон холбогдох төрөлжсөн байгууллагуудтай зөвлөлдөн хөтөлбөр боловсруулж гаргах бөгөөд энэхүү хөтөлбөрийн дагуу оролцогч улсууд зохих үе шатаар тайлан гарган өгч байна.

2. Энэхүү Пактаар хүлээсэн үүргийг биелүүлэхэд нөлөөлж байгаа хүчин зүйл, бэрхшээлийг тайланд тусгаж болно.

3. Хэрэв энэхүү Пактад оролцогч улсууд Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага болон аливаа төрөлжсөн байгууллагад зохих мэдээлэл урьд нь өгсөн бол, тэрхүү мэдээлэл дахин өгөх шаардлагагүй бөгөөд харин тийнхүү өгсөн мэдээллийг иш татан дурдахад л хангалттай.

18 дугаар зүйл

Эдийн засаг, нийгмийн зөвлөл нь хүний эрх, үндсэн эрх чөлөөний талаар Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрмээр хүлээсэн үүргээ биелүүлэхийн тулд төрөлжсөн байгууллагуудаас үйл ажиллагааны хүрээнд хамаарах, энэхүү Пактын заалтыг биелүүлэх явцад хүрсэн дэвшлийн талаар тайлан гаргуулан авах тухай тэдгээр байгууллагатай тохиролцож болно. Тайланд дээрх байгууллагуудаас Пактын заалтыг хэрэгжүүлэх талаар гаргасан шийдвэр, зөвлөмжийн тухай тодорхой оруулж болно.

19 дүгээр зүйл

Эдийн засаг, нийгмийн зөвлөл 16, 17 дугаар зүйлд заасны дагуу оролцогч улсуудаас ирүүлсэн хүний эрхтэй холбогдол бүхий тайлан болон 18 дугаар зүйлд заасны дагуу төрөлжсөн байгууллагуудаас ирүүлсэн хүний эрхийн холбогдолтой тайланг Хүний эрхийн комисст судалгаа хийлгэх болон ерөнхий зөвлөмж гаргуулахаар, эсхүл зарим тохиолдолд мэдээлэхээр шилжүүлж болно.

20 дугаар зүйл

Энэхүү Пактад оролцогч улсууд болон холбогдох төрөлжсөн байгууллагууд 19 дүгээр зүйлийн дагуу гаргасан ерөнхий зөвлөмжийн талаар буюу Хүний эрхийн комиссын аль нэг тайлан, түүний иш татаж байгаа аль нэг баримт бичгийн талаар Эдийн засаг, нийгмийн зөвлөлд саналаа илэрхийлж болно.

21 дүгээр зүйл

Эдийн засаг, нийгмийн зөвлөл ерөнхий зөвлөмж болон энэхүү Пактад оролцогч улсууд, төрөлжсөн байгууллагуудаас энэхүү Пактаар хүлээн зөвшөөрсөн эрхийг бүх нийтээр хангах талаар авсан арга хэмжээ, хүрсэн үр дүнгийн талаар ирүүлсэн мэдээллийн тухай хураангуй тайланг Ерөнхий Ассамблейд үе үе оруулж байна.

22 дугаар зүйл

Эдийн засаг, нийгмийн зөвлөл нь техникийн тусламж үзүүлэх асуудал эрхэлсэн Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын бусад байгууллага, тэдгээрийн туслах байгууллага болон төрөлжсөн байгууллагуудын анхаарлыг энэхүү Пактыг амьдралд аажмаар, үр ашигтай хэрэгжүүлэхэд өөрийн эрх хэмжээний дагуу олон улсын арга хэмжээ авах шаардлагатай эсэхийг шийдэхэд нь тэдгээр байгууллагад дөхөм үзүүлэхүйц хийгээд Пактын энэхүү хэсэгт дурдсан тайлантай холбоотой аливаа асуудалд хандуулж болно.

23 дугаар зүйл

Энэхүү Пактад оролцогч улсууд түүгээр хүлээн зөвшөөрсөн эрхийг хэрэгжүүлэхэд дөхөм үзүүлэх олон улсын арга хэмжээнд конвенц байгуулах, зөвлөмж гаргах, техникийн тусламж үзүүлэх, зөвлөлдөх зорилгоор бүсийн болон мэргэжлийн зөвлөгөөн хийх, түүнчлэн засгийн газруудтай хамтран судалгаа хийх зэрэг арга хэмжээ багтана гэж үзэж байна.

24 дүгээр зүйл

Энэхүү Пактад тусгагдсан асуудлын талаар Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын төрөл бүрийн газар болон төрөлжсөн байгууллагуудын гүйцэтгэвэл зохих үүргийг толорхойлсон Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрэм, төрөлжсөн байгууллагуудын дүрмийн заалтуудын ач холбогдлыг бууруулсан мэтээр энэхүү Пактын аливаа заалтыг тайлбарлаж болохгүй.

25 дугаар зүйл

Байгалийн баялаг, нөөцийг бүрэн чөлөөтэй эзэмших, ашиглах бүх ард түмний салшгүй эрхийг хязгаарласан мэтээр энэхүү Пактын аливаа заалтыг мушгин тайлбарлаж болохгүй.

V ХЭСЭГ

26 дугаар зүйл

1. Энэхүү Пакт нь Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага, түүний төрөлжсөн байгууллагын гишүүн аливаа улс, Олон улсын шүүхийн дүрэмд оролцогч аливаа улс,

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблейгаас энэхүү Пактад оролцохыг урьсан бусад аливаа улс гарын үсэг зурахад нээлттэй байна.

2. Энэхүү Пактыг соёрхон баталбал зохино. Батламж жуух бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулна.

3. Энэхүү Пакт энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан аливаа улс нэгдэн ороход нээлттэй байна.

4. Нэгдэж орсон тухай батламж жуух бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулснаар нэгдэн орсон гэж үзнэ.

5. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон батламж жуух бичгийг хадгалуулсан бүрийг энэхүү Пактад гарын үсэг зурсан буюу нэгдэж орсон бүх улсад мэдээлж байна.

27 дугаар зүйл

1. Энэхүү Пакт нь Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад соёрхон батласан болон нэгдэн орсон тухай гучин тав дахь батламж жуух бичгийг хадгалуулснаас хойш гурван сарын дараа хүчин төгөлдөр болно.

2. Соёрхон батласан болон нэгдэж орсон тухай гучин тав дахь батламж жуух бичгийг хадгалуулсны дараа энэхүү Пактыг соёрхон батласан буюу түүнд нэгдэн орсон улсын хувьд батламж жуух бичгээ хадгалуулснаас хойш гурван сарын дараа энэхүү Пакт хүчин төгөлдөр болно.

28 дугаар зүйл

Энэхүү Пактын заалтууд холбооны улсуудын бүх хэсэгт ямар нэгэн хязгаарлалтгүйгээр адил үйлчилнэ.

29 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Пактад оролцогч аливаа улс нэмэлт өөрчлөлт оруулах санал гаргаж, энэ тухайгаа Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад мэдэгдэж болно.

Ерөнхий нарийн бичгийн дарга дэвшүүлсэн аливаа нэмэлт өөрчлөлтийн тухай саналыг энэхүү Пактад оролцогч улсуудад хүргүүлж, түүнийг хэлэлцэж, санал хураах зорилгоор энэхүү Пактад оролцогч улсуудын бага хурал хуралдуулах саналтай эсэхээ мэдэгдэхийг хүснэ. Хэрэв оролцогч улсуудын гуравны нэгээс доошгүй нь бага хурал хуралдуулах саналтай байвал Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын ивээл дор бага хурлыг хуралдуулна. Энэхүү бага хуралд оролцсон хийгээд саналаа өгсөн оролцогч улсын олонхийн дэмжсэн аливаа нэмэлт өөрчлөлтийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблейд батлуулахаар оруулна.

2. Эдгээр нэмэлт өөрчлөлт нь Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблей баталж, энэхүү Пактад оролцогч улсуудын гуравны хоёр нь үндэсний хууль тогтоомжийнхоо дагуу тэдгээрийг баталмагц хүчин төгөлдөр болно.

3. Хүчин төгөлдөр болсон нэмэлт өөрчлөлт нь түүнийг хүлээн зөвшөөрсөн оролцогч улсуудын хувьд заавал дагаж мөрдөх зүйл болно. Харин бусад оролцогч улсуудын хувьд энэхүү Пактын заалт болон тэдгээр улсаас урьд өмнө хүлээн зөвшөөрсөн аливаа нэмэлт өөрчлөлт заавал дагаж мөрдөх хүчинтэй хэвээр байна.

30 дугаар зүйл

26 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсэгт заасны дагуу хийсэн мэдээллийг үл харгалзан Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга мөн зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдсан бүх улсад дараахь зүйлийн талаар мэдээлж байна:

(a) 26 дугаар зүйлийн дагуу гарын үсэг зурсан, соёрхон батласан, нэгдэн орсон тухай;

(b) 27 дугаар зүйлийн дагуу энэхүү Пактын хүчин төгөлдөр болсон огноо, 29 дүгээр зүйлд зааснаар аливаа нэмэлт өөрчлөлт хүчин төгөлдөр болсон огнооны тухай.

31 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Пактын хятад, англи, франц, орос, испани хэлээр үйлдсэн эх бичвэрүүд нь адил хүчинтэй бөгөөд түүнийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын архивт хадгална.

2. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга энэхүү Пактын баталгаат хуулбарыг 26 дугаар зүйлд заасан бүх улсад хүргүүлнэ.

5. ЭМЭГТЭЙЧҮҮДИЙН УЛС ТӨРИЙН ЭРХИЙН ТУХАЙ КОНВЕНЦ

*1952 оны 12 дугаар сарын 20-ны өдөр баталж,
1954 оны 7 сарын 7-ны өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

Хэлэлцэн тохирогч талууд,

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрэмд заасан эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийн тэгш эрхийн зарчмыг хэрэгжүүлэхийг эрмэлзэж;

хүн бүр улсаа удирдахад шууд буюу чөлөөтэй сонгосон төлөөлөгчдөөрөө дамжуулан оролцох, улсдаа төрийн алба хаших тэгш эрхтэй болохыг хүлээн зөвшөөрч, түүнчлэн Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрэм, Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглалын заалтын дагуу эрэгтэй эмэгтэйчүүдэд улс төрийн эрхийг тэгш эдлүүлэхийг эрмэлзэж;

эл зорилгын үүднээс Конвенц байгуулахаар шийдвэрлэж;

дор дурдсан зүйлийг тохиролцов:

* Монгол Улс 1965.07.21-нд нэгдэн орсон

1 дүгээр зүйл

Эмэгтэйчүүд аливаа алагчилалгүйгээр эрэгтэйчүүдийн нэгэн адил эрх тэгш байдлаар бүх сонгуульд саналаа өгөх эрхтэй.

2 дугаар зүйл

Эмэгтэйчүүд аливаа алагчилалгүйгээр эрэгтэйчүүдийн нэгэн адил үндэсний хууль тогтоомжийн дагуу тогтоосон бөгөөд нийтээр сонгогдвол зохих бүх байгууллагад сонгогдох эрхтэй.

3 дугаар зүйл

Эмэгтэйчүүд аливаа алагчилалгүйгээр эрэгтэйчүүдийн нэгэн адил төрийн алба хаших болон үндэсний хууль тогтоомжийн дагуу тогтоосон төрийн бүхий л үүргийг гүйцэтгэх эрхтэй.

4 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенц нь Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын аливаа гишүүн болон Ерөнхий Ассамблейн урьсан аливаа улс гарын үсэг зурахад нээлттэй байна.

2. Энэхүү Конвенцийг соёрхон баталбал зохих бөгөөд батламж жуух бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулна.

5 дугаар зүйл

1. 4 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан бүх улс нэгдэн ороход энэхүү Конвенц нь нээлттэй байна.

2. Нэгдэн орох тухай батламж жуух бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулснаар нэгдэж орсон гэж үзнэ.

6 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенц нь зургаа дахь соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон батламж жуух бичгийг хадгалуулснаас хойш 90 дэх өдрөөс хүчин төгөлдөр болно.

2. Зургаа дахь соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон батламж жуух бичгийг хадгалуулсны дараа энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан буюу түүнд нэгдэн орсон улсын хувьд соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон батламж жуух бичгийг хадгалуулснаас хойш 90 дэх өдрөөс Конвенц хүчин төгөлдөр болно.

7 дугаар зүйл

Аливаа улс энэхүү Конвенцид гарын үсэг зурах, түүнийг соёрхон батлах буюу түүнд нэгдэн ороходоо түүний аливаа зүйлд тайлбар хийвэл уг тайлбарыг Ерөнхий нарийн бичгийн дарга тус Конвенцид оролцогч буюу оролцож болох бүх улсад мэдэгдэнэ. Дээрхи тайлбарыг хүлээн зөвшөөрөхгүй байгаагаа мэдэгдсэн өдрөөс хойш /эсхүл Конвенцид оролцогч болсон өдрөөс хойш/ 90 хоногийн дотор уг тайлбарыг хүлээн авахгүй тухайгаа Ерөнхий нарийн бичгийн даргад аливаа улс мэдэгдэж болно. Ийм тохиолдолд тайлбар хийсэн улс болон түүнийг хүлээн зөвшөөрөөгүй улсын хооронд Конвенц үйлчлэхгүй.

8 дугаар зүйл

1. Аливаа улс Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад бичгээр мэдэгдэж, энэхүү Конвенцийг цуцалж болно. Ерөнхий нарийн бичгийн даргад ийнхүү мэдэгдсэнээс хойш нэг жилийн дараа цуцлалт хүчин төгөлдөр болно.

2. Конвенцид оролцогч улс Конвенцийг цуцалснаар оролцогч улсын тоо зургаагаас цөөн болсон нөхцөлд сүүлчийн цуцлалт хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн Конвенц хүчингүй болно.

9 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенцийг тайлбарлах буюу хэрэглэх талаар хоёр буюу хэд хэдэн Хэлэлцэн тохирогч улсын хооронд үүссэн маргааныг хэлэлцээний журмаар шийдвэрлэж чадаагүй буюу өөр журмаар зохицуулах тухай тохиролцоогүй бол түүнд оролцогч аль нэг талын хүсэлтээр Олон улсын шүүхээр шийдвэрлүүлэхээр шилжүүлнэ.

10 дугаар зүйл

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын бүх гишүүн хийгээд энэхүү Конвенцийн 4 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдсан Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын гишүүн бус улсад Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга дор дурдсан зүйлийн талаар мэдээлж байна:

(a) 4 дүгээр зүйлийн дагуу гарын үсэг зурсан болон батламж жуух бичиг хүлээн авсан тухай;

(b) 5 дугаар зүйлийн дагуу нэгдэн орсон баримт бичиг хүлээж авсан тухай;

(c) 6 дугаар зүйлийн дагуу энэхүү Конвенц хүчин төгөлдөр болсон огнооны тухай;

(d) 7 дугаар зүйлийн дагуу хүлээн авсан мэдээ, мэдээллийн тухай;

(e) 8 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн дагуу хүлээж авсан цуцлалтын тухай;

(f) 9 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн дагуу Конвенц хүчингүй болсон тухай.

11 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенцийн англи, испани, орос, хятад, франц хэлээр үйлдсэн эх бичвэрүүд нь адил хүчинтэй бөгөөд түүнийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын архивт хадгална.

2. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга энэхүү Конвенцийн баталгаат хуулбарыг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын бүх гишүүн болон 4 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдсан Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын гишүүн бус улсуудад хүргүүлнэ.

6. ЭМЭГТЭЙЧҮҮДИЙГ АЛАГЧИЛАХ БҮХ ХЭЛБЭРИЙГ УСТГАХ ТУХАЙ КОНВЕНЦ

*Ерөнхий Ассамблейн 34/180 тоот тогтоолоор 1979 оны 12 дугаар сарын 18-ны өдөр баталж,
1981 оны 9 дүгээр сарын 3-ны өдөр хүчин төгөлдөр болсон.**

Энэхүү Конвенцид оролцогч улсууд,

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрэм нь хүний үндсэн эрх, хувь хүний нэр төр, үнэ цэнэ болон эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийн тэгш эрхэд итгэдгээ дахин бататгасныг тэмдэглэж;

Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглал нь алагчилах үзлийг зөвшөөрөхгүй байх зарчмыг бататган, хүн бүр эрх чөлөөтэй, нэр төр, эрхийн хувьд тэгш төрдөг бөгөөд тус тунхаглалд заасан бүхий л эрх, эрх чөлөөг аливаа ялгаварлалгүйгээр, тухайлбал, хүйсээр ялгаварлалгүйгээр эдлэх ёстой хэмээн зарлан тунхагласныг тэмдэглэж;

эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийг эдийн засаг, нийгэм, соёл, иргэний болон улс төрийн бүх эрхийг тэгш эдлэх эрхээр хангах үүргийг хүний эрхийн тухай олон улсын гэрээнүүдэд оролцогч улсууд хүлээснийг тэмдэглэж;

эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийн тэгш эрхийг хөхиүлэн дэмжихэд чиглэсэн Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага, түүний төрөлжсөн байгууллагуудын ивээл дор байгуулсан олон улсын конвенцийг анхааралдаа авч;

түүнчлэн эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийн тэгш эрхийг хөхиүлэн дэмжихэд чиглэсэн Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага, түүний төрөлжсөн байгууллагуудаас батласан тогтоол, тунхаглал, зөвлөмжийг тэмдэглэж;

эдгээр олон төрлийн баримт бичиг байгаа хэдий ч эмэгтэйчүүдийг алагчилах үзэл оршоор байгаад сэтгэл түгшиж;

эмэгтэйчүүдийг алагчилах үзэл тэгш эрх, хүний нэр төрийг хүндэтгэх зарчмыг зөрчиж, эмэгтэйчүүд улсынхаа улс төр, нийгэм, эдийн засаг, соёлын амьдралд эрэгтэйчүүдийн нэгэн адил оролцоход нь саад учруулж, нийгэм болон гэр бүлийн хөгжил цэцэглэлтийг саатуулж, эмэгтэйчүүдээс улсынхаа болон хүн төрөлхтний үйлсэд хувь нэмэр оруулах бололцоогоо бүрэн хөгжүүлэхэд нь илүү бэрхшээл учруулж байгааг ухамсарлаж;

ядуурлын нөхцөлд хоол хүнс хүртэх, эрүүл мэндээ хамгаалах, боловсрол олох, мэргэжил эзэмших, хөдөлмөр эрхлэх болон бусад хэрэгцээгээ хангах боломжоор эмэгтэйчүүд хамгийн хомс байгаад сэтгэл түгшиж;

тэгш эрх, шударга ёсонд үндэслэсэн олон улсын эдийн засгийн шинэ журам тогтоох нь эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийн тэгш эрхийг хөхиүлэн дэмжихэд мэдэгдэхүйц дөхөм үзүүлнэ хэмээн итгэж;

апартеид, арьс үндэсний үзэл, арьс үндсээр алагчилах, колоничлол, шинэ колоничлол, түрэмгийлэл, гадаадын булаан эзлэлт, ноёрхол болон улсын дотоод хэрэгт хөндлөнгөөс оролцох бүхий л хэлбэрийг устгах нь эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийн эрхийг бүрэн эдлүүлэхэд чухал болохыг онцлон тэмдэглэж;

* Монгол Улс 1980.07.10-нд гарын үсэг зурж, 1981.05.14-нд соёрхон батласан

олон улсын энх тайван, аюулгүй байдлыг бэхжүүлэх, олон улсын хурцадмал байдлыг намжаах, бүх улс нийгэм, эдийн засгийн тогтолцооноосоо үл хамааран хамтран ажиллаж, зэвсгийг бүх нийтээр бүрэн хураах, ялангуяа олон улсын хатуу, үр нөлөөтэй хяналтын дор цөмийн зэвсгийг хураах, улс хоорондын харилцаанд шударга ёс, тэгш эрх, харилцан ашигтай байх зарчмыг бататгах, гадаадын болон колонийн ноёрхол, гадаадын булаан эзлэлтэд байгаа ард түмний өөрөө засан тохинох, тусгаар тогтнох эрхийг хэрэгжүүлэх, түүнчлэн улс гүрний үндэсний бүрэн эрхт байдал, нутаг дэвсгэрийн бүрэн бүтэн байдлыг хүндэтгэх нь нийгмийн дэвшил, хөгжилд дэмжлэг болж, тэгснээрээ эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийн хооронд бүрэн тэгш байдлыг хангахад дөхөм болохыг бататгаж;

эмэгтэйчүүд эрэгтэйчүүдийн нэг адил бүхий л салбарт бүрэн оролцохыг аливаа улсын бүрэн бөгөөд цогц хөгжил, дэлхий нийтийн сайн сайхан, энх тайвны үйл шаардаж байгаад итгэн;

гэр бүлийн сайн сайхан болон нийгмийн хөгжилд эмэгтэйчүүдээс оруулж байгаа бөгөөд одоо хүртэл бүрэн хүлээн зөвшөөрөөгүй үлэмж хувь нэмэр, эх хүний нийгмийн ач холбогдол, гэр бүлд болон хүүхэд хүмүүжүүлэхэд эцэг болон эхийн гүйцэтгэх үүргийг харгалзан, үр удмаа залгамжлуулахад эмэгтэйчүүдийн үүрэг тэднийг алагчилах үндэс болохгүй, харин хүүхэд өсгөн хүмүүжүүлэхэд эрэгтэй, эмэгтэйчүүд болон нийгэм бүхэлдээ хариуцлагыг хуваалцах ёстой гэдгийг ухамсарлаж;

эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийн хооронд бүрэн тэгш байдал тогтоохын тулд нийгэм болон гэр бүлд эрэгтэйчүүд, эмэгтэйчүүдийн уламжлалт үүрэгт өөрчлөлт оруулах шаардлагатайг хүлээн зөвшөөрч;

эмэгтэйчүүдийг алагчилах үзлийг устгах тухай тунхаглалд заасан зарчмыг хэрэгжүүлэх болон энэ зорилгоор ийнхүү алагчилахын бүх хэлбэр, илрэлийг устгахад шаардлагатай арга хэмжээг батлахыг зорин;

дор дурдсан зүйлийг тохиролцов:

I ХЭСЭГ

1 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенцийн зорилгоор “эмэгтэйчүүдийг алагчилах” гэсэн нэр томъёо нь гэрлэлтийн байдлаас үл хамаарч эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийн тэгш эрхийн үндсэн дээр улс төр, эдийн засаг, нийгэм, соёл, иргэний болон аливаа бусад салбарт эмэгтэйчүүдийн хүний эрх, үндсэн эрх чөлөөг хүлээн зөвшөөрөх, эдлүүлэх, хэрэгжүүлэхэд саад хийх, эсхүл үгүйсгэх үр дагавар, эсхүл зорилго бүхий хүйсээр ялгаварлах, үгүйсгэн гадуурхах буюу хязгаарлахыг хэлнэ.

2 дугаар зүйл

Оролцогч улсууд эмэгтэйчүүдийг алагчилах бүх хэлбэрийг буруушаан, эмэгтэйчүүдийг алагчилах үзлийг устгах бодлогыг зохистой бүхий л аргаар нэн даруй хэрэгжүүлэхээр тохиролцож, энэхүү зорилгоор дараахь арга хэмжээг авна:

(а) эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийн тэгш эрхийн зарчмыг үндэсний үндсэн хуулиндаа буюу зохих бусад хууль тогтоомждоо тусгаагүй бол, ийнхүү тусгаж, энэ зарчмыг хууль болон бусад зохистой аргаар хэрэгжүүлэхийг хангах;

(b) эмэгтэйчүүдийг алагчилах аливаа үзлийг хориглосон зохих хууль тогтоомжийн болон бусад арга хэмжээ, шаардлагатай тохиолдолд шийтгэх арга хэмжээг батлах;

(c) эрэгтэйчүүдтэй тэгш байх үндсэн дээр эмэгтэйчүүдийн эрхийг хуулиар хамгаалах, тухайн улсын эрх бүхий шүүх, төрийн бусад байгууллагаар дамжуулан алагчилах аливаа үйлдлээс эмэгтэйчүүдийг үр нөлөөтэй хамгаалахыг хангах;

(d) эмэгтэйчүүдийг алагчилах аливаа үйлдэл, үйл ажиллагаанаас татгалзах, төрийн байгууллага, алба энэхүү үүргийн дагуу ажиллахыг хангах;

(e) аливаа хүн, байгууллага буюу аж ахуйн нэгжийн зүгээс эмэгтэйчүүдийг алагчилах үзлийг устгахад чиглэсэн зохистой бүх арга хэмжээг авах;

(f) эмэгтэйчүүдийг алагчилсан хууль, зохицуулалт, заншил, дадлыг өөрчлөх буюу хүчингүй болгох талаар зохистой бүх арга хэмжээ, үүний дотор хууль тогтоох арга хэмжээг авах;

(g) эмэгтэйчүүдийг алагчилсан эрүүгийн бүх заалтыг хүчингүй болгох.

3 дугаар зүйл

Оролцогч улсууд эмэгтэйчүүдэд эрэгтэйчүүдтэй эрх тэгш байх үндсэн дээр хүний эрх, үндсэн эрх чөлөөг эдлэх, хэрэгжүүлэх баталгааг олгох зорилгоор тэдний бүрэн хөгжил, дэвшлийг хангахын тулд бүхий л салбарт, тухайлбал, улс төр, нийгэм, эдийн засаг, соёлын салбарт зохистой бүх арга хэмжээ, түүний дотор хууль тогтоох арга хэмжээ авна.

4 дүгээр зүйл

1. Оролцогч улсаас эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийн тэгш эрхийг de facto түргэтгэхэд чиглэсэн түр тусгай арга хэмжээг энэхүү Конвенцид тодорхойлсны дагуу алагчилал хэмээн үзэхгүй. Гэвч энэ нь аливаа байдлаар тэгш бус буюу ялгамжтай хэм хэмжээг үүсгэх ёсгүй бөгөөд адил боломж, тэгш хандлагыг тогтоох зорилт биелэгдмэгц дээрх арга хэмжээг зогсооно.

2. Оролцогч улсаас эхчүүдийг хамгаалахад чиглэсэн тусгай арга хэмжээ, түүний дотор энэхүү Конвенцид заасан арга хэмжээг батлахыг алагчилал хэмээн үзэхгүй.

5 дугаар зүйл

Оролцогч улсууд дараахь зохистой бүх арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ:

(a) аль нэг хүйсийг доорд, эсхүл дээрд үзэх, эсхүл эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийн үүргийн талаархи хэвшсэн үзэлд тулгуурласан хохиролтой үйл ажиллагаа, заншил болон бусад бүх дадлыг устгах зорилгоор эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийн зан төлөвийн нийгэм, соёлын хэв шинжийг өөрчлөх;

(b) гэр бүлийн боловсролд эх хүн байхыг нийгмийн үүрэг хэмээн зөвөөр ойлгох, хүүхдийг өсгөн хүмүүжүүлэх, хөгжүүлэхэд эрэгтэй, эмэгтэйчүүд хамтын хариуцлагыг хүлээн зөвшөөрөхийг хангах, бүх тохиолдолд хүүхдийн ашиг сонирхлыг нэн тэргүүнд тавих.

6 дугаар зүйл

Оролцогч улсууд эмэгтэйчүүдийг худалдах, тэднийг биеийг үнэлүүлэн ашиглах бүх хэлбэрийг таслан зогсоохын тулд зохистой бүх арга хэмжээ, түүний дотор хууль тогтоох арга хэмжээг авна.

II ХЭСЭГ

7 дугаар зүйл

Оролцогч улсууд тухайн улсын улс төр, олон нийтийн амьдралд эмэгтэйчүүдийг алагчилах үзлийг устгах үүднээс зохистой бүхий л арга хэмжээг авна, тухайлбал, эмэгтэйчүүдийг эрэгтэйчүүдтэй адил нөхцөлд дараахь эрхээр хангана:

(a) бүх сонгууль, ард нийтийн санал хураалтад санал өгөх болон нийтээр сонгох бүх байгууллагад сонгогдох;

(b) төрийн бодлогыг боловсруулах, хэрэгжүүлэхэд оролцох, төрийн алба хаах, түүнчлэн төрийн захиргааны бүх түвшинд үүрэг гүйцэтгэх;

(c) тухайн улсын олон нийтийн болон улс төрийн амьдралтай холбогдол бүхий төрийн бус байгууллага, нийгэмлэгэд оролцох.

8 дугаар зүйл

Оролцогч улсууд эмэгтэйчүүдийг аливаа хэлбэрээр алагчилахгүйгээр эрэгтэйчүүдтэй адил нөхцөлд олон улсын хэмжээнд өөрийн засгийн газрыг төлөөлөх, олон улсын байгууллагын үйл ажиллагаанд оролцох боломжоор хангах зохистой бүх арга хэмжээг авна.

9 дүгээр зүйл

1. Оролцогч улсууд иргэний харьяалалтай болох, түүнийг өөрчлөх буюу хэвээр хадгалах асуудлаар эмэгтэйчүүдэд эрэгтэйчүүдтэй тэгш эрх олгоно. Тухайлбал, оролцогч улс эмэгтэйчүүд гадаадын иргэнтэй гэрлэх, гэрлэлтийн хугацаанд нөхөр нь иргэний харьяаллаа өөрчлөхөд эхнэрийнх нь иргэний харьяаллыг шууд өөрчлөхгүй байх, мөн түүнийг иргэний харьяалалгүй болгохгүй байх, эсхүл нөхрийнх нь иргэний харьяаллыг авахыг албадахгүй байхыг хангана.

2. Оролцогч улсууд хүүхдийн иргэний харьяаллын тухайд эмэгтэйчүүдэд эрэгтэйчүүдтэй тэгш эрх олгоно.

III ХЭСЭГ

10 дугаар зүйл

Оролцогч улсууд боловсролын салбарт эмэгтэйчүүдийг эрэгтэйчүүдтэй тэгш эрхээр хангахын тулд тэднийг алагчилах үзлийг устгах зохистой бүх арга хэмжээг авна, тухайлбал, эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийн тэгш эрхийн үндсэн дээр:

(a) мэргэжил, мэргэжлийн чиг баримжаа олгох, сурч боловсрох, хот хөдөөгийн бүх шатны боловсролын байгууллагад суралцаж, диплом авах адил нөхцөл, энэхүү

тэгш байдлыг сургуулийн өмнөх, ерөнхий, техникийн, мэргэшлийн болон техникийн дээд боловсрол, түүнчлэн мэргэжлийн сургалтын бүх төрөлд хангана;

(b) сургалтын адил хөтөлбөр, адил шалгалт, адил мэргэжлийн түвшин бүхий багш бүрэлдэхүүн, адил хичээлийн байр, адил чанар бүхий тоног төхөөрөмжтэй байх;

(c) эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийн үүргийн тухай хэвшсэн аливаа номлолыг сургалтын бүх шат, хэлбэрт устгах, энэ зорилгод хүрэхэд дөхөм болох хамтарсан болон сургалтын бусад төрлийг хөхиүлэн дэмжих, тухайлбал сурах бичиг, сургуулийн хөтөлбөрийг хянан өөрчлөх болон сургах арга зүйг шаардлагад тохируулан өөрчлөх;

(d) тэтгэлэг болон сургалтын бусад тэтгэмж авах адил боломж;

(e) үргэлжилсэн боловсролын хөтөлбөр, түүний дотор ялангуяа эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийн боловсролын аливаа зөрүүг аль болох богино хугацаанд багасгахад чиглэсэн насанд хүрэгсдийн болон бичиг үсэгт тайлах хөтөлбөрт хамрагдах адил боломж;

(f) эмэгтэй сурагчдын сургууль завсардалтын түвшинг бууруулах, сургуулиа дүүргээгүй охид, эмэгтэйчүүдэд зориулсан хөтөлбөр боловсруулах;

(g) спорт болон биеийн тамирын сургалтад идэвхтэй оролцох адил боломж;

(h) гэр бүлийн эрүүл мэнд, сайн сайхныг хангахад туслах тусгай боловсролын мэдээлэл, түүний дотор гэр бүл төлөвлөлтийн талаархи мэдээлэл, зөвлөгөө өгөх.

II дүгээр зүйл

1. Оролцогч улсууд эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийн тэгш эрхийн үндсэн дээр хөдөлмөр эрхлэлтийн салбарт эмэгтэйчүүдийг алагчилах үзлийг устгахын тулд эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийг тэгш эрхээр хангах зорилгоор зохистой бүх арга хэмжээг авна. Эдгээр эрх нь, тухайлбал:

(a) хүн бүрийн салшгүй эрх болох хөдөлмөрлөх эрх;

(b) хөдөлмөр эрхлэх тэгш боломжоор хангуулах, түүний дотор ажлын сонгон шалгаруулалтын адил шалгууртай байх эрх;

(c) мэргэжил, ажлын төрлийг чөлөөтэй сонгох, албан тушаал дэвших, ажлын баталгаатай байх, ажлын бүхий л тэтгэмж, нөхцлийг эдлэх, түүнчлэн мэргэжлийн сургалт болон давтан сургалтад хамрагдах, түүний дотор дагалдан сурах, мэргэжил дээшлүүлэх болон давтан суралцах эрх;

(d) тэгш шан хөлс, түүний дотор тэтгэмж эдлэх, адил үнэлгээтэй ажлын хувьд тэгш хандах, түүнчлэн ажлын чанарыг адил үнэлүүлэх эрх;

(e) нийгмийн баталгаатай байх, ялангуяа тэтгэвэрт гарах, ажилгүй болох, өвчлөх, тахир дутуу болох, өндөр настай болох хийгээд хөдөлмөрийн чадвараа алдах бусад тохиолдолд, түүнчлэн цалинтай амралт авах эрх;

(f) эрүүл мэндээ хамгаалах, хөдөлмөрлөх аюулгүй нөхцөлд ажиллах, түүний дотор үр удмаа залгамжлуулах үүргээ хамгаалах эрх.

2. Гэрлэлтийн, эсхүл хүүхэд төрүүлсэн байдалд үндэслэн эмэгтэйчүүдийг алагчилах үзлээс урьдчилан сэргийлэх, тэдний хөдөлмөрлөх эрхийг хангах үүднээс оролцогч улс зохистой арга хэмжээ авна:

(a) жирэмсэн, эсхүл жирэмсний болон хүүхэд төрүүлсний чөлөөнд байгааг үндэслэн ажлаас халах, ажлаас халахад гэрлэлтийн байдлаар алагчилахыг хориглож, шийтгэл оногдуулна;

(b) ажлын байр, албан тушаал, нийгмийн тэтгэмжийг нь хадгалан жирэмсний болон хүүхэд төрүүлэх чөлөөг цалинтай, эсхүл түүнтэй дүйх хэмжээний нийгмийн тэтгэмжтэй олгох;

(c) эцэг эхэд гэр бүлийн үүргээ ажлын хариуцлага, олон нийтийн амьдралд оролцохтой хослуулах бололцоог олгохын тулд тухайлбал, хүүхэд асрах сүлжээг байгуулах, хөгжүүлэх замаар шаардлага бүхий нийгмийн туслах үйлчилгээг бий болгохыг хөхиүлэн дэмжих;

(d) жирэмсэн эмэгтэйчүүдэд хортой болох нь нотлогдсон ажил эрхэлж буй эмэгтэйчүүдийг жирэмсэн байх хугацаанд нь онцгойлон хамгаалах.

3. Энэхүү зүйлд заасан эрхийг хамгаалах хууль тогтоомжийг шинжлэх ухаан, технологийн мэдлэгийн хүрээнд үе үе хянаж, шаардлагатай тохиолдолд өөрчлөх, хүчингүй болгох буюу өргөтгөнө.

12 дугаар зүйл

1. Оролцогч улсууд эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийн тэгш эрхийн үндсэн дээр эрүүл мэндийн салбарт эмэгтэйчүүдийг алагчилахыг устгахын тулд гэр бүл төлөвлөлтийг оролцуулан эрүүл мэндийн үйлчилгээг хүртээмжтэй болгох зохистой бүх арга хэмжээг авна.

2. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт зааснаас гадна оролцогч улсууд эмэгтэйчүүдийг жирэмсэн, төрөх, төрсний дараахь үед зохих үйлчилгээгээр хангаж, шаардлагатай тохиолдолд төлбөргүй үйлчилгээ үзүүлж, жирэмсэн болон хөхүүл хүүхэдтэй үед нь хүрэлцэхүйц хоол тэжээлээр хангана.

13 дугаар зүйл

Оролцогч улсууд эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийн тэгш эрхийн үндсэн дээр эдийн засаг, нийгмийн амьдралын бусад салбарт эмэгтэйчүүдийг алагчилах үзлийг устгахын тулд эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийг тэгш эрхээр хангах зорилгоор зохистой бүх арга хэмжээг авна. Эдгээр эрх нь, тухайлбал:

(a) гэр бүлийн тэтгэмж авах эрх;

(b) банкны зээл авах, үл хөдлөх эд хөрөнгө барьцаалах болон бусад хэлбэрээр санхүүгийн зээл авах эрх;

(c) амралт, чөлөөт цагийн арга хэмжээ, спорт болон соёлын амьдралын бүх салбарт оролцох эрх.

14 дүгээр зүйл

1. Оролцогч улсууд хөдөө нутгийн эмэгтэйчүүдийн өмнө тулгарч буй онцлог асуудал болон тэднээс гэр бүлийнхээ эдийн засгийн амьдралд гүйцэтгэж буй чухал үүрэг, түүний дотор аж ахуйн таваарын бус салбарт гүйцэтгэж буй ажлыг анхааран үзэж, хөдөө нутгийн эмэгтэйчүүдийн хувьд энэхүү Конвенцийн заалтуудыг хэрэгжүүлэх талаар зохистой бүх арга хэмжээг авна.

2. Оролцогч улсууд эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийн тэгш эрхийн үндсэн дээр хөдөө нутагт эмэгтэйчүүдийг алагчилах үзлийг устгах үүднээс эмэгтэйчүүд хөдөө нутгийн хөгжилд оролцож, түүнээс ашиг хүртэх талаар зохистой бүх арга хэмжээг авч, тэднийг дараахь эрхээр хангана:

(a) хөдөө нутгийг хөгжүүлэх төлөвлөгөөг боловсруулах, хэрэгжүүлэхэд бүх түвшинд оролцох;

(b) эрүүл мэндийн хангалттай үйлчилгээ хүртэх, түүний дотор гэр бүл төлөвлөлтийн талаар мэдээлэл, зөвлөгөө, үйлчилгээ авах;

(c) нийгмийн хангамжаас шууд хүртэх;

(d) албан болон албан бус сургалт, боловсролын бүх хэлбэрт хамрагдах, түүний дотор бичиг үсэгт тайлагдах, мөн *inter alia*, техникийн ур чадвараа дээшлүүлэх үүднээс хамтын нийгэмлэгийн буюу өргөтгөсөн үйлчилгээнд хамрагдах;

(e) хөдөлмөр эрхлэх, эсхүл хувиараа хөдөлмөрлөх замаар эдийн засгийн тэгш боломж хүртэхийн тулд өөртөө туслах бүлэг болон хоршоо байгуулах;

(f) хамтын нийгэмлэгийн бүх үйл ажиллагаанд оролцох;

(g) хөдөө аж ахуйн зээл, зээллэг, борлуулалтын механизм, зохих технологийг хүртэх, газар болон газар тариалангийн шинэтгэл, түүнчлэн газар сэлгэн суурьших төлөвлөгөөнд тэгш оролцох;

(h) амьдралын зохих нөхцлөөр, ялангуяа орон сууц, ариун цэвэр, цахилгаан болон усан хангамж, тээвэр, харилцаа холбооны тухайд хангагдах.

IV ХЭСЭГ

15 дугаар зүйл

1. Оролцогч улсууд эмэгтэйчүүдэд хуулийн өмнө эрэгтэйчүүдтэй тэгш байх эрх олгоно.

2. Оролцогч улсууд эмэгтэйчүүдэд иргэний харилцаанд эрэгтэйчүүдтэй тэгш эрх зүйн чадамж, түүнийг хэрэгжүүлэх тэгш боломж олгоно. Тухайлбал, гэрээ байгуулах болон эд хөрөнгө захиран зарцуулах тэгш эрхийг олгож, шүүх, тусгай шүүхэд хэрэг хянан шийдвэрлэх бүх шатанд тэдэнд тэгш хандана.

3. Оролцогч улсууд эмэгтэйчүүдийн эрх зүйн чадамжийг хязгаарлахад чиглэсэн хүчин төгөлдөр бүх гэрээ болон иргэний харилцааны бусад баримт бичгийг хүчин төгөлдөр бус хэмээн тооцохоор тогтоно.

4. Оролцогч улсууд хүмүүсийн шилжих хөдөлгөөн, түр болон байнга оршин суух газраа сонгох эрх чөлөөтэй холбогдох хууль тогтоомжийн хувьд эрэгтэй, эмэгтэйчүүдэд тэгш эрх олгоно.

16 дугаар зүйл

1. Оролцогч улсууд гэрлэлт, гэр бүлийн харилцааны бүх асуудлаар эмэгтэйчүүдийг алагчилах үзлийг устгах зохистой бүх арга хэмжээ авах бөгөөд, тухайлбал, эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийн тэгш эрхийн үндсэн дээр доорхи эрхээр хангана:

(a) гэрлэх тэгш эрх;

(b) гэрлэх хүнээ чөлөөтэй сонгох болон чөлөөтэй, бүрэн зөвшөөрсний үндсэн дээр гэрлэх адил эрх;

(c) гэрлэлтийн туршид болон гэрлэлтийг цуцлуулахад адил эрх, үүрэг;

(d) гэрлэлтийн байдлаас үл хамаарч эцэг эх хүүхэдтэй холбоотой асуудлаар адил эрх эдэлж, үүрэг хүлээх бөгөөд бүх тохиолдолд хүүхдийн ашиг сонирхлыг нэн тэргүүнд тавина;

(e) хүүхдийн тоо, хүүхэд төрүүлэх хоорондын зайг чөлөөтэй бөгөөд хариуцлагатай шийдвэрлэх, эдгээр эрхийг хэрэгжүүлэх боломж олгох мэдээлэл, боловсрол, аргыг олж авах адил эрх;

(f) хүүхдийг асран хамгаалах, харгалзан дэмжих, үрчлэх, эсхүл үндэсний хууль тогтоомжоор зохицуулсан төсөөтэй харилцаанд адил эрх эдэлж, үүрэг хүлээх бөгөөд бүх тохиолдолд хүүхдийн ашиг сонирхлыг нэн тэргүүнд тавина;

(g) овог, ажил, мэргэжлээ сонгохыг оролцуулан эхнэр, нөхрийн хувьд адил хувийн эрх;

(h) хөрөнгийг үнэгүй болон төлбөртэйгээр өмчлөх, эзэмших, захирах, ашиглах, захиран зарцуулахын тухайд эхнэр, нөхрийн тэгш эрх.

2. Хүүхдэд сүй тавих болон хүүхдийг гэрлүүлэх нь эрх зүйн үр дагаваргүй бөгөөд гэрлэх насны доод хязгаарыг тогтоох, гэрлэлтийг заавал албан ёсны бүртгэлд бүртгүүлэхэд шаардлагатай бүх үйл ажиллагааг, түүний дотор хууль тогтоох арга хэмжээг авна.

V ХЭСЭГ

17 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийн хэрэгжилтэд гарсан дэвшлийг хэлэлцэх зорилгоор ёс суртахууны эрхэм дээд чанарыг эзэмшсэн, Конвенцид хамаарах асуудлаар мэргэшсэн, Конвенцийг хүчин төгөлдөр болох үед арван найман мэргэжилтнээс, Конвенцийг гучин тав дахь улс соёрхон батлах буюу нэгдэн орсны дараа хорин гурван мэргэжилтнээс бүрдсэн Эмэгтэйчүүдийг алагчилах үзлийг устгах хороог (цаашид хороо гэж нэрлэнэ) байгуулна. Эдгээр мэргэжилтнийг Конвенцид оролцогч улсууд өөрийн иргэдээс сонгох бөгөөд тэд өөрсдийн нэрийн өмнөөс үүргээ гүйцэтгэнэ. Чингэхдээ газар зүйн тэгш хуваарилалт болон соёл иргэншлийн ялгаатай хэлбэр, эрх зүйн үндсэн тогтолцоонуудын төлөөлөлд анхаарна.

2. Хорооны гишүүдийг оролцогч улсуудаас нэрийг нь дэвшүүлсэн хүмүүсийн нэрсийн жагсаалтаас нууцаар санал хураах журмаар сонгоно. Оролцогч улс бүр өөрийн иргэдээс нэг хүний нэрийг дэвшүүлнэ.

3. Анхны сонгуулийг энэхүү Конвенц хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш зургаан сарын дараа явуулна. Сонгууль бүрийг явуулахаас наад зах нь гурван сарын өмнө Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга оролцогч улсуудад захидал илгээж, дэвшүүлж байгаа хүнийхээ нэрийг хоёр сарын дотор илгээхийг санал болгоно. Ерөнхий нарийн бичгийн дарга ийнхүү нэр дэвшигдсэн хүмүүсийн нэрсийн жагсаалтыг цагаан толгойн үсгийн дарааллаар гаргаж, тэдгээрийн нэрийг дэвшүүлсэн улсыг хамт тэмдэглэн оролцогч улсуудад илгээнэ.

4. Хорооны гишүүдийн сонгуулийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын төв байранд Ерөнхий нарийн бичгийн даргаас зарлан хуралдуулах оролцогч улсуудын хуралдаан дээр явуулна. Оролцогч улсуудын гуравны хоёр нь хуралдах ирцийг бүрдүүлэх бөгөөд санал хураахад байлцаж, саналаа өгсөн оролцогч улсуудын төлөөлөгчдийн хамгийн олон болон дийлэнхи олонхийн саналыг авсан нэр дэвшигчдийг хорооны гишүүнээр сонгогдсонд тооцно.

5. Хорооны гишүүдийг дөрвөн жилийн хугацаагаар сонгоно. Гэхдээ анхны сонгуулиар сонгогдсон есөн гишүүний бүрэн эрхийн хугацаа хоёр жилийн дараа дуусах бөгөөд анхны сонгуулийг явуулж дуусмагц дээрх есөн гишүүний нэрийг хорооны дарга шодож тогтооно.

6. Гучин тав дахь улс Конвенцийг соёрхон батласан буюу нэгдэн орсны дараа энэ зүйлийн 2, 3, 4 дэх хэсгийн заалтын дагуу Хороонд таван гишүүнийг нэмж сонгоно. Эдгээр нэмж сонгогдсон таван гишүүний хоёрынх нь бүрэн эрхийн хугацаа хоёр жилийн дараа дуусах бөгөөд дээрх хоёр гишүүний нэрийг хорооны дарга шодож тогтооно.

7. Тохиолдлоор суларсан орон тоог нөхөхийн тулд тухайн орон тоонд ажиллаж байсан мэргэжилтний нэрийг дэвшүүлсэн оролцогч улс өөрийн иргэдээс өөр нэг мэргэжилтнийг томилж, хороогоор батлуулна.

8. Хорооны хүлээх хариуцлагын ач холбогдлыг харгалзан Ерөнхий Ассамблейгаас баталсны дагуу хорооны гишүүд Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын эх үүсвэрээс Ерөнхий Ассамблейгаас тогтоосон нөхцөл, журмын дагуу цалин авна.

9. Энэхүү Конвенцийн дагуу хороо үүргээ үр нөлөөтэй гүйцэтгэх үүднээс Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга шаардлагатай ажилтан, хэрэгслээр хангана.

18 дугаар зүйл

1. Оролцогч улсууд энэхүү Конвенцийн заалтыг хэрэгжүүлэх зорилгоор авсан хууль тогтоомж, шүүх эрх мэдэл, захиргааны болон бусад арга хэмжээ, энэ талаар гарсан дэвшлийн тухай тайланг хороогоор хэлэлцүүлэхээр Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад дор заасан хугацаанд хүргүүлж байх үүрэгтэй:

(а) тухайн улсын хувьд энэхүү Конвенц хүчин төгөлдөр болсноос хойш нэг жилийн дотор;

(b) түүний дараа наад зах нь дөрвөн жил тутам болон хороо шаардсан тухай бүр.

2. Энэхүү Конвенцийн дагуу хүлээсэн үүргээ биелүүлэхэд нөлөөлж буй хүчин зүйл, бэрхшээлийн талаар тайланд дурдаж болно.

19 дүгээр зүйл

1. Хороо үйл ажиллагааны дотоод журмаа батална.

2. Хороо албан тушаалтнуудаа хоёр жилийн хугацаагаар сонгоно.

20 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийн 18 дугаар зүйлийн дагуу ирүүлсэн тайланг хэлэлцэх зорилгоор хороо гол төлөв жил бүр хоёр долоо хоногоос дээшгүй хугацаагаар хуралдана.

2. Хорооны хуралдааныг гол төлөв Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын төв байранд, эсхүл хорооноос тогтоосон аливаа тохиромжтой газар хийнэ.

21 дүгээр зүйл

1. Хороо нь Эдийн засаг, нийгмийн зөвлөлөөр дамжуулан Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблейд үйл ажиллагааныхаа талаар жил бүр тайлагнах бөгөөд оролцогч улсуудаас хүлээж авсан тайлан, мэдээллийг шалгасны үндсэн дээр санал болон ерөнхий зөвлөмж гаргаж болно. Эдгээр санал, ерөнхий зөвлөмжийг оролцогч улсаас тайлбар гаргасан бол уг тайлбарын хамт хорооны тайланд оруулна.

2. Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Хорооны тайланг Эмэгтэйчүүдийн эрх зүйн байдлын комиссоос мэдээлэл авахаар хүргүүлнэ.

22 дугаар зүйл

Төрөлжсөн байгууллагууд үйл ажиллагааныхаа хүрээнд хамаарах энэхүү Конвенцийн заалтын хэрэгжилтийг хэлэлцэхэд төлөөлөгчөө илгээх эрхтэй. Үйл ажиллагааных нь хүрээнд хамаарах салбар дахь Конвенцийн хэрэгжилтийн талаар тайлагнахыг хороо төрөлжсөн байгууллагуудаас шаардаж болно.

VI ХЭСЭГ

23 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийн аливаа заалт:

(a) оролцогч улсын хууль тогтоомжид, эсхүл

(b) тухайн улсад хүчин төгөлдөр үйлчилж буй олон улсын аливаа бусад конвенц, гэрээ, хэлэлцээрт тусгасан байж болох эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийн тэгш эрхийг хангахад илүү дөхөм үзүүлэх аливаа заалтад нөлөөлөхгүй.

24 дүгээр зүйл

Оролцогч улсууд энэхүү Конвенцид хүлээн зөвшөөрсөн эрхийг бүрэн хэрэгжүүлэхэд чиглэгдсэн шаардлагатай бүх арга хэмжээг үндэсний түвшинд батлана.

25 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенц бүх улс гарын үсэг зурахад нээлттэй байна.
2. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргыг энэхүү Конвенцийн хадгалагчаар томилно.
3. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батална. Соёрхон батласан батламж жуух бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулна.
4. Энэхүү Конвенц бүх улс нэгдэн ороход нээлттэй байна. Нэгдэн орсон батламж жуух бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулснаар нэгдэн орсон хэмээн үзнэ.

26 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг хянаж өөрчлөх тухай хүсэлтийг аливаа оролцогч улс Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад бичгээр хэдийд ч гаргаж болно.
2. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблей ийм төрлийн хүсэлттэй холбогдуулж авах арга хэмжээ байгаа бол уг арга хэмжээний талаар шийдвэр гаргана.

27 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенц нь хорь дахь соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон батламж жуух бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулсан өдрөөс хойш гуч дахь өдөр хүчин төгөлдөр болно.
2. Хорь дахь соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон батламж жуух бичгийг хадгалуулсны дараа энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон улсын хувьд батламж жуух бичгээ хадгалуулсан өдрөөс хойш гуч дахь өдөр энэхүү Конвенц хүчин төгөлдөр болно.

28 дугаар зүйл

1. Конвенцийг соёрхон батлах буюу нэгдэн орохдоо оролцогч улсаас хийсэн тайлбарын эх бичвэрийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга хүлээн авч, бүх улсад хүргүүлнэ.
2. Энэхүү Конвенцийн зорилго, зорилтод харшилсан тайлбар хийхийг зөвшөөрөхгүй.
3. Тайлбарыг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад зохих ёсоор мэдэгдэж хэдийд ч буцаан авч болох бөгөөд Ерөнхий нарийн

бичгийн дарга энэ тухай бүх улсад мэдэгдэнэ. Тайлбарыг буцаан авах тухай мэдэгдэл нь түүнийг хүлээн авсан өдөр хүчин төгөлдөр болно.

29 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг тайлбарлах буюу хэрэглэх талаар оролцогч хоёр буюу түүнээс дээш улсын хооронд үүссэн маргааныг хэлэлцээний журмаар шийдвэрлэж чадаагүй тохиолдолд аль нэг талын хүсэлтээр арбитраар шийдвэрлүүлэхээр шилжүүлнэ. Ийнхүү хүсэлт гаргаснаас хойш зургаан сарын дотор талууд арбитрын бүрэлдэхүүний талаар тохиролцож чадахгүй бол аль нэг тал маргааныг Олон улсын шүүхэд түүний дүрмийн дагуу хүсэлт гарган шилжүүлж болно.

2. Аливаа оролцогч улс энэхүү Конвенцид гарын үсэг зурах, түүнийг соёрхон батлах эсхүл түүнд нэгдэн орохдоо энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалт түүний хувьд үйлчлэхгүйг мэдэгдэж болно. Тийм тайлбар хийсэн аливаа оролцогч улстай холбоотойгоор оролцогч бусад улсын хувьд энэ хэсгийн заалт үйлчлэхгүй.

3. Энэ зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу тайлбар хийсэн аливаа оролцогч улс Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад мэдэгдэж уг тайлбарыг хэдийд ч буцааж болно.

30 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийн араб, хятад, англи, франц, орос болон испани хэлээр үйлдсэн эх бичвэр нь адил хүчинтэй бөгөөд түүнийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулна.

7. ЭМЭГТЭЙЧҮҮДИЙГ АЛАГЧИЛАХ БҮХ ХЭЛБЭРИЙГ УСТГАХ ТУХАЙ КОНВЕНЦИЙН НЭМЭЛТ ПРОТОКОЛ

*1999 оны 12 дугаар сарын 10-ны өдөр баталж,
2000 оны 12 дугаар сарын 22-ны өдөр хүчин төгөлдөр болсон¹*

Энэхүү Протоколд оролцогч улсууд,

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрэм хүний үндсэн эрх, хувь хүний нэр төр, үнэ цэнэ болон эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийн тэгш эрхтэйд итгэдгээ дахин нотолсныг тэмдэглэж;

Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглалд хүн бүр нэр төр, эрхийн хувьд тэгш, эрх чөлөөтэй төрдөг бөгөөд тус тунхаглалд заасан бүхий л эрх чөлөөг хүн бүр аливаа ялгаваргүйгээр, тухайлбал хүйсээр ялгаварлалгүйгээр эдлэх ёстой хэмээн тунхагласныг тэмдэглэж;

хүйсээр алагчилахыг хориглосон хүний эрхийн тухай олон улсын пактууд болон олон улсын бусад баримт бичгийг харгалзан үзэж;

түүнчлэн Эмэгтэйчүүдийг алагчилах бүх хэлбэрийг устгах тухай конвенцид оролцогч улсууд эмэгтэйчүүдийг алагчилах үзлийг буруушаан, эмэгтэйчүүдийг алагчилах үзлийг устгахад чиглэсэн бодлогыг зохистой бүхий л аргаар нэн даруй явуулахаар тохиролцсныг мөн харгалзан үзэж;

¹ Монгол Улс 2000.09.07-нд гарын үсэг зурж, 2001.12.14-нд соёрхон батласан

хүний эрх, үндсэн эрх чөлөөгөөр эмэгтэйчүүдийг бүрэн тэгш хангах, эдгээр эрх чөлөөг зөрчихгүй байх талаар үр нөлөөтөй арга хэмжээ авах шийдвэр төгс байгаагаа нотлож;

дараахь зүйлийг тохиролцов:

1 дүгээр зүйл

Эмэгтэйчүүдийг алагчилах бүх хэлбэрийг устгах хороо (цаашид "Хороо" гэж нэрлэнэ) 2 дугаар зүйлийн дагуу мэдээллийг хүлээн авч, хэлэлцэх бүрэн эрхтэйг энэхүү Протоколд оролцогч улс (цаашид "оролцогч улс" гэж нэрлэнэ) хүлээн зөвшөөрнө.

2 дугаар зүйл

Оролцогч улс Конвенцид заасан аливаа эрхийг зөрчсөний улмаас хохирсон тухай аливаа мэдээллийг оролцогч улсын хуулинд захирагдах этгээд, бүлэг этгээд буюу тэдгээрийн нэрийн өмнөөс өгч болно. Хэрэв мэдээллийг нэг буюу бүлэг этгээдийн нэрийн өмнөөс өгөх бол ийнхүү мэдээлэл өгч буй этгээд нь зөвшөөрөлгүйгээр тэднийг төлөөлөх болсноо нотлохоос бусад тохиолдолд тэдний зөвшөөрснөөр уг мэдээллийг өгнө.

3 дугаар зүйл

Мэдээллийг бичгээр гаргах бөгөөд нэргүй мэдээлэл өгч болохгүй. Энэхүү Протоколд нэгдэн ороогүй Конвенцид оролцогч улстай холбоотой мэдээллийг Хороо хүлээн авахгүй.

4 дүгээр зүйл

1. Эрх зүйн хамгаалалтын аргыг ашиглах нь шалтгаангүйгээр удааширсан буюу санасан үр дүнд хүрээгүйн улмаас болон бусад тохиолдолд дотоодын эрх зүйн бололцоотой бүхий л хамгаалалтын аргыг ашигласан тухай мэдэгдэхээс өмнө Хороо мэдээллийг хэлэлцэхгүй.

2. Дараахь тохиолдолд Хороо мэдээллийг хэлэлцэх боломжгүйд тооцно:

a) уг асуудлыг Хороо хянан хэлэлцсэн буюу хянан хэлэлцэж байгаа, эсхүл олон улсын магадлах буюу зохицуулах өөр журмын дагуу хянан үзэж байгаа бол;

b) мэдээлэл Конвенцийн заалтад нийцэхгүй байгаа бол;

c) мэдээлэл үндэслэлгүй буюу үндэслэл нь хангалтгүй байвал;

d) мэдээлэл нь мэдээлэл өгөх эрхийг урвуулан ашигласан бол;

e) мэдээлэлд дурдсан баримт холбогдох оролцогч улсын хувьд энэхүү Протокол хүчин төгөлдөр болохоос өмнө тохиолдсон буюу дурдсан хугацаанаас хойш гараагүй бол.

5 дугаар зүйл

1. Хороо мэдээллийг хүлээн авсны дараа ямар ч үед болон түүний талаар зарчмын шийдвэр гаргахаасаа өмнө холбогдох оролцогч улсад хандаж, эрх нь зөрчигдсөн байж болзошгүй хохирогч буюу хохирогчдод барагдашгүй хохирол учруулахгүй байх үүднээс тухайн оролцогч улсаас зайлшгүй шаардлагатай түр арга хэмжээ авахыг хүсч болно.

2. Хэрэв хороо энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтын дагуу өөрийн эрх мэдлийн хүрээнд багтах эрхээ эдлэж байгаа тохиолдолд энэ нь мэдээллийг хүлээн авч болох эсэх буюу түүний талаар зарчмын шийдвэр гаргасан хэрэг биш болно.

6 дугаар зүйл

1. Хороо оролцогч холбогдох улсыг нэрлэхгүйгээр мэдээллийг хүлээн авах боломжгүй гэж үзэх бөгөөд мэдээлэгч этгээд өөрийн нэр буюу бусад нэрсийг оролцогч энэхүү улсад мэдэгдэхээс бусад тохиолдолд хороо энэхүү Протоколын дагуу ирүүлсэн аливаа мэдээллийг оролцогч холбогдох улсад мэдээллийн нууцлалыг харгалзсан байдлаар хүргэнэ.

2. Мэдээллийг хүлээн авагч оролцогч улс уг асуудалтай холбоотой аливаа арга хэмжээ авсан бол тэр тухайгаа тайлбар буюу мэдэгдэл бичгээр гаргаж, зургаан сарын дотор Хороонд хүргүүлнэ.

7 дугаар зүйл

1. Хороо энэхүү Протоколын дагуу хүлээн авсан мэдээллийг авч хэлэлцэхдээ холбогдох талуудад ийм мэдээлэл илгээсэн байвал хувь этгээд буюу бүлэг этгээдээс, эсхүл тэдний нэрийн өмнөөс болон холбогдох оролцогч улсаас хороонд ирүүлсэн бүхий л мэдээллийг харгалзан үзнэ.

2. Энэхүү Протоколд заасан мэдээллийг Хороо хаалттай хуралдаанаар авч хэлэлцэнэ.

3. Хороо мэдээллийг судалсны дараа түүний талаархи саналаа зөвлөмжийн хамт холбогдох талуудад илгээнэ.

4. Оролцогч улс хорооны санал, зөвлөмжийг хэлэлцэж, түүнийг харгалзсаны үндсэн дээр авсан аливаа арга хэмжээний тухай мэдээллийг оролцуулан 6 сарын дотор хороонд хариуг бичгээр ирүүлнэ.

5. Оролцогч улсаас Хорооны санал, зөвлөмжийн хариуд авсан аливаа арга хэмжээний тухай нэмэлт мэдээллийг ирүүлэх, тухайлбал Хороо шаардлагатай гэж үзвэл Конвенцийн 18 дугаар зүйлийн дагуу ирүүлэх дараагийн тайланд тусгахыг оролцогч улсад мэдэгдэж болно.

8 дугаар зүйл

1. Конвенцид заасан эрхийг оролцогч улс ноцтойгоор удаа дараа зөрчиж байгаа тухай баталгаатай мэдээллийг Хороо хүлээн авсан бол мэдээллийг шалгахад хамтран оролцож, холбогдох мэдээллийн талаархи саналаа ирүүлэхийг оролцогч улсаас хүсч болно.

2. Оролцогч холбогдох улсаас ирүүлж болох аливаа санал, түүнчлэн Хороонд байгаа баталгаатай бусад мэдээллийг харгалзан Хороо хянан шалгах ажиллагаа явуулж, дүнг яаралтай илтгэх зорилгоор нэг буюу хэд хэдэн гишүүнээ томилж болно. Шаардлагатай гэж үзсэн бөгөөд оролцогч улс зөвшөөрсөн тохиолдолд тухайн улсын нутаг дэвсгэрт очиж, хянан шалгах ажиллагаа явуулж болно.

3. Тэрхүү хянан шалгах ажиллагааны дүнг судлаж үзсэний дараа Хороо уг дүнг санал зөвлөмжийнхөө хамт холбогдох оролцогч улсад хүргүүлнэ.

4. Хорооноос илгээсэн дүн, санал, зөвлөмжийг хүлээн авснаас хойш 6 сарын дотор холбогдох оролцогч улс Хороонд хариу илгээнэ.

5. Хянан шалгах ажиллагааг нууцлалыг хадгалсан байдлаар явуулах бөгөөд энэ ажлын бүхий л үе шатад оролцогч улсын зүгээс хамтын ажиллагааг хангах бүхий л арга хэмжээ авна.

9 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Протоколын 8 дугаар зүйлийн дагуу явуулсан хянан шалгах ажиллагаатай холбогдуулан авсан аливаа арга хэмжээний тухай дэлгэрэнгүй мэдээллийг Конвенцийн 18 дугаар зүйлийн дагуу ирүүлэх тайландаа тусгахыг Хорооноос оролцогч холбогдох улсад мэдэгдэж болно.

2. Шаардлагатай бол 8 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт дурдсан 6 сарын хугацаа дууссаны дараа хянан шалгах ажиллагаатай холбогдуулан авсан арга хэмжээний тухай мэдээлэхийг Хорооноос оролцогч холбогдох улсад мэдэгдэж болно.

10 дугаар зүйл

1. Оролцогч аливаа улс энэхүү Протоколд нэгдэн орохдоо 8, 9 дүгээр зүйлд заасан Хорооны бүрэн эрхийг зөвшөөрөхгүй байгаагаа мэдэгдэж болно.

2. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтын дагуу мэдэгдэл хийсэн оролцогч аливаа улс Ерөнхий нарийн бичгийн даргад уламжлах замаар уг мэдэгдлээсээ хэдийд ч татгалзаж болно.

11 дүгээр зүйл

Энэхүү Протоколын дагуу хороонд мэдээлэл ирүүлсний улмаас тухайн улсын хуульд захирагдах этгээдтэй зүй бусаар харьцах буюу айлган сүрдүүлэхгүй байх үүднээс оролцогч улс шаардлагатай бүхий л арга хэмжээ авна.

12 дугаар зүйл

Энэхүү Протоколын дагуу хийсэн ажлын товч тайланг Хороо Конвенцийн 21 дүгээр зүйлийн дагуу ирүүлэх жил бүрийн тайландаа оруулна.

13 дугаар зүйл

Оролцогч улс бүр Конвенц болон энэхүү Протоколыг өргөнөөр сурталчилж, ил тод байлгахын хамт хорооны санал, зөвлөмжийн тухай, тухайлбал оролцогч тухайн улстай холбогдсон асуудлын тухай мэдээллийг хүртээлтэй болгоход тус дөхөм үзүүлэх үүрэг хүлээнэ.

14 дүгээр зүйл

Энэхүү Протоколоор хороонд хүлээлгэсэн үүргийг биелүүлэхийн тулд мөрдөх журмыг хорооноос тогтооно.

15 дугаар зүйл

1. Конвенцид гарын үсэг зурсан, соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон аливаа улс энэхүү Протоколд гарын үсэг зурахад нээлттэй байна.

2. Нэгдэн орсон тухай батламж жуух бичгээ Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулснаар нэгдэн орсонд тооцно.

3. Конвенцийн соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон аливаа улс энэхүү Протоколыг соёрхон батална. Соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулна.

4. Конвенцийг соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон аливаа улс энэхүү Протоколд нэгдэн ороход нээлттэй байна.

16 дугаар зүйл

1. Нэгдэн орсон арав дахь батламж жуух бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулснаас хойш 3 сарын дараа энэхүү Протокол хүчин төгөлдөр болно.

2. Энэхүү Протоколыг хүчин төгөлдөр болсны дараа түүнд нэгдэн орсон улс бүрийн хувьд өөрийн нэгдэн орсон тухай батламж жуух бичгийг хадгалуулсан өдрөөс хойш 3 сарын дараа энэхүү Протокол хүчин төгөлдөр болно.

17 дугаар зүйл

Энэхүү Протоколд тайлбар хийж үл болно.

18 дугаар зүйл

1. Энэхүү Протоколд оролцогч аливаа улс түүнд нэмэлт өөрчлөлт оруулах санал дэвшүүлж Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад мэдэгдэж болно. Ерөнхий нарийн бичгийн дарга санал болгосон нэмэлт өөрчлөлтийг Протоколд оролцогч улсуудад уламжилж, уг саналыг хэлэлцэж санал хураах зорилгоор оролцогч улсуудын бага хурал хуралдуулах эсэхээ түүнд буюу тус байгууллагад мэдэгдэхийг хүснэ. Хэрэв оролцогч улсуудын гуравны нэгээс доошгүй хувь нь бага хурал хуралдуулахыг дэмжвэл Ерөнхий нарийн бичгийн дарга уг бага хурлыг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын ивээл дор хуралдуулна. Уг бага хуралд оролцсон хийгээд саналаа өгсөн оролцогч улсын олонхи нь зөвшөөрсөн аливаа нэмэлт өөрчлөлтийг батлуулахаар Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблейд өргөн мэдүүлнэ.

2. Нэмэлт өөрчлөлтийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблей баталж, энэхүү Протоколд оролцогч улсуудын гуравны хоёр нь үндэсний хууль тогтоомжийн дагуу хүлээн зөвшөөрснөөр хүчин төгөлдөр болно.

3. Ийнхүү хүчин төгөлдөр болсон нэмэлт өөрчлөлтийг Протоколд оролцогч батласан улсууд нь заавал дагаж мөрдөх үүрэгтэй бөгөөд харин оролцогч бусад улс энэхүү Протоколын заалт болон өмнө батласан аливаа заалтыг мөрдөнө.

19 дүгээр зүйл

1. Оролцогч аливаа улс Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад бичгээр мэдэгдэж, энэхүү Протоколыг хэдийд ч цуцалж болно. Уг мэдэгдлийг Ерөнхий нарийн бичгийн дарга хүлээн авснаас хойш 6 сарын дараа Протокол тухайн улсын хувьд хүчингүй болно.

2. Протоколын цуцлалт хүчин төгөлдөр болохоос өмнө 2 дугаар зүйлийн дагуу ирүүлсэн аливаа мэдээллийн хувьд энэхүү Протоколын заалтыг үргэлжлүүлэн мөрдөх буюу 8 дугаар зүйлийн дагуу эхэлсэн аливаа хянан шалгах ажиллагааг хэрэгжүүлэхэд саад болохгүй байна.

20 дугаар зүйл

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга:

- а) энэхүү Протоколд гарын үсэг зурсан, соёрхон батласан, нэгдэн орсон тухай;
- б) энэхүү Протокол хүчин төгөлдөр болсон өдөр, 18 дугаар зүйлийн дагуу түүнд оруулсан нэмэлт өөрчлөлтийн тухай;
- в) 19 дүгээр зүйлийн дагуу хийсэн аливаа цуцлалтын тухай бүх улсад мэдэгдэнэ.

21 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Протоколыг англи, араб, испани, орос, франц, хятад хэлээр үйлдсэн эх бичвэрүүд нь адил хүчинтэй бөгөөд түүнийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын архивт хадгална.

2. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга энэхүү Протоколын баталгаат хуулбарыг Конвенцийн 25 дугаар зүйлд заасан бүх улсад хүргүүлнэ.

**8. ЭМЭГТЭЙЧҮҮДИЙГ АЛАГЧИЛАХ БҮХ ХЭЛБЭРИЙГ УСТГАХ ТУХАЙ
КОНВЕНЦИЙН 20 ДУГААР ЗҮЙЛИЙН 1 ДЭХ ХЭСЭГТ ОРУУЛСАН НЭМЭЛТ
ӨӨРЧЛӨЛТ**

*1995 оны 12 дугаар сарын 22-ны өдөр батласан**

Эмэгтэйчүүдийг алагчилах бүх хэлбэрийг устгах тухай Конвенцид оролцогч улсууд,

Ерөнхий Ассамблейн 1994 оны 12 дугаар сарын 23-ны өдрийн Эмэгтэйчүүдийг алагчилах бүх хэлбэрийг устгах тухай конвенцийг батлах тухай 49/164 дүгээр тогтоолыг санаж,

* Монгол Улс 1997.10.03-нд соёрхон батласан

дээрх Конвенцийн 26 дугаар зүйлийн дагуу Дани, Финлянд, Исланд, Норвеги, Шведийн Засгийн газрууд тухайн Конвенцийн 20 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдсан “жил бүр хоёр долоо хоногоос дээшгүй хугацаагаар хуралдана” гэсний оронд “жил бүр шаардлагатай хугацаагаар” гэсэн нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай санал дэвшүүлснийг тэмдэглэж,

Ерөнхий Ассамблейн 1994 оны 12 дугаар сарын 23-ны өдрийн 49/448 дугаар тогтоолд Ерөнхий Ассамблей дээрх Конвенцийн 26 дугаар зүйлийн дагуу оролцогч улсыг хурлын явцад оруулах аливаа нэмэлт өөрчлөлтийг анхаарч, Конвенцийн 20 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн аливаа нэмэлт өөрчлөлтийн цар хүрээг хязгаарлахыг хүссэнийг мөн тэмдэглэж,

дээрх Конвенцийн ач холбогдол болон эмэгтэйчүүдийг алагчилахыг устгахад хүчин чармайлт гаргаж буй Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Эмэгтэйчүүдийг алагчилах үзлийг устгах хорооны хувь нэмрийг дахин сануулж,

Эмэгтэйчүүдийг алагчилах үзлийг устгах хорооны ажлын ачаалал Конвенцид оролцогч улсын тоо нэмэгдэж байгаатай холбоотойгоор өсөж байгаа бөгөөд тухайн хорооны жилийн хуралдаан нь хүний эрхийн бусад гэрээний дагуух байгууллагын жилд хуралддаг хуралдаанаас хамгийн богино байгааг тэмдэглэж,

Эмэгтэйчүүдийг алагчилах үзлийг устгах хороо 14 дүгээр хуралдаанаараа батласан 22 дахь Зөвлөмжийг санаж,

Хороо нь өөрийн бүрэн эрхийнхээ хүрээнд оролцогч улсын танилцуулсан тайлангийн бүрэн гүйцэд болон цаг хугацаандаа ирсэн эсэхийг харгалзан, тэдгээрийн Конвенцийн дагуу хүлээсэн үүргээ биелүүлүүлэх арга хэмжээг батлах шаардлагатайг итгүүлж,

Эмэгтэйчүүдийг алагчилах үзлийг устгах хорооны хуралдаан цаг хугацааны хувьд хангалттай байх нөхцөл нь ирээдүйд Хорооны үр дүнг баталгаажуулах чухал хүчин зүйл болохыг мөн итгүүлж,

1. Эмэгтэйчүүдийг алагчилах бүх хэлбэрийг устгах тухай Конвенцийн 20 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдсан зүйлд дараахь нэмэлт өөрчлөлтийг оруулахаар шийдэв:

“Дээрх конвенцийн 18 дугаар зүйлийн дагуу хороонд танилцуулсан тайланг хэлэлцэх зорилгоор жил бүр ердийн хугацаагаар хуралдана. Хорооны хуралдааны үргэлжлэх хугацаа дээрх Конвенцид оролцогч улсууд хуралдаанаараа тогтоож, үүнийг нь Ерөнхий Ассамблейн сайшааснаар тодорхойлно.”

2. Ерөнхий Ассамблей 15 дугаар чуулганаараа тухайн нэмэлт өөрчлөлтийг сайшааж байгааг тэмдэглэхийг зөвлөж,

3. Нэмэлт өөрчлөлт нь Ерөнхий Ассамблейн зохих хэлэлцүүлгээр болон Ерөнхий нарийн бичгийн даргад Конвенц хадгалуулсан оролцогч улсуудын хоёрны гурав нь хүлээн зөвшөөрсөн тохиолдолд хүчин төгөлдөр болохоор шийдэв.

9. ХҮҮХДИЙН ЭРХИЙН ТУХАЙ КОНВЕНЦ

*1989 оны 11 дүгээр сарын 20-ны өдөр баталж,
1990 оны 9 дүгээр сарын 2-ны өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

УДИРТГАЛ

Энэхүү Конвенцид оролцогч улсууд,

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрэмд тунхагласан зарчмуудын дагуу нийгмийн бүх гишүүдийн угаас заяасан нэр төр, тэгш, салшгүй эрхийг хүлээн зөвшөөрөх нь дэлхий дахинд эрх чөлөө, шударга ёс, энх тайвныг хангах үндэс болно гэж үзэж;

Нэгдсэн Үндэстний ард түмэн дүрэмдээ хүний үндсэн эрх, хувь хүний нэр төр, үнэ цэнэд итгэдгээ нотолж, нийгмийн дэвшлийг хангах, амьдралын түвшинг дээшлүүлэхэд илүү эрх чөлөөтэйгээр дэмжлэг үзүүлэх саналтай байгааг анхаарч;

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага нь Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглалд болон хүний эрхийн тухай олон улсын пактуудад заасан бүхий л эрх, эрх чөлөөг хүн бүр арьс үндэс, арьсны өнгө, хүйс, хэл, шашин шүтлэг, улс төрийн болон бусад үзэл бодол, үндэсний хийгээд нийгмийн гарал, эд хөрөнгийн байдал, төрсөн болон бусад байдлыг үл харгалзан, аливаа ялгаваргүйгээр эдлэх ёстойг хүлээн зөвшөөрч;

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглалд хүүхэд онцгой халамж, туслалцаа авах эрхтэй гэж тунхагласныг санаж;

гэр бүл, түүний гишүүдийн, ялангуяа хүүхдийн өсөж бойжих, аж төрөх жам ёсны орчин, нийгмийн үндсэн нэгж болохын хувьд нийгэмд хүлээх хариуцлагыг бүрэн хэмжээгээр үүрүүлэхэд шаардлагатай хамгаалалт, туслалцаа хүртэх ёстойг ойлгож;

аз жаргал, хайр, ойлголцол бүхий гэр бүлийн орчинд өсөж бойжих нь хүүхдийн бүрэн, өв тэгш хөгжлийг хангах болохыг хүлээн зөвшөөрч;

хүүхдийг нийгэмд бие даан аж төрөхөд бүрэн бэлтгэх, Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрэмд тунхагласан төгс үзэл санаа, ялангуяа энх тайван, нэр төр, тэвчээр, эрх чөлөө, тэгш эрх болон эв санааны нэгдэл бүхий үзэлтэйгээр өсөн хүмүүжих ёстой гэж үзэж;

хүүхэд ийм онцгой халамж тавих шаардлага байгаа тухай Хүүхдийн эрхийн тухай 1924 оны Женевын тунхаглал, Ерөнхий Ассамблейгаас 1959 оны 11 дүгээр сарын 20-ны өдөр батласан Хүүхдийн эрхийн тунхаглал болон Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглал, Иргэний болон улс төрийн эрхийн тухай олон улсын пакт /тухайлбал 23, 24 дүгээр зүйлүүд/, Эдийн засаг, нийгэм, соёлын эрхийн тухай олон улсын пакт /тухайлбал 10 дугаар зүйл/, түүнчлэн хүүхдийн аж байдлын асуудал эрхэлсэн олон улсын болон төрөлжсөн байгууллагуудын холбогдох баримт бичиг, дүрэмд тусгагдаж хүлээн зөвшөөрснийг анхааралдаа авч;

“хүүхдийн бие бялдар, оюун ухаан гүйцэд төлөвшөөгүйн улмаас түүнийг төрөхөөс өмнө болон төрсний дараа онцгой халамж, хамгаалалт, түүний дотор эрх

* Монгол Улс 1990.01.26-нд гарын үсэг зурж, 1990.07.05-нд соёрхон батласан

зүйн зохих хамгаалалт шаардлагатайг” Хүүхдийн эрхийн тунхаглалд заасныг анхааралдаа авч;

хүүхдийн аж байдал, хамгаалалтын талаархи нийгэм, эрх зүйн зарчмын тухай тунхаглалын заалт, ялангуяа улс болон улс хооронд хүүхэд хүмүүжүүлэх, үрчлүүлэхээр шилжүүлэх, Насанд хүрээгүй хүмүүсийн хэргийг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын наад захын жишиг дүрэм /Бээжингийн дүрэм/, Онц байдал болон зэвсэгт мөргөлдөөний үед эмэгтэйчүүд, хүүхдүүдийг хамгаалах тухай тунхаглалын заалтыг иш үндэс болгож;

дэлхийн улс бүрт хүнд нөхцөлд амьдарч буй хүүхэд байгаа бөгөөд тэдэнд онцгой анхаарал шаардлагатайг хүлээн зөвшөөрч;

хүүхдийг хамгаалах, өв тэгш хөгжүүлэхэд ард түмэн бүрийн уламжлал, соёлын үнэт зүйлс чухал гэдгийг харгалзан үзэж;

улс бүрт, ялангуяа хөгжиж байгаа орнуудад хүүхдийн амьдралын нөхцлийг сайжруулахад олон улсын хамтын ажиллагаа чухал болохыг хүлээн зөвшөөрч,

дор дурдсан зүйлийг хэлэлцэн тохиролцов:

I ХЭСЭГ

1 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенцийн зорилгод тухайн хүүхдэд хэрэглэх хуулийн дагуу тэрээр 18 наснаас өмнө насанд хүрсэнд тооцогдоогүй бол 18 нас хүрээгүй хүн бүрийг хүүхэд гэнэ.

2 дугаар зүйл

1. Оролцогч улсууд хүүхдийн, түүний эцэг, эх буюу хууль ёсны асран хамгаалагчийг арьс үндэс, арьсны өнгө, хүйс, хэл, шашин, улс төрийн болон бусад үзэл бодол, үндэс, угсаа, нийгмийн гарал, эд хөрөнгө, эрүүл мэнд, төрсөн болон бусад байдлаас үл шалтгаалан аливаа хэлбэрээр алагчилахгүй энэхүү Конвенцид заасан бүх эрхийг харьяалалдаа байгаа хүүхэд бүрийн хувьд хүндэтгэн хангана.

2. Оролцогч улсууд хүүхдийг, түүний эцэг эх, хууль ёсны асран хамгаалагч болон гэр бүлийн бусад гишүүний байдал, үйл ажиллагаа, үзэл бодол болон итгэл үнэмшлийг үндэслэн аливаа хэлбэрээр алагчилахгүй бөгөөд шийтгэхээс хамгаалах бүх зохистой арга хэмжээг авна.

3 дугаар зүйл

1. Нийгмийн хамгааллын улсын буюу хувийн байгууллага, шүүх, захиргааны болон хууль тогтоох байгууллагаас хүүхдийн талаар явуулах аливаа үйл ажиллагаанд юуны өмнө хүүхдийн дээд ашиг сонирхлыг хангахад анхаарлаа хандуулна.

2. Оролцогч улсууд хүүхдийн эцэг эх, асран хамгаалагч буюу түүний төлөө хуулийн дагуу хариуцлага хүлээх бусад этгээдийн эрх, үүргийг харгалзан, хүүхдийг хамгаалах, халамжлах зорилгоор хууль тогтоох болон захиргааны бүхий л зохистой арга хэмжээг авна.

3. Оролцогч улсууд хүүхдийг халамжлах, хамгаалах үүрэг бүхий газар, алба, байгууллагыг аюулгүй байдал, эрүүл мэндийн салбарт, ялангуяа ажилчдын орон тоо, чадавхид хяналт тавих үүднээс эрх бүхий байгууллагаас тогтоосон жишигт нийцсэн нөхцлөөр хангана.

4 дүгээр зүйл

Оролцогч улсууд энэхүү Конвенцид хүлээн зөвшөөрсөн эрхийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай хууль тогтоох, захиргааны болон бусад бүх арга хэмжээг авна. Эдийн засаг, нийгэм, соёлын эрхийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээг нөөц бололцоондоо тулгуурлаж дээд зэргээр ашиглах, шаардлагатай бол, олон улсын хамтын ажиллагааны хүрээнд авна.

5 дугаар зүйл

Оролцогч улсууд эцэг эх, зохих тохиолдолд, нутгийн ёс заншлын дагуу өргөтгөсөн гэр бүл, нийгэмлэгийн гишүүд, асран хамгаалагч болон хүүхдийн өмнөөс хуулийн дагуу хариуцлага хүлээх бусад этгээдийн хариуцлага, эрх, үүргийг хүндэтгэн, хөгжиж буй хүүхдийн чадавхид нийцүүлэн энэхүү Конвенцид заасан эрхээ хэрэгжүүлэхэд удирдан чиглүүлнэ.

6 дугаар зүйл

1. Оролцогч улсууд хүүхдийн амьд явах жам ёсны эрхийг хүлээн зөвшөөрнө.

2. Оролцогч улсууд хүүхдийн амьдрах, эсэн мэнд хөгжих бололцоог дээд зэргээр бүрдүүлэн хангана.

7 дугаар зүйл

1. Хүүхэд төрмөгцөө бүртгүүлэх, төрсөн цагаасаа нэр авах, иргэний харьяалалтай болох, түүнчлэн эцэг эхээ боломжийн хэрээр мэдэх, хайр халамжийг нь хүртэх эрх эдэлнэ.

2. Оролцогч улсууд эдгээр эрхийг, ялангуяа хүүхэд иргэний харьяалалгүй болох тохиолдолд үндэсний хууль тогтоомж, холбогдох олон улсын баримт бичгийн дагуу хүлээсэн үүрэгтээ нийцүүлэн хэрэгжүүлнэ.

8 дугаар зүйл

1. Оролцогч улсууд хуульд заасан иргэний харьяалалтай байх, нэр авах, гэр бүлийн холбоогоо хадгалах зэргээр хувийн онцлог байдлаа хадгалах хүүхдийн эрхийг хүндэтгэх, үүнд хууль бусаар оролцохгүй байх үүрэг хүлээнэ.

2. Оролцогч улсууд хүүхэд хувийн онцлог байдлаа зарим талаар буюу бүхэлд нь хууль бусаар алдахад хүрвэл даруй сэргээн тогтооход чиглэсэн тусламж, хамгаалалт үзүүлнэ.

9 дүгээр зүйл

1. Оролцогч улсууд хүүхдийн дээд ашиг сонирхлыг хангахад шаардлагатай хэмээн эрх бүхий байгууллага, шүүхийн шийдвэрийн дагуу, хэрэглэгдэх хууль, журмыг үндэслэн шийдвэр гаргаснаас бусад тохиолдолд хүүхдийг хүсэл зоригийнх нь эсрэг эцэг эхээс нь салгахгүй байх үүрэг хүлээнэ. Ийм шийдвэрийг эцэг эх хүүхэддээ

хэрцгийгээр харьцах, анхаарал, халамжгүй орхих, эсхүл эцэг эх нь тусдаа амьдардаг тохиолдолд хүүхдийн оршин суух газрын талаар зохих шийдвэрийг гаргана.

2. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасны дагуу холбогдох аливаа асуудлыг хэлэлцэхэд сонирхогч бүх талыг оролцуулж, үзэл бодлоо илэрхийлэх бололцоог тэдгээрт олгоно.

3. Хүүхдийн дээд ашиг сонирхолд харшлахгүй бөл эцэг эхийнхээ аль нэгнээс буюу хоёулангаас салж хагацсан хүүхэд эцэг, эхийнхээ аль алинтай байнга хувийн болон шууд харилцаа холбоотой байх эрхийг оролцогч улсууд хүндэтгэнэ.

4. Хүүхдийн эцэг эхийн аль нэг нь буюу хоёулаа эсхүл хүүхэд нь баривчлагдах, хоригдох, цөлөгдөх, хөөн зайлуулагдах буюу нас барах /тухайн улсын хяналтад байх хугацаанд нас барах/ зэргээр оролцогч улсын санаачлагаар авсан арга хэмжээний үр дүнд хүүхэд эцэг эхийн аль нэгнээс буюу хоёулангаас салах тохиолдолд аливаа шалтгаанаар хүүхдийн сайн сайхан байдалд хор учруулахааргүй бол оролцогч улсууд эцэг эх, хүүхдэд, шаардлагатай тохиолдолд гэр бүлийн бусад гишүүдэд, тэдгээрийн хүсэлтээр алга болсон гишүүний оршин байгаа газрын талаар шаардагдах мэдээлэл өгнө. Цаашид оролцогч улсууд ийнхүү хүсэлт гаргах нь зохих хүмүүст сөрөг үр дагавар бий болгохгүй байхыг хангана.

10 дугаар зүйл

1. 9 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан үүргийнхээ дагуу гэр бүлтэйгээ нэгдэх зорилгоор оролцогч улсад очих буюу гарах тухай хүүхэд, түүний эцэг, эхээс гаргасан хүсэлтийг нааштай, энэрэнгүй, шуурхай байдлаар авч үзвэл зохино. Ийм хүсэлт нь хүсэлт гаргасан хүн, түүний гэр бүлийн гишүүдэд сөрөг үр дагавар бий болгохгүй байхыг оролцогч улс хангана.

2. Эцэг эх нь өөр улсад амьдарч байгаа хүүхэд онцгой шалтгаангүй тохиолдолд эцэг эхтэйгээ тогтмол хувийн болон шууд харилцаатай байх эрхтэй. Энэ зорилгоор, мөн 9 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан ёсоор, оролцогч улсууд хүлээсэн үүргийнхээ дагуу эх орноосоо буюу өөр аливаа улсаас гарах, эх орондоо эргэж ирэх хүүхдийн болон түүний эцэг, эхийн эрхийг хүндэтгэнэ. Аливаа орныг орхин гарах эрхийн хувьд гагцхүү үндэсний аюулгүй байдал, нийгмийн дэг журам, нийтийн эрүүл мэнд, ёс суртахуун, бусдын эрх, эрх чөлөөг хамгаалах үүднээс хуулиар тогтоосон болон энэхүү Конвенцоор хүлээн зөвшөөрсөн бусад эрхтэй нийцсэн хязгаарлалт хийнэ.

11 дүгээр зүйл

1. Оролцогч улсууд хүүхдийг хууль бусаар шилжүүлэх буюу гадаад улсаас эх оронд нь буцаахгүй байхтай тэмцэх арга хэмжээ авна.

2. Энэ зорилгоор оролцогч улсууд хоёр талт болон олон талт хэлэлцээр байгуулах буюу хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хэлэлцээрт нэгдэн орох арга хэмжээ авна.

12 дугаар зүйл

1. Оролцогч улсууд өөрийн үзэл бодолтой байх чадвар бүхий хүүхдийг өөртэй нь холбоотой бүх асуудлаар үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх эрхээр хангах бөгөөд хүүхдийн нас, төлөвшлийн байдлыг харгалзан түүний үзэл бодолд зохих ач холбогдол өгнө.

2. Энэ зорилгоор өөртэй нь холбоотой асуудлыг шүүх буюу захиргааны журмаар хэлэлцүүлэхэд шууд, эсхүл үндэсний хууль тогтоомжид заасан журмын дагуу төлөөлөгчөөр буюу зохих байгууллагаар дамжуулан үг хэлэх бололцоог хүүхдэд олгоно.

13 дугаар зүйл

1. Хүүхэд үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх эрхтэй; энэ эрх нь төрөл бүрийн мэдээлэл, үзэл санааг улсын хил хязгаарыг үл харгалзан амаар, бичгээр, хэвлэмэл буюу урлагийн бүтээлийн хэлбэрээр, хүүхдийн сонгосон мэдээллийн бусад арга хэрэгслээр эрх, олж авах, дамжуулах эрх чөлөөг багтаана.

2. Энэ эрхийг хэрэгжүүлэхэд зарим хязгаарлалт тогтоож болох бөгөөд энэ нь хуульд зааснаар:

(a) бусдын эрх, нэр хүндийг хүндэтгэх;

(b) үндэсний аюулгүй байдал, нийгмийн дэг журам, нийтийн эрүүл мэнд, ёс суртахууныг хамгаалахад шаардлагатай байвал зохино.

14 дүгээр зүйл

1. Оролцогч улсууд нь чөлөөтэй бодож сэтгэх, шашин шүтэх, сүсэглэх хүүхдийн эрхийг хүндэтгэнэ.

2. Оролцогч улсууд хүүхэд эрхээ хэрэгжүүлэхэд өөрчлөгдөж буй чадварт нь нийцүүлэн, эцэг эхийн хийгээд зохих тохиолдолд хууль ёсны асран хамгаалагчийн удирдах эрх, үүргийг хүндэтгэнэ.

3. Шашин шүтэх буюу итгэл үнэмшилтэй байх эрх чөлөө нь гагцхүү үндэсний аюулгүй байдал, нийгмийн дэг журам, хүн амын ёс суртахуун, эрүүл мэнд болон бусдын үндсэн эрх, эрх чөлөөг хамгаалах үүднээс хуулиар тогтоосон хязгаарлалтад захирагдаж болно.

15 дугаар зүйл

1. Оролцогч улсууд эвлэлдэн нэгдэх, тайван замаар хуран цуглах хүүхдийн эрхийг хүлээн зөвшөөрнө.

2. Энэхүү эрхийг хэрэгжүүлэхэд гагцхүү ардчилсан нийгэмд үндэсний болон нийгмийн аюулгүй байдал, дэг журам, эрүүл мэнд, ёс суртахуун, бусдын эрх, эрх чөлөөг хамгаалах ашиг сонирхлын үүднээс хуульд нийцүүлэн тогтоосон хязгаарлалтаас өөр хязгаарлалт тогтоож болохгүй.

16 дугаар зүйл

1. Нэг ч хүүхдийн хувийн болон гэр бүлийн амьдрал, орон байрны халдашгүй байдал болон захидал харилцааны нууцад хөндлөнгөөс, хууль бусаар буюу дур мэдэн оролцох, эсхүл түүний нэр төр, алдар хүндэд хууль бусаар халдаж болохгүй.

2. Хүүхэд хөндлөнгийн ийм оролцоо, халдлагаас хуулиар хамгаалуулах эрхтэй.

17 дугаар зүйл

Оролцогч улсууд олон нийтийн мэдээллийн хэрэгслийн чухал үүргийг хүлээн зөвшөөрч, хүүхэд нь олон улсын болон үндэсний аливаа эх сурвалжаас мэдээлэл, материал олж авах, ялангуяа хүүхдийн нийгэм, оюун ухаан, ёс суртахууны сайн сайхан байдал, бие бялдар, сэтгэл зүйн эрүүл мэндийн хөгжлийг дэмжихэд чиглэсэн мэдээлэл, материал олж авах боломжоор хангана.

Энэ зорилгоор оролцогч улсууд:

(a) олон нийтийн мэдээллийн хэрэгслээр хүүхдэд нийгэм, соёлын харилцаанд ашигтай бөгөөд 29 дүгээр зүйлийн үзэл санаанд нийцсэн мэдээлэл, материал дэлгэрүүлэхийг хөхиүлэн дэмжинэ;

(b) соёлын, үндэсний болон олон улсын аливаа эх сурвалжаас ийм мэдээлэл, материалыг боловсруулах, солилцох, дэлгэрүүлэх талаархи олон улсын хамтын ажиллагааг хөхиүлэн дэмжинэ;

(c) хүүхдийн уран зохиолын ном хэвлэх, дэлгэрүүлэхийг хөхиүлэн дэмжинэ;

(d) хүн амын цөөнх буюу уугуул хүн амд хамаарах хүүхдийн хэлний шаардлагыг олон нийтийн мэдээллийн хэрэгслээр онцгой анхаарахыг хөхиүлэн дэмжинэ;

(e) 13, 18 дугаар зүйлийн заалтад үндэслэн хүүхдийн сайн сайхан байдалд хохирол учруулах мэдээлэл, материалаас түүнийг хамгаалах зарчим боловсруулахыг хөхиүлэн дэмжинэ.

18 дугаар зүйл

1. Оролцогч улсууд хүүхдийн хүмүүжил болон хөгжилд эцэг эх, нийтийн болон тэгш хариуцлага хүлээх зарчмыг хүлээн зөвшөөрч, энэ талаар боломжийнхоо хэрээр хүчин чармайлт тавина. Хүүхдийн хүмүүжил болон хөгжилд эцэг, эх буюу тодорхой тохиолдолд хууль ёсны асран хамгаалагчид гол хариуцлагыг хүлээнэ. Хүүхдийн дээд ашиг сонирхол нь тэдний анхаарал чиглэх гол зүйл мөн.

2. Энэхүү Конвенцид заасан эрхийг дэмжин хэрэгжүүлэх, баталгаажуулахын тулд оролцогч улсууд хүүхэд хүмүүжүүлэх үүргээ биелүүлэхэд нь эцэг эх, хууль ёсны асран хамгаалагчид зохих тусламж үзүүлэх бөгөөд хүүхэд асран хамгаалах байгууллага, ажил үйлчилгээг хөгжүүлэх явдлыг хангана.

3. Оролцогч улсууд эцэг эх нь ажил хийдэг хүүхдүүд өөрсдөд нь зориулсан асрамжийн алба, газрын үйлчилгээг ашиглах эрхээ эдлэхэд шаардлагатай бүхий л арга хэмжээг авна.

19 дүгээр зүйл

1. Оролцогч улсууд эцэг эх, хууль ёсны асран хамгаалагч, хүүхдийг асран халамжилж байгаа бусад хүн хүүхдийг бие бялдар, сэтгэл зүйн хувьд бүхий л хэлбэрээр дарамтлах, доромжлох, сөргөөр ашиглах, хайр халамжгүй орхих, зүй бусаар хандах, хэрцгийгээр харьцах, албадан хөдөлмөрлүүлэх буюу бэлгийн хүчирхийллээс хамгаалах зорилгоор хууль тогтоох, захиргааны, нийгмийн болон гэгээрлийн бүхий л шаардлагатай арга хэмжээ авна.

2. Хамгаалалтын ийм арга хэмжээ нь хүүхэд, тэднийг асран халамжилдаг хүмүүст шаардлагатай тусламжийг үзүүлэх зорилгоор нийгмийн хөтөлбөр боловсруулах, түүнчлэн хүүхдэд хэрцгийгээр хандахаас урьдчилан сэргийлэх, илрүүлэх, мэдээлэх, авч хэлэлцэхээр шилжүүлэх, мөрдөн байцаалт явуулах, эмчлэх, шаардлагатай тохиолдолд шүүх ажиллагаа явуулах болон бусад арга хэмжээг тусгасан журмыг агуулна.

20 дугаар зүйл

1. Гэр бүлийн орчноосоо түр буюу бүрэн хагацсан, эсхүл ийм орчинд байх нь хүүхдийн дээд ашиг сонирхолд нийцэхгүй бол хүүхдэд улсаас онцгой хамгаалалт, тусалцаа үзүүлнэ.

2. Оролцогч улсууд үндэсний хууль тогтоомжийнхоо дагуу ийм хүүхдийг өөр орчинд асран халамжлах бололцоог бүрдүүлнэ.

3. Хүүхдийг ийнхүү асран халамжлах нь асрамж хамгаалалтад түр шилжүүлэх, лалын шашинтны хууль ёсны дагуу “кафала” хэрэглэх, үрчлүүлэх буюу шаардлагатай тохиолдолд хүүхдийг асран хүмүүжүүлэх зохих байгууллагад өгөх зэрэг хувилбартай байж болно. Эдгээр хувилбарыг авч үзэхдээ хүүхдийн хүмүүжлийн залгамж чанарыг эрхэмлэхийн дээр түүний гарал угсаа, шашин болон соёлын хамаарал, төрөлх хэлийг зохих ёсоор харгалзан үзэх ёстой.

21 дүгээр зүйл

1. Үрчлэлтийн тогтолцоо бүхий болон түүнийг хүлээн зөвшөөрсөн оролцогч улсууд нь хүүхдийн дээд ашиг сонирхлыг нэн тэргүүнд тавих бөгөөд тэдгээр нь:

(а) хүүхдийн эцэг эх, төрөл садан, хууль ёсны асран хамгаалагч нарын зүгээс хүүхэд үрчлүүлэхийг зөвшөөрсөн, эсхүл дээрх сонирхогч хүмүүс шаардлагатай зөвлөгөө авсны үндсэн дээр үрчлүүлэх зөвшөөрлөө тодорхой мэдээлэлтэйгээр өгсөн, үрчлэлтэд хамаарах болон найдвартай эх үүсвэрээс авсан бүх мэдээллийг үндэслэн дагаж мөрдөж байгаа хууль, журмын дагуу гаргасан эрх бүхий байгууллагын шийдвэрээр хүүхдийг үрчлүүлнэ;

(b) хэрэв хүүхдийн хүмүүжил буюу үрчлэлтийг хангаж чадахуйц гэр бүлд байлгах буюу хүмүүжүүлэх зорилгоор шилжүүлэх, эсхүл тухайн хүүхдийн төрсөн оронд зохих ёсоор нь асрамжлах боломжгүй бөгөөд өөр оронд үрчлүүлэх нь хүүхдийг асарч хамгаалах боломжтой арга хэмээн авч үзэж, хүүхдийг асран хамгаалалтад түр шилжүүлэх, тохирох гэр бүлд үрчлүүлэх, эсхүл эх оронд нь зохих ёсоор асран халамжлах боломжгүй бол үндэстэн дамнан үрчлүүлэхийг хүлээн зөвшөөрнө;

(c) хүүхдийг улс хооронд үрчлүүлэх тохиолдолд тухайн улсад хүүхэд үрчлүүлэхэд дагаж мөрддөг баталгаа болон хэм хэмжээг адил хэмжээнд хангана;

(d) улс хооронд үрчлүүлэх хүүхдийг шилжүүлэн суурьшуулахад оролцсон хүмүүс энэхүү үйл ажиллагаанаас санхүүгийн ашиг хонжоо олохгүй байх шаардлагатай бүх арга хэмжээ авна;

(e) энэ зүйлийн зорилтыг хангах үүднээс шаардлагатай бол хоёр талт буюу олон талт хэлэлцээр байгуулах, тэрчлэн хүүхдийг өөр улсад шилжүүлэн суурьшуулах ажлыг эрх бүхий байгууллагаар гүйцэтгүүлэхийг зорино.

22 дугаар зүйл

1. Оролцогч улсууд эцэг эх нь буюу өөр бусад хүн дагалдсан эсэхийг үл харгалзан дүрвэгчийн эрх олж авахыг хүссэн буюу дагаж мөрдөж байгаа олон улсын буюу дотоодын хууль, журмын дагуу дүрвэгч хэмээн тооцогдох хүүхдэд энэхүү Конвенц болон тухайн орны нэгдэн орсон хүний эрхийн буюу хүмүүнлэгийн олон улсын бусад баримт бичигт заасан эрхээ эдлэхэд зохих хамгаалалт, хүмүүнлэгийн туслалцаа үзүүлэх шаардлагатай арга хэмжээг авна.

2. Энэ зорилгоор оролцогч улсууд дүрвэгч хүүхдийг хамгаалах, тусламж үзүүлэх, мөн түүнийг гэр бүлтэй нь нэгтгэхэд шаардагдах мэдээлэл олж авах үүднээс хүүхдийн эцэг эх буюу гэр бүлийн бусад гишүүнийг эрэн сурвалжлах талаар Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага болон засгийн газар хоорондын эрх бүхий байгууллага буюу Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагатай хамтран ажилладаг засгийн газрын бус байгууллагаас авч хэрэгжүүлэх хүчин чармайлтад зохих дэмжлэг үзүүлнэ. Эцэг эх буюу гэр бүлийн бусад гишүүн нь олдохгүй бол энэхүү Конвенцид заасан ёсоор гэр бүлээсээ аливаа шалтгаанаар түр буюу бүрмөсөн хагацсан хүүхдэд хамаарах хамгаалалтыг тухайн хүүхдэд нэгэн адил авна.

23 дугаар зүйл

1. Оролцогч улсууд тахир дутуу буюу оюуны хомсдолтой хүүхдийн нэр төрийг хүндэтгэн өөртөө тулгуурлах, нийгмийн амьдралд идэвхтэй оролцох боломжтой орчинд бүрэн бүтэн, зохистой амьдрах нөхцлийг бүрдүүлнэ.

2. Оролцогч улсууд тахир дутуу буюу оюуны хомсдолтой хүүхэд онцгой халамж хүртэх эрхийг хүлээн зөвшөөрч, хүүхэд болон түүний эцэг эх, асран халамжлах бусад хүний нөхцөл байдлыг харгалзан, тэдний гаргасан хүсэлтийн дагуу нөөц боломжийнхоо хэрээр туслалцаа үзүүлэх, онцгой халамж анхаарал тавихыг дэмжинэ.

3. Энэ зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу тахир дутуу буюу оюуны хомсдолтой хүүхдийн онцгой хэрэгцээг ухамсарлан, эцэг эх буюу хүүхдийг асран халамжлах бусад хүмүүсийн санхүүгийн нөөц бололцоог харгалзан тусламжийг аль болохоор үнэ төлбөргүй үзүүлэх бөгөөд энэхүү тусламж нь хүүхдийн хөгжил, түүний дотор хүүхдийн соёлын болон оюун ухааны хөгжлийг хангах, нийгмийн амьдралд оролцох бололцоог бүрдүүлэх сургалт, эрүүл мэндийн болон нөхөн сэргээх үйлчилгээ, хөдөлмөр эрхлэхэд бэлтгэх, амралт, чөлөөт цагийн боломжоор хангахад чиглэнэ.

4. Оролцогч улсууд нь нөхөн сэргээх арга, мэргэжлийн бэлтгэлийн талаархи мэдээлэл олж авах зэргээр тахир дутуу буюу оюуны хомсдолтой хүүхдийн эрүүл мэндийн урьдчилан сэргийлэх үйлчилгээ, сэтгэл зүйн болон функц эмчилгээний салбарт мэдлэг туршлагаа өргөжүүлэх, ур чадвараа дээшлүүлэх зорилгоор олон улсын хамтын ажиллагааны хүрээнд холбогдох мэдээлэл солилцох явдлыг хөхиүлэн дэмжинэ. Үүнтэй холбогдуулан хөгжиж буй орнуудын эрэлт хэрэгцээнд онцгой анхаарал хандуулбал зохино.

24 дүгээр зүйл

1. Оролцогч улсууд боломжийн дээд түвшинд эрүүл байх, эрүүл мэндийн нөхөн сэргээх, өвчнийг эмчлэх нөхцөл бололцоо, арга хэрэгслээр хангагдах хүүхдийн эрхийг хүлээн зөвшөөрнө. Оролцогч улсууд эрүүл мэндийн ийм үйлчилгээ хүртэх эрхийг хөсөрдүүлэхгүй байх талаар хүчин чармайлт гаргавал зохино.

2. Оролцогч улсууд энэхүү эрхийг бүрэн хэрэгжүүлж дараахь арга хэмжээг авна:

(a) нялхсын болон хүүхдийн эндэгдлийн түвшинг бууруулах;

(b) нэн тэргүүнд анхан шатны эмнэлэг-ариун цэврийн тусламжийг өргөжүүлэхэд анхаарлаа хандуулан бүх хүүхдийн эрүүл мэндийг хамгаалах, эмнэлгийн зайлшгүй шаардлагатай тусламжийг үзүүлэх;

(c) хүрээлэн байгаа орчин бохирдох эрсдэл, аюулыг анхааралдаа авч, анхан шатны эмнэлэг-ариун цэврийн тусламжийн хүрээнд ундны цэвэр ус, тэжээллэг хоол хүнсээр хангах, бэлэн технологи ашиглах замаар өвчин эмгэг, хоол тэжээлийн дутагдалтай тэмцэх;

(d) төрөхийн өмнө болон төрсний дараа эрүүл мэндээ хамгаалуулах зохистой үйлчилгээгээр жирэмсэн эхчүүдийг хангах;

(e) хүүхдийн эрүүл мэнд, хоол тэжээл, хөхөөр хооллохын давуу тал, эрүүл ахуй, амьдрах орчны ариун цэвэр, осол аюулаас урьдчилан сэргийлэх талаархи мэдээллээр нийгмийн бүх давхарга, түүний дотор эцэг эх, хүүхдийг хангах, түүнчлэн энэ талын боловсролтой болох, суурь мэдлэгээ ашиглахад дэмжлэг туслалцаа үзүүлэх;

(f) эрүүл мэндийн урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ, эцэг эхчүүдэд зориулсан удирдамж заавар, гэр бүл төлөвлөлтийн боловсрол, үйлчилгээг хөгжүүлэх шаардлагатай арга хэмжээг авна.

3. Оролцогч улсууд хүүхдийн эрүүл мэндийг хохироох уламжлалт далдыг устгах зорилгоор үр нөлөөтэй бөгөөд зохистой бүх арга хэмжээг авна.

4. Оролцогч улсууд энэ зүйлд хүлээн зөвшөөрсөн эрхийг аажмаар бүрэн хэрэгжүүлэх зорилгоор олон улсын хамтын ажиллагааг хөхиүлэн дэмжиж, хөгжүүлнэ. Үүнтэй холбогдуулан хөгжиж буй орнуудын эрэлт хэрэгцээнд онцгой анхаарал хандуулна.

25 дугаар зүйл

Оролцогч улсууд асран хамгаалах, биеийн болон сэтгэл зүйн эмчилгээ хийх зорилгоор эрх бүхий байгууллагын шийдвэрээр асрамжинд авсан хүүхдийн эмчилгээ, сувилгаа, асран хамгаалахтай холбогдсон бусад бүх нөхцлийг тогтсон хугацаанд үнэлж дүгнүүлэх хүүхдийн эрхийг хүлээн зөвшөөрнө.

26 дугаар зүйл

1. Оролцогч улсууд хүүхэд бүр нийгмийн халамж, түүний дотор нийгмийн даатгалд хамрагдах эрхийг хүлээн зөвшөөрч, энэхүү эрхийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай арга хэмжээг үндэснийхээ хууль тогтоомжийн дагуу авна.

2. Хүүхдийн болон түүнийг тэжээн тэтгэх үүрэг бүхий хүмүүсийн нөөц боломж, нөхцөл байдал, хүүхэд өөрөө буюу түүний нэрийн өмнөөс тэтгэмж хүсч гаргасан өргөдөл, холбогдох бусад зүйлийг харгалзан тэтгэмж олгоно.

27 дугаар зүйл

1. Оролцогч улсууд бие бялдар, оюун ухаан, оюун санааны болон нийгмийн хөгжлийг хангах түвшинд аж төрөх хүүхэд бүрийн эрхийг хүлээн зөвшөөрнө.

2. Эцэг эх буюу хүүхдийн төлөө үүрэг хариуцлага хүлээж байгаа бусад хүн хүүхдийг хөгжүүлэхэд шаардагдах амьдралын нөхцлийг өөрсдийн чадавхи, санхүүгийн боломжийн хэрээр хангах үндсэн үүрэг хүлээнэ.

3. Оролцогч улсууд энэхүү эрхийг хэрэгжүүлэхэд үндэсний нөхцөл, хөрөнгө бололцоондоо нийцүүлэн эцэг эх, хүүхдийн төлөө хариуцлага хүлээж буй бусад хүнд туслалцаа үзүүлэх арга хэмжээ авч, шаардлагатай тохиолдолд материаллаг тусламж, ялангуяа хувцас, орон сууцаар хангах хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

4. Оролцогч улсууд хүүхдийн эцэг эх болон түүний талаар хариуцлага хүлээх бусад хүн өөрийн улсад болон хилийн чанадаас хүүхдээ тэжээн тэтгэх явдлыг сэргээхэд чиглэсэн бүхий л шаардлагатай арга хэмжээг авна. Тухайлбал, хүүхэд болон түүний талаар санхүүгийн хариуцлага хүлээх хүн өөр улсад оршин суудаг бол оролцогч улсууд олон улсын хэлэлцээрт нэгдэн орох буюу хэлэлцээр байгуулах, бусад зохистой арга хэмжээ авахад дэмжлэг үзүүлнэ.

28 дугаар зүйл

1. Оролцогч улсууд хүүхдийн сурч боловсрох эрхийг хүлээн зөвшөөрч, энэ эрхийг тэгш боломжийн үндсэн дээр аажмаар хэрэгжүүлэхийн тулд дараахь арга хэмжээ авна:

(a) бага боловсролыг үнэ төлбөргүй, заавал эзэмшүүлэх;

(b) дунд боловсролын олон хэлбэр, түүний дотор ерөнхий болон мэргэжлийн боловсролыг хүүхэд бүрт хүртээмжтэй болгох, хөгжүүлэх, шаардлагатай тохиолдолд санхүүгийн тусламж үзүүлэх буюу үнэ төлбөргүй боловсрол олгох;

(c) хүн бүр чадвартаа түшиглэн дээд боловсрол эзэмших бололцоог шаардлагатай бүх арга замаар хангах;

(d) боловсрол, мэргэжлийн бэлтгэл олгох талаархи мэдээллийг хүүхэд бүрт хүртээмжтэй болгох;

(e) хүүхдийн хичээлийн оролцоог тогтмолжуулах болон сургууль завсардалтын түвшинг бууруулах.

2. Оролцогч улсууд сургуулийн дэг журмыг дэмжих үүднээс хүүхдийн нэр төрд хүндэтгэлтэйгээр хандуулах бүхий л арга хэмжээг энэхүү Конвенцид нийцүүлэн авна.

3. Оролцогч улсууд боловсрол олгохтой холбогдсон асуудлаархи тухайлбал, дэлхий дахинд бичиг үсэг тайлагдаагүй, харанхуй бүдүүлэг байдлыг арилгах, шинжлэх ухаан-техникийн мэдлэг болон сургалтын орчин үеийн аргыг эзэмших бололцоо бүрдүүлэхэд олон улсын хамтын ажиллагааг хөхиүлэн дэмжиж, хөгжүүлнэ. Үүнтэй холбогдуулан хөгжиж буй орнуудын эрэлт хэрэгцээнд онцгой анхаарал тавьбал зохино.

29 дүгээр зүйл

1. Оролцогч улсууд хүүхдэд олгох боловсрол дараахь зүйлд чиглэх ёстой хэмээн үзэж байна:

(a) хүүхдийг бие хүн болгон төлөвшүүлэх, авьяас билэг, оюуны болон биеийн чадавхийг бүрэн төгс хөгжүүлэх;

(b) хүний эрх, үндсэн эрх чөлөө болон Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрэмд тунхагласан зарчмыг хүндэтгэх үзлээр хүмүүжүүлэх;

(c) эцэг эх, соёл, хэл, үнэт зүйлс, амьдарч байгаа улсынхаа болон төрсөн улс орныхоо үндэсний үнэт зүйлс болон өөрийнхөөсөө ялгаатай соёл иргэншлийг хүндэтгэх үзлийг төлөвшүүлэн хөгжүүлэх;

(d) харилцан ойлголцол, энхийг эрхэмлэх, хүлцэн тэвчих, эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийн эрх тэгш байдал, аливаа ард түмэн, угсаатны болон шашны бүлэг, нутгийн уугуул иргэдийг хүндэтгэх үзлийг хүүхдэд төлөвшүүлж чөлөөт нийгэмд хариуцлагатай амьдрахад бэлтгэх;

(e) байгаль орчныг хайрлан хүндэтгэх үзлээр хүмүүжүүлэх.

2. Энэ зүйл болон 28 дугаар зүйлийн аливаа хэсгийг хувь хүмүүс хийгээд байгууллага энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан зарчмыг баримтлан, төрөөс тогтоосон боловсролын наад захын жишигт нийцүүлэн сургууль, боловсролын байгууллага байгуулахад чиглэсэн хувь хүн, байгууллагын эрх чөлөөг хязгаарласан байдлаар тайлбарлаж болохгүй.

30 дугаар зүйл

Угсаатан, шашин буюу хэлний цөөнх, нутгийн уугуул иргэд бүхий улсад ийм цөөнхөд харъяалагдах хүүхэд өөрийн бүлгийн бусад гишүүний хамт соёлоо дагах, шашнаа шүтэх, зан үйлээ үйлдэх, түүнчлэн төрөлх хэлээрээ ярихад саад тавьж болохгүй.

31 дүгээр зүйл

1. Оролцогч улсууд хүүхдийн амрах, чөлөөт цагаа өнгөрүүлэх, насныхаа онцлогт тохирсон тоглоом болон наадамд оролцох, соёлын амьдрал, урлан бүтээх үйл ажиллагаанд чөлөөтэй оролцох эрхийг хүлээн зөвшөөрнө.

2. Оролцогч улсууд нь соёлын болон уран бүтээлийн амьдралд бүрэн оролцох хүүхдийн эрхийг дэмжин хүндэтгэж, соёл, уран бүтээл, амралт, чөлөөт цагийн үйл ажиллагаанд оролцох зохистой болон тэгш бололцоо олгоход дөхөм үзүүлнэ.

32 дугаар зүйл

1. Оролцогч улсууд эдийн засгийн мөлжлөгөөс хамгаалуулах, хүүхдийн эрүүл мэнд, бие бялдар, оюун ухаан, сэтгэл санаа, ёс суртахуун, нийгмийн хөгжилд аюултай боловсрол эзэмшихэд нь саад болох ажил эрхлэхээс хамгаалуулах эрхийг хүлээн зөвшөөрнө.

2. Оролцогч улсууд энэ зүйлийг хэрэгжүүлэх үүднээс хууль тогтоох, захиргаа, нийгмийн болон боловсролын арга хэмжээ авна. Энэ зорилгоор олон улсын бусад баримт бичгийн холбогдох заалтыг удирдлага болгон, оролцогч улсууд:

(a) ажилд авах насны доод хязгаарыг тогтоож;

(b) ажлын цаг болон хөдөлмөрийн нөхцлийг зохистой зохицууж;

(с) энэ зүйлийг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх үүднээс оногдуулах ял шийтгэл болон авч болох бусад арга хэмжээг зааж тогтооно.

33 дугаар зүйл

Оролцогч улсууд олон улсын холбогдох гэрээнүүдэд тодорхойлсон мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөтэй бодисыг хууль бусаар хэрэглэх явдлаас хүүхдийг хамгаалах, эдгээр бодисыг хууль бусаар үйлдвэрлэх, борлуулахад хүүхдийг ашиглахаас сэргийлэх үүднээс хууль тогтоох, захиргаа, нийгэм, боловсролын болон шаардлагатай бусад бүх арга хэмжээг авна.

34 дүгээр зүйл

Оролцогч улсууд хүүхдийг бэлгийн замаар ашиглан мөлжих бүхий л хэлбэрээс хамгаалах үүрэг хүлээнэ. Энэ зорилгоор оролцогч улсууд дараахь зүйлээс урьдчилан сэргийлэхэд чиглэсэн үндэсний, хоёр талт болон олон талт шаардлагатай бүх арга хэмжээг авна:

(а) хүүхдийг бэлгийн хууль бус аливаа ажиллагаанд татан оролцуулах буюу шахалт үзүүлэх;

(b) хүүхдийн биеийг үнэлүүлэх буюу бэлгийн хууль бус бусад ажиллагаанд ашиглан мөлжих;

(с) хүүхдийг садар самуун үзүүлбэр болон түүнийг сурталчилсан материалд ашиглах.

35 дугаар зүйл

Оролцогч улсууд хүүхдийг аливаа зорилго, хэлбэрээр хулгайлах, худалдах буюу хил дамжуулан худалдах явдлаас урьдчилан сэргийлэхэд чиглэсэн үндэсний, хоёр талт болон олон талт шаардлагатай бүх арга хэмжээг авна.

36 дугаар зүйл

Оролцогч улсууд хүүхдийн аж байдлыг аливаа байдлаар хохироох аливаа бусад хэлбэрийн мөлжлөгөөс хүүхдийг хамгаална.

37 дугаар зүйл

Оролцогч улсууд:

(а) хүүхдэд эрүү шүүлт тулгах, хэрцгий, хүнлэг бусаар, нэр төрийг нь доромжлон харьцах буюу шийтгэхгүй байх, 18 насанд хүрээгүй хүүхдийн үйлдсэн гэмт хэрэгт цаазаар авах буюу суллах боломжгүйгээр бүх насаар нь хорих ял оногдуулахгүй байх;

(b) хүүхдийн эрх чөлөөг хууль бусаар буюу дур мэдэн хязгаарлаж болохгүй. Хүүхдийг баривчлах, саатуулах, хорих арга хэмжээг хамгийн богино тохиромжтой хугацаанд эцсийн арга хэмжээ болгон хэрэглэх;

(с) эрх чөлөөгөө хасуулсан хүүхэд бүрд насных нь хүмүүсийн хэрэгцээ шаардлагыг харгалзан нэр төрийг нь хүндэтгэн, хүнлэг хандана. Дээд ашиг сонирхолд

нь харшилна гэж үзээгүй бол эрх чөлөөгөө хасуулсан хүүхэд бүрийг насанд хүрэгчдээс тусгаарлах, онцгой нөхцөл байдлаас бусад тохиолдолд гэр бүлтэйгээ харилцаатай байх, уулзах боломжоор хангах;

(d) эрх чөлөөгөө хасуулсан хүүхэд бүр эрх зүйн болон бусад зохих туслалцааг даруй авах, түүнчлэн эрх чөлөөгөө хасуулсан нь хуулийн үндэслэлтэй эсэхийг шүүх буюу эрх бүхий хараат бус, аль нэг талын эрх ашигт үйлчлэхгүй байгууллагаар тогтоолгох, шуурхай шийдвэрлүүлэх эрхтэй.

38 дугаар зүйл

1. Оролцогч улсууд зэвсэгт мөргөлдөөний үед тухайн улсад дагаж мөрдөх олон улсын хүмүүнлэгийн эрх зүйн хүүхдэд холбогдох журмыг хүндэтгэн хэрэгжүүлнэ.

2. Оролцогч улсууд 15 насанд хүрээгүй хүүхдийг дайн тулалдаанд биечлэн оролцуулахгүй байх бололцоотой бүх арга хэмжээг авна.

3. Оролцогч улсууд 15 насанд хүрээгүй хүнийг зэвсэгт хүчинд алба хаалгахаас татгалзана. 15 насанд хүрсэн боловч 18 насанд хүрээгүй хүмүүсийг цэрэгт дайчлахдаа насаар ахмадыг нь элсүүлэхийг урьтал болгоно.

4. Зэвсэгт мөргөлдөөний үед энгийн ард иргэдийг хамгаалахтай холбогдсон олон улсын хүмүүнлэгийн эрх зүйгээр хүлээсэн үүргийнхээ дагуу оролцогч улсууд зэвсэгт мөргөлдөөнд өртсөн хүүхдүүдийг хамгаалах, асран халамжлах бололцоотой бүх арга хэмжээг авна.

39 дүгээр зүйл

Оролцогч улсууд хүүхдийг үл хайхрах, мөлжих, зүй бусаар ашиглах, эрүү шүүлт тулгах, хэрцгий, хүнлэг бус, нэр төрийг нь доромжилсон харьцаа, хандлага, зэвсэгт мөргөлдөөний хохирогч хүүхдийг бие бялдар, сэтгэл зүйн хувьд нөхөн сэргээх, нийгмийн амьдралд буцаан оруулахад тус дөхөм болох шаардлагатай бүх арга хэмжээг авна. Ийнхүү нөхөн сэргээх, нийгэмд нэгтгэх үйл явц нь хүүхдийн эрүүл мэнд, нэр төр, үе тэнгийхний хүндэтгэл хангагдсан нөхцөлд хэрэгжих ёстой.

40 дүгээр зүйл

1. Оролцогч улсууд эрүүгийн хууль зөрчсөн хэмээн сэжиглэгдсэн, яллагдсан, гэм буруутай нь тогтоогдсон хүүхдийн нэр төр, үнэ цэнэ, хүний эрх, бусдын үндсэн эрх чөлөөг хүндэтгэх үзлийг бататгах, нийгмийн амьдралд буцаан оруулах шаардлага, насны онцлогийг харгалзан, нийгэмд бүтээлч үүрэг гүйцэтгэх эрхийг хүндэтгэн хандана.

2. Энэ зорилгоор олон улсын баримт бичгийн холбогдох заалтыг анхааралдаа авч, оролцогч улсууд дараахь зүйлийг хангана:

(a) хүүхдийг хэрэг үйлдэгдэх үед үндэсний хууль буюу олон улсын эрх зүйгээр хориглоогүй байсан үйлдэл, эс үйлдэлд холбон хууль зөрчсөн хэмээн сэрдэх, яллах, буруутгахгүй байх;

(b) эрүүгийн хууль зөрчсөн хэмээн сэрдэгдсэн буюу яллагдагчаар татагдсан хүүхэд бүрийг дараахь наад захын баталгаагаар хангана:

i/ гэм буруутай нь хуулийн дагуу нотлогдох хүртэл гэм буруугүйд тооцох;

ii/ ямар хэрэгт яллагдагчаар татаж байгааг өөрт нь шууд бөгөөд шуурхай мэдэгдэх, зохих тохиолдолд эцэг эх, түүний хууль ёсны асран хамгаалагчаар нь дамжуулан мэдэгдэж, өмгөөлөгч, эрх зүйн болон бусад шаардлагатай туслалцаа үзүүлэх;

iii/ эрх зүйн болон бусад туслалцаа үзүүлж, хүүхдийн дээд ашиг сонирхолд харшлахгүй бол нас, нөхцөл байдал, эцэг эх, хууль ёсны асран хамгаалагчдын хүсэл зоригийг харгалзан нэг талын эрх ашигт үйлчлэхгүй, хараат бус, эрх бүхий байгууллага, шүүхээр асуудлыг шударга шүүлгэх;

iv/ мэдүүлэг өгөх, гэм буруугаа хүлээхийг албадахгүй байх; эсрэг мэдүүлэг өгөх гэрчийг байцаах, байцаалгах, эрх тэгш нөхцөлд хүүхдийн өмнөөс гэрчийг байцаах, гэрчийг байлцуулах;

v/ эрүүгийн хууль зөрчсөн хэмээн гаргасан шийдвэр, түүний дагуу авсан арга хэмжээг нэг талын эрх ашигт үйлчлэхгүй, хараат бус, эрх бүхий дээд шатны байгууллагаар хянуулах;

vi/ байцаан шийтгэх ажиллагааны хэлийг ойлгохгүй буюу уг хэлээр ярьж чадахгүй бол орчуулагчийн туслалцаа үнэ төлбөргүй үзүүлэх;

vii/ хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны бүх шатанд хүүхдийн хувийн байдлыг бүрэн хүндэтгэх.

3. Оролцогч улсууд эрүүгийн хууль зөрчсөн хэмээн сэжиглэгдсэн, ялагдсан буюу гэм буруутай нь тогтоогдсон хүүхдэд хамаарах хууль, журам, тусгай байгууллага, алба байгуулахад тус дөхөм үзүүлбэл зохино:

(a) эрүүгийн хууль зөрчих чадвартайд тооцох насны доод хязгаарыг тогтоох;

(b) шаардлагатай бөгөөд зохистой тохиолдолд эдгээр хүүхдийн хүний эрх, эрх зүйн баталгааг бүрэн хүндэтгэж хэрэг хянан шийдвэрлэх албан ёсны тогтолцооноос гадуур харьцах.

4. Хүүхдийн аж байдал, үйлдсэн хэргийн байдалд тохируулан хандах үүднээс асрамжлах, хянан харгалзах, зөвлөгөө өгөх, туршилтын хугацаа тогтоох, асран хүмүүжүүлэх газар, боловсрол, мэргэжлийн сургалтын хөтөлбөр хэрэгжүүлэх, чиглүүлэх тухай захирамж гаргах, түр асрамжид шилжүүлэх зэргээр бусад олон хувилбарын арга хэмжээ авах нь чухал.

41 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенцийн аливаа заалт хүүхдийн эрхийг хэрэгжүүлэхэд илүү дөхөм үзүүлж байгаа:

(a) оролцогч улсын хууль тогтоомж, эсхүл

(b) тухайн улсын хувьд дагаж мөрдөх олон улсын эрх зүйн хэм хэмжээнд тусгагдсан аливаа заалтыг хөндөхгүй.

II ХЭСЭГ

42 дугаар зүйл

Оролцогч улсууд үр нөлөөтэй, зохистой арга хэрэгслээр Конвенцийн зарчим, заалтуудыг насанд хүрэгчид болон хүүхдүүдэд таниулан сурталчлах үүрэг хүлээнэ.

43 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийн дагуу хүлээсэн үүргээ хэрэгжүүлэхэд гарсан ахиц дэвшлийг хэлэлцэх зорилгоор Хүүхдийн эрхийн асуудал эрхэлсэн хороог байгуулах бөгөөд энэ Хороо нь дор дурдсан үүргийг гүйцэтгэнэ.

2. Хороо нь ёс суртахууны эрхэм дээд чанарыг эзэмшсэн, энэхүү Конвенцид хамаарах асуудлаар өндөр мэдлэг, чадвар хуримтлуулсан арван мэргэжилтнээс бүрдэнэ. Хорооны гишүүдийг оролцогч улсууд өөрийн иргэдээс сонгох бөгөөд тэдгээр нь өөрсдийн нэрийн өмнөөс ажиллана. Чингэхдээ газар зүйн тэгш хуваарилалт болон эрх зүйн гол тогтолцооны төлөөллийг харгалзана.

3. Хорооны гишүүдийг оролцогч улсуудаас нэрийг нь дэвшүүлсэн хүмүүсийн жагсаалтаас нууц санал хураалтаар сонгоно. Оролцогч улс бүр өөрийн иргэдийн дотроос нэг хүний нэрийг дэвшүүлж болно.

4. Хороог сонгох анхны сонгуулийг энэхүү Конвенц хүчин төгөлдөр болсноос хойш зургаан сарын дотор явуулах бөгөөд дараагийн сонгуулийг 2 жил тутамд явуулна. Сонгууль бүрийг явуулахаас наад зах нь 4 сарын өмнө Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга оролцогч улсуудад захидал илгээж, хоёр сарын хугацаанд хүмүүсийнхээ нэрийг дэвшүүлэхийг санал болгоно. Ерөнхий нарийн бичгийн дарга ийнхүү нэр дэвшигдсэн хүмүүсийн нэрсийг үсгийн дэс дарааллаар жагсааж нэр дэвшүүлсэн улсыг заан энэхүү Конвенцид оролцогч улсуудад хүргүүлнэ.

5. Сонгуулийг Ерөнхий нарийн бичгийн даргаас зарлан хуралдуулсан оролцогч улсуудын хуралдаан дээр Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын төв байранд явуулна. Оролцогч улсуудын гуравны хоёр хуралдааны бүрэлдэхүүнийг хангах бөгөөд хамгийн олон санал авсан бөгөөд санал хураалтад оролцож санал өгсөн оролцогч улсуудын төлөөлөгчдийн дийлэнхи олонхийн санал авсан нэр дэвшигчийг хорооны гишүүнээр сонгоно.

6. Хорооны гишүүд дөрвөн жилийн хугацаагаар сонгогдоно. Тэдгээрийн нэрийг дахин дэвшүүлсэн тохиолдолд дахин сонгогдох эрхтэй. Анхны сонгуулиар сонгогдсон таван гишүүний бүрэн эрхийн хугацаа хоёр жилийн дараа дуусах бөгөөд анхны сонгуулийг явуулж дууссан даруйд дээрх таван гишүүнийг хуралдааны дарга шодож тогтооно.

7. Хорооны аль нэг гишүүн нас барах буюу огцрох, эсхүл бусад шалтгаанаар хорооны гишүүний үүргийг гүйцэтгэж чадахгүйд хүрвэл, тухайн хүний нэрийг дэвшүүлсэн оролцогч улс өөрийн иргэдийн дотроос хорооны зөвшөөрснөөр өөр мэргэжилтнийг үлдсэн хугацаанд томилон ажиллуулна.

8. Хороо үйл ажиллагааныхаа журам батална.

9. Хороо ажилтнуудаа хоёр жилийн хугацаагаар сонгоно.

10. Хорооны хуралдааныг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын төв байранд буюу хорооноос тогтоосон тохиромжтой бусад газар хийнэ.

Хороо жил бүр хуралдана. Хорооны хуралдааны үргэлжлэх хугацааг тогтоох, шаардлагатай тохиолдолд өөрчлөх асуудлыг энэхүү Конвенцид оролцогч улсуудын хуралдаан дээр Ерөнхий Ассамблейн батласнаар шийдвэрлэнэ.

11. Энэхүү Конвенцийн дагуу Хороо ажил үүргээ үр нөлөөтэй гүйцэтгэхэд шаардлагатай хүн хүч, хөрөнгө хэрэгслээр Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга хангана.

12. Энэхүү Конвенцийн дагуу байгуулагдсан Хорооны гишүүд Ерөнхий Ассамблейгаас баталсны дагуу Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын хөрөнгийн эх үүсвэрээс Ассамблейн тогтоосон нөхцөл, журмаар цалин хөлс авна.

44 дүгээр зүйл

1. Оролцогч улсууд Конвенцид хүлээн зөвшөөрсөн эрхийг хангах талаар авсан арга хэмжээ болон эдгээр эрхийг хэрэгжүүлэхэд гарсан ахиц дэвшлийн талаархи тайланг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргаар уламжлан Хороонд хэлэлцүүлэхээр дор заасан хугацаанд ирүүлэх үүрэгтэй:

(a) тухайн оролцогч улсын хувьд Конвенц хүчин төгөлдөр болсноос хойш хоёр жилийн дотор;

(b) үүний дараа таван жил тутамд.

2. Энэ зүйлийн дагуу гаргах тайланд энэхүү Конвенцийн дагуу хүлээсэн үүргийн хэрэгжилтийн байдалд нөлөөлж байгаа хүчин зүйл, бэрхшээл байгаа бол тэдгээрийг тусгана. Түүнчлэн энэхүү Конвенц тухайн оронд хэрхэн дагаж мөрдөгдөж байгаа тухай хороонд бүрэн ойлгуулахад хангалттай мэдээллийг тайланд оруулна.

3. Хороонд иж бүрэн анхны тайлангаа илгээсэн оролцогч улс энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн (b) дэд хэсэгт заасны дагуу гаргах дараагийн тайландаа өмнө өгсөн үндсэн мэдээллийг давтах шаардлагагүй.

4. Хороо энэхүү Конвенцийн хэрэгжилттэй холбогдсон нэмэлт мэдээллийг оролцогч улсаас хүсч болно.

5. Хороо Эдийн засаг, нийгмийн зөвлөлөөр дамжуулан Ерөнхий Ассамблейд үйл ажиллагаагаа хоёр жил тутамд тайлагнана.

6. Оролцогч улсууд тайлангаа өөрийн улсын олон нийтэд өргөнөөр хүртэхүйц бололцоогоор хангана.

45 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийг үр нөлөөтэй хэрэгжүүлэх, Конвенцийн хамрах салбарт олон улсын хамтын ажиллагааг хөхиүлэн дэмжих зорилгоор:

(a) Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын төрөлжсөн байгууллагууд, Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Хүүхдийн сан болон Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын бусад байгууллага өөрсдийн бүрэн эрхийн хүрээнд багтах энэхүү Конвенцийн заалтуудын хэрэгжилтийн тухай асуудлыг хэлэлцэхэд төлөөлөгчөө оролцуулах эрхтэй.

Хороо Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын төрөлжсөн байгууллагууд, Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Хүүхдийн сан болон шаардлагатай тохиолдолд эрх бүхий бусад байгууллагын бүрэн эрхэд хамаарах асуудлаархи Конвенцийн хэрэгжилтийн талаар мэргэжилтний зөвлөгөө авах хүсэлт гаргаж болно.

Хороо төрөлжсөн байгууллагууд, Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Хүүхдийн сан, Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын бусад байгууллагаас өөрсдийн үйл ажиллагааны хүрээнд багтах салбарт Конвенцийн хэрэгжилт ямар байгаа талаар тайлан, тайлан гаргахыг хүсч болно.

(b) Хороо, зохистой гэж үзвэл, техникийн зөвлөгөө буюу туслалцаа хүссэн, эсхүл ийм зөвлөгөө, туслалцаа шаардлагатай байгааг илэрхийлсэн оролцогч улсын аливаа тайланг эдгээр хүсэлт, илэрхийлсэн зүйлийн талаархи өөрийн ажиглалт, саналын хамт Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын төрөлжсөн байгууллага, Хүүхдийн сан болон эрх бүхий бусад байгууллагад хүргүүлнэ;

(c) Хүүхдийн эрхийн тодорхой асуудлаар өөрийн нэрийн өмнөөс судалгаа явуулах хүсэлтийг Ерөнхий нарийн бичгийн даргад гаргахыг Ерөнхий Ассамблейд Хорооноос зөвлөж болно;

(d) Хороо энэхүү Конвенцийн 44, 45 дугаар зүйлийн дагуу авсан мэдээлэлд үндэслэн санал, ерөнхий зөвлөмжийг гаргаж болно. Ийм санал, ерөнхий зөвлөмжийг оролцогч улсаас гаргасан тайлбарын хамт холбогдох оролцогч улсад хүргүүлж Ерөнхий Ассамблейд мэдэгдэнэ.

III ХЭСЭГ

46 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенц бүх улс гарын үсэг зурахад нээлттэй байна.

47 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийг соёрхон батална. Соёрхон батласан батламж жуух бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулна.

48 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцид бүх улс нэгдэн орж болно. Ийнхүү нэгдэн орсон тухай батламж жуух бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулна.

49 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенц Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хорь дахь соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон тухай батламж жуух бичгийг хадгалуулсан өдрөөс хойш гуч дах өдөр хүчин төгөлдөр болно.

2. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан буюу түүнд нэгдэн орсон тухай хорь дахь батламж жуух бичгийг хадгалуулснаас хойш Конвенцийг соёрхон батласан буюу түүнд нэгдэн орсон аливаа улсын хувьд энэхүү Конвенц тухайн улсын соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон тухай батламж жуух бичгийг хадгалуулсан өдрөөс хойш гуч дахь өдөр хүчин төгөлдөр болно.

50 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцид нэмэлт өөрчлөлт оруулах хүсэлтээ оролцогч аливаа улс Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргын нэр дээр гаргаж болно.

Ерөнхий нарийн бичгийн дарга гаргасан хүсэлтийг оролцогч улсуудад хүргүүлж, түүнийг хэлэлцэж, санал хураах зорилгоор бага хурал хуралдуулах эсэх талаар саналаа ирүүлэхийг хүснэ. Энэхүү мэдэгдлийг хүлээн авснаас хойш дөрвөн сарын дотор оролцогч улсуудын наад зах нь гуравны нэгээс доошгүй нь ийм бага хурал хуралдуулах саналыг дэмжвэл, Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын ивээл дор уг бага хурлыг зарлан хуралдуулна. Уг бага хуралд байлцаж, санал хураалтад оролцсон улсуудын олонхийн санал авсан аливаа өөрчлөлтийг батлуулахаар Ерөнхий Ассамблейд оруулна.

2. Энэ зүйл I дэх хэсэгт заасан журмаар хэлэлцсэн өөрчлөлт Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблей баталж, оролцогч улсуудын гуравны хоёр нь хүлээн авснаар хүчин төгөлдөр болно.

3. Хүчин төгөлдөр болсон нэмэлт өөрчлөлтийг түүнийг батласан улсууд заавал дагаж мөрдөх бөгөөд оролцогч бусад улсын хувьд энэхүү Конвенцийн заалтууд, түүнчлэн тэдгээрийн өмнө батласан өөрчлөлтүүд хүчинтэй хэвээр үлдэнэ.

51 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батлах буюу нэгдэн орохдоо улсуудын хийсэн тайлбарын эх хувийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга хүлээн авч, бүх улсад хүргүүлнэ.

2. Энэхүү Конвенцийн зорилго, зорилтод үл нийцсэн тайлбар хийхийг зөвшөөрөхгүй.

3. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад зохих ёсоор мэдэгдэж тайлбарыг хэдийд ч эгүүлэн авч болох бөгөөд Ерөнхий нарийн бичгийн дарга энэ тухай бүх улсад мэдэгдэнэ. Энэ мэдэгдэл нь түүнийг Ерөнхий нарийн бичгийн дарга хүлээн авсан өдрөөс хүчин төгөлдөр болно.

52 дугаар зүйл

Оролцогч аливаа улс Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад бичгээр мэдэгдэж энэхүү Конвенцийг цуцалж болно. Цуцлах тухай мэдэгдэл нь түүнийг Ерөнхий нарийн бичгийн дарга хүлээн авсан өдрөөс хойш нэг жилийн дараа хүчин төгөлдөр болно.

53 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийн эхийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга хадгална.

54 дүгээр зүйл

Англи, араб, испани, орос, франц, хятад хэлээр үйлдсэн эх бичвэрүүд нь адил хүчинтэй бөгөөд энэхүү Конвенцийн жинхэнэ эхийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулна.

Үүнийг баталж, өөрсдийн засгийн газраас зохих бүрэн эрх олгогдсон гарын үсэг зурагсад энэхүү Конвенцид гарын үсгээ зурав.

**10. ХҮҮХДИЙГ ЗЭВСЭГТ МӨРГӨЛДӨӨНД ОРОЛЦУУЛАХЫН
ЭСРЭГ ХҮҮХДИЙН ЭРХИЙН ТУХАЙ КОНВЕНЦИД ОРУУЛАХ НЭМЭЛТ
ПРОТОКОЛ**

*Ерөнхий Ассамблейн 2000 оны 5 дугаар сарын 25-ны
өдрийн A/RES/54/263 тогтоолоор баталж,
2002 оны 2 дугаар сарын 12-ны өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

Энэхүү Протоколын оролцогч улсууд,

хүүхдийн эрхийг хамгаалах болон дэмжлэг үзүүлэх үйл хэрэгт бүх талаар үйлчилж буй Хүүхдийн эрхийн тухай конвенцийг бүх нийтээрээ дэмжиж байгаад урамшин,

хүүхдийн эрхийг онцгойлон хамгаалах шаардлагатайг дахин нотлон, хүүхдийн нөхцөл байдлыг аливаа ялгалгүйгээр тогтмол сайжруулж, энх тайван, аюулгүй нөхцөлд тэднийг хөгжүүлж боловсрол олгохыг уриалж,

зэвсэгт мөргөлдөөн нь хүүхдэд нэн их хортойгоор нөлөөлж, тэдний энх тайван, аюулгүй байдал болон хөгжилд удаан хугацааны турш хор уршиг тарьж байгаад зовниж,

зэвсэгт мөргөлдөөний үед хүүхэд өртөх болон олон улсын эрх зүйгээр хамгаалуулсан барилга байгууламж, ялангуяа сургууль, эмнэлэг зэрэг хүүхэд олноор байнга цуглардаг газарт шууд халдаж байгааг эрс шүүмжлэн,

ялангуяа 15 нас хүрээгүй хүүхдийг бүртгэж, цэрэгт татах буюу олон улсын болон олон улсын бус зэвсэгт мөргөлдөөний үед байлдааны ажиллагаанд идэвхтэй оролцуулах замаар тэднийг ашиглах явдлыг цэргийн гэмт хэрэг гэж үзэх тухай Олон улсын эрүүгийн шүүхийн дүрэмд тодорхойлж батласныг тэмдэглэж,

Хүүхдийн эрхийн тухай конвенцоор хүлээн зөвшөөрсөн эрхийг цаашид үр дүнтэй хэрэгжүүлэх зорилгоор зэвсэгт мөргөлдөөнд хүүхдийг оролцуулахаас сэргийлэх ажиллагааг эрчимжүүлэх шаардлагатай хэмээн үзэж,

тухайн хүүхдэд үйлчлэх хуулинд арай эрт насанд хүрэх талаар заагаагүй бол Хүүхдийн эрхийн тухай конвенцийн зорилгод 18 хүртэлх насны хүн бүрийг хүүхэд гэж үзэх тухай энэхүү Конвенцийн 1 дүгээр зүйлд заасныг тэмдэглэж,

* Монгол Улс 2001.11.12-нд гарын үсэг зурж, 2002.10.11-нд нэгдэн орсон

Цэрэгт татах болон цэргийн үйл ажиллагаанд оролцуулж болох этгээдийн насыг нэмэгдүүлэх тухай конвенцийн нэмэлт Протокол нь хүүхэдтэй холбоотой бүхий л үйл ажиллагаанд хүүхдийн эрх ашгийг эн тэргүүнд дээдлэх зарчмыг хэрэгжүүлэхэд үр дүнтэй хувь нэмэр оруулна гэдэгт итгэн,

Улаан Загалмай, Улаан Хавирган Сар Нийгэмлэгийн 1995 оны 12 дугаар сард хуралдсан олон улсын 26 дугаар бага хурлаас сөргөлдөж байгаа талуудад хандаж 18 нас хүрээгүй хүүхдийг цэргийн үйл ажиллагаанд оролцуулахгүй байх талаар боломжтой бүх арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх талаар зөвлөснийг тэмдэглэж,

ялангуяа хүүхдийг хүчээр буюу албан журмаар зэвсэгт мөргөлдөөнд ашиглахыг хориглосон Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийн тухай Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын 182 дугаар конвенцийг 1999 оны 6 дугаар сард санал нэгтэй батласанд талархаж,

үндэсний зэвсэгт хүчнээс ангид зэвсэгт бүлэглэлүүд хүүхдийг элсүүлэн сургаж, улсын дотоодод болон хилийн чанадад цэргийн үйл ажиллагаанд ашиглаж байгааг сэтгэл гүнээ түгшин эсэргүүцэж, үүнээс үүдэх хариуцлагыг эдгээр хүүхдийг өгнөөндээ элсүүлэн сургаж, ашиглаж байгаа этгээд үүрэх ёстойг хүлээн зөвшөөрч,

зэвсэгт мөргөлдөөнд оролцогч тал бүр олон улсын хүмүүнлэгийн эрх зүйн заалтуудыг сахих үүрэгтэй болохыг сануулж,

энэхүү Протокол нь Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрмийн зорилго, зарчим, тухайлбал 51 дүгээр зүйл болон хүмүүнлэгийн эрх зүйн зохих хэм хэмжээнд нөлөөлөхгүй гэдгийг онцлон тэмдэглэж,

Дүрмийн зорилго, зарчмыг бүрэн хүндэтгэх болон хүний эрхийн салбарт байгуулсан гэрээ хэлэлцээрийг биелүүлсний үндсэн дээр энх тайван, аюулгүй байдлыг хангах нь хүүхдийг бүрэн хамгаалах, ялангуяа зэвсэгт мөргөлдөөн болон гадаадын түрэмгийллийн үед тэднийг хамгаалах зайлшгүй нөхцөл болно гэдгийг анхааран,

эдийн засаг, нийгмийн буюу хүйсний байдлаас хамааран, энэхүү Протоколд харшилсан цэргийн үйл ажиллагаанд элсүүлж, ашиглуулж болох хүүхдийг онцгойлон анхаарах шаардлага байгааг хүлээн зөвшөөрч,

хүүхдийг зэвсэгт мөргөлдөөнд оролцуулж байгаа эдийн засаг, нийгэм болон улс төрийн гол шалтгааныг авч үзэх шаардлага байгааг анхааралдаа авч,

энэхүү Протоколыг хэрэгжүүлэх болон зэвсэгт мөргөлдөөнд өртсөн хүүхдийн бие бялдар, сэтгэл санааг нөхөн сэргээх чиглэлээр олон улсын хамтын ажиллагааг бэхжүүлэх шаардлага байгааг ухаарч,

энэхүү Протоколыг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон мэдээлэл, сургалтын хөтөлбөрийг түгээхэд олон нийт, хүүхэд, ялангуяа зэвсэгт мөргөлдөөнд өртсөн хүүхдийг оролцуулахыг хөхиүлэн дэмжиж,

дараахь зүйлийг хэлэлцэн тохиролцов:

1 дүгээр зүйл

Оролцогч улсууд өөрийн үндэсний зэвсэгт хүчинд 18 нас хүрээгүй цэргийн албан хаагчдыг байлдааны ажиллагаанд шууд оролцуулахгүй байх талаар боломжтой бүх арга хэмжээ авна.

2 дугаар зүйл

Оролцогч улсууд 18 нас хүрээгүй хүмүүсийг зэвсэгт хүчинд албан журмаар элсүүлэхгүй байх нөхцлийг хангана.

3 дугаар зүйл

1. Оролцогч улсууд Хүүхдийн эрхийн тухай конвенцийн 38 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасан үндэсний зэвсэгт хүчинд сайн дураар элсэн орох хүмүүсийн насны доод хязгаарыг нэмэгдүүлэх бөгөөд чингэхдээ энэхүү зүйлд заасан зарчмыг харгалзан үзэх бөгөөд Конвенцид заасны дагуу 18 нас хүрээгүй хүмүүс онцгойлон хамгаалуулах эрхтэй гэдгийг хүлээн зөвшөөрнө.

2. Энэхүү Протоколыг соёрхон батлах буюу түүнд нэгдэн орохдоо улс бүр өөрийн үндэсний зэвсэгт хүчинд сайн дурын үндсэн дээр элсэж болох хүмүүсийн насны доод хязгаар болон ийнхүү элсүүлж буй нь хүч хэрэглэх буюу албадлагын бус байна гэсэн баталгааг тусгасан зайлшгүй мэдэгдлийг хадгалуулахар өгнө.

3. Оролцогч улсууд 18 нас хүрээгүй этгээд сайн дурын үндсэн дээр үндэсний зэвсэгт хүчинд элсэн орж болох дараахь шаардлагыг хангах баталгаа гаргана:

(a) ийнхүү элсүүлэх нь жинхэнэ сайн дурынх байна;

(b) ийнхүү элсүүлэхдээ тухайн хүний эцэг эх буюу хууль ёсны асран хамгаалагчид мэдэгдэж зөвшөөрөл авна;

(c) тухайн хүн цэргийн алба хаахтай холбогдсон үүргээ бүрэн ойлгож ухаарсан байна;

(d) тухайн хүн үндэсний цэргийн албанд элсэхийн өмнө өөрийн насны тодорхойлолтыг үнэн зөв гаргаж өгсөн байна.

4. Оролцогч улс бүр аливаа үед тодотгосон мэдэгдлийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад мэдэгдэж болох бөгөөд тэрээр оролцогч бүх улсад энэ тухай мэдээлнэ. Уг мэдэгдэл Ерөнхий нарийн бичгийн дарга түүнийг хүлээж авсан өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр болно.

5. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдсан нас нэмэгдүүлэх шаардлага нь Хүүхдийн эрхийн тухай конвенцийн 28, 29 дүгээр зүйлийн дагуу оролцогч улсуудын зэвсэгт хүчний мэдэл буюу хяналтад байдаг сургуульд хамаарахгүй.

4 дүгээр зүйл

1. Төрийн зэвсэгт хүчнээс ангид зэвсэгт бүлэглэлүүд ямар ч нөхцөлд 18 нас хүрээгүй хүмүүсийг байлдааны ажиллагаанд татан оролцуулж, ашиглах ёсгүй.

2. Оролцогч улсууд тийнхүү татан оролцуулах болон ашиглахаас сэргийлэх зорилгоор боломжтой бүх арга хэмжээ, тухайлбал уг үйлдлийг хориглох болон гэмт хэрэг гэж үзэх талаар хууль эрх зүйн шаардлагатай арга хэмжээг авна.

3. Протоколын энэ зүйлийг хэрэглэх нь зэвсэгт мөргөлдөөнд оролцож байгаа аливаа улсын эрх зүйн байдалд нөлөөлөхгүй.

5 дугаар зүйл

Энэхүү Протоколын аливаа заалтыг хүүхдийн эрхийг хэрэгжүүлэх талаар илүү таатай нөхцөл бүрдүүлж байгаа оролцогч улсын хууль тогтоомж буюу олон улсын гэрээ болон олон улсын хүмүүнлэгийн эрх зүйн заалтыг үгүйсгэх байдлаар тайлбарлахгүй.

6 дугаар зүйл

1. Оролцогч улс бүр өөрийн шүүх эрх мэдлийн хүрээнд энэхүү Протоколын заалтыг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх шаардлагатай бүхий л хууль эрх зүй, захиргаа болон бусад арга хэмжээ авна.

2. Оролцогч улсууд энэхүү Протоколын зарчим, заалтуудыг насанд хүрэгсэд болон хүүхдэд зохих мэдээллийн хэрэгслээр өргөнөөр дамжуулан хүргэж таниулна.

3. Энэхүү Протоколоос гадуур цэргийн үйл ажиллагаанд татан оруулсан буюу ашиглуулж байгаа оролцогч улсын шүүх эрх мэдлийн хүрээнд харьяалагдах этгээдийг уг үйл ажиллагаанаас гаргах буюу цэргийн албанаас халуулах талаар оролцогч улсууд бололцоотой бүх арга хэмжээ авна. Шаардлагатай үед оролцогч улсууд ийм хүмүүсийн бие бялдар, сэтгэл санааг нөхөн сэргээх, нийгмийн амьдралд эргэн ороход нь бүх талын зохих туслалцааг үзүүлнэ.

7 дугаар зүйл

1. Оролцогч улсууд энэхүү Протоколыг хэрэгжүүлэх, ялангуяа Протоколыг зөрчсөн аливаа үйл ажиллагааг таслан зогсоох болон энэхүү Протоколыг зөрчсөн үйл ажиллагаанд өртсөн этгээдийг нөхөн сэргээх болон нийгмийн амьдралд эргэж оруулахад техникийн хамтын ажиллагаа болон санхүүгийн туслалцаа үзүүлэх замаар хамтран ажиллана.

2. Уг үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх оролцогч улсууд олон талт, хоёр талт буюу бусад хөтөлбөрийн хүрээнд эсхүл Ерөнхий Ассамблейн журмын дагуу байгуулагдсан сайн дурын хандивын сангаар дамжуулан туслалцаа үзүүлнэ.

8 дугаар зүйл

1. Энэхүү Протокол оролцогч тухайн улсын хувьд хүчин төгөлдөр болсноос хойш хоёр жилийн дотор оролцогч улс бүр Хүүхдийн эрхийн хороонд тайлан гаргах ёстой бөгөөд тайланд Протоколын заалтыг хэрэгжүүлэхийн тулд авсан арга хэмжээ, тухайлбал, оролцоо болон элсүүлэхтэй холбогдсон заалтуудыг хэрэгжүүлэх талаар авч буй арга хэмжээний тухай дэлгэрэнгүй тусгана.

2. Дэлгэрэнгүй тайлан өгсний дараа оролцогч улс бүр Конвенцийн 44 дүгээр зүйлд заасны дагуу Протоколын хэрэгжилттэй холбоотой аливаа нэмэлт мэдээллийг Хүүхдийн эрхийн хороонд хүргүүлсэн тайландаа тусгана. Протоколд оролцогч бусад улс тайланг таван жил тутам гаргана.

3. Хүүхдийн эрхийн хороо энэхүү Протоколын хэрэгжилттэй холбоотой холбогдох нэмэлт мэдээллийг оролцогч улсаас хүсч болно.

9 дүгээр зүйл

1. Конвенцид нэгдэн орсон буюу гарын үсэг зурсан аливаа улсын хувьд энэхүү Протоколд гарын үсэг зурахад нээлттэй байна.

2. Энэхүү Протоколыг соёрхон батлах бөгөөд аливаа улсын хувьд нэгдэн ороход нээлттэй байна. Соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон батламж жуух бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулна.

3. Конвенц болон Протоколыг хадгалагчийн хувьд Ерөнхий нарийн бичгийн дарга хадгалуулахаар өгсөн мэдэгдэл бүрийн талаар Конвенцид оролцогч бүх улс болон түүнд гарын үсэг зурсан бүх улсад 13 дугаар зүйлийн дагуу мэдэгдэнэ.

10 дугаар зүйл

1. Энэхүү Протокол нь соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон арав дахь батламж жуух бичгийг хадгалуулахаар өгснөөс хойш гурван сарын дараа хүчин төгөлдөр болно.

2. Энэхүү Протоколыг соёрхон баталж байгаа буюу түүнд нэгдэн орж байгаа улс бүрийн хувьд энэхүү Протокол нь соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон батламж жуух бичгийг хадгалуулахаар өгсөн өдрөөс хойш нэг сарын дараа хүчин төгөлдөр болно.

11 дүгээр зүйл

1. Оролцогч аливаа улс энэхүү Протоколыг аливаа үед Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад бичгээр мэдэгдэж цуцалж болох бөгөөд тэрбээр Конвенцийн оролцогч бусад улс буюу Конвенцид гарын үсэг зурсан улсад энэ тухай мэдээлнэ. Цуцлалт нь Ерөнхий нарийн бичгийн дарга мэдэгдлийг хүлээж авсан өдрөөс хойш нэг жилийн дараа хүчин төгөлдөр болно. Хэрэв тухайн нэг жилийн хугацаанд цуцалж буй оролцогч улсад зэвсэгт мөргөлдөөн болж байвал уг цуцлалт нь мөргөлдөөн дууссаны дараа хүчин төгөлдөр болно.

2. Цуцлалт нь энэхүү Протоколд дурдсан үүргээс оролцогч улсыг цуцлалт хүчин төгөлдөр болохоос өмнөх аливаа үйл ажиллагааны хувьд чөлөөлөхгүй. Түүнчлэн цуцлалт нь хүчин төгөлдөр болохоос өмнө Хороогоор нэгэнт хэлэлцэж эхэлсэн аливаа асуудлыг цаашид үргэлжлүүлэн хэлэлцэхэд ямар нэгэн байдлаар нөлөөлөхгүй.

12 дугаар зүйл

1. Оролцогч аливаа улс Протоколд нэмэлт өөрчлөлт оруулах санал гаргаж болох бөгөөд түүнийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад мэдэгдэнэ. Ерөнхий нарийн бичгийн дарга санал болгож байгаа нэмэлт өөрчлөлтийн тухай оролцогч улсуудад мэдээлэхийн хамт, уг саналыг хэлэлцэх бага хурал хийлгэх эсэх талаар саналаа ирүүлэхийг тэднээс хүснэ. Ийнхүү мэдээлсэн өдрөөс хойш дөрвөн сарын дотор оролцогч улсуудын гуравны нэгээс доошгүй нь бага хурал хуралдуулахыг зөвшөөрвөл Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын ивээлийн дор уг бага хурлыг хуралдуулна. Бага хуралд хүрэлцэн ирж оролцсон оролцогч улсуудын олонхийн саналаар дэмжигдсэн аливаа нэмэлт өөрчлөлтийг батлуулахаар Ерөнхий Ассамблейд өргөн мэдүүлнэ.

2. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан нэмэлт өөрчлөлт нь түүнийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблейн чуулганаар батласнаар болон оролцогч улсуудын гуравны хоёр нь хүлээн зөвшөөрснөөр хүчин төгөлдөр болно.

3. Нэмэлт өөрчлөлт хүчин төгөлдөр болсны дараа түүнийг хүлээн зөвшөөрсөн оролцогч улсууд дагаж мөрдөх үүрэгтэй бөгөөд оролцогч бусад улсын хувьд энэхүү Протоколын заалтууд болон тэдгээрээс өмнө нь батласан нэмэлт өөрчлөлтийг заавал дагаж мөрдөнө.

13 дугаар зүйл

1. Энэхүү Протоколын араб, хятад, англи, франц, орос болон испани хэлээрх эх бичвэрүүд адил хүчинтэй бөгөөд Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын архивд хадгалагдана.

2. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга энэхүү Протоколын баталгаат хувийг Конвенийн оролцогч бүх улс болон Конвенцид гарын үсэг зурсан бүх улсад илгээнэ.

II. ХҮҮХДИЙГ ХУДАЛДАХ, ХҮҮХДИЙН БИЕЙГ ҮНЭЛЭХ, ХҮҮХДИЙГ САДАР САМУУНД СУРТАЛЧЛАХЫН ЭСРЭГ ХҮҮХДИЙН ЭРХИЙН ТУХАЙ КОНВЕНЦИД ОРУУЛАХ НЭМЭЛТ ПРОТОКОЛ

*Ерөнхий Ассамблейн 2000 оны 5 дугаар сарын 25-ны
өдрийн A/RES/54/263 тогтоолоор баталж,
2002 оны 1 дүгээр сарын 18-ны өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

Энэхүү Протоколын оролцогч улсууд,

Хүүхдийн эрхийн тухай конвенцийн зорилтыг цаашид хангах болон түүний заалтуудыг хэрэгжүүлэх үүднээс, ялангуяа 1, 11, 21, 32, 33, 34, 35 болон 36 дугаар зүйлд заасныг хэрэгжүүлэхийн тулд хүүхдийг худалдах, хүүхдийн биеийг үнэлэх болон хүүхдийг садар самуунд сурталчлах явдлаас хүүхдийг хамгаалах зорилгоор оролцогч улсуудын зүгээс илүү өргөн хүрээний арга хэмжээ авбал зохино хэмээн үзэж,

эдийн засгийн дарангуйлал болон эрүүл мэндэд нь аюул учруулах буюу сурч боловсроход нь саад хийх мөн хүүхдийн эрүүл мэнд, бие бялдар, сэтгэл санаа, оюун санаа болон сэтгэл зүй, ёс суртахуун болон нийгмийн хөгжилд хохирол учруулах аливаа хөдөлмөр эрхлүүлэхээс хүүхдийн эрхийг хамгаалах талаар Хүүхдийн эрхийн тухай конвенцид хүлээн зөвшөөрснийг мөн харгалзан үзэж,

хүүхдийг худалдах, хүүхдийн биеийг үнэлэх болон хүүхдийг садар самуунд сурталчлах зорилгоор олон улсын хэмжээнд хууль бусаар хил зувчуулан тээвэрлэх явдал мэдэгдэхүйц нэмэгдэж байгаад гүнээ харамсаж,

хүүхдэд аюултай секс аялал өргөжин үргэлжилж, ялангуяа энэ нь хүүхдийг худалдах, хүүхдийн биеийг үнэлэх болон хүүхдийг садар самуунд сурталчлахад шууд дөхөм үзүүлж байгаад сэтгэл гүнээ зовниж,

* Монгол Улс 2001.11.12-нд гарын үсэг зурж, 2002.10.11-нд нэгдэн орсон

бага насны охидыг оролцуулан эмзэг бүлгийн хүүхдүүд бэлгийн хүчирхийлэлд илүү өртөж байгаа бөгөөд бэлгийн хүчирхийлэлд өртөгсдийн харьцангуй дийлэнх хувийг бага насны охид эзэлж байгааг хүлээн зөвшөөрч,

Интернэт болон бусад дэвшилт технологийн хүчээр хүүхдийг садар самуунд сурталчлах явдал нэмэгдэж байгаад сэтгэл зовнин, мөн интернэтээр хүүхдийг садар самуунд сурталчлахтай тэмцэх асуудлаарх бага хурал /Вена, 1999/, ялангуяа түүний хүүхдийг садар самуунд сурталчилсан дүрс бичлэг, зар сурталчилгааг дэлхий нийтээр үйлдэх, тараах, экспортлох, дамжуулах, импортлох, санаатайгаар хадгалах нь гэмт хэрэг гэж үзсэн болон засгийн газрууд, интернэтээр мэдээлэл түгээгчдийн хооронд илүү хамтын ажиллагаа, түншлэл тогтоох нь чухал ач холбогдолтой гэж үзсэн шийдвэрийг иш үндэс болгон,

хүүхдийг худалдах, хүүхдийн биеийг үнэлэх болон хүүхдийг садар самуунд сурталчлах явдлыг арилгахын тулд ийм байдал уруу түлхэж байгаа хүчин зүйлс, тухайлбал буурай хөгжил, ядуурал, эдийн засгийн тэнцвэргүй байдал, нийгэм эдийн засгийн тэгш бус байдал, гэр бүлийн гишүүдийн хоорондын таарамжгүй байдал, боловсролын дутагдал, хот хөдөөгийнхний шилжилт хөдөлгөөн, хүйсээр ялгаварлах байдал, бэлгийн харилцаанд насанд хүрэгчдийн хариуцлагагүй үйлдэл, уламжлалт зан заншлын хортой хэлбэр, зэвсэгт мөргөлдөөн болон хүүхдийг хууль бусаар хил зувчуулан тээвэрлэх зэрэг асуудлыг шийдвэрлэх нь дээрх байдлыг арилгахад тус дөхөм үзүүлнэ гэж үзэж,

хүүхдийг худалдах, хүүхдийн биеийг үнэлэх болон хүүхдийг садар самуунд сурталчлах эрэлт хэрэгцээг багасгахын тулд олон нийтийн дунд мэдээллийг сайжруулах чиглэлээр хүчин чармайлт тавих хэрэгтэй бөгөөд оролцогч бүх талын хооронд даяаршлын түншлэлийг бэхжүүлэх талаар онцгой анхаарч, үндэсний хэмжээнд хуулийн хэрэгжилтийг сайжруулах нь чухал гэж үзэж,

хүүхдийг хамгаалахтай холбогдсон олон улсын эрх зүйн баримт бичиг, тухайлбал, Хүүхдийг хамгаалах болон улс хооронд үрчлэх асуудлаар хамтран ажиллах тухай Гаагийн конвенц, Олон улсын хэмжээнд хүүхдийг хууль бусаар зөөхтэй холбогдон үүсэх иргэний асуудлын тухай Гаагийн конвенц, Эцэг эхийн зүгээс хүлээх хариуцлага болон хүүхдийн эрхийг хамгаалах хууль, тэдгээрийг хүлээн зөвшөөрөх, мөрдүүлэх болон хамтран ажиллах тухай Гаагийн конвенц болон Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийг хориглож устгах тухай Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын 182 дугаар конвенцийн заалтыг анхааралдаа авч,

хүүхдийн эрхийг хамгаалах болон дэмжлэг үзүүлэх үйл хэрэгт бүх талаар үйлчилж буй Хүүхдийн эрхийн тухай конвенцийг бүх нийтээрээ дэмжиж байгаад урамшин,

Хүүхдийг худалдах, хүүхдийн биеийг үнэлэх болон хүүхдийг садар самуунд сурталчлахыг таслан зогсоох үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн заалт болон Арилжааны зорилгоор хүүхдийг бэлгийн хүчирхийлэлд ашиглахын эсрэг 1996 оны наймдугаар сарын 27-оос 31-ний өдрүүдэд болсон Дэлхий дахины их хурлын тунхаглал болон үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, холбогдох бусад олон улсын байгууллагаас энэ асуудлаар гаргасан шийдвэр, зөвлөмжийг хэрэгжүүлэх нь чухал болохыг хүлээн зөвшөөрч,

хүүхдийг хамгаалах, өв тэгш хөгжүүлэх талаар ард түмнүүдийн зан заншил, соёлын үнэт зүйлсийг чухалчлан, зохих ёсоор харгалзан үзэж,

дараахь зүйлийг хэлэлцэн тохиролцов:

1 дүгээр зүйл

Энэхүү Протоколд зааснаар оролцогч улсууд хүүхдийг худалдах, хүүхдийн биеийг үнэлэх болон хүүхдийг садар самуунд сурталчлахыг хориглоно.

2 дугаар зүйл

Энэхүү Протоколын зорилгод:

(a) хүүхдийг худалдах гэж аливаа этгээд буюу бүлэг этгээд шан харамж буюу бусад аливаа төлбөр авч хүүхдийг бусад этгээд буюу бүлэг этгээдэд шилжүүлэн өгөх аливаа үйлдэл буюу хэлцлийг хэлнэ;

(b) хүүхдийн биеийг үнэлэх гэж шан харамж буюу бусад аливаа төлбөрийн хэлбэрээр хүүхдийг бэлгийн харилцаанд ашиглахыг хэлнэ;

(c) хүүхдийг садар самуунд сурталчлах гэж хүүхдийг ил тод бэлгийн харилцаанд бодитоор буюу хиймлээр оруулж байгааг аливаа арга хэрэгслээр илэрхийлэх буюу гол нь бэлгийн харилцааны зорилгоор хүүхдийн бэлэг эрхтнийг аливаа байдлаар харуулахыг хэлнэ.

3 дугаар зүйл

1. Оролцогч улс бүр эрүүгийн болон гэмт хэргийн талаархи хуулиндаа дор хаяж дараахь үйлдэл болон үйл ажиллагааг бүрэн хамааруулж, эдгээр гэмт хэрэг улсын дотоодод буюу үндэстэн дамнасан болон ганцаарчилсан буюу зохион байгуулалттай хэлбэрээр үйлдэгдсэнийг харгалзахгүйгээр хариуцлага хүлээлгэх талаар:

(a) 2 дугаар зүйлд тодорхойлсон хүүхдийг худалдахтай холбогдуулан:

(i) хүүхдийг аливаа арга хэрэгслээр дараахь зорилгоор санал болгох, шилжүүлэх буюу авах:

- a. бэлгийн хүчирхийлэлд ашиглах;
- b. шан харамж авч хүүхдийн эрхтэнг шилжүүлэх;
- c. хүүхдийг албадан хөдөлмөр эрхлүүлэхэхэд ашиглах;

(ii) хүүхэд үрчлэх үйл ажиллагаанд зуучлахдаа хүүхэд үрчлэх тухай олон улсын эрх зүйн баримт бичгийн заалтыг зөрчиж хууль бус арга хэрэглэн зөвшөөрүүлэх,

(b) 2 дугаар зүйлд тодорхойлсны дагуу хүүхдийн биеийг үнэлэх зорилгоор хүүхдийг санал болгох, авах, шилжүүлэх болон өгөх;

(c) 2 дугаар зүйлд тодорхойлсны дагуу дээрх зорилгод ашиглахаар хүүхэд оролцсон садар самуун сурталчилгааг үйлдэх, түгээх, тараах, импортлох, санал болгох, худалдах буюу хадгалах.

2. Оролцогч улсын үндэсний хууль тогтоомжийн заалтаас хамааран эдгээр үйлдлийн аль нэгийг хийхээр оролдсон, хамтран оролцсон буюу оролцсон тохиолдолд дээрх заалт мөн адил үйлчилнэ.

3. Эдгээр гэмт хэргийн гэм хор үзүүлсэн зэрэглэлийг харгалзан оролцогч улс бүр зохих шийтгэл ногдуулна.

4. Оролцогч улс бүр үндэсний хууль тогтоомжийн заалтаас хамааран энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан гэмт хэргийг хуулийн этгээд үйлдсэн бол түүний хүлээх хариуцлагыг тогтоох талаархи арга хэмжээг зохих үед авна. Оролцогч улсын эрх зүйн зарчмаас хамааран хуулийн этгээдийн хариуцлага нь эрүүгийн, иргэний болон захиргааных байж болно.

5. Оролцогч улсууд хүүхэд үрчлэх асуудалтай холбогдсон бүх этгээд олон улсын эрх зүйн баримт бичигт тусгасан хэм хэмжээний дагуу үйл ажиллагаа явуулахад зориулж эрх зүйн болон захиргааны холбогдох арга хэмжээ авна.

4 дүгээр зүйл

1. Оролцогч улс бүр 3 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдсан гэмт хэргийн хувьд тухайн гэмт хэрэг түүний нутаг дэвсгэрт буюу далайн боомтод, эсхүл уг улсад бүртгэлтэй агаарын хөлөгт үйлдэгдсэн тохиолдолд өөрийн шүүх эрх мэдлийг тогтоохоор зайлшгүй гэж үзсэн арга хэмжээ авч болно.

2. Оролцогч улс бүр 3 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдсан гэмт хэргийн хувьд өөрийн шүүх эрх мэдлийг тогтоохоор зайлшгүй гэж үзсэн арга хэмжээ дараахь тохиолдолд авч болно:

(a) хэрэгтэн тухайн улсын иргэн буюу уг этгээдийн оршин суугаа газар тухайн улсын нутагт дэвсгэрт байрладаг бол;

(b) хохирогч тухайн улсын иргэн бол.

3. Оролцогч улс бүр дээр дурдсан гэмт хэргийн хувьд өөрийн шүүх эрх мэдлийг тогтоохоор зайлшгүй гэж үзсэн арга хэмжээг тухайн хэрэгтэн түүний нутаг дэвсгэрт байгаа болон гэмт хэргийг түүний иргэн үйлдсэн гэсэн үндэслэлээр уг улс хэрэгтэнг оролцогч өөр улсад шилжүүлэхгүй байх арга хэмжээ авч болно.

4. Энэхүү Протокол нь дотоодын хууль тогтоомжийн дагуу хэрэгжиж буй эрүүгийн аливаа хуулийн эрх мэдлийг хязгаарлахгүй.

5 дугаар зүйл

1. 3 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан гэмт хэрэг үйлдэгчийг оролцогч улсуудын хооронд байгуулсан хэрэгтэн шилжүүлэн өгөх тухай аливаа гэрээнд шилжүүлж өгөх хэрэгтэнд оруулан тооцох бөгөөд тэдгээрийн хооронд цаашид байгуулах хэрэгтэн шилжүүлэх тухай аливаа гэрээнд тухайн гэрээнд заасан нөхцлийн дагуу шилжүүлж өгөх хэрэгтэнд хамааруулан авч үзнэ.

2. Хэрэв оролцогч улс нь хэрэгтэн шилжүүлж өгөх гэрээний үндсэн дээр хэрэгтэн шилжүүлж өгөх гэрээ байгуулаагүй оролцогч өөр улсаас хэрэгтэнг шилжүүлэх талаар хүсэлт гаргавал тухайн улс энэхүү Протоколыг хэрэгтэн шилжүүлэх эрх зүйн үндэс хэмээн үзэж болно. Хэрэгтэнг хүсэлт хүлээж авсан тухайн улсын хуульд заасан нөхцлийн дагуу шилжүүлнэ.

3. Хэрэгтэнг шилжүүлж өгөх гэрээ байгуулаагүй оролцогч улсууд өөр хоорондоо тухайн гэмт хэрэг үйлдэгчийн хувьд хүсэлт хүлээж авсан улсын хуульд заасан нөхцлийн дагуу шилжүүлж өгөх хэрэгтэн хэмээн үзнэ.

4. Оролцогч улсуудын хооронд хэрэгтэн шилжүүлэх асуудлын тухайд гэмт хэргийг зөвхөн уг хэрэг гарсан газрын хэмжээнд бус 4 дүгээр зүйлийн дагуу өөрсдийн хууль эрх мэдлийн хүрээг тогтоовол зохих улсын нутаг дэвсгэр дээр гарснаар авч үзнэ.

5. Хэрэв хэрэгтэнг 3 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдсан гэмт хэргийн аль нэгтэй холбогдуулан шилжүүлж авах тухай хүсэлт гаргасан бөгөөд хүсэлт хүлээж авсан оролцогч улс хэрэгтнийг харьяаллын үндсэн дээр шилжүүлж өгөөгүй буюу өгөхгүй бол түүнийг эрүүгийн хэрэгт шалгуулахаар гэмт хэргийг өөрийн эрх бүхий байгууллагад шилжүүлэх талаар зохих арга хэмжээ авна.

6 дугаар зүйл

1. Оролцогч улсууд 3 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан гэмт хэргийн тухайд хэрэгтэнг илрүүлэх буюу эрүүгийн хэрэгт шалгах буюу түүнийг шилжүүлэх үйл ажиллагаатай холбоотой асуудлаар харилцан бие биедээ бүхий л бололцоогоор туслах бөгөөд дурдсан байцаан шийтгэх ажиллагааг явуулахад шаардлагатай нотлох баримтыг олоход мөн тусална.

2. Оролцогч улсууд энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан үүргээ биелүүлэхдээ өөр хоорондоо байгуулсан эрх зүйн туслалцаа үзүүлэх аливаа гэрээ буюу бусад тохиролцоог удирдлага болгоно. Ийм гэрээ буюу тохиролцоо байхгүй бол оролцогч улсууд дотоодын хууль тогтоомжийн дагуу өөр хоорондоо туслалцаа үзүүлнэ.

7 дугаар зүйл

Оролцогч улсууд үндэсний хууль тогтоомжид заасны дагуу:

(a) шаардлагатай үед дор дурдсан зүйлийг хураах болон дайчлах арга хэмжээ авна:

- (i) энэхүү Протоколд заасан гэмт хэргийг үйлдэхэд ашиглаж байсан буюу гэмт хэрэг үйлдэхэд хэрэглэж байсан эд хөрөнгө, материал, хэрэгсэл болон багаж зэвсэг;
- (ii) тухайн гэмт хэрэг үйлдэж олсон орлого;

(b) (a) дэд хэсгийн (i)-д заасан эд хөрөнгө болон орлогыг хураах буюу дайчлах тухай оролцогч нөгөө улсын хүсэлтийг биелүүлнэ;

(c) тухайн гэмт хэргийг үйлдэхэд ашиглаж байсан байрыг түр буюу тодорхой хугацаагаар хаахад чиглэсэн арга хэмжээ авна.

8 дугаар зүйл

1. Оролцогч улсууд энэхүү Протоколоор хориглосон гэмт хэрэгт өртөж, хохирогч болсон хүүхдийн эрх, ашиг сонирхлыг эрүүгийн шүүн таслах бүх ажиллагааны үед дор дурдсан арга замаар хамгаалах талаар зохих арга хэмжээ авна:

(a) гэмт хэрэгт өртөж хохирогч болсон хүүхдийн эмзэг байдлыг хүлээн зөвшөөрч, тэдний онцгой шаардлага, ялангуяа гэрч болохынх нь хувьд тэдгээрийн онцгой шаардлагыг хүлээн зөвшөөрсөн журам батлах;

(b) хохирогч болсон хүүхдэд тэдний эрх, үүрэг болон шүүн таслах ажиллагааны агуулга, хугацаа болон явц, уг хэргийн талаархи шийдвэрийн тухай мэдээлэх;

(с) шүүн таслах ажиллагааны явцад үндэсний хууль тогтоомжийн байцаан шийтгэх хэм хэмжээний дагуу хохирогч хүүхдийн санаа бодол, шаардлага болон асуудлыг тэдгээрийн хувийн ашиг сонирхол хөндөгдсөн үед танилцуулж, хэлэлцүүлэх боломж олгох;

(d) шүүн таслах ажиллагааны явцад хохирогч хүүхдэд зохих дэмжлэг болох үйлчилгээ үзүүлэх;

(e) шаардлагатай үед хохирогч хүүхдийн амь нас, нэр төрийг хамгаалах болон үндэсний хууль тогтоомжийн дагуу хохирогч хүүхдийн нэрийг мэдэгдүүлсэн мэдээллийг зүй бусаар тараах явдлаас зайлсхийх арга хэмжээ авах;

(f) хохирогч хүүхэд, түүнчлэн түүний гэр бүлийнхний болон тэдний өмнөөс гэрчлэгчдийг аливаа сүрдүүлэг, өшөө хонзонгоос зохих үед хамгаалах арга хэмжээ авах;

(g) хохирогч хүүхдэд нөхөн төлбөр олгох тухай шүүхийн тогтоол болон шийдвэр гүйцэтгэлийг онцын шаардлагагүйгээр хойшлуулахаас зайлсхийнэ.

2. Оролцогч улсууд хохирогчийн насны талаар эргэлзээ гарвал үүнээс болж эрүүгийн мөрдөн байцаалт, тухайлбал, хохирогчийн насыг тогтоох зорилгоор мөрдөн байцаалт эхлүүлэхэд саад үүсэхгүй байх нөхцлийг хангана.

3. Оролцогч улсууд эрүүгийн шүүн таслах ажиллагааны тогтолцоонд энэхүү Протоколд дурдсан гэмт хэргийн хохирогч хүүхэдтэй харьцахдаа нэн түрүүн хүүхдийн хамгийн эрхэм дээд ашиг сонирхлыг баримтална.

4. Оролцогч улсууд энэхүү Протоколоор хориглосон гэмт хэргийн хохирогч хүүхэдтэй ажиллаж буй этгээдэд зохих сургалт, ялангуяа хууль эрх зүйн болон сэтгэл зүйн сургалтад хамруулах талаар арга хэмжээ авна.

5. Оролцогч улсууд тийм гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх буюу хамгаалах болон хохирогчдыг нөхөн сэргээхтэй холбогдсон үйл ажиллагаанд оролцож байгаа хүмүүс буюу байгууллагуудын аюулгүй байдал, халдашгүй байдлыг хангахад чиглэсэн арга хэмжээ авна.

6. Энэ зүйлийн аливаа заалтыг шударга болон нөлөөнд үл автах шүүн таслах ажиллагаанд шүүгдэгчийн эрхэд хохирол учруулах буюу түүнийг зөрчих байдлаар тайлбарлахгүй.

9 дүгээр зүйл

1. Оролцогч улсууд энэхүү Протоколд заасан гэмт хэргээс сэргийлэх зорилгоор хууль, захиргааны арга хэмжээ, нийгмийн бодлого болон хөтөлбөрийг батлах буюу бэхжүүлэх, хэрэгжүүлэх болон сурталчилна. Ийм үйл ажилагаанд ялангуяа эмзэг хүүхдийг хамгаалах талаар онцгой анхаарна.

2. Оролцогч улсууд зохих бүхий л хэрэгслийг ашиглан мэдээлэл тараах, боловсрол олгох, сургалт зохион байгуулах замаар энэхүү Протоколд заасан гэмт хэргийн хортой үр дагавар, тэдгээрээс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний тухай олон нийт, түүний дотор хүүхдэд өргөнөөр таниулах ажилд тус дөхөм үзүүлнэ. Оролцогч улсууд энэ зүйлд заасны дагуу үүргээ биелүүлэхдээ хамт олон, ялангуяа

хүүхэд болон хохирогч хүүхдийг мэдээлэл, сурталчилгаа сургалтын хөтөлбөр, ялангуяа олон улсын хэмжээнд оролцуулах талаар тэднийг хөхиүлэн дэмжинэ.

3. Оролцогч улсууд хохирогч хүүхдэд зохих дэмжлэг үзүүлж тэднийг нийгэмших, бие бялдрын болон сэтгэл зүйн хувьд нөхөн сэргээх талаар бололцоотой бүх арга хэмжээ авна.

4. Оролцогч улсууд энэхүү Протоколд заасан гэмт хэргийн хохирогч бүх хүүхдийг хуулийн дагуу хариуцлага хүлээгчээс учирсан хохирлоо нөхүүлэх зохистой арга хэмжээнд аливаа байдлаар алагчилахгүйгээр хамруулах явдлыг хангана.

5. Оролцогч улсууд энэхүү Протоколд заасан гэмт хэргийг сурталчилж буй материалыг үйлдвэрлэх, тараах явдлыг үр дүнтэй хориглоход чиглэсэн бүхий л зохих арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.

10 дугаар зүйл

1. Оролцогч улсууд хүүхдийг худалдах, хүүхдийн биеийг үнэлэх болон хүүхдийг садар самуунд сурталчлах, бэлгийн дур хүслээ хүүхдээр хангах аялал зэрэг үйл ажиллагаанд оролцсон этгээдийг таслан зогсоох, илрүүлэх, мөрдөн байцаах, эрүүгийн хэрэгт шалгах болон шийтгэх зорилгоор олон талт, бүс нутгийн болон хоёр талт тохиролцоо байгуулах замаар олон улсын хамтын ажиллагааг бэхжүүлэхэд шаардлагатай арга хэмжээ авна. Түүнчлэн оролцогч улсууд олон улсын хамтын ажиллагаа, өөрийн орны байгууллага, үндэсний болон олон улсын төрийн бус байгууллагууд, түүнчлэн олон улсын байгууллага хоорондын үйл ажиллагааг уялдуулан зохицуулахад дэмжлэг үзүүлнэ.

2. Оролцогч улсууд хохирогч хүүхдийг бие махбодь, сэтгэл зүйн хувьд нөхөн сэргээх, нийгэмшүүлэх, эх орондоо буцахад нь дэмжлэг үзүүлэхэд чиглэсэн олон улсын хамтын ажиллагааг хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.

3. Оролцогч улсууд хүүхдийг худалдах, хүүхдийн биеийг үнэлэх болон хүүхдийг садар самуунд сурталчлах, хүүхэд ашиглах секс аялалд нөлөөлж буй ядуурал болон хөгжлийн дорой байдал зэрэг шалтгааныг арилгах зорилгоор олон улсын хамтын ажиллагааг бэхжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.

4. Оролцогч улсууд эл зорилгоор олон талт, бүс нутгийн, хоёр талт болон бусад хөтөлбөрийн хүрээнд санхүүгийн, техникийн болон бусад туслалцааг зохих боломжийн хэрээр үзүүлнэ.

11 дүгээр зүйл

Энэхүү Протоколын аливаа заалт хүүхдийн эрхийг хэрэгжүүлэхэд илүү дэмжлэг үзүүлэх талаар дор дурдсан заалтыг хөндөхгүй:

(a) үндэсний хууль тогтоомжид тусгагдсан;

(b) тухайн улсад үйлчилж буй олон улсын эрх зүйн хэм хэмжээнд тусгагдсан.

12 дугаар зүйл

1. Оролцогч улс бүр тухайн улсын хувьд энэхүү Протокол хүчин төгөлдөр үйлчилж эхэлснээс хойш хоёр жилийн дотор энэхүү Протоколын заалтыг хэрэгжүүлэх

зорилгоор авсан арга хэмжээний талаархи дэлгэрэнгүй мэдээллийг тусгасан тайланг Хүүхдийн эрхийн хороонд хүргүүлнэ.

2. Дэлгэрэнгүй тайлан өгсний дараа оролцогч улс бүр Конвенцийн 44 дүгээр зүйлд заасны дагуу Протоколын хэрэгжилттэй холбоотой аливаа нэмэлт мэдээллийг Хүүхдийн эрхийн хороонд хүргүүлсэн тайландаа тусгана. Протоколын оролцогч бусад улс тайланг таван жил тутам гаргана.

3. Хүүхдийн эрхийн хороо энэхүү Протоколын хэрэгжилттэй холбоотой холбогдох нэмэлт мэдээллийг оролцогч улсаас хүсч болно.

13 дугаар зүйл

1. Энэхүү Протокол нь Конвенцийн оролцогч буюу түүнд гарын үсэг зурсан аливаа улсын хувьд гарын үсэг зурахад нээлттэй байна.

2. Энэхүү Протоколыг соёрхон батлах бөгөөд Конвенцийн оролцогч буюу түүнд гарын үсэг зурсан аливаа улсын хувьд нэгдэн ороход нээлттэй байна. Соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон батламж жуух бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулна.

14 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Протокол нь соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон арав дахь батламж жуух бичгийг хадгалуулахаар өгснөөс хойш гурван сарын дараа хүчин төгөлдөр болно.

2. Энэхүү Протоколыг соёрхон баталж байгаа буюу түүнд нэгдэн орж байгаа улс бүрийн хувьд энэхүү Протокол нь батламж жуух бичгийг хадгалуулахаар өгсөн өдрөөс хойш нэг сарын дараа хүчин төгөлдөр болно.

15 дугаар зүйл

1. Оролцогч аливаа улс энэхүү Протоколыг аливаа үед Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад бичгээр мэдэгдэж цуцалж болох бөгөөд тэрбээр Конвенцид оролцогч бусад улс буюу Конвенцид гарын үсэг зурсан улсад энэ тухай мэдээлнэ. Цуцлалт нь Ерөнхий нарийн бичгийн дарга мэдэгдлийг хүлээж авсан өдрөөс хойш нэг жилийн дараа хүчин төгөлдөр болно.

2. Цуцлалт нь энэхүү Протоколд дурдсан үүргээс оролцогч улсыг цуцлалт хүчин төгөлдөр болохоос өмнөх аливаа гэмт хэргийн хувьд чөлөөлөхгүй. Түүнчлэн цуцлалт нь хүчин төгөлдөр болохоос өмнө хороогоор нэгэнт хэлэлцэж эхэлсэн аливаа асуудлыг цаашид үргэлжлүүлэн хэлэлцэхэд ямар нэгэн байдлаар нөлөөлөхгүй.

16 дугаар зүйл

1. Оролцогч аливаа улс Протоколд нэмэлт өөрчлөлт оруулах санал гаргаж болох бөгөөд түүнийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад мэдэгдэнэ. Ерөнхий нарийн бичгийн дарга санал болгож байгаа нэмэлт өөрчлөлтийн тухай оролцогч улсуудад мэдээлэхийн хамт, уг саналыг хэлэлцэх бага хурал хийлгэх эсэх талаар саналаа ирүүлэхийг тэднээс хүснэ. Ийнхүү мэдээлсэн өдрөөс хойш дөрвөн сарын дотор оролцогч улсуудын гуравны нэгээс доошгүй нь бага хурал хуралдуулахыг зөвшөөрвөл Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын ивээлийн дор уг бага хурлыг хуралдуулна. Бага хуралд хүрэлцэн ирж

оролцсон оролцогч улсуудын олонхийн саналаар дэмжигдсэн аливаа нэмэлт өөрчлөлтийг батлуулахаар Ерөнхий Ассамблейд өргөн мэдүүлнэ.

2. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан нэмэлт өөрчлөлт нь түүнийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблейн чуулганаар батласнаар болон оролцогч улсуудын гуравны хоёр нь хүлээн зөвшөөрснөөр хүчин төгөлдөр болно.

3. Нэмэлт өөрчлөлт хүчин төгөлдөр болсны дараа түүнийг хүлээн зөвшөөрсөн оролцогч улсууд дагаж мөрдөх үүрэгтэй бөгөөд оролцогч бусад улсын хувьд энэхүү Протоколын заалтууд болон тэдгээрээс өмнө нь батласан нэмэлт өөрчлөлтийг дагаж мөрдөнө.

17 дугаар зүйл

1. Энэхүү Протоколын араб, хятад, англи, франц, орос болон испани хэлээрх эх бичвэрүүд адил хүчинтэй бөгөөд Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын архивд хадгалагдана.

2. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга энэхүү Протоколын баталгаат хувийг Конвенийн оролцогч бүх улс болон Конвенцид гарын үсэг зурсан бүх улсад илгээнэ.

12. ХҮҮХДИЙН ЭРХИЙН ТУХАЙ КОНВЕНЦИЙН 43 ДУГААР ЗҮЙЛИЙН 2 ДАХЬ ХЭСЭГТ ОРУУЛСАН НЭМЭЛТ ӨӨРЧЛӨЛТ

*Нэмэлт өөрчлөлтийг 1995 оны 12 дугаар сарын 12-ны өдөр баталж,
2002 оны 11 дүгээр сарын 18-ны өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

Хүүхдийн эрхийн тухай конвенцид оролцогч улсуудын бага хурал нь,

Хүүхдийн эрхийн тухай конвенцийн хэрэгжилтийг хянахад Хүүхдийн эрхийн хорооны ач холбогдол, түүний гишүүдийн үнэтэй хувь нэмэртэй болохыг оролцогч улсууд хүлээн зөвшөөрч,

Хүүхдийн эрхийн тухай конвенц нь одоогоор оролцогч 181 улстай бөгөөд оролцогч улсууд өгсөн амлалтаа биелүүлэхтэй холбогдсон хүний эрхийн салбар дахь эрх зүйн баримт бичгүүд дотроос хамгийн олон оролцогчтой болохыг тэмдэглэж,

Хүүхдийн эрхийн тухай конвенцийг 1995 оны эцэс гэхэд бүх нийтээр соёрхон батлах зорилго тавьж, бүх нийтээр мэдэгдсэнийг анхааралдаа авч,

Хорооны шинжээчид ажлаа цаг тухайд нь гүйцэтгэх боломжтойг мөн анхааралдаа авч,

энэхүү нэмэлт өөрчлөлт нь хорооны ажлын үр дүнг дээшдүүлэх зорилгоор түүний ажлын аргачлалын ач холбогдлыг дээшлүүлэхтэй цуг дагалдахыг санаж,

1. Хүүхдийн эрхий тухай конвенцийн 43 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдсан “арав” гэсэн үгийг “арван найм” болгон батлахаар шийдэж,

* Монгол Улс 1997.10.03-нд соёрхон батласан

2. Энэхүү нэмэлт өөрчлөлтийг конвенцийн 50 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасны дагуу Ерөнхий Ассамблейн 50 дугаар чуулганаар өргөн барихаар шийдэж,

3. Ерөнхий Ассамблейн энэхүү нэмэлт өөрчлөлтийг сайшааснаар болон оролцогч улсуудын гуравны хоёрын хүлээн зөвшөөрснөөр хүчин төгөлдөр болохыг санаж,

4. Хүүхдийн эрхийн хороо бүрэн эрхийнхээ хүрээнд ажлынхаа аргачлалыг сайжруулах арга замыг авч хэлэлцэхийг нь уриалж байна.

13. ХҮҮХДИЙГ ХАМГААЛАХ БОЛОН УЛС ХООРОНД ҮРЧЛЭХ АСУУДЛААР ХАМТРАН АЖИЛЛАХ ТУХАЙ КОНВЕНЦ

*1993 оны 5 дугаар сарын 29-ний өдөр баталж,
1995 оны 5 дугаар сарын 1-нд хүчин төгөлдөр болсон**

Энэхүү Конвенцид гарын үсэг зурсан улсууд,

хүүхдийг өв тэгш хөгжүүлэх үүднээс тэднийг гэр бүлийн болон баяр баясгалан, хайр, ойлголцлын орчинд өсгөн хүмүүжүүлэхийг хүлээн зөвшөөрч,

улс бүр хүүхдийг төрсөн гэр бүлийн халамжинд байлгах зохистой арга хэмжээ тэргүүн ээлжинд авч хэрэгжүүлэхийг уриалж,

төрөлх улсад үрчлэн авах тохиромжтой гэр бүл олдохгүй тохиолдолд хүүхдийг улс хооронд үрчлэх нь байнгын гэр бүлийн харгалзан үзсэнээр үрчлүүлж буй хүүхдэд тааламжтай байдал олгохыг хүлээн зөвшөөрч,

улс хооронд хүүхэд үрчлэхэд хүүхдийн дээд ашиг сонирхолд нийцүүлэн, үндсэн эрхийг нь хүндэтгэж, хүүхэд худалдах, хулгайлах, хил дамнан худалдахаас сэргийлэх арга хэмжээ авах шаардлагатайг ухамсарлаж,

олон улсын баримт бичгүүдэд тусгагдсан зарчмууд, тухайлбал, Хүүхдийн эрхийн тухай 1989 оны 11 дүгээр сарын 20-ны өдрийн Нэгдсэн Үндэсний Байгууллагын конвенц, мөн Хүүхэд хамгаалал, хүүхдийн аж байдлын талаар үндэсний болон улс хооронд хүүхдийг асрамжид шилжүүлэх нийгмийн болон эрх зүйн зарчмуудын тухай Нэгдсэн Үндэсний Байгууллагын тунхаглал (Ерөнхий Ассамблейн 1986 оны 12 дугаар сарын 3-ны өдрийн 41/85 тоот тогтоол)-ыг харгалзан үзэж нийтлэг ойлголт тогтоохыг эрмэлзэн,

дор дурдсан зүйлийг хэлэлцэн тохиролцов:

I ХЭСЭГ

КОНВЕНЦИЙН ХАМРАХ ХҮРЭЭ

1 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенцийн зорилго нь:

* Монгол Улс 1998.01.16-нд нэгдэн орсон

(a) улс хооронд хүүхэд үрчлэхэд хүүхдийн дээд ашиг сонирхол болон түүний үндсэн эрх олон улсын эрх зүйд нийцэж байгаа талаар баталгаа бүрдүүлэх;

(b) хүүхэд хулгайлах, худалдах, хил дамнан худалдахаас сэргийлж тэдгээр баталгааг хүндэтгэх үүднээс хэлэлцэн тохирогч улсууд хамтын ажиллагааны тогтолцоо бий болгох;

(c) Хэлэлцэн тохирогч улсууд Конвенцийн дагуу хүүхэд үрчлэхийг зөвшөөрөх явдлыг хангахад оршино.

2 дугаар зүйл

1. Хэлэлцэн тохирогч нэг улсад ("төрөлх улс")/ оршин суугаа, хүлээн авах улсын оршин суугч этгээд буюу төрөлх улсад байгаа гэрлэгчид үрчлэн авсны дараа бусад хүлээн авагч улсад буюу төрөлх улсын дотор ийнхүү үрчлүүлэх зорилгоор хэлэлцэн тохирогч өөр нэг улсад ("хүлээн авагч улс") хүүхэд шилжин очсон, очих гэж байгаа буюу очиход энэхүү Конвенц үйлчилнэ.

2. Энэхүү Конвенц нь зөвхөн эцэг эх хүүхдийн байнгын харилцаа бий болгох үрчлэлтэд хамаарна.

3 дугаар зүйл

Хүүхдийг арван найман нас хүрэхээс өмнө 17 дугаар зүйлийн (c) дэд хэсэгт заасан хэлэлцээ хийгээгүй бол Конвенц үйлчлэхгүй.

II ХЭСЭГ

УЛС ХООРОНД ХҮҮХЭД ҮРЧЛЭХЭД ТАВИГДАХ ШААРДЛАГА

4 дүгээр зүйл

Конвенцийн хамрах хүрээний дагуу хүүхдийг үрчлэхэд төрөлх улсын эрх бүхий байгууллага:

(a) хүүхдийг үрчлүүлж болохыг тогтоосон;

(b) хүүхдийг асрамж хамгаалалтад шилжүүлэх боломжийг төрөлх улсад судалсны үндсэн дээр улс хооронд үрчлэх нь хүүхдийн дээд ашиг сонирхолд нийцэхийг тогтоосон;

(c) дараахь шаардлагыг хангасан. Үүнд:

(1) Хүүхэд үрчлэлтэд шаардагдах хувь этгээд, албан газар, эрх бүхий байгууллагын зөвшөөрлийн үр дагаврын тухай, түүнчлэн хүүхэд болон түүний төрсөн гэр бүлийн хоорондын эрх зүйн харилцаа дуусгавар болох эсэх талаар мэдээлэл авах;

(2) тэдгээр хувь этгээд, албан газар, эрх бүхий байгууллага зөвшөөрлөө сайн дураар, хуульд заасан хэлбэрээр бичгээр гэрчлэх буюу илэрхийлэх;

(3) зөвшөөрлийг аливаа төрлийн төлбөр, нөхөн төлбөрт үндэслэж олгоогүй бөгөөд түүнийгээ буцааж аваагүй;

(4) шаардлагатай тохиолдолд эхийн зөвшөөрлийг зөвхөн хүүхэд төрсний дараа авах;

(d) хүүхдийн нас, төлөвшлийн байдлыг харгалзан доорх зүйлийг хангасан байна:

(1) хүүхдэд зөвлөгөө өгсөн болон үрчлэх талаар түүнд зохих мэдээлэл өгсөн бөгөөд хэрэв шаардлагатай бол үрчлэн авах тухай түүнээс зөвшөөрөл авах;

(2) хүүхдийн хүсэл, бодлыг анхаарч үзсэн байх;

(3) хэрэв шаардлагатай бол хүүхдээс үрчлэх зөвшөөрөл авах бөгөөд зөвшөөрөл нь сайн дураар, хуульд заасан хэлбэр болох бичгээр гэрчлүүлэх буюу илэрхийлэх;

(4) ийм зөвшөөрлийг аливаа төрлийн төлбөр, нөхөн төлбөрийн үндсэн дээр олгохгүй байх.

5 дугаар зүйл

Конвенцийн хамрах хүрээний дагуу хүүхдийг үрчлүүлэхэд хүлээн авагч улсын эрх бүхий байгууллага:

(a) үрчлэн авах гэж буй эцэг эх нь үрчлэх эрхтэй буюу боломжтой гэж тогтоогдсон;

(b) үрчлэн авах гэж буй эцэг эхэд шаардлагатай зөвлөгөө өгсөн байх;

(c) хүүхэд тэрхүү улсад байнга оршин суух, эсхүл нэвтрэх зөвшөөрөлтэй гэдэг нь тогтоогдсон;

III ХЭСЭГ

ЭРХ БҮХИЙ ТӨВ БАЙГУУЛЛАГА БОЛОН ИТГЭМЖЛЭГДСЭН БАЙГУУЛЛАГА

6 дугаар зүйл

1. Хэлэлцэн тохирогч улс бүр Конвенцоор хүлээсэн үүргийг гүйцэтгэх эрх бүхий төв байгууллагыг томилон ажиллуулна.

2. Холбооны улс, нэгээс дээш эрх зүйн тогтолцоотой улс, эсхүл бие даасан нутаг дэвсгэрийн нэгж бүхий улсууд нэгээс дээш төв байгууллагыг томилон ажиллуулах эрхтэй бөгөөд тэдгээрийн үйл ажиллагаа явагдах газар нутаг дэвсгэр, хамрах хүрээг тодорхойлно. Нэгээс дээш эрх бүхий төв байгууллагыг томилсон улс тухайн улсын зохих төв байгууллагаар дамжуулан харилцах эрх бүхий нэг төв байгууллагыг томилно.

7 дугаар зүйл

1. Хүүхдийг хамгаалах болон Конвенцийн бусад зорилгыг биелүүлэхийн тулд төв байгууллагууд хамтран ажиллаж, улсынхаа эрх бүхий байгууллагуудын хамтын ажиллагааг хөхиүлэн дэмжинэ.

2. Тэдгээр нь доорх асуудлаар холбогдох арга хэмжээг авна:

(a) үрчлэлтийн талаархи өөрийн улсын хууль тогтоомж, статистик, стандартын хэлбэр зэрэг бусад ерөнхий мэдээллээр хангах;

(b) Конвенцийн хэрэгжилтийн талаар харилцан мэдээлэл солилцох, түүний хэрэгжилтэд учирч байгаа саад бэрхшээлийг арилгах.

8 дугаар зүйл

Эрх бүхий төв байгууллагууд шууд буюу төрийн байгууллагаар дамжуулан үрчлэлттэй холбогдуулан зүй бус санхүүгийн буюу бусад ашиг хонжоо олох явдлаас сэргийлэх, Конвенцийн зорилтод харшлах бүх үйлдлийг таслан зогсоох зохистой арга хэмжээг авна.

9 дүгээр зүйл

Эрх бүхий төв байгууллагууд өөрсдөө буюу тухайн улсад зохих журмын дагуу итгэмжлэгдсэн болон төрийн байгууллагаар шууд дамжуулан доорх асуудлаар холбогдох бүх арга хэмжээг авна:

(a) хүүхэд үрчлэн авах явцыг эцэслэн баримтжуулах зорилгоор үрчлэн авах эцэг эхийн болон хүүхдийн байдалтай холбогдох мэдээлэл цуглуулах, хадгалах, солилцох;

(b) хүүхэд үрчлэх явцыг дэмжин туслах, хянах, түргэтгэх;

(c) өөрийн улсад үрчлэлттэй холбогдсон асуудлаар зөвлөгөө өгөх болон үрчилж авсны дараахь үйлчилгээг өргөжүүлэх;

(d) улс хооронд хүүхэд үрчлүүлэхтэй холбогдсон туршлагын талаархи ерөнхий тайланг харилцан солилцох;

(e) бусад эрх бүхий төв байгууллагууд, төрийн байгууллагуудаас тодорхой нэг үрчлэлттэй холбоотой асуудлаар мэдээлэл авахаар үндэслэлтэй хүсэлт гаргавал өөрийн улсын хуулиар зөвшөөрсөн хэмжээнд хариулт өгөх.

10 дугаар зүйл

Итгэн хүлээлгэсэн үүрэг, даалгаврыг зохистой гүйцэтгэх чадвар бүхий байгууллагад итгэмжлэл олгон ажиллуулна.

11 дүгээр зүйл

Итгэмжлэгдсэн байгууллага нь:

(a) итгэмжлэл олгосон улсын эрх бүхий байгууллагаас тогтоосон нөхцлийн хүрээнд ашгийн бус үйл ажиллагаа явуулна;

(b) улс хооронд хүүхэд үрчлүүлэх ажлын туршлагатай, ёс суртахуун болон сургалтын шалгуурыг хангасан хүмүүсээр удирдуулан ажиллуулах;

(c) тухайн улсын эрх бүхий байгууллага өөрийн бүрэлдэхүүн, үйл ажиллагаа болон санхүүгийн байдлыг хянах.

12 дугаар зүйл

Хоёр улсын эрх бүхий байгууллага зөвшөөрсөн бол хэлэлцэн тохирогч нэг улсад итгэмжлэгдсэн байгууллага хэлэлцэн тохирогч нөгөө улсад үйл ажиллагаа явуулж болно.

13 дугаар зүйл

Хэлэлцэн тохирогч улс эрх бүхий төв байгууллагуудыг томилсон тухай, түүнчлэн тэдгээрийн үйл ажиллагааны цар хүрээ болон итгэмжлэгдсэн байгууллагын нэр, хаягийг олон улсын хувийн эрх зүйн асуудлаар байгуулагдсан Гаагийн бага хурлын байнгын товчоонд мэдэгдэнэ.

IV ХЭСЭГ

УЛС ХООРОНД ҮРЧЛЭХ ЯВЦАД ТАВИГДАХ ШААРДЛАГА

14 дүгээр зүйл

Хэлэлцэн тохирогч улс нэг улсад байнга оршин суугаа этгээд хэлэлцэн тохирогч нөгөө улсад байнга оршин суугаа хүүхдийг үрчлэн авахыг хүсвэл байнга оршин суудаг улсынхаа эрх бүхий төв байгууллагад хандана.

15 дугаар зүйл

1. Хүсэлт гаргасан этгээд хүүхэд үрчлэн авах боломжтой гэж үзвэл тэдний хувийн шинж, үрчлүүлэхэд тохиромжтой эсэх болон боловсрол, гэр бүлийн болон эрүүл мэнд, өвчний түүх, нийгмийн байдал, үрчлэн авах болсон шалтгаан, улс хооронд хүүхэд үрчлэн авах чадвар болон тэдний асрамжинд очих хүүхдийн байдал зэрэг мэдээлэл агуулсан тайланг хүлээн авагч улсын эрх бүхий төв байгууллага бэлтгэнэ.

2. Тэрбээр тайландаа тухайн хүүхдийн төрөлх улсын эрх бүхий төв байгууллагад хүргүүлнэ.

16 дугаар зүйл

1. Хэрэв хүүхдийн төрөлх улсын эрх бүхий төв байгууллага уг хүүхдийг үрчлэх бүрэн боломжтой гэж үзвэл:

(a) хүүхдийн хувийн шинж, үрчлүүлэх боломж, намтар, нийгмийн байдал, гэр бүлийн түүх, өөрийн буюу гэр бүлийн эрүүл мэнд, өвчний түүх болон хүүхдийн онцгой хэрэгцээний талаархи мэдээллийг агуулсан тайлан бэлтгэнэ;

(b) хүүхдийн хүмүүжил, гарал угсаа, шашин шүтлэг, соёлын болон орчны байдалд зохих анхаарал хандуулна;

(c) зөвшөөрлийг 4 дүгээр зүйлийн дагуу олгосон эсэхийг тодруулна;

(d) хүүхэд болон үрчлэн авах эцэг, эхийн талаархи тайланг үндэслэн төлөвлөж буй үрчлэлт хүүхдийн ашиг сонирхолд нийцэж буй эсэхийг тодорхойлно.

2. Тэрбээр, хүлээн авагч улсын эрх бүхий төв байгууллагад хүүхдийн талаархи тайлан, шаардлагатай зөвшөөрлийг авсан тухай нотолгоо болон үрчлүүлэх тухай шийдвэр гаргах болсон шалтгааныг хүргүүлнэ, чингэхдээ эх оронд нь задрааж болохгүй эцэг эхийн талаархи мэдээллийг задраахгүй байхад анхаарна.

17 дугаар зүйл

Хүүхдийг үрчлэн авах эцэг эхэд нь даалган хүлээлгэж өгөх шийдвэрийг хүүхдийн төрөлх улсад зөвхөн доорх тохиолдолд гаргана:

(a) тухайн улсын эрх бүхий төв байгууллага үрчлэн авах гэж буй эцэг эхийн зөвшөөрлийг баталгаажуулсан;

(b) хүлээн авагч улсын эрх бүхий төв байгууллага буюу тус улсын хуулиар болон төрөлх улсын эрх бүхий төв байгууллага тийм шийдвэрийг зөвшөөрсөн;

(c) хоёр улсын эрх бүхий төв байгууллага үрчлэлтийн явцыг үргэлжлүүлэхийг зөвшөөрсөн;

(d) 5 дугаар зүйлийн дагуу үрчлэн авах эцэг эх нь үрчлэн авах боломжтой бөгөөд хүүхэд хүлээн авагч улсад байнга оршин суух зөвшөөрөлтэй, эсхүл нэвтрэх зөвшөөрөлтэй гэдэг нь тогтоогдсон.

18 дугаар зүйл

Хоёр улсын эрх бүхий төв байгууллага нь хүүхдийн төрөлх улсаас гарч явах, хүлээн авагч улсад нэвтэрч, байнга оршин суух зөвшөөрлийг авахад шаардлагатай бүх арга хэмжээг авна.

19 дүгээр зүйл

1. 17 дугаар зүйлийн шаардлагыг хангасан тохиолдолд хүүхдийг хүлээн авагч улсад шилжүүлнэ.

2. Хоёр улсын эрх бүхий төв байгууллагууд хүүхдийг баталгаатай, зөв зохистой нөхцөлд шилжүүлэх бүхий л бололцоогоор хангах бөгөөд боломжтой тохиолдолд үрчлэн авах, эцэг эхийг дагалдуулан явуулна.

3. Хүүхдийг шилжүүлээгүй тохиолдолд 15, 16 дугаар зүйлд тусгагдсан тайлан илгээсэн эрх бүхий байгууллагад буцаана.

20 дугаар зүйл

Хэрэв туршилтын хугацаа шаардлагатай бол эрх бүхий төв байгууллагууд үрчлэлтийн явцыг эцэслэн дуусгахаар авсан арга хэмжээ, шилжүүлэн суурьшуулах явцын талаар бие биендээ мэдээлнэ.

21 дүгээр зүйл

1. Хүлээн авагч улсад хүүхдийг шилжүүлсний дараа түүнийг үрчлэн авах эцэг эхийн хамт цаашид байлгахад хүүхдийн ашиг сонирхолд нийцэхгүй гэдгийг эрх бүхий төв байгууллагад мэдэгдвэл тухайн байгууллага хүүхдийг хамгаалах арга хэмжээ авна:

(a) үрчлэн авах хүсэлт гаргасан эцэг эхээс хүүхдийг буцаан авч, түр асрамжид өгөх;

(b) хүүхдийн төрөлх улсын эрх бүхий төв байгууллагатай зөвшилцөн, хүүхдийг үрчлүүлэх үүднээс цаг алдалгүй шинээр шилжүүлэн суурьшуулах бөгөөд хэрэв энэ арга хэмжээ тохиромжгүй бол урт хугацааны асрамжид өгнө. Хүүхдийн төрсөн улсын эрх бүхий төв байгууллага үрчлэн авах шинэ эцэг эхийн талаар бүрэн мэдээлэл авах хүртэл хүүхдийг үрчлүүлэхгүй;

(c) хүүхдийн ашиг сонирхол шаардвал эцэст нь түүнийг буцаах арга хэмжээ авна;

2. Хүүхдийн нас, төлөвшлийг харгалзан түүнтэй зөвлөлдөх бөгөөд шаардлагатай тохиолдолд энэ зүйлийн дагуу авах арга хэмжээний хувьд зөвшөөрлийг нь авна.

22 дугаар зүйл

1. Энэхүү бүлэгт заасан эрх бүхий төв байгууллагын үүргийг төрийн байгууллагууд, эсхүл III хэсэгт заасны дагуу итгэмжлэгдсэн байгууллагууд тухайн улсын хуулиар зөвшөөрсөн хэмжээнд үйл ажиллагаагаа хэрэгжүүлж болно.

2. Хэлэлцэн тохирогч улсууд 15-аас 21 дэх зүйлийн дагуу эрх бүхий төв байгууллагын үүргийг тухайн улсад хуулиар зөвшөөрөгдсөн хэмжээнд эрх бүхий байгууллагын хяналтан дор дараахь байгууллага, итгэмжлэгдсэн этгээд гүйцэтгэж болохыг Конвенцийн хадгалагчид мэдэгдэж болно. Үүнд:

(a) шударга, мэргэжлийн өндөр чадвар, туршлага болон тухайн орны хариуцлагыг үүрэх шаардлагыг хангасан;

(b) улс хооронд хүүхэд үрчлэх хүрээнд ёс суртахуун, боловсролын болон ажлын туршлагатай.

3. Энэ зүйлийн 2 дахь хэсэгт зааснаар мэдэгдэл хийсэн хэлэлцэн тохирогч улс олон улсын хувийн эрх зүйн асуудлаар байгуулагдсан Гаагийн бага хурлын байнгын товчоонд эдгээр байгууллага, хүмүүсийн нэр, хаягийг мэдэгдэнэ.

4. Хэлэлцэн тохирогч аливаа улсын эрх бүхий төв байгууллага тухайн улсын нутаг дэвсгэрт байнга оршин суугаа хүүхдийг үрчлүүлж болох тухай мэдэгдлийг I дэх хэсэгт заасны дагуу Конвенцийн эх хадгалагч улсад мэдэгдэж болно.

5. 2 дахь хэсгийн дагуу гаргасан мэдэгдэл болон 15, 16 дугаар зүйлд заасан тайланг аливаа тохиолдолд I дэх хэсгийн дагуу эрх бүхий төв байгууллага буюу бусад байгууллага бэлтгэнэ.

V ХЭСЭГ

ҮРЧЛЭН АВАХЫГ ХҮЛЭЭН ЗӨВШӨӨРӨХ, ТҮҮНИЙ ҮР ДАГАВАР

23 дугаар зүйл

1. Конвенцийн дагуу холбогдох улсын эрх бүхий байгууллага гэрчилсэн үрчлэлтийг хэлэлцэн тохирогч өөр нэг улсын хуулиар хүлээн зөвшөөрнө. 17 дугаар зүйлийн “с” дэд хэсгийн дагуу хэзээ, хэн зөвшөөрөл өгсөн тухай гэрчилгээнд тусгана.

2. Хэлэлцэн тохирогч улс бүр гарын үсэг зурсан, соёрхон батласан, хүлээн зөвшөөрсөн, батласан, эсхүл нэгдэн орсон үедээ Конвенц хадгалагчид тухайн улсад гэрчилгээ олгох эрх бүхий байгууллагын үүргийг мэдэгдэнэ. Эдгээр эрх бүхий байгууллагын гүйцэтгэх үүрэгт өөрчлөлт орсон бол энэ тухай мэдэгдэнэ.

24 дүгээр зүйл

Үрчлэлт төрийн бодлогод илт харшилбал хэлэлцэн тохирогч улс хүүхдийн ашиг сонирхлын үүднээс үрчлэлтийг зөвшөөрөхгүй байж болно.

25 дугаар зүйл

Хэлэлцэн тохирогч улс энэхүү Конвенцийн 39 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсгийн дагуу байгуулсан хэлэлцээрийн үндсэн дээр явагдсан үрчлэлтийг хүлээн зөвшөөрөөгүй гэдгээ Конвенц хадгалагчид мэдэгдэнэ.

26 дугаар зүйл

1. Үрчлэлтийг хүлээн зөвшөөрнө гэдэгт доорх зөвшөөрлийг ойлгоно:

(a) хүүхэд болон үрчлэх эцэг эхийн хооронд эрх зүйн харилцаа үүссэн;

(b) хүүхдийн өмнөөс үрчлэн авах эцэг эхийн хүлээх хариуцлага;

(c) хэрэв хэлэлцэн тохирогч улсад үрчлэлтээс үүсэх үр дагавар тийм байдаг бол хүүхэд болон түүний эцэг эхийн хооронд өмнө нь байсан харилцаа дуусгавар болно.

2. Эцэг эх, хүүхдийн хооронд урьд байсан эрх зүйн харилцаа дуусгавар болж байгаа үрчлэлтийн хувьд, хүлээн авагч болон үрчлэлтийг хүлээн зөвшөөрсөн бусад хэлэлцэн тохирогч улсад үрчлэлтийн ийм үр дагавраас үүдэн бий болдог эрхийг эдэлнэ.

3. Өмнөх хэсэгт үрчлэлтийг хүлээн зөвшөөрсөн хэлэлцэн тохирогч улсад хүчин төгөлдөр үйлчилж буй хүүхдэд ашигтай заалтыг хэрэглэхэд саад болохгүй.

27 дугаар зүйл

1. Хүүхэд төрсөн улсад явагдсан үрчлэлт нь эцэг эх, хүүхдийн хооронд байсан харилцааг дуусгавар болгох үр дагаваргүй бол үрчлэлтийг Конвенцийн дагуу хүлээн зөвшөөрсөн хүлээн авагч улсад дараахь эрх зүйн үр дагавар бүхий үрчлэлт гэж тооцогдож болно:

(a) хүлээн авагч улсын хуулиар зөвшөөрсөн бол;

(b) 4 дүгээр зүйлийн (c), (d) дэд хэсгүүдэд дурдсан зөвшөөрөл нь ийнхүү үрчлүүлэх зорилгоор олгодсон бол.

2. 23 дугаар зүйлийг үрчлэлтийн үр дагаврыг шилжүүлэн тогтоох шийдвэр гаргахад хэрэглэнэ.

ЕРӨНХИЙ ЗААЛТ

28 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенц нь үрчлэлтийг зөвхөн хүүхдийн байнга оршин суух улсад явуулахыг заасан, эсхүл үрчлэлт явагдаж дуусахаас өмнө хүлээн авагч улсад хүүхдийг шилжүүлэхийг хориглосон болон төрөлх улсын хуулийн заалтыг хөндөхгүй.

29 дүгээр зүйл

Хүүхдийг түүний гэр бүлийн дотор үрчлүүлээгүй буюу хүүхдийн төрөлх улсын эрх бүхий байгууллагаас тогтоосон нөхцлийн дагуу холбоо харилцаа тогтоогоогүй бол үрчлэн авагч эцэг эх болон хүүхдийн эцэг эх буюу асран хамгаалагч бусад этгээд 4 дүгээр зүйлийн (а)-аас (с) хүртэлх дэд хэсэг, мөн 5 дугаар зүйлийн (а) дэд хэсэгт заасан шаардлага хангагдах хүртэл харилцаатай байх ёсгүй.

30 дугаар зүйл

1. Хэлэлцэн тохирогч улсын эрх бүхий байгууллагууд хүүхдийн гарал, ялангуяа хүүхдийн эцэг эхийн танигдах мэдээлэл, эрүүл мэнд, өвчний түүхтэй холбоотой мэдээллийг хадгална.

2. Тэдгээр байгууллага нь хүүхэд буюу түүний төлөөлөгчийг дээрх мэдээллээр тухайн улсын хуулиар зөвшөөрсөн хэмжээнд зохих удирдамжийн дагуу хангана.

31 дүгээр зүйл

30 дугаар зүйлийн хэрэгжилтэд хохирол учруулахгүйгээр, Конвенцийн дагуу цуглуулсан буюу дамжуулсан хувийн мэдээлэл, ялангуяа 15, 16 дугаар зүйлд тусгагдсан мэдээллийг зөвхөн цуглуулах буюу дамжуулах зорилгоор ашиглана.

32 дугаар зүйл

1. Улс хооронд хүүхэд үрчлүүлэхтэй холбогдох явдлаас хэн ч санхүүгийн буюу бусад ашиг хонжоо олох ёсгүй.

2. Үрчлэх ажиллагаанд оролцсон мэргэжлийн хүмүүсийн хөлс болон бусад зардлыг нэхэмжлэх буюу төлж болно.

3. Үрчлэх ажиллагаанд оролцсон байгууллагуудын захирал, гүйцэтгэх ажилтнууд нь үзүүлсэн үйлчилгээтэй харьцуулахад бодит бус, өндөр хөлс, төлбөр авах ёсгүй.

33 дугаар зүйл

Конвенцийн аливаа заалтыг хүндэтгэн үзээгүй, эсхүл хүндэтгэхгүй байх ноцтой эрсдэл буй гэж эрх бүхий байгууллага үзвэл энэ тухайгаа өөрийн улсын эрх бүхий төв байгууллагад даруй мэдээлнэ. Энэхүү эрх бүхий төв байгууллага нь зохих арга хэмжээ авах үүрэг хүлээнэ.

34 дүгээр зүйл

Баримт бичгийг хүлээн авах улсын эрх бүхий байгууллага эх хувьтай нь нийцсэнийг гэрчилсэн орчуулгаар хангана. Өөрөөр заагаагүй бол орчуулгын зардлыг үрчлэн авах эцэг, эх хариуцна.

35 дугаар зүйл

Хэлэлцэн тохирогч улсуудын эрх бүхий байгууллагууд үрчлэлтийг шуурхай явуулна.

36 дугаар зүйл

Үрчлэлтийн харилцаанд хоёр буюу түүнээс дээш эрх зүйн тогтолцоо үйлчлэх улсын нутаг дэвсгэрийн нэгжүүдийн хувьд:

(a) тухайн улсад байнга оршин суух тухай заалтыг тухайн улсын нутаг дэвсгэрийн нэгжид байнга оршин суух хэмээн;

(b) тухайн улсын хуулийн тухай заалт нь тухайн улсын холбогдох нутаг дэвсгэрт дагаж мөрдөж байгаа хууль хэмээн;

(c) тухайн улсын эрх бүхий байгууллага, төрийн байгууллагын талаархи заалт нь холбогдох нутаг дэвсгэрийн нэгжид үйл ажиллагаа явуулах эрх бүхий байгууллагын талаархи заалт хэмээн;

(d) тухайн улсын итгэмжлэгдсэн байгууллагын талаархи заалт нь холбогдох нутаг, дэвсгэрийн нэгжид ажиллах итгэмжлэгдсэн байгууллагын талаархи заалт хэмээн ойлгоно.

37 дугаар зүйл

Янз бүрийн бүлэг хүмүүст үйлчлэх үрчлэлтийн харилцаанд үйлчлэх хоёр буюу түүнээс дээш эрх зүйн тогтолцоотой улсын хувьд тус улсын хуулийн талаархи аливаа заалт нь тухайн улсын хуулиар тодорхойлсон хуулийн тогтолцоонд хамаарна.

38 дугаар зүйл

Эрх зүйн нэгдмэл тогтолцоотой улс Конвенцийг дагаж мөрдөх үүрэг хүлээгээгүй бол үрчлэх асуудлаар өөрийн эрх зүйн журам бүхий нутаг дэвсгэрийн нэгжүүд Конвенцийг хэрэгжүүлэх үүрэг хүлээхгүй.

39 дүгээр зүйл

1. Тус Конвенцоор зохицуулсан асуудлаар зүйл, заалтыг агуулсан хэлэлцэн тохирогч улсуудын нэгдэн орсон олон улсын гэрээ, тэдгээр улсаас холбогдох мэдэгдэл хийгээгүй нөхцөлд энэхүү Конвенцийг хөндөхгүй.

2. Аливаа хэлэлцэн тохирогч улс Конвенцийн хэрэглээг дээшлүүлэх зорилгоор нэг буюу түүнээс дээш хэлэлцэн тохирогч улстай харилцаа, хамтын ажиллагааны хүрээнд хэлэлцээр байгуулж болно. Эдгээр хэлэлцээр нь зөвхөн 14-өөс 16 болон 18-

аас 21 дэх зүйлийг баримтлахгүй байж болно. Ийм хэлэлцээр байгуулсан улсууд хэлэлцээрийн нэг хувийг Конвенцийн мэдэгдлийг хүлээн авагчид хүргүүлнэ.

40 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенцид тайлбар хийхгүй.

41 дүгээр зүйл

14 дүгээр зүйлийн дагуу гаргасан өргөдлийг, хүлээн авагч улс болон хүүхэд төрсөн улсад Конвенц хүчин төгөлдөр болсноос хойш хүлээн авсан бүх тохиолдолд энэхүү Конвенц үйлчилнэ.

42 дугаар зүйл

Олон улсын хувийн эрх зүйн асуудлаарх Гаагийн бага хурлын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга нь Конвенцийн хэрэгжилтийг хянах зорилгоор тодорхой хугацаанд тусгай комисс хуралдуулж байна.

VI ХЭСЭГ

ТӨГСГӨЛИЙН ЗААЛТ

43 дугаар зүйл

1. Олон улсын хувийн эрх зүйн асуудлаарх Гаагийн бага хурлын 17 дугаар чуулганы үед гишүүн байсан улсууд болон тус чуулганд оролцсон бусад улс гарын үсэг зурахад энэхүү Конвенц нээлттэй.

2. Конвенцийг соёрхон батласан, хүлээн зөвшөөрсөн, эсхүл батласан тухай баримт бичгийг Конвенцийн талаархи мэдэгдэл хүлээн авагч болох Нидерландын Вант Улсын Гадаад хэргийн яаманд хадгалуулна.

44 дүгээр зүйл

1. Конвенц 46 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн дагуу хүчин төгөлдөр болсны дараа аливаа бусад улс түүнд нэгдэн орж болно.

2. Нэгдэн орсон тухай батламж жуух бичгийг хадгалагчид хадгалуулна.

3. Ингэж нэгдэн орох нь Конвенцийн 48 дугаар зүйлийн “b” дэд хэсэгт дурдсан мэдэгдлийг хүлээн авснаас хойш 6 сарын дотор, хэлэлцэн тохирогч улс хоорондын харилцаанд хамаарна. Нэгдэн орсны дараа энэхүү Конвенцийг соёрхон батлах, хүлээн зөвшөөрөх, эсхүл батлах үед улсууд мөнхүү эсэргүүцэл үзүүлж болно. Аливаа ийм эсэргүүцлийн талаар гэрээ хадгалагчид мэдэгднэ.

45 дугаар зүйл

1. Хэрэв тухайн улс энэхүү Конвенцтой холбоотой асуудлаар эрх зүйн өөр тогтолцоо бүхий хоёр, түүнээс дээш нутаг дэвсгэрийн нэгжтэй бол гарын үсэг зурах, соёрхон батлах, хүлээн зөвшөөрсөн, батлах, эсхүл нэгдэн орох үедээ тус улс нь энэхүү Конвенцийг өөрийн нутаг дэвсгэрийн бүх нэгжүүд, эсхүл нэг ба түүнээс илүү нэгжид

хэрэглэх тухайгаа мэдэгдэж болох бөгөөд, энэ мэдэгдлээ хэдийд ч өөр мэдэгдэл гарган өөрчилж болно.

2. Аливаа ийм мэдэгдлийн талаар гэрээ хадгалагчид мэдэгдэх ёстой бөгөөд энэхүү Конвенцийг дагаж мөрдөх нутаг дэвсгэрийн нэгжүүдийг тодорхой заана.

3. Хэрэв тухайн улс энэ зүйлийн дагуу мэдэгдэл гаргаагүй бол энэхүү Конвенц тухайн улсын нутаг дэвсгэрийн бүх нэгжүүдэд үйлчилнэ.

46 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенц нь 43 дугаар зүйлийн дагуу соёрхон батласан, хүлээн зөвшөөрсөн, эсхүл батласан гурав дахь баримт бичгийг хадгалуулснаас хойш гурван сарын хугацаа өнгөрмөгц дараагийн сарын эхний өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр болно.

2. Ингэснээр Конвенц нь:

(a) түүнийг соёрхон батласан, хүлээн зөвшөөрсөн, эсхүл нэгдэн орсон улсын хувьд соёрхон батласан, хүлээн зөвшөөрсөн, нэгдэн орсон тухай батламж жуух бичгийг хадгалуулснаас хойш гурван сарын хугацаа өнгөрмөгц дараагийн сарын эхний өдрөөс хүчин төгөлдөр үйлчилнэ.

(b) 45 дугаар зүйлийн дагуу Конвенц үйлчилж байгаа нутаг дэвсгэрийн нэгжийн хувьд дээрх зүйлд дурдсан мэдэгдэл гарснаас хойш гурван сарын хугацаа өнгөрмөгц дараагийн сарын эхний өдрөөс хүчин төгөлдөр үйлчилнэ.

47 дугаар зүйл

1. Конвенцийн гишүүн улс гэрээ хадгалагчид бичгээр мэдэгдэл гарган түүнийг цуцалж болно.

2. Мэдэгдлийг гэрээ хадгалагч хүлээн авсан өдрөөс хойш арван хоёр сарын хугацаа өнгөрмөгц дараагийн сарын эхний өдрөөс эхлэн Конвенцийг цуцална. Мэдэгдэлдээ Конвенцийг цуцлах удаан хугацаа тогтоосон бол гэрээ хадгалагч мэдэгдлийг хүлээн авсан өдрөөс хойш мөнхүү хугацаа дууссаны дараа цуцална.

48 дугаар зүйл

Гэрээ хадгалагч олон улсын хувийн эрх зүйн асуудлаарх Гаагийн бага хурлын гишүүн улсууд, арвандолдугаар чуулганд оролцсон бусад улс болон 44 дүгээр зүйлийн дагуу нэгдэн орсон улсуудад доорх мэдээллийг өгнө:

(a) 43 дугаар зүйлд дурдсан гарын үсэг зурсан, соёрхон батласан, хүлээн зөвшөөрсөн, батласан тухай;

(b) нэгдэн орсон болон 44 дүгээр зүйлд дурдсаны дагуу нэгдэн ороход эсэргүүцсэн тухай;

(c) 46 дугаар зүйлийн дагуу Конвенцийн хүчин төгөлдөр болсон он, сар, өдөр;

(d) 22, 23, 25, ба 45 дугаар зүйлүүдэд дурдсан мэдэгдэл, томилолтын тухай;

(e) 39 дүгээр зүйлд дурдсан хэлэлцээрийн тухай;

(f) 47 дугаар зүйлд дурдсан хүчингүй болгох тухай.

Үүнийг нотолж, өөрсдийн засгийн газраас зохих бүрэн эрх олгогдсоны дагуу энэхүү Конвенцид гарын үсэг зурав.

1993 оны 5 дугаар сарын 29-ний өдөр Гааг хотноо англи, франц хэлээр тус бүр нэг хувь үйлдсэн бөгөөд эх бичвэрүүд адил хүчинтэй байна. Эх бичвэрийг Нидерландын Вант Улсын Засгийн газрын архивт хадгалах бөгөөд нэг хувийг баталгаажуулж арван долдугаар чуулганы үед олон улсын хувийн эрх зүйн асуудлаар байгуулагдсан Гаагийн бага хурлын гишүүн улсуудад болон уг чуулганд оролцсон улс бүрт илгээнэ.

14. САЙН ДУРЫН ҮНДСЭН ДЭЭР ГЭРЛЭХ, ГЭРЛЭХ НАСНЫ ДООД ХЯЗГААР БОЛОН ГЭРЛЭЛТИЙГ БҮРТГЭХ ТУХАЙ КОНВЕНЦ

*1962 оны 11 дүгээр сарын 7-ны өдөр баталж,
1964 оны 12 дугаар сарын 9-ний өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

Хэлэлцэн тохирогч улсууд,

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрмийн дагуу арьс үндэс, хүйс, хэл буюу шашин шүтлэгээр алагчилахгүй, хүний эрх, үндсэн эрх чөлөөг бүх нийтээрээ хүндэтгэн, хөхиүлэн дэмжихийг хүсч,

Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглалын 16 дугаар зүйлд:

1. Насанд хүрсэн эрэгтэй, эмэгтэй хүмүүс арьс үндэс, гарал үүсэл, шашин шүтлэгээр үл хязгаарлагдан гэрлэх, өрх тусгаарлах эрхтэй. Тэд гэрлэх үед, гэрлэсний дараа болон гэрлэлтээ цуцлуулах үед тэгш эрх эдэлнэ.

2. Эрэгтэй, эмэгтэй хоёр хүн чөлөөтэй бүрэн харилцан зөвшилцсөний үндсэн дээр гэрлэж болно гэж заасныг анхааралдаа авч,

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблейн 1954 оны 12 дугаар сарын 17-ны өдрийн 843 /IX/ тоот тогтоолдоо гэрлэлт болон гэр бүлтэй холбогдол бүхий зарим ёс заншил, хүчингүй болсон хууль болон дадал нь Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрэм болон Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглалын зарчимд харшилж байгааг санаж,

бүх улс түүний дотор одоогийн байдлаар өөрөө засан тогтноогүй буюу асрамжинд буй нутаг дэвсгэр, тусгаар тогтнолоо олж авах хүртэл тэднийг удирдаж байгаа буюу удирдах үүрэг бүхий улс нь хань ижлээ бүрэн эрх чөлөөтэй сонгох, хүүхдийн гэрлэлт болон охидын бэлгийн хөгжил гүйцэхээс өмнө гэрлүүлэх тухай аливаа гэрээг цуцлах шаардлагатай бол зохих шийтгэл бий болгох, иргэн болон гэрлэлтийг бүртгэх журам тогтоох зэргээр дээр дурдсан ёс заншил, хүчингүй болсон хууль болон дадлыг өөрчлөх талаар шаардлагатай бүхий л арга хэмжээ авах ёстойг нотлон,

дараахь зүйлийг хэлэлцэн тохиролцов:

* Монгол Улс 1991.04.15-нд нэгдэн орсон

1 дүгээр зүйл

1. Хуульд заасны дагуу гэрлэлтийг эрх бүхий төлөөлөгчөөр бүртгүүлээгүй, гэрчийг байлцуулаагүй болон хоёр тал гэрлэлтийг чөлөөтэй, бүрэн хүлээн зөвшөөрч байгаагаа өөрийн биеэр илэрхийлээгүй нөхцөлд ямар ч гэрлэлт хууль ёсны хэмээн тооцогдохгүй.

2. Эрх бүхий төлөөлөгч онцгой шалтгаантай гэж үзвэл аль нэг тал урьд өмнө эрх бүхий төлөөлөгчид хуульд заасан журмын дагуу гэрлэлтийг хүлээн зөвшөөрч байгаагаа илэрхийлсэн бөгөөд түүнээсээ татгалзаагүй байгаа тохиолдолд, энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийг үл харгалзан тэр тал заавал өөрийн биеэр байлцах албагүй.

2 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцид оролцогч улс гэрлэх доод насыг хуулиар тогтоох бөгөөд ийнхүү тогтоосон насанд хүрээгүй этгээдтэй гэрлэх явдлыг хууль ёсны хэмээн тооцохгүй. Эрх бүхий байгууллага гэрлэгсдийн ашиг сонирхлыг хамгаалах үүднээс, онцгой шалтгааныг харгалзан үзэж дээрх заалтыг хэрэгсэхгүй болгож болно.

3 дугаар зүйл

Эрх бүхий байгууллага бүх гэрлэлтийг албан ёсны бүртгэлд бүртгэнэ.

4 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенц нь Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага болон түүний төрөлжсөн аль нэг байгууллагын гишүүн улс, түүнчлэн Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблейгаас Конвенцид нэгдэн орохыг уриалсан бусад улс 1963 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр хүртэл гарын үсэг зурахад нээлттэй байна.

2. Энэхүү Конвенцийг соёрхон баталбал зохино. Батламж жуух бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулна.

5 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенц нь 4 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдсан бүх улс түүнд нэгдэн ороход нээлттэй байна.

2. Нэгдэн орсон батламж жуух бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулснаар нэгдэж орсонд тооцно.

6 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенц нь соёрхон батласан тухай найм дахь батламж жуух бичиг буюу нэгдэн орсон тухай баримт бичгийг хадгалуулснаас хойш 90 дэх хоног хүчин төгөлдөр болно.

2. Энэхүү Конвенц нь соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон найм дахь батламж жуух бичгийг хадгалуулснаас хойш Конвенцийг соёрхон батласан аливаа улсын хувьд соёрхон батласан батламж жуух бичгээ хадгалуулснаас хойш 90 дэх хоногт хүчин төгөлдөр болно.

7 дугаар зүйл

1. Хэлэлцэн тохирогч аливаа улс Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад бичгээр мэдэгдэл хийж, энэхүү Конвенцийг цушгаж болно. Ерөнхий нарийн бичгийн дарга уг мэдэгдлийг хүлээн авснаас хойш нэг жилийн дараа цуцлалт хүчин төгөлдөр болно.

2. Энэхүү Конвенцид оролцогчдын тоо 8-аас цөөн болмогц Конвенц нь хүчингүй болно.

8 дугаар зүйл

Хэлэлцэн тохирогч хоёр буюу түүнээс дээш улсын хооронд энэхүү Конвенцийг тайлбарлах болон хэрэглэх талаар маргаан гарч, түүнийг зөвшилцлийн замаар шийдвэрлэж чадаагүй бөгөөд талууд өөрөөр зохицуулахаар тохиролцоогүй бол уг маргааныг түүнд оролцогч бүх талын хүсэлтээр олон улсын шүүхэд шилжүүлнэ.

9 дүгээр зүйл

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын бүх гишүүн, түүнчлэн энэхүү Конвенцийн 4 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан тухайн байгууллагын гишүүн бус улсуудад дараахь зүйлийг мэдэгдэж байна:

(a) 4 дүгээр зүйлийн дагуу Конвенцид гарын үсэг зурсан болон батламж жуух бичиг хүлээн авсан тухай;

(b) 5 дугаар зүйлийн дагуу нэгдэн орох тухай батламж жуух бичиг хүлээн авсан тухай;

(c) 6 дугаар зүйлийн дагуу энэхүү Конвенц хүчин төгөлдөр болсон тухай;

(d) 7 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасны дагуу цуцлах тухай мэдэгдэл хүлээн авсан тухай;

(e) 7 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу Конвенц хүчингүй болсон тухай.

10 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийн хятад, англи, франц, орос, испани хэлээр үйлдсэн эх бичвэрүүд нь адил хүчинтэй бөгөөд Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын архивт хадгалагдана.

2. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын бүх гишүүн улс, түүнчлэн 4 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдсан тухайн байгууллагын гишүүн бус улсуудад энэхүү Конвенцийн баталгаатай хуулбарыг хүргүүлнэ.

15. ЭРҮҮДЭН ШҮҮХ БОЛОН БУСАД ХЭЛБЭРЭЭР ХЭРЦГИЙ, ХҮНЛЭГ БУСААР БУЮУ ХҮНИЙ НЭР ТӨРИЙГ ДОРМЖЛОН ХАРЬЦАЖ ШИЙТГЭХИЙН ЭСРЭГ КОНВЕНЦ

*1984 оны 12 дугаар сарын 10-ны өдөр Нью-Йорк хотноо баталж,
1987 оны оны 6 дугаар сарын 26-ны өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

Энэхүү Конвенцид оролцогч улсууд,

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрэмд тунхагласан зарчмын дагуу хүн төрөлхтөн хэмээх гэр бүлийн гишүүдийн тэгш, салшгүй эрхийг хүлээн зөвшөөрөх нь эрх чөлөө, шударга ёс, бүх нийтийн энх тайвны үндэс болохыг анхаарч,

элгээр эрх нь хүнд заяасан нэр төрөөс урган гардгийг хүлээн зөвшөөрч,

Дүрмийн 55 дугаар зүйлийн дагуу хүний эрх, үндсэн эрх чөлөөг бүх нийтээр хүндэтгэн сахих үйлсэд хувь нэмрээ оруулах улс үүргээ анхаарч,

хэнийг ч эрүүдэн шүүх, хэрцгий, хүнлэг бусаар буюу нэр төрийг нь доромжлон харьцаж шийтгэхгүй хэмээн Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглалын 5 дугаар зүйл, Иргэний болон улс төрийн эрхийн тухай олон улсын пактын 7 дугаар зүйлд заасныг харгалзан,

Ерөнхий Ассамблейгаас 1975 оны 12 дугаар сарын 9-ний өдөр батласан Хүнийг эрүүдэн шүүх болон бусад хэлбэрээр хэрцгий, хүнлэг бусаар буюу нэр төрийг нь доромжлон харьцаж шийтгэхээс хамгаалах тухай тунхаглалыг харгалзан,

эрүүдэн шүүх болон бусад хэлбэрээр хэрцгий, хүнлэг бусаар буюу хүний нэр төрийг доромжлон харьцаж шийтгэхийн эсрэг тэмцлийн үр нөлөөг дэлхий нийтээр дээшлүүлэхийг эрмэлзэн,

дор дурдсан зүйлийг хэлэлцэн тохиролцов:

I ХЭСЭГ

I дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенцийн зорилгын дагуу “эрүүдэн шүүх” гэж хэн нэг хүн буюу гурав дахь этгээдээс мэдээ сэлт, мэдүүлэг авах, тухайн хүн буюу гурав дахь этгээдийн үйлдсэн буюу сэрдэгдсэн хэрэгт шийтгэх, айлган сүрдүүлэх, шахалт үзүүлэх, аливаа байдлаар алагчилах зорилгоор төрийн албан тушаалтан, албан үүрэг гүйцэтгэж буй бусад хүний өдөөн хатгалт, ил, далд зөвшөөрлөөр тухайн хүн буюу гурав дахь этгээдийн бие махбодь, сэтгэл санааг хүчтэй шаналган зовоох аливаа санаатай үйлдлийг хэлнэ. Энэхүү тодорхойлолт нь хуулийн дагуу авах шийтгэл, арга хэмжээ, түүнээс үүдэн буюу холбогдон үүсэх зовлон, шаналалд хамаарахгүй.

2. Хэрэв олон улсын болон бусад дотоодын хуулинд уг ойлголтыг илүү өргөн утгаар хэрэглэдэг бол энэ зүйл нь тэдгээрт хохирол учруулахгүй.

* Монгол Улс 2000.11.02-нд нэгдэж орсон

2 дугаар зүйл

1. Оролцогч улсууд харьяа нутаг дэвсгэртээ эрүүдэн шүүх аливаа үйлдлээс урьдчилан сэргийлэх үр нөлөөтэй хууль тогтоох, захиргааны, шүүхийн болон бусад арга хэмжээг авна.

2. Дайны байдал, дайны аюул занал, дотоодын улс төрийн тогтворгүй байдал, нийтийг хамарсан онц байдал тогтоох зэрэг нь эрүүдэн шүүхийг зөвтгөх үндэслэл болохгүй.

3. Дээд шатны албан тушаалтны буюу төрийн эрх бүхий байгууллагаас авсан тушаал нь эрүүдэн шүүхийг зөвтгөх үндэслэл болохгүй.

3 дугаар зүйл

1. Эрүүдэн шүүх аюул тулгарна гэж үзэх хангалттай үндэслэл байвал оролцогч улс уг этгээдийг өөр улсад албадан гаргах, буцаах буюу шилжүүлэн өгөхгүй.

2. Тийм үндэслэл байгаа эсэхийг тогтоох эрх бүхий байгууллага уг асуудалд холбогдох бүх нөхцөл байдлыг, тэр дундаа тус улсад балмадаар, үй олныг хамруулан хүний эрхийг байнга зөрчдөг эсэхийг харгалзан үзнэ.

4 дүгээр зүйл

1. Оролцогч улсууд эрүүдэн шүүх бүх үйлдлийг эрүүгийн хуулийн дагуу гэмт хэрэг хэмээн үзнэ. Энэ нь эрүүдэн шүүхийг завдах, түүнд оролцох, хамтран оролцоход хамаарна.

2. Оролцогч улс бүр ийм гэмт хэрэг үйлдэгчид хэргийн нөхцөл байдлыг нь харгалзан зохих шийтгэл ноогдуулна.

5 дугаар зүйл

1. Оролцогч улсууд дараахь тохиолдолд 4 дүгээр зүйлд заасан гэмт хэргийг шүүн таслах шаардлагатай арга хэмжээ авна:

(а) гэмт хэргийг тус улсын нутаг дэвсгэрт, эсхүл тус улсад бүртгэлтэй хөлөг онгоц буюу агаарын хөлөгт үйлдвэл;

(b) гэмт хэрэгт сэжиглэгдэж буй этгээд тус улсын иргэн бол;

(c) хохирогч нь тус улсын иргэн бөгөөд тус улс шүүн таслах нь зохистой гэж үзвэл.

2. Хэрэгт сэрдэгдэж буй этгээд харьяа нутаг дэвсгэрт нь байгаа бөгөөд энэ зүйлийн 1-д заасан улсад 8 дугаар зүйлийн дагуу шилжүүлэн өгөөгүй бол уг гэмт хэргийг шүүн таслах шаардлагатай арга хэмжээг оролцогч улс авна.

3. Энэхүү Конвенц нь дотоодын хуулийн дагуу эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааг үгүйсгэхгүй.

6 дугаар зүйл

1. 4 дүгээр зүйлд заасан гэмт хэрэгт сэжиглэгдэж буй этгээд нутаг дэвсгэрт нь байгаа оролцогч улс өөрт байгаа мэдээллийг шалган судалж, нөхцөл байдал шаардвал уг этгээдийг цагдан хорих буюу байцаан шийтгэх ажиллагаанд оролцуулах хууль ёсны бусад арга хэмжээг авна. Цагдан хорих болон бусад арга хэмжээг тухайн улсын хуулийн дагуу авах бөгөөд энэ нь эрүүгийн байцаан шийтгэх буюу шилжүүлэн өгөх ажиллагаа эхлэх хүртэл үргэлжилнэ.

2. Тухайн улс хэргийн талаархи урьдчилсан байцаалтыг нэн даруй явуулна.

3. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтын дагуу цагдан хоригдсон этгээд харьяа улсынхаа буюу иргэний харьяалалгүй бол нутаг дэвсгэрт нь байнга оршин суудаг улсынхаа хамгийн ойр байгаа төлөөлөгчтэй нэн даруй холбоо тогтооход туслалцаа үзүүлнэ.

4. Энэ зүйлийн дагуу аливаа этгээдийг цагдан хоривол цагдан хорьсон аливаа улс цагдан хорьсон тухай болон чингэхэд хүргэсэн нөхцөл байдлыг 5 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан улсад нэн даруй мэдэгдэнэ. Энэ зүйлийн 2 дахь хэсгийн дагуу урьдчилсан байцаалт хийж буй улс тогтоосон баримт сэлтээ дээр дурьдсан улсад даруй тайлагнаж, тухайн хэргийг шүүн таслах эсэхээ мэдэгдэнэ.

7 дугаар зүйл

1. Оролцогч улсын нутаг дэвсгэрт 4 дүгээр зүйлд заасан гэмт хэрэгт сэрдэгдэж буй этгээд байгаа бөгөөд түүнийг өөр улсад шилжүүлэн өгөхгүй бол 5 дугаар зүйлд заасан тохиолдолд эрх бүхий байгууллагаараа уг хэргийг шийдвэрлүүлэхээр шилжүүлнэ.

2. Эдгээр байгууллага нь тухайн улсын хуулийн дагуу ердийн хүнд хэргийг шийдвэрлэх журмаар уг хэргийг шийдвэрлэнэ. 5 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан тохиолдлуудад яллах болон шүүн таслахад шааардлагатай нотолгооны түвшин 5 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан тохиолдлоос доогуур байх ёсгүй.

3. 4 дүгээр зүйлд заасан гэмт хэрэгт холбогдуулан эрүүгийн хэрэг үүсгэсэн аливаа этгээдэд байцаан шийтгэх ажиллагааны бүх шатанд шударга хандах баталгаагаар хангана.

8 дугаар зүйл

1. 4 дүгээр зүйлд заасан гэмт хэрэг нь оролцогч улсуудын хооронд байгуулсан хэрэгтэн шилжүүлэх тухай гэрээний дагуу шилжүүлэх гэмт хэрэгт тооцогдоно. Оролцогч улсууд хэрэгтэн шилжүүлэх асуудлаар цаашид байгуулах гэрээндээ ийм гэмт хэргийг шилжүүлэх талаар тусгах үүрэг хүлээнэ.

2. Оролцогч улс хэрэгтэн шилжүүлэх гэрээний нөхцлийн дагуу гэрээ байгуулаагүй өөр нэг оролцогч улсаас хэрэгтэн шилжүүлэх тухай хүсэлт хүлээн авбал энэхүү Конвенцийг ийнхүү шилжүүлэх эрх зүйн үндэс гэж үзэж болно. Шилжүүлэх тухай хүсэлт хүлээн авсан улсын хуулинд заасан бусад нөхцлийн дагуу хэрэгтэнийг шилжүүлнэ.

3. Хэрэгтэн шилжүүлэх нөхцлийг гэрээнд тусгаагүй оролцогч улсууд хүсэлт гаргасан улсын хуульд заасан нөхцөл, журмын дагуу хэргийг шилжүүлэн шийдвэрлүүлнэ.

4. Оролцогч улсууд хэрэгтэн шилжүүлэх зорилгоор тийм гэмт хэрэг гарсан газарт төдийгүй 5 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн дагуу хянан шийдвэрлэх улсын нутаг дэвсгэрт үйлдэгдсэн гэж үзнэ.

9 дүгээр зүйл

1. Оролцогч улсууд 4 дүгээр зүйлд заасан гэмт хэрэгт холбогдуулан эрүүгийн байцаан шийтгэх ажиллагаа явуулахад өөрт байгаа шаардлагатай баримт сэлтийг гаргаж өгөх зэргээр зохих туслалцааг аль болох бүрэн үзүүлнэ.

2. Оролцогч улсууд энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан үүргийг шүүн таслах ажиллагаанд харилцан туслалцах талаар өөф хоорондоо байгуулсан гэрээндээ нийцүүлэн биелүүлнэ.

10 дугаар зүйл

1. Оролцогч улсууд аливаа хэлбэрээр баривчлагдсан, саатуулагдсан, хоригдсон этгээдийг харгалзах, байцаах, харьцах, хууль сахиулах, энгийн, цэргийн болон эмнэлгийн бүрэлдэхүүн, төрийн албан тушаалтан, бусад хүмүүсийн сургалтад эрүүдэн шүүхийг хориглох тухай сургалтын материал, мэдээллийг бүрэн тусгана.

2. Оролцогч улсууд ийнхүү хориглосон заалтыг аливаа этгээдийн гүйцэтгэх үүрэг, үйл ажиллагааны журам, зааварт тусгана.

11 дүгээр зүйл

Оролцогч улсууд эрүүдэн шүүх явдлаас урьдчилан сэргийлэх зорилгоор түүний харьяа нутаг дэвсгэрт аливаа хэлбэрээр баривчлагдсан, саатуулагдсан, хоригдсон хүмүүсийг байцаахтай холбогдсон журам, заавар, арга хэрэгсэл, түүнчлэн тэднийг хянан харгалзах, тэдэнтэй харьцах талаар авч хэрэгжүүлж буй арга хэмжээнд шат дараалсан хяналт тавина.

12 дугаар зүйл

Оролцогч улсууд өөрсдийн харьяа нутаг дэвсгэрт эрүүдэн шүүх үйлдэл үйлдэгдсэн гэж үзэх хангалттай үндэслэл байвал мөрдөн шалгах ажиллагааг эрх бүхий байгууллагаараа шударга болон шуурхай явуулна.

13 дугаар зүйл

Оролцогч улс түүний нутаг дэвсгэрт эрүүдэн шүүгдсэн хэмээн мэдүүлж буй этгээд эрх бүхий байгууллагад гомдол гаргах, хэргээ шуурхай, шударгаар хянан шалгуулах явдлыг хангана. Гомдол гаргасан этгээд болон гэрчүүдийг гомдол гаргасан болон нотлох баримт гаргаж өгсөнтэй холбогдуулан зүй бусаар харьцах, айлган сүрдүүлэхээс хамгаалах арга хэмжээ авна.

14 дүгээр зүйл

1. Оролцогч улс өөрийн эрх зүйн тогтолцоогоороо эрүүдэн шүүгдсэн этгээд хохирлоо арилгуулах, шударга, хангалттай нөхөн төлбөр авах эрх, түүний дотор эрүүл мэндээ бүрэн сэргээхэд шаардлагатай төлбөр гаргуулах эрхийг хүлээн зөвшөөрнө. Эрүүдэн шүүгдсэний улмаас хохирогч нас барвал асран халамжлагч нөхөн төлбөр авах эрхтэй.

2. Энэхүү зүйл нь хохирогч буюу бусад этгээд дотоодын хууль тогтоомжийн дагуу нөхөн төлбөр авах эрхийг хөндөхгүй.

15 дугаар зүйл

Оролцогч улсууд эрүү шүүлтийн улмаас хийсэн гэж тогтоогдсон мэдэгдлийг шүүн таслах аливаа ажиллагаанд нотлох баримт болгохгүй, харин эрүү шүүлт тулгасан хэмээн буруутгагдсан хүний эсрэг мэдэгдэл хийгдсэн тухай нотлох баримт болгон ашиглаж болно.

16 дугаар зүйл

1. Оролцогч улсууд харьяа нутаг дэвсгэртээ I дүгээр зүйлд тодорхойлсон эрүү шүүлтэд тооцогдохгүй төрийн албан тушаалтан буюу албаны үүрэг гүйцэтгэж буй бусад этгээд, тэдгээрийн өдөөн хатгалт, ил, далд зөвшөөрлөөр үйлдэгдэх хэрцгий, хүнлэг бус, хүний нэр төрийг доромжлон харьцах, шийтгэх бусад үйлдлээс сэргийлэх үүрэг хүлээнэ. Түүнчлэн 10, 11, 12, 13 дугаар зүйлд заасан үүргүүдийг бусад хэлбэрээр хэрцгий, хүнлэг бус, хүний нэр төрийг доромжлон харьцаж шийтгэх тохиолдолд орлуулан хэрэглэнэ.

2. Энэхүү Конвенцийн заалт нь хэрцгий, хүнлэг бусаар буюу хүний нэр төрийг доромжлон харьцаж шийтгэхийг хориглох, гэмт хэрэгтэнг шилжүүлэх, албадан гаргах тухай олон улсын бусад гэрээ, дотоодын хуульд харшлахгүй.

II ХЭСЭГ

17 дугаар зүйл

1. Цаашид үүргийг гүйцэтгэх Эрүү шүүлтийн эсрэг хороог /цаашид “Хороо” гэх/ байгуулна. Хороо нь өндөр ёс суртахуунтай, хүний эрхийн салбарт өргөн мэдлэг, туршлага хуримтлуулсан өөрийн нэрийн өмнөөс ажиллах арван мэргэжилтнээс бүрдэнэ. Оролцогч улсууд мэргэжилтнийг сонгохдоо газарзүйн тэгш хуваарилалт, эрх зүйн туршлага бүхий хүмүүсийг оролцуулах хэрэгцээг анхаарна. Мэргэжилтнүүдийг оролцогч улсуудаас дэвшүүлэн сонгоно.

2. Хорооны гишүүдийг оролцогч улсуудаас дэвшүүлсэн нэрсийн жагсаалтаар нууцаар санал хурааж сонгоно. Оролцогч улс бүр өөрийн иргэн нэг хүний нэрийг дэвшүүлж болно. Иргэний болон улс төрийн эрхийн тухай олон улсын гэрээний дагуу байгуулсан Хүний эрхийн хорооны гишүүн бөгөөд Эрүү шүүлтийн эсрэг хороонд ажиллах сонирхлоо илэрхийлсэн хүний нэрийг дэвшүүлэх нь зүйтэй болохыг оролцогч улс харгалзана.

3. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргаас хоёр жил тутамд зарлан хуралдуулах оролцогч улсуудын хуралдаанаар Хорооны гишүүдийг

сонгоно. Оролцогч улсуудын гуравны хоёрын оролцоотой санал хураалт явуулах бөгөөд хуралдаанд байлцаж санал өгсөн оролцогч улсын төлөөлөгчдийн хамгийн олон бөгөөд дийлэнхи олонхийн санал авсан хүмүүсийг Хорооны гишүүнээр сонгоно.

4. Анхны сонгуулийг энэхүү Конвенц хүчин төгөлдөр болсноос хойш зургаан сарын дотор явуулна. Ээлжит сонгууль явуулахаас наад зах нь 4 сарын өмнө Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга оролцогч улсуудад захидал илгээж 3 сарын дотор нэр дэвшүүлэхийг санал болгоно. Ерөнхий нарийн бичгийн дарга ийнхүү нэр дэвшсэн хүмүүсийн нэрсийн жагсаалтыг үсгийн дарааллаар нэр дэвшүүлсэн оролцогч улсуудын хамт гаргаж оролцогч улсуудад хүргүүлнэ.

5. Хорооны гишүүдийг 4 жилээр сонгоно. Нэрийг нь дахин дэвшүүлбэл улиран сонгогдох эрхтэй. Гэхдээ анхны сонгуулиар сонгогдсон таван гишүүний бүрэн эрхийн хугацаа 2 жил бөгөөд анхны сонгуулийг явуулж дуусмагц эдгээр таван гишүүний нэрийг энэ зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасан хуралдааны дарга шодож тогтооно.

6. Хорооны гишүүн нас барах, огцрох буюу бусад шалтгаанаар үүргээ гүйцэтгэх боломжгүй болсон тохиолдолд түүний нэрийг дэвшүүлсэн оролцогч улс бусад оролцогч улсын олонхийн батласнаар өөрийн иргэдийн дотроос нэг мэргэжилтэнг үлдсэн хугацаанд томилон ажиллуулна. Томилох саналыг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад мэдэгдсэнээс хойш зургаан долоо хоногийн дотор оролцогч улсуудын тэн хагас хувь буюу түүнээс дээш хувь эсэргүүцээгүй бол түүнийг батлагдсан гэж үзнэ.

7. Хорооны гишүүдийн үүрэгт ажлаа гүйцэтгэх үеийн зардлыг оролцогч улсууд хариуцна.

18 дугаар зүйл

1. Хороо өөрийн ажилчдынг хоёр жилээр сонгоно. Тэд дахин сонгогдож болно.

2. Хороо өөрийн үйл ажиллагааны журмыг тогтоох бөгөөд дараахь зүйлийг заана:

(а) хуралдааны бүрэлдэхүүнийг зургаан гишүүнээр тогтооно;

(б) Хорооны шийдвэрийг хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхийн саналаар гаргана.

3. Энэхүү Конвенцийн дагуу Хорооны ажил үүргийг үр дүнтэй гүйцэтгэхэд шаардлагатай ажилтан болон бусад бололцоогоор Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга хангана.

4. Хорооны хуралдааныг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга зарлаж хуралдуулна. Энэхүү хуралдааны дараа Хороо үйл ажиллагааныхаа журамд заасан хугацаанд хуралдана.

5. Оролцогч улсууд хуралдаан явуулахад гарсан зардал, мөн энэ зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасан Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын ажилтан, бүрдүүлсэн ажлын нөхцөл болон Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагаас гарсан аливаа зардлыг оролцогч улсууд хариуцан төлнө.

19 дүгээр зүйл

1. Оролцогч улс энэхүү Конвенцийн дагуу хүлээсэн үүргээ биелүүлэх зорилгоор авсан арга хэмжээний тухай тайлангаа энэхүү Конвенц хүчин төгөлдөр болсноос хойш нэг жилийн дотор Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргаар уламжлан Хороонд хүргүүлнэ. Түүнээс хойш оролцогч улс шинээр авсан арга хэмжээний талаархи нэмэлт тайлангаа 4 жилд 1 удаа ирүүлэх бөгөөд бусад тайланг Хорооны хүсэлтээр гаргаж хүргүүлнэ.

2. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга тэдгээр тайланг оролцогч бүх улсад илгээнэ.

3. Хороо тайлан бүрийг хэлэлцээд зохистой гэж үзвэл ерөнхий санал гаргаж холбогдох оролцогч улсад илгээнэ. Оролцогч улс өөрийн сонголтоор Хороонд хариу тайлбар илгээж болно.

4. Хороо нь 24 дүгээр зүйлийн дагуу гаргах жилийн тайландээ энэ зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасан өөрийн гаргасан ерөнхий саналыг оролцогч холбогдох улсын тайлбарын хамт оруулж болно. Оролцогч улс хүсэлт гаргасан бол Хороо энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн дагуу ирүүлсэн тайлангийн хувийг оруулж болно.

20 дугаар зүйл

1. Хороо оролцогч аль нэг улсын нутаг дэвсгэрт эрүүдэн шүүх ажиллагаа цэгцтэй явагдаж байгаа тухай үндэслэл бүхий мэдээлэл хүлээн авбал тухайн мэдээллийн дагуу шалгалт хийхэд хамтран ажиллах, энэ зорилгоор мэдээлэлтэй холбогдуулан хийсэн ажиглалт дүгнэлтээ илгээхийг оролцогч улсад санал болгоно.

2. Хороо нь оролцогч улсын ажиглалт, дүгнэлт, өөрт байгаа бусад холбогдох мэдээллийг харгалзан шаардлагатай тохиолдолд нууц шалгалт судалгаа хийж нэг буюу түүнээс дээш гишүүнийг Хороонд нэн даруй тайлагнуулахаар томилж болно.

3. Хороо энэ зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу шалгалт судалгаа хийвэл оролцогч холбогдох улстай хамтран ажиллавал зохино. Оролцогч улстай тохиролцсоноор судалгаа хийх зорилгоор нутаг дэвсгэрт нь очиж болно.

4. Хороо энэ зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу ирүүлсэн гишүүдийн олж тогтоосон баримт сэлтийг шалгаж тухайн нөхцөл байдалд зохистой гэж үзвэл тэдгээрийг тайлбар, саналын хамт холбогдох оролцогч улсад илгээнэ.

5. Энэ зүйлийн 1-ээс 4 дэх хэсгүүдэд дурдсан Хорооны ажил нууц байх бөгөөд түүний бүх үе шатанд оролцогч улстай хамтран ажиллавал зохино. 2 дахь хэсэгт заасан шалгалт, судалгааны үйл явц дууссаны дараа оролцогч холбогдох улстай зөвшилцөн Хороо 24 дүгээр зүйлийн дагуу гаргах жилийн тайландаа тэдгээр үйл ажиллагааны үр дүнгийн талаар товч мэдээлэл оруулах эсэх талаар шийдвэр гаргаж болно.

21 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенцийн дагуу хүлээсэн үүргээ оролцогч аливаа улс биелүүлэхгүй байгаа тухай оролцогч бусад улсаас мэдээлвэл Хорооны эрх хэмжээг энэхүү Конвенцид оролцогч улс хүлээн зөвшөөрч байгаагаа хэдийд ч мэдэгдэж болно. Мэдэгдэл гаргасан оролцогч улс Хорооны энэхүү эрх хэмжээг өөрийн хувьд хүлээн зөвшөөрч байгаа бол мэдээллийг нь энэ зүйлд заасан журмын дагуу хүлээн авч

хэлэлцэнэ. Хороо энэ зүйлийн дагуу тийм мэдэгдэл хийгээгүй оролцогч улстай холбогдсон мэдээллийг хэлэлцэхгүй. Хүлээн авсан мэдээллийг дараахь журмаар хэлэлцэнэ:

(a) Оролцогч аливаа улс оролцогч нөгөө улсыг энэхүү Конвенцийн заалтыг биелүүлэхгүй байна гэж үзвэл асуудлыг оролцогч нөгөө улсад анхааруулахаар бичгээр хүргэж болно. Ийм мэдээллийг хүлээн авсан улс түүнийг хүлээн авснаас хойш 3 сарын дотор асуудлыг тодруулсан мэдэгдлийг бичгээр гаргах буюу тайлбар хийх бөгөөд түүнд уг асуудлаархи дотоодын журам болон авсан, эсхүл авах буюу авч болох арга хэмжээний талаар боломжтой хэмжээгээр тусган мэдээлэл гаргасан улсад бичгээр хүргүүлнэ;

(b) Анхны мэдээллийг хүлээн авснаас хойш 6 сарын дотор асуудлыг оролцогч хоёр улсын тааламжид нийцүүлэн зохицуулж чадаагүй бол эдгээр улсын аль нь ч Хороо болон нөгөө улсад мэдэгдэн асуудлыг Хороонд шилжүүлэх эрхтэй;

(c) Олон улсын эрх зүйн нийтээр хүлээн зөвшөөрсөн зарчимд нийцүүлэн дотоодын бүх арга хэрэгслийг хэрэглэж дууссан тохиолдолд энэ зүйлийн дагуу өөрт шилжүүлсэн асуудлыг Хороо авч хэлэлцэнэ. Дотоодын арга хэрэгслийг хэрэглэх явдал шалтгаангүйгээр удааширсан буюу энэхүү Конвенцийг зөрчсөний улмаас хохирсон этгээдэд үр дүнтэй туслалцаа үзүүлэхээргүй бол энэ журмыг мөрдөхгүй;

(d) Хороо энэ зүйлийн дагуу хүлээн авсан мэдээллийг хаалттай хуралдаанаар хэлэлцэнэ;

(e) (c) дэд хэсгийн заалтыг баримтлан Хороо энэхүү Конвенцийн дагуу хүлээсэн үүргээ хүндэтгэх үндсэн дээр асуудлыг эв зүйгээр шийдвэрлэхэд оролцогч холбогдох улсуудад зуучилна. Хороо энэ зорилгоор, шаардлагатай тохиолдолд Эвлэрүүлэх түр комисс байгуулж болно;

(f) Энэ зүйлийн дагуу Хороонд шилжүүлсэн асуудалд холбогдох мэдээллийг хангах хүсэлтийг (b) дэд хэсэгт заасан оролцогч улсуудад гаргаж болно;

(g) (b) дэд хэсэгт заасан холбогдох оролцогч улсууд асуудлыг Хороогоор хэлэлцэхэд төлөөлөгчөө оролцуулах болон амаар буюу бичгээр тайлбар хийх эрхтэй;

(h) Хороо (b) дэд хэсэгт заасны дагуу мэдэгдэл хүлээн авснаас хойш арван хоёр сарын дотор дараахь мэдээллийг хийнэ:

(i) (e) дэд хэсэгт заасан нөхцлөөр шийдэлд хүрсэн хэргийн баримт болон хүрсэн шийдлийг товч мэдээлнэ;

(ii) (e) дэд хэсэгт заасан нөхцлөөр шийдэлд хүрээгүй бол хэргийн баримтыг товч мэдээлж оролцогч холбогдох улсуудын бичгээр болон амаар хийсэн тайлбарыг бичиж хавсаргана. Аливаа асуудлаарх мэдээллийг оролцогч холбогдох улсад илгээнэ.

2. Энэхүү Конвенцид оролцогч таван улс энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасны дагуу мэдэгдэл хийснээр энэхүү заалтууд хүчин төгөлдөр болно. Оролцогч улс мэдэгдлээ Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад илгээх бөгөөд тэрбээр уг мэдэгдлийн хуулбарыг оролцогч бусад улсад хүргүүлнэ. Ерөнхий нарийн бичгийн даргад өгсөн мэдэгдлээ нотлох бичгээр хэдийд ч цуцалж болно. Мэдэгдлийг ийнхүү цуцлах нь энэ зүйлийн дагуу ирүүлсэн мэдээлэлд холбогдох асуудлыг хэлэлцэхэд саад болохгүй; оролцогч улсаас цуцлах тухай мэдэгдлийг Ерөнхий нарийн

бичгийн дарга хүлээн авснаас хойш оролцогч тус улс шинээр мэдэгдэл гаргаагүй бол энэ зүйлийн дагуу аливаа мэдээллийг хүлээн авахгүй.

22 дугаар зүйл

1. Оролцогч улс энэхүү Конвенцийн заалтыг зөрчсөнөөс хохирсон хэмээн Хороонд мэдүүлж буй тус улсын хэрэг шүүн шийдвэрлэх харьяалалд хамаарах этгээд өөрөө буюу түүний нэрийн өмнөөс гаргасан мэдээллийг хүлээн авч хэлэлцэх эрх хэмжээг энэхүү Конвенцид оролцогч улс хүлээн зөвшөөрч байгаагаа энэ зүйлийн дагуу хэдийд ч мэдэгдэж болно. Хороо ийм мэдэгдэл хийгээгүй оролцогч улстай холбоотой мэдээллийг хүлээж авахгүй.

2. Энэ зүйлийн дагуу ирүүлсэн нэргүй, эсхүл Хороо ийм мэдээлэл гаргах эрхээ буруугаар ашигласан гэж үзсэн буюу энэхүү Конвенцийн заалтад нийцээгүй мэдээллийг Хороо хүлээн авах боломжгүй гэж үзнэ.

3. 2 дахь хэсгийн заалтыг баримтлан Хороо энэ зүйлийн дагуу ирүүлсэн мэдээллийг 1 дэх хэсэгт заасны дагуу мэдэгдэл хийсэн бөгөөд энэхүү Конвенцийн заалтыг зөрчсөн гэгдэж буй оролцогч улсын сонорт хүргэнэ. Мэдээлэл хүлээн авсан улс тухайн асуудал болон авах арга хэмжээг тодруулсан тайлбар, мэдэгдлээ Хороонд зургаан сарын дотор бичгээр ирүүлнэ.

4. Хороо нь энэ зүйлийн дагуу ирүүлсэн мэдээллийг хэлэлцэхдээ хувь этгээд буюу түүний нэрийн өмнөөс болон холбогдох оролцогч улсаас ирүүлсэн бүх мэдээллийг харгалзан үзнэ.

5. Хороо хувь этгээдээс ирүүлсэн мэдээллийг дараахь нөхцөл хангагдаагүй бол авч хэлэлцэхгүй:

(a) уг асуудлыг олон улсын хэрэг мөрдөн шалгах буюу шийдвэрлэх өөр журмын дагуу хянан шалгаагүй болон хянан шалгахгүй байгаа,

(b) уг хүн дотоодын эрх зүйн хамгаалалтын бүх арга хэрэгслийг барагдуулаагүй бөгөөд тэдгээр арга хэрэгслийг ашиглах нь шалтгаангүйгээр удаашрах буюу энэхүү Конвенцийг зөрчсөний улмаас хохирсон этгээдэд туслалцаа үзүүлэхээргүй бол энэ журмыг мөрдөхгүй.

6. Хороо энэ зүйлд заасан мэдээллийг хаалттай хуралдаанаар хэлэлцэнэ.

7. Хороо саналаа оролцогч холбогдох улс болон хувь хүнд мэдэгдэнэ.

8. Энэхүү Конвенцид оролцогч таван улс энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасны дагуу мэдэгдэл хийснээр энэ зүйлийн заалтууд хүчин төгөлдөр болно. Оролцогч улс мэдэгдлээ Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулах бөгөөд тэрээр уг мэдэгдлийн хуулбарыг оролцогч бусад улсад хүргүүлнэ. Ерөнхий нарийн бичгийн даргад өгсөн мэдэгдлээ нотлох бичгээр хэдийд ч цуцалж болно. Мэдэгдлээ ийнхүү цуцлах нь энэ зүйлийн дагуу ирүүлсэн мэдээллээр асуудлыг хэлэлцэхэд саад болохгүй. Оролцогч улс мэдэгдлээ цуцалсан тухай мэдээллийг Ерөнхий нарийн бичгийн дарга хүлээн авснаас хойш энэ зүйлийн дагуу оролцогч улсаас гаргах аливаа мэдээллийг оролцогч тус улс шинээр мэдэгдэл хийгээгүй бол хүлээн авахгүй.

23 дугаар зүйл

21 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн (е) дэд хэсэгт заасны дагуу томилогдсон Хорооны Эвлэрүүлэх түр комиссын гишүүд Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын эрх ямба, дархан эрхийн тухай Конвенцийн холбогдох заалтуудад тусгагдсан Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагад үүрэг гүйцэтгэж буй мэргэжилтний хөнгөлөлт, эрх ямба, дархан эрхийг эдлэх эрхтэй.

24 дүгээр зүйл

Хороо энэхүү Конвенцийн дагуу хийсэн ажлын жил бүрийн тайлангаа оролцогч улс болон Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблейд өргөн мэдүүлнэ.

III ХЭСЭГ

25 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенц гарын үсэг зурахад бүх улсад нээлттэй байна.
2. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батлана. Батламж жуух бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулна.

26 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенц бүх улс нэгдэн ороход нээлттэй байна. Нэгдэн орох батламж жуух бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулснаар хүчинтэй болно.

27 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенц нь хорь дахь соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон батламж жуух бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулснаас хойш 30 дахь өдөр хүчин төгөлдөр болно.

2. Хорь дахь соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон батламж жуух бичгийг хадгалуулахаар өгснөөс хойш энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон улсын хувьд батламж жуух бичгээ хадгалуулахаар өгснөөс хойш 30 дахь өдрөөс энэхүү Конвенц хүчин төгөлдөр болно.

28 дугаар зүйл

1. Аливаа улс энэхүү Конвенцид гарын үсэг зурах, соёрхон батлах буюу нэгдэн орохдоо 20 дугаар зүйлд заасан Хорооны эрх хэмжээг хүлээн зөвшөөрөхгүй байгаагаа мэдэгдэж болно.

2. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасны дагуу мэдэгдэл хийсэн оролцогч улс Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад мэдэгдэн уг мэдэгдлээ цуцалж болно.

29 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенцид оролцогч аливаа улс түүнд нэмэлт өөрчлөлт оруулах санал гаргаж болох бөгөөд энэ тухай Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад мэдэгдэж болно. Ерөнхий нарийн бичгийн дарга уг саналыг оролцогч улсуудын сонорт хүргэж, тэдгээрийг хэлэлцэж санал хураах оролцогч улсуудын бага хурал хуралдуулах саналтай эсэхээ мэдэгдэхийг хүснэ. Ийнхүү мэдэгдсэнээс хойш дөрвөн сарын дотор оролцогч улсуудын гуравны нэгээс доошгүй нь бага хурал хуралдуулах хүсэлт гаргавал хурлыг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын ивээл дор зарлан хуралдуулна. Ерөнхий нарийн бичгийн дарга бага хуралд оролцож санал өгсөн оролцогч улсуудын олонхийн саналаар батлагдсан нэмэлт өөрчлөлтийг хүлээн зөвшөөрүүлэхээр оролцогч бүх улсад илгээнэ.

2. Энэхүү Конвенцид оролцогч улсуудын гуравны хоёр энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасны дагуу батлагдсан нэмэлт өөрчлөлтийг үндэсний хууль тогтоомжийн дагуу баталж Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад мэдэгдсэнээр уг өөрчлөлт хүчин төгөлдөр болно.

3. Хүчин төгөлдөр болсон нэмэлт өөрчлөлтийг түүнийг хүлээн авсан оролцогч улс заавал дагаж мөрдөнө. Харин бусад оролцогч улс энэхүү Конвенцийн заалт болон өмнө нь хүлээн авсан өөрчлөлтийг хэвээр дагаж мөрдөнө.

30 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг тайлбарлах буюу хэрэглэх талаар хоёр буюу түүнээс дээш оролцогч улсын хооронд гарсан маргааныг хэлэлцээний замаар шийдвэрлэж чадахгүй бол тэдгээрийн аль нэгний хүсэлтээр маргааныг арбитраг шилжүүлнэ. Арбитраг шилжүүлэх тухай хүсэлтийг гаргаснаас хойш 6 сарын дотор талууд арбитраг зохион байгуулах талаар тохиролцож чадаагүй бол аль нэг талын хүсэлтээр маргааныг Олон улсын шүүхэд уг шүүхийн дүрэмд нийцүүлэн шилжүүлж болно.

2. Аливаа улс энэхүү Конвенцид гарын үсэг зурах, соёрхон батлах буюу нэгдэн орохдоо энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтыг дагаж мөрдөхгүй тухай тайлбар хийж болно. Ийм тайлбар хийсэн оролцогч улсын хувьд бусад оролцогч улс энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтыг хэрэглэхгүй.

3. Энэ зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу тайлбар хийсэн оролцогч улс Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад мэдэгдэж, тайлбараа хэдийд ч буцаан авч болно.

31 дүгээр зүйл

1. Оролцогч аливаа улс Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад бичгээр мэдэгдэн энэхүү Конвенцийг цуцалж болно. Цуцлалт нь Ерөнхий нарийн бичгийн дарга мэдэгдлийг хүлээн авснаас хойш нэг жилийн дараа хүчин төгөлдөр болно.

2. Ийнхүү цуцлах нь цуцлалт хүчин төгөлдөр болох өдрөөс өмнө болсон үйлдэл буюу эс үйлдэхүйн хувьд энэхүү Конвенцийн дагуу хүлээх үүргээс тухайн Оролцогч улсыг чөлөөлөхгүй. Түүнчлэн цуцлалт хүчин төгөлдөр болохоос өмнө Хороонд хэлэлцэж байсан асуудлыг үргэлжлүүлэн хэлэлцэхэд цуцлалт саад болохгүй.

3. Оролцогч улсын хувьд цуцлалт хүчин төгөлдөр болсны дараа Хороо тухайн улстай холбогдох шинэ асуудлыг авч хэлэлцэхгүй.

32 дугаар зүйл

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга энэхүү Конвенцид гарын үсэг зурсан буюу нэгдэн орсон бүх улсад дараахь зүйлийг мэдэгдэнэ:

(а) 25, 26 дугаар зүйлийн дагуу гарын үсэг зурсан, соёрхон батласан, нэгдэн орсон тухай;

(б) 27 дугаар зүйлийн дагуу энэхүү Конвенц хүчин төгөлдөр болох болон 29 дүгээр зүйлийн дагуу оруулсан өөрчлөлт хүчин төгөлдөр болох өдөр;

(с) 31 дүгээр зүйлийн дагуу цуцалсан тухай.

33 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийн англи, араб, испани, орос, франц, хятад хэлээр үйлдсэн эх бичвэрүүд нь адил хүчинтэй байх бөгөөд түүнийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулна.

2. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга энэхүү Конвенцийн баталгаат хуулбарыг бүх улсад хүргүүлнэ.

**16. ТӨРЛӨӨР УСТГАХ ГЭМТ ХЭРГЭЭС
УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ, ТИЙМ ГЭМТ ХЭРЭГ ҮЙЛДЭГЧДИЙГ
ШИЙТГЭХ ТУХАЙ КОНВЕНЦ**

*Конвенцийг 1948 оны 12 дугаар сарын 9-ний өдөр баталж,
1951 оны 1 дүгээр сарын 12-ны өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

Хэлэлцэн тохирогч улс,

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблей 1946 оны 12 дугаар сарын 11-ний өдрийн 96/1/ тоот тогтоолдоо төрлөөр устгахыг олон улсын эрх зүйн хэм хэмжээг зөрчсөн, Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын үзэл санаа, зорилгод харш гэмт хэрэг бөгөөд соёлт ертөнц түүнийг зэмлэн буруушааж байгааг тунхагласныг анхааралдаа авч,

төрлөөр устгах явдал нь түүхийн туршид хүн төрөлхтөнд асар их хохирол учруулсныг хүлээн зөвшөөрч,

хүн төрөлхтөнийг энэхүү жигшүүрт гамшгаас ангижруулахад олон улсын хамтын ажиллагаа зайлшгүй шаардлагатайд гүнээ итгэж,

дор дурдсан зүйлийг хэлэлцэн тохиролцов:

1 дүгээр зүйл

Хэлэлцэн тохирогч улс төрлөөр устгах нь тайван буюу дайны цагт үйлдэгдсэнээс үл хамаарч олон улсын эрх зүйн хэм хэмжээг зөрчсөн гэмт хэрэг

* Монгол Улс 1966.11.24-нд нэгдэн орсон.

болохыг баталж, тийм хэрэг үйлдэгдэхээс урьдчилан сэргийлэх, тийм гэмт хэрэг үйлдэгчийг шийтгэх үүрэг хүлээнэ.

2 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцид төрлөөр устгах гэдэгт үндэс, угсаа, арьс үндэс буюу шашин шүтлэг нэгтэй бүлэг хүнийг бүхэлд нь буюу хэсгийг нь устгах зорилгоор үйлдсэн дараахь үйлдлийг ойлгоно:

- (a) бүлгийн гишүүдийн амь насыг хороох;
- (b) бүлгийн гишүүдийн бие махбод, сэтгэцэд ноцтой гэмтэл учруулах;
- (c) бүлгийг бүхэлд нь буюу түүний хэсгийг бүрэлгэн устгахад чиглэсэн амьдрал, ахуйн нөхцлийг санаатайгаар бий болгох;
- (d) бүлгийн дотор төрөлт зогсооход чиглэсэн арга хэмжээ авах;
- (e) хүүхдүүдийг нэг бүлгээс нөгөөд хүчээр шилжүүлэх.

3 дугаар зүйл

Дараахь үйлдлийг шийтгэнэ:

- (a) төрлөөр устгах;
- (b) төрлөөр устгах зорилгоор хуйвалдах;
- (c) төрлөөр устгахыг шууд болон нийтэд ил тод турхирах;
- (d) төрлөөр устгахыг завдах;
- (e) төрлөөр устгахад хамтран оролцох.

4 дүгээр зүйл

Төрлөөр устгах буюу энэхүү Конвенцийн 3 дугаар зүйлд дурдсан бусад аливаа үйлдлийг үйлдсэн этгээд нь Үндсэн хуулийн дагуу хариуцлага хүлээх эрх баригч, төрийн албан хаагч, эсхүл хувь хүн байхаас үл хамааран шийтгэл хүлээнэ.

5 дугаар зүйл

Хэлэлцэн тохирогч талууд энэхүү Конвенцийн заалтыг хэрэгжүүлэх зорилгоор үндсэн хуулийн журмын дагуу шаардлагатай хууль тогтоомж гаргах, ялангуяа төрлөөр устгах буюу 3 дугаар зүйлд заасан бусад үйлдэлд гэм буруутай этгээдийг шийтгэх үр дүнтэй арга хэмжээ авах үүрэгтэй.

6 дугаар зүйл

Төрлөөр устгах үйлдэл буюу 3 дугаар зүйлд заасан бусад үйлдэлд яллагдагчаар татагдсан этгээдийн хэргийг уг үйлдэл нутаг дэвсгэрт нь үйлдэгдсэн улсын шүүх эрх мэдэл бүхий, эсхүл Хэлэлцэн тохирогч улсад холбогдох хэргийг хянан шийдвэрлэх эрх бүхий, тухайн улс энэхүү эрхийг нь хүлээн зөвшөөрсөн Олон улсын эрүүгийн шүүхэд шүүн шийдвэрлүүлнэ.

7 дугаар зүйл

Төрлөөр устгах буюу энэхүү Конвенцийн 3 дугаар зүйлд дурдсан бусад үйлдлийг улс төрийн гэмт хэрэг гэж үзэхгүй учраас хэрэгтнийг шилжүүлж болно.

Ийм тохиолдолд хэлэлцэн тохирогч улс хууль тогтоомж болон хүчин төгөлдөр гэрээний дагуу хэрэгтнийг шилжүүлэх үүрэгтэй.

8 дугаар зүйл

Төрлөөр устгах буюу 3 дугаар зүйлд дурдсан бусад үйлдлээс урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох зорилгоор энэхүү Конвенцид оролцогч аливаа улс шаардлагатай гэж үзсэн бүхий л арга хэмжээг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрмийн дагуу авахыг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын эрх бүхий байгууллагаас хүсч болно.

9 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенцийг тайлбарлах, хэрэглэх буюу хэрэгжүүлэх асуудлаар хэлэлцэн тохирогч улсын хооронд гарсан маргаан, түүний дотор төрлөөр устгах явдал буюу 3 дугаар зүйлд заасан бусад үйлдлийн төлөө хүлээх хариуцлагын талаархи маргааныг түүнд оролцогч аль нэг талын хүсэлтээр Олон улсын шүүхээр шийдвэрлүүлэхээр шилжүүлнэ.

10 дугаар зүйл

Англи, испани, орос, хятад, франц хэлээр үйлдсэн эх бичвэрүүд нь адил хүчинтэй энэхүү Конвенцийг 1948 оны 12 дугаар сарын 9-нөөр өдөрлөнө.

11 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенц нь Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын аливаа гишүүн болон Ерөнхий Ассамблейгаас энэхүү Конвенцид гарын үсэг зурахыг урьсан Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын гишүүн бус аливаа улс 1949 оны 12 дугаар сарын 31 хүртэл гарын үсэг зурахад нээлттэй байна.

Энэхүү Конвенцийг соёрхон баталбал зохих бөгөөд батламж жуух бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулна.

1950 оны 1 дүгээр сарын 1-нээс эхлэн энэхүү Конвенцид Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын аливаа гишүүн болон дээр дурдсан урилга хүлээн авсан Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын гишүүн бус аливаа улс нэгдэн орж болно.

Нэгдэн орсон батламж жуух бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулна.

12 дугаар зүйл

Хэлэлцэн тохирогч аливаа улс Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хэдийд ч мэдэгдэж, гадаад харилцааг нь хариуцдаг нутаг дэвсгэрт бүхэлд нь буюу түүний зарим хэсэгт энэхүү Конвенцийг хэрэглэж болно.

13 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан буюу түүнд нэгдэн орсон тухай хорь дахь батламж жуух бичгийг Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулсан өдөр Ерөнхий нарийн бичгийн дарга энэ тухай протокол үйлдэж түүний хуулбарыг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын гишүүн бүх улс болон энэхүү Конвенцийн 11 дүгээр зүйлд дурдсан Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын гишүүн бус бүх улсад илгээнэ.

Энэхүү Конвенц хорь дахь батламж жуух бичгийг хадгалуулснаас хойш 90 дэх өдөр хүчин төгөлдөр болно.

Энэхүү Конвенцийг хүчин төгөлдөр болсны дараа соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон батламж жуух бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулснаас хойш 90 дэх өдөр хүчин төгөлдөр болно.

14 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенц нь хүчин төгөлдөр болсон өдрөөсөө хойш 10 жилийн хугацаанд хүчинтэй байна.

Конвенцийн хүчинтэй хугацаа дуусахаас наад зах нь 6 сарын өмнө түүнийг цуцлах тухай мэдэгдэл хийгээгүй хэлэлцэн тохирогч улсуудын хувьд энэхүү Конвенц дараагийн таван жилийн туршид хүчин төгөлдөр хэвээр үлдэнэ.

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад бичгээр мэдэгдэх замаар энэхүү Конвенцийг цуцална.

15 дугаар зүйл

Конвенцийг цуцалснаар түүнд оролцогч улсуудын тоо 16-аас доош болбол энэхүү Конвенц сүүлчийн цуцлалт хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн хүчингүй болно.

16 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийг хянаж үзэх хүсэлтийг хэлэлцэн тохирогч аливаа улс Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хэдийд ч бичгээр мэдэгдэж болно.

Ерөнхий Ассамблей ийм хүсэлттэй холбогдуулж авах арга хэмжээний талаархи шийдвэрийг гаргана.

17 дугаар зүйл

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын гишүүн бүх улс болон энэхүү Конвенцийн 11 дүгээр зүйлд дурдсан Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын гишүүн бус улсад дор дурдсан зүйлийн талаар мэдээлнэ:

(a) 11 дүгээр зүйлийн дагуу гарын үсэг зурсан, соёрхон батласан, нэгдэн орсон тухай;

(b) 12 дугаар зүйлийн дагуу хүлээн авсан мэдэгдлүүдийн тухай;

(с) 13 дугаар зүйлийн дагуу энэхүү Конвенц хүчин төгөлдөр болсон он, сар, өдрийн тухай;

(d) 14 дүгээр зүйлийн дагуу цуцалсан тухай;

(e) 16 дугаар зүйлийн дагуу хүлээн авсан мэдэгдлүүдийн тухай.

18 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийн жинхэнэ эхийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын архивт хадгална.

Энэхүү Конвенцийн баталгаат хуулбарыг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын гишүүн бүх улс болон энэхүү Конвенцийн 11 дүгээр зүйлд заасан Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын гишүүн бус улсад хүргүүлнэ.

19 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенцийг хүчин төгөлдөр болсон өдөр Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга бүртгэнэ.

**17. ДАЙНЫ ГЭМТ ХЭРЭГ БОЛОН ХҮН ТӨРӨЛХТНИЙ ЭСРЭГ ГЭМТ ХЭРЭГТ
ХӨӨН ХЭЛЭЛЦЭХ ХУГАЦАА ҮЛ ХЭРЭГЛЭХ ТУХАЙ КОНВЕНЦ**

*Ерөнхий Ассамблейн 2391 (XXIII) дугаар тогтоолоор 1968 оны 11 дүгээр сарын 26-ны өдөр баталж, 1970 оны 11 дүгээр сарын 11-ний өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

УДИРТГАЛ

Энэхүү Конвенцид оролцогч улсууд,

Дайны гэмт хэрэгтнийг шилжүүлэн өгөх болон шийтгэх тухай Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблейн 1946 оны 2 дугаар сарын 13-ны өдрийн 3(I), 1947 оны 10 дугаар сарын 31-ний өдрийн 170(II) дугаар тогтоол; Нюрнбергийн олон улсын цэргийн шүүхийн дүрэм болон тус шүүхийн шийдвэрээр хүлээн зөвшөөрсөн олон улсын эрх зүйн зарчмуудыг бататгах тухай 1946 оны 12 дугаар сарын 11-ний өдрийн 95(I) дугаар тогтоол; нэг талаас уугуул нутгийн хүн амын эдийн засаг, улс төрийн эрхийг зөрчих, нөгөө талаас апартеидын бодлого явуулахыг хүн төрөлхтний эсрэг гэмт хэрэг гэж илт буруушаасан 1966 оны 12 дугаар сарын 12-ны өдрийн 2184(XXI), 1966 оны 12 дугаар сарын 16-ны өдрийн 2202(XXI) дугаар тогтоолыг иш үндэс болгож,

дайн гэмт хэрэгтэн болон хүн төрөлхтний эсрэг гэмт хэрэг үйлдсэн этгээдийг шийтгэх тухай Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Эдийн засаг, нийгмийн зөвлөлийн 1965 оны долдугаар сарын 28-ны өдрийн 1074 D (XXXIX) болон 1966 оны 8 дугаар сарын 5-ны өдрийн 1158(XLI) дугаар тогтоолыг иш үндэс болгож,

* Монгол Улс 1969.01.31-нд гарын үсэг зурж, 1969.05.21-нд соёрхон батласан

дайны гэмт хэрэг болон хүн төрөлхтний эсрэг гэмт хэргийн төлөө мөрдөн байцаах болон шийтгэхтэй холбогдсон албан ёсны тунхаглал, баримт бичиг буюу конвенцийн алинд ч хөөн хэлэлцэх хугацааны тухай заалт байхгүйг тэмдэглэж,

олон улсын эрх зүйгээр дайны гэмт хэрэг болон хүн төрөлхтний эсрэг гэмт хэргийг хамгийн онц хүнд гэмт хэрэг гэж үзэж,

дайны гэмт хэрэг болон хүн төрөлхтний эсрэг гэмт хэргийн төлөө хатуу шийтгэх нь ийм гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, хүний эрх, үндсэн эрх чөлөөг хамгаалах, ард түмнүүдийн хоорондын итгэлцлийг бэхжүүлэх хамтын ажиллагааг хөхиүлэн дэмжих хийгээд олон улсын энх тайван, аюулгүй байдлыг хангахад чухал хүчин зүйл болно гэдэгт итгэж,

ердийн гэмт хэргийн хөөн хэлэлцэх хугацаанд холбогдох үндэсний эрх зүйн хэм хэмжээг дайны гэмт хэрэг болон хүн төрөлхтний эсрэг гэмт хэрэгт хэрэглэх нь тийм гэмт хэрэгт хариуцлага хүлээх этгээдийг мөрдөн байцаах болон шийтгэхэд саад болж байгаа нь дэлхий нийтийн санааг зовоосон ноцтой асуудал болж байгааг тэмдэглэж,

дайны гэмт хэрэг болон хүн төрөлхтний эсрэг гэмт хэрэгт хөөн хэлэлцэх хугацаа үл хэрэглэх тухай зарчмыг энэхүү Конвенцийн тусламжтайгаар олон улсын эрх зүйд тогтоох, мөн энэхүү зарчмыг түгээмлээр хэрэглэхийг хангах нь зайлшгүй чухал бөгөөд цаг үе олсныг хүлээн зөвшөөрч,

дараахь зүйлийг хэлэлцэн тохиролцов:

1 дүгээр зүйл

Үйлдсэн цаг хугацаанаас хамаарахгүйгээр дор дурдсан гэмт хэрэгт аливаа хөөн хэлэлцэх хугацааг хэрэглэхгүй:

(a) 1945 оны 8 дугаар сарын 8-ны өдрийн Нюрнбергийн олон улсын цэргийн шүүхийн дүрэмд тодорхойлсон буюу Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблейн 1946 оны хоёрдугаар сарын 13-ны өдрийн 3 (I), 1946 оны 12 дугаар сарын 11-ний өдрийн 95(I) дугаар тогтоолд бататган заасан дайны гэмт хэрэг, мөн тухайлбал, 1949 оны 8 дугаар сарын 12-ны өдрийн Дайнд хэлмэгдэгсдийг хамгаалах тухай женевийн конвенцүүдэд дурдсан “ноцтой хэрэг”;

(b) 1945 оны 8 дугаар сарын 8-ний өдрийн Нюрнбергийн олон улсын цэргийн шүүхийн дүрэмд тодорхойлсон буюу Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблейн 1946 оны 2 дугаар сарын 13-ны өдрийн 3(I), 1946 оны 12 дугаар сарын 11-ний өдрийн 95(I) дугаар тогтоолд бататган заасан дайны үе болон энхийн үед үйлдсэн байсан хамаарахгүйгээр хүн төрөлхтний эсрэг гэмт хэрэг, зэвсэгт халдлага буюу түрэмгийллийн улмаас хүн амыг албадан гаргах, апартеидын бодлогоос үүдэн гарч буй хүмүүнлэг бус үйлдэл, түүнчлэн Төрлөөр устгах гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, тийм гэмт хэрэг үйлдэгчдийг шийтгэх тухай 1948 оны Конвенцид тодорхойлсон төрлөөр устгах гэмт хэрэг. Эдгээр үйлдэл уг хэрэг үүссэн улсын үндэсний хууль тогтоомжид харшлахгүй байсан ч үүнд хамаарна.

2 дугаар зүйл

1 дүгээр зүйлд дурдсан гэмт хэргийн аль нэгийг үйлдсэн тохиолдолд энэхүү Конвенцийн заалт нь гэмт хэрэг үйлдэгч буюу түүний хамсаатнаар оролцсон, уул гэмт хэргийг үйлдэхэд бусдыг шууд тухирсан буюу гэмт хэргийг гүйцэд үйлдсэн эсэхийг харгалзахгүйгээр хэрэг үйлдэх зорилго бүхий хуйвалдаанд оролцсон төрийн эрх барих

байгууллагын төлөөлөгчид болон хувь хүнд, түүнчлэн эдгээр гэмт хэргийг үйлдэх бололцоо олгосон төрийн эрх барих байгууллагын төлөөлөгчдөд хамаарна.

3 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцид оролцогч улсууд энэхүү Конвенцийн 2 дугаар зүйлд заасан хэрэгтэнг олон улсын эрх зүйн дагуу шилжүүлж өгөх нөхцлийг бий болгоход чиглэсэн үндэсний хууль тогтоох буюу бусад шаардлагатай бүх арга хэмжээг авах үүрэгтэй.

4 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенцид оролцогч улсууд нь хөөн хэлэлцэх хугацааг энэхүү Конвенцийн 1, 2 дугаар зүйлд заасан гэмт хэргийн хувьд хэрэглэхгүй байх, хэрэв ийм гэмт хэрэгт хөөн хэлэлцэх хугацааг хэрэглэж байгаа бол, түүнийгээ хүчингүй болгоход шаардагдах аливаа хууль тогтоох буюу бусад арга хэмжээг үндсэн хуулийн журмын дагуу авах үүрэгтэй.

5 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенц нь 1969 оны 12 дугаар сарын 31 хүртэл Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын буюу түүний төрөлжсөн байгууллагын аль нэгний, эсхүл Олон улсын цөмийн эрчим хүчний агентлагийн гишүүн аливаа улс, Олон улсын шүүхийн дүрэмд оролцогч аливаа улс, түүнчлэн Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблейгаас энэхүү Конвенцид оролцохыг урьсан бусад аливаа улс түүнд гарын үсэг зурахад нээлттэй байна.

6 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийг соёрхон баталвал зохино. Соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулна.

7 дугаар зүйл

Конвенцийн 5 дугаар зүйлд заасан аливаа улс нэгдэн ороход энэхүү Конвенц нээлттэй байна. Нэгдэн орсон тухай батламж жуух бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулна.

8 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенц Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон тухай арав дахь батламж жуух бичгийг хадгалуулснаас хойш 90 дэх өдрөө хүчин төгөлдөр болно.

2. Соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон тухай арав дахь батламж жуух бичгийг хадгалуулсны дараа энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон улсын хувьд Конвенц нь соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон тухай батламж жуух бичгээ хадгалуулснаас хойш 90 дэх өдрөө хүчин төгөлдөр болно.

9 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш 10 жил өнгөрсний дараа энэхүү Конвенцийг хянаж үзэх хүсэлтийг түүнд оролцогч аливаа улс Нэгдсэн

Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргын нэр дээр бичгээр хэдийд ч тавьж болно.

2. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблей шаардлагатай гэж үзвэл ийм хүсэлттэй холбогдуулж авах арга хэмжээний талаар шийдвэр гаргана.

10 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулна.

2. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга энэхүү Конвенцийн баталгаат хуулбарыг 5 дугаар зүйлд заасан бүх улсад хүргүүлнэ.

3. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга 5 дугаар зүйлд заасан бүх улсад дор дурдсан зүйлийн талаар мэдээлнэ:

(а) Энэхүү Конвенцид гарын үсэг зурсан болон 5, 6, 7 дугаар зүйлийн дагуу соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон тухай батламж жуух бичгийг хадгалуулахаар өгсөн тухай;

(b) 8 дугаар зүйлийн дагуу энэхүү Конвенц хүчин төгөлдөр болсон он, сар, өдрийн тухай;

(c) 9 дүгээр зүйлийн дагуу хүлээн авсан мэдээллийн тухай.

11 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенцийн 1968 оны 11 дүгээр сарын 26-ны өдөр англи, испани, хятад, орос, франц хэлээр үйлдсэн бөгөөд эх бичвэрүүд нь адил хүчинтэй байна.

18. АРЬС ҮНДСЭЭР АЛАГЧИЛАХ ҮЗЛИЙН БҮХ ХЭЛБЭРИЙГ УСТГАХ ТУХАЙ ОЛОН УЛСЫН КОНВЕНЦ

*Ерөнхий Ассамблейн 2106 (XX) тоот тогтоолоор 1965 оны 12 дугаар сарын 21-ний өдөр баталж, 1969 оны 1 дүгээр сарын 4-ний өдөр хүчин төгөлдөр болсон.**

Энэхүү Конвенцид оролцогч улсууд,

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрэм хүн бүрд угаас заяасан нэр төр, эрх тэгш байдалд үндэслэсэн бөгөөд хүний эрх, үндсэн эрх чөлөөг арьс үндэс, хүйс, хэл, шашин шүтлэгийн ялгааг үл харгалзан нийтээр хүндэтгэн сахихыг хөхиүлэн дэмжихэд чиглэсэн Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын нэгэн зорилгод хүрэхийн тулд тус байгууллагын гишүүн улс бүр Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагатай хамтран ажиллаж хамтын хийгээд бие даасан арга хэмжээ авах үүрэг хүлээснийг анхааралдаа авч;

Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглалд хүн бүр төрж мэндлэхдээ эрх чөлөөтэй, адил нэр төртэй, тэгш эрхтэй байдаг хийгээд хүн бүр уг тунхаглалд заасан бүхий л эрх, эрх

* Монгол Улс 1966.05.03-нд гарын үсэг зурж, 1969.03.31-нд соёрхон батласан

чөлөөг аливаа ялгаварлалгүйгээр, тухайлбал, арьс үндэс, арьсны өнгө буюу үндэсний гарлаас үл хамааран адил эдлэх ёстойг анхааралдаа авч;

хүн бүр хуулийн өмнө тэгш бөгөөд аливаа алагчилалгүйгээр болон өдөөн хатгах явдлаас хуулиар тэгш хамгаалуулах эрхтэйг анхааралдаа авч;

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага колоничлол болон түүнтэй холбогдсон ялгаварлан тусгаарлах, алагчилах үзэл аливаа нэгэн хэлбэрээр аливаа газар оршиж байгаа бүх дадлыг буруушааж, Колонийн орон, ард түмэнд тусгаар тогтнол олгох тухай 1960 оны 12 дугаар сарын 14-ний өдрийн тунхаглал (Ерөнхий Ассамблейн 1514(XV) тоот тогтоол)-аар энэ бүгдийг нэн даруй, аливаа болзолгүйгээр эцэс болгохын зайлшгүй чухлыг нотолж, ёслол төгөлдөр зарлан тунхагласныг анхааралдаа авч,

Арьс үндсээр алагчилах бүх хэлбэрийг устгах тухай Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын 1963 оны 11 дүгээр сарын 20-ны өдрийн тунхаглал (Ерөнхий Ассамблейн 1904(XVШ) тоот тогтоол)-аар арьс үндсээр алагчилах явдлын бүх хэлбэр, илрэлийг дэлхий нийтээр нэн даруй устгаж, хувь хүний нэр төрийг ойлгон хүндэтгэх шаардлагатайг ёслол төгөлдөр батласныг анхааралдаа авч,

арьс үндэсний ялгаанд үндэслэсэн дээрэнгүйн аливаа номлол шинжлэх ухааны үүднээс буруу, ёс суртахууны хувьд жигшүүртэй, нийгмийн хувьд шударга бус, аюултай бөгөөд арьс үндсээр алагчилах үзлийг хаа ч болов онолын хувьд ч, дадлын хувьд ч зөвтгөх учир үгүй хэмээн итгэж,

хүнийг арьс үндэс, арьсны өнгө буюу гарал угсааны үндсэн дээр алагчилах нь үндэстэн хоорондын найрсаг, энхийн харилцаанд саад учруулж, улс түмний энх тайван, аюулгүй байдал, ялангуяа, нэгэн улсын дотор хүмүүс өөр хоорондоо эв найртай аж төрөхөд төвөг учруулж болзошгүйг дахин нотлож,

арьс үндэсний шинжтэй саад хориг нь хүмүүний аливаа нийгмийн туйлын зорилгод харшилна хэмээн итгэж,

дэлхийн зарим хэсэгт гарсаар байгаа арьс үндсээр алагчилах үзлийн илрэл, тухайлбал, апартеид, ялгаварлан тусгаарлах буюу салган тусгаарлах зэрэг арьс үндсээр дээрэнгүйлэх буюу үзэн ядах зарчимд тулгуурласан төрийн бодлогод сэтгэл түгшиж,

арьс үндсээр алагчилах үзлийг бүх хэлбэр, илрэлээр нь нэн даруй устгахын тулд бүхий л шаардлагатай арга хэмжээ авах, үндэстнүүд бие биенээ харилцан ойлгоход дөхөм үзүүлэх болон арьс үндсээр ялгаварлан тусгаарлах болон алагчилах үзлийн бүх хэлбэрээс ангид олон улсын хамтын нийгэмлэгийг бий болгох зорилгоор арьс үндсээр алагчилах онол, дадлаас урьдчилан сэргийлэх, түүнтэй тэмцэхээр шийдвэрлэж,

Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагаас 1958 онд батласан Алагчилахгүй байх /Ажил мэргэжил хөдөлмөр эрхлэлт/ тухай конвенц болон Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Боловсрол, шинжлэх ухаан, соёлын байгууллагаас 1960 онд батласан Боловсролын талаар алагчилахтай тэмцэх тухай конвенцийг ухамсарлан,

Арьс үндсээр алагчилах үзлийн бүх хэлбэрийг устгах тухай Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын тунхаглалд заасан зарчмыг хэрэгжүүлэх хийгээд энэ зорилгод хүрэхийн тулд тодорхой арга хэмжээг нэн даруй авахыг зорин,

дараахь зүйлийг хэлэлцэн тохиролцов:

I ХЭСЭГ

1 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенцид “арьс үндсээр алагчилах” гэж улс тор, эдийн засаг, нийгэм, соёл болон нийгмийн амьдралын бусад салбарт хүний эрх, үндсэн эрх чөлөөг тэгш хүлээн зөвшөөрөх, эдлүүлэх, хэрэгжүүлэхэд саад хийх, үгүйсгэх зорилго бүхий арьс үндэс, арьсны өнгө, ураг төрөл, үндэсний буюу угсаатны гарал үүслийн үндсэн дээр ялгаварлах, онцлох, хязгаарлах буюу дээрд үзэхийг хэлнэ.

2. Энэхүү Конвенцийг түүнд оролцогч улсаас тухайн улсын иргэн, иргэн бус хүмүүсийн хувьд ялгаатай тогтоосон ялгаварлах, онцлох, хязгаарлах буюу дээрд үзэхэд хэрэглэхгүй.

3. Оролцогч улсын хууль тогтоомжийн заалтууд аливаа тодорхой үндэстний эсрэг алагчилах бодлого агуулаагүй бол уг хууль тогтоомжид байгаа үндэсний болон иргэний харьяалал, иргэн болох тухай заалтуудад аливаа хэлбэрээр нөлөөлнө хэмээн Конвенцийн аливаа заалтыг тайлбарлаж үл болно.

4. Хүний эрх, үндсэн эрх чөлөөг тэгш эдэлж, хэрэгжүүлэхийг хангах шаардлагын үүднээс хэрэгцээтэй үед үндэсний буюу угсаатны зарим бүлэг, хувь хүмүүсийг хөгжүүлэх нэгэн зорилгоор авч буй арга хэмжээг арьс үндсээр алагчилах үзэл хэмээн тооцохгүй. Чингэхдээ ийм арга хэмжээ нь зарим үндэсний бүлэг онцгой эрх эдлэхэд хүргэхгүйгээр зорилгодоо хүрмэгц эцэс болгоно.

2 дугаар зүйл

1. Оролцогч улсууд арьс үндсээр алагчилах үзлийг буруушааж, арьс үндсээр алагчилах үзлийн бүх хэлбэрийг бүхий л зохистой аргаар нэн даруй устгах бодлогыг явуулан, үндэстэн бүр бие биенээ харилцан ойлгох явдлыг дэмжих үүрэг авч, энэ зорилгоор:

(а) Оролцогч улс бүр хүн, бүлэг хүмүүс буюу байгууллагын эсрэг арьс үндсээр алагчилах үйлдэл, үйл ажиллагаа явуулахгүй байх үүрэг хүлээх бөгөөд улсын болон орон нутгийн төрийн бүх байгууллага, албан газрыг энэхүү үүргийн дагуу ажиллуулах явдлыг хангана.

(б) Оролцогч улс бүр аливаа хүн, байгууллагаас явуулж байгаа арьс үндсээр алагчилах үзлийг ивээн тэтгэх, хамгаалах, дэмжихгүй байх үүрэг хүлээнэ.

(с) Оролцогч улс бүр засгийн газрын, үндэсний болон орон нутгийн бодлогыг эргэн харж, арьс үндсээр алагчилах үзлийг бий болгох, эсхүл тогтоон хадгалахад чиглэсэн аливаа хууль тогтоомжийг өөрчлөх буюу хүчингүй болгохын тулд үр дүнтэй арга хэмжээ авна.

(д) Оролцогч улс бүр аливаа хүн, бүлэг хүмүүс буюу байгууллагаас явуулж буй арьс үндсээр алагчилах ажиллагааг зохистой бүхий л аргыг ашиглан нөхцөл байдлаас шалтгаалан хууль тогтоомж гаргах замаар хориглож эцэс болгоно.

(е) Оролцогч улс бүр үндэстнүүд хоорондын заагийг арилгахад чиглэсэн олон үндэстнийг нэгтгэсэн байгууллага, хөдөлгөөн болон бусад арга хэмжээг зохистой тохиолдолд хөхиүлэн дэмжиж, харин үндэстний хагарлыг гүнзгийрүүлэх аливаа үйлдлийг дэмжихгүй байна.

2. Оролцогч улсууд нөхцөл байдал ийнхүү шаардсан тохиолдолд зарим арьс үндэстний бүлэг буюу түүний гишүүдэд хүний эрх, үндсэн эрх чөлөөг бүрэн, тэгш эдлүүлэх, тэднийг зохих ёсоор хөгжүүлэх, хамгаалах явдлыг хангах зорилгоор нийгэм, эдийн засаг, соёлын болон бусад салбарт тусгай бөгөөд тодорхой арга хэмжээ авна. Эдгээр арга хэмжээг авах болсон зорилго биелсэний дараа үндэстний аль нэгэн бүлэгт тэгш бус буюу онцгой эрх олгож буй арга хэмжээг хэвээр үлдээх ёсгүй.

3 дугаар зүйл

Оролцогч улсууд арьс үндсээр ялгаварлан тусгаарлах болон апартеидын бодлогыг эрс буруушаан, эрх мэдэлдээ байгаа нутаг дэвсгэр дээр тухайн шинжийг агуулсан аливаа дадал үүсэхээс урьдчилан сэргийлэх, түүнийг хориглох болон зогсоох арга хэмжээ авна.

4 дүгээр зүйл

Оролцогч улсууд нэг арьс үндэстэн, тодорхой нэг өнгийн арьстай буюу угсаатны гарал үүсэлтэй бүлэг этгээдийг дээрд үзэх санаа, онол дээр үндэслэсэн, эсхүл аливаа хэлбэрээр арьс үндсээр ялгаж үзэн ядах, арьс үндсээр алагчилах үзлийг зөвтгөх, дэмжиж байгаа аливаа ухуулга болон байгууллагыг буруушааж, тийм үзэл буюу үйлдэлд өдөөн турхирах аливаа үзэгдлийг устгах талаар үр нөлөөтэй арга хэмжээ нэн даруй авах үүрэг хүлээнэ. Энэ зорилгоор Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглалын зарчмууд болон энэхүү Конвенцийн 5 дугаар зүйлд тодорхой заасан эрхүүдийн дагуу дараахь арга хэмжээг авна, *inter alia*:

(а) арьс үндэстний дээрэнгүй буюу үзэн ядах санааг дэлгэрүүлэх, арьс үндсээр алагчилах үзэлд элдвээр өдөөн турхирах, мөн аливаа арьс үндэстэн буюу өөр угсаатны гаралтай бүлэг хүмүүсийн эсрэг чиглэсэн хүчирхийлэх буюу ийн үйлдэхэд өдөөн турхирах, түүнчлэн санхүүжүүлэх зэрэг арьс үндсээр алагчилахад туслалцаа үзүүлэхийг хуулиар шийтгэх гэмт хэрэг мөн гэж зарлан мэдэгдэнэ.

(b) арьс үндсээр алагчилах үзлийг өөгшүүлэн дэмжиж, өдөөн турхирч байгаа байгууллагууд, түүнчлэн ийм зорилгоор зохион байгуулсан хийгээд бусад суртал ухуулгыг хууль бус хэмээн зарлан мэдэгдэж, үйл ажиллагааг нь хориглож, ийм байгууллага буюу үйл ажиллагаанд оролцохыг хуулиар шийтгэх гэмт хэрэг хэмээн үзнэ.

(c) арьс үндсээр алагчилах үзлийг өөгшүүлэн дэмжих, өдөөн турхирахыг үндэстний буюу орон нутгийн байгууллага, төрийн албан газарт зөвшөөрөхгүй.

5 дугаар зүйл

Оролцогч улсууд энэхүү Конвенцийн 2 дугаар зүйлд заасан үндсэн үүргийн дагуу арьс үндсээр алагчилах бүх хэлбэрийг хориглон устгах хийгээд арьс үндэс, арьсны өнгө, үндэстний буюу угсаатны гарал үүслийг үл харгалзан, хүн бүрийн дараахь эрхийг эдлэхэд нь хуулийн өмнө тэгш байхыг хангана:

(а) шүүх болон шүүн таслах ажиллагааг хэрэгжүүлж буй бусад бүх байгууллагын өмнө тэгш байх эрх;

(b) төрийн албан тушаалтан буюу аливаа бүлэг хүмүүс эсхүл байгууллагын зүгээс хүчирхийлэх, бие махбодид гэмтэл учруулах явдлаас төрөөр хамгаалуулж, хувийн аюулгүй байдлаа хангуулах эрх;

(с) улс төрийн эрх, тухайлбал, нийтийн болон тэгш эрхийн үндсэн дээр санал өгөх, нэрээ дэвшүүлэх байдлаар сонгуульд оролцох, засгийн газар, төрийн хэргийг удирдан явуулах аливаа түвшинд оролцох хийгээд төрийн алба хаах тэгш эрх,

(d) иргэний бусад эрх, тухайлбал:

- (i) улсын дотор чөлөөтэй зорчих, оршин суух газраа чөлөөтэй сонгох эрх;
- (ii) аливаа улс, түүний дотор эх орноо орхин явах, эх орондоо эргэж ирэх эрх;
- (iii) иргэний харьяалалтай байх эрх;
- (iv) гэрлэх, гэрлэх хүнээ сонгох эрх;
- (v) ганцаар буюу бусадтай хамтран эд хөрөнгө эзэмших эрх;
- (vi) өв залгамжлах эрх;
- (vii) чөлөөтэй бодож сэтгэх, сүсэглэх, шашин шүтэх эрх;
- (viii) өөрийн үзэл бодолтой байх, түүнийгээ чөлөөтэй илэрхийлэх эрх;
- (ix) тайван замаар хуран цуглах, эвлэлдэн нэгдэх эрх;

(e) эдийн засаг, нийгэм болон соёлын эрх, тухайлбал:

- (i) хөдөлмөрлөх, ажлаа чөлөөтэй сонгох, хөдөлмөрийн шударга, таатай нөхцлөөр хангуулах, ажилгүйдлээс хамгаалуулах, адил хөдөлмөрийг тэгш үнэлүүлэх, шударга бөгөөд хангалттай хөлс авах эрх;
- (ii) үйлдвэрчний эвлэл байгуулах, түүнд элсэх эрх;
- (iii) орон сууцтай байх эрх;
- (iv) эрүүл мэндээ хамгаалуулах, эмнэлгийн тусламж авах, нийгмийн аюулгүй байдалд байх болон нийгмийн хангамж, үйлчилгээ авах эрх;
- (v) сурч боловсрох, мэргэжил эзэмших эрх;
- (vi) соёлын амьдралд тэгш оролцох эрх;

(f) тээвэр, зочид буудал, зоог, цайны газар, үзвэрийн газар, цэнгэлдэх хүрээлэн зэрэг нийтийн үйлчилгээний аливаа газраар үйлчлүүлэх эрх.

6 дугаар зүйл

Оролцогч улсууд харьяалалдаа байгаа хүн бүрийг энэхүү Конвенцийг зөрчин хүний эрх, үндсэн эрх чөлөөнд халдаж байгаа арьс үндсээр алагчилах аливаа үйлдлээс харьяалах үндэсний шүүх, төрийн бусад байгууллагаар дамжуулан үр нөлөөтэй хамгаалуулах, арга хэмжээ авахуулах, түүнчлэн арьс үндсээр алагчласны уршгаар үүссэн аливаа хохирлыг шударга бөгөөд зохих ёсоор нөхөн төлүүлэх талаар шүүхэд нэхэмжлэл гаргах эрхээр хангана.

7 дугаар зүйл

Оролцогч улсууд арьс үндсээр алагчилахад хүргэж байгаа үзэл бодолтой тэмцэх, үндэстэн, арьстан буюу угсаатны бүлгүүд бие биенээ ойлгох, хүлцэн тэвчих, эвсэн найрамдахыг хөхиүлэн дэмжих, түүнчлэн Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрэм, Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглал, Арьс үндсээр алагчилах үзлийн бүх хэлбэрийг устгах тухай Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын тунхаглал болон энэхүү Конвенцийн зорилго, зарчмыг дэлгэрүүлэх талаар нэн ялангуяа сургалт, хүмүүжил, соёл болон мэдээллийн салбарт шуурхай бөгөөд үр дүнтэй арга хэмжээ авах үүрэг хүлээнэ.

II ХЭСЭГ

8 дугаар зүйл

1. Оролцогч улсууд ёс суртахууны эрхэм дээд чанарыг эзэмшсэн, хараат бус байдал нь нотлогдсон арван найман мэргэжилтнийг өөрсдийн иргэдээс сонгож Арьс үндсээр алагчилах үзлийг устгах хороо (цаашид “Хороо” гэж нэрлэнэ) байгуулах бөгөөд тэд өөрсдийн нэрийн өмнөөс үүргээ гүйцэтгэнэ. Чингэхдээ газар зүйн тэгш хуваарилалт болон соёл иргэншлийн ялгаатай хэлбэр, түүнчлэн эрх зүйн үндсэн тогтолцоонуудын төлөөлөлд анхаарна.

2. Хорооны гишүүдийг оролцогч улсуудаас нэрийг нь дэвшүүлсэн хүмүүсийн нэрсийн жагсаалтаас нууцаар санал хураах журмаар сонгоно. Оролцогч улс бүр өөрийн иргэдээс нэг хүний нэрийг дэвшүүлнэ.

3. Анхны сонгуулийг энэхүү Конвенц хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш зургаан сарын дараа явуулна. Сонгууль бүрийг явуулахаас наад зах нь гурван сарын өмнө Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга оролцогч улсуудад захидал илгээж, дэвшүүлж байгаа хүнийхээ нэрийг хоёр сарын дотор илгээхийг санал болгоно. Ерөнхий нарийн бичгийн дарга ийнхүү нэр дэвшигдсэн хүмүүсийн нэрсийн жагсаалтыг цагаан толгойн үсгийн дарааллаар гаргаж, тэдгээрийн нэрийг дэвшүүлсэн улсыг хамт тэмдэглэн энэхүү Конвенцид оролцогч улсуудад хүргүүлнэ.

4. Хорооны гишүүдийн сонгуулийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын төв байранд Ерөнхий нарийн бичгийн даргаас зарлан хуралдуулах энэхүү Конвенцид оролцогч улсуудын хуралдаан дээр явуулна. Оролцогч улсуудын гуравны хоёр нь хуралдах ирцийг бүрдүүлэх бөгөөд санал хураахад байлцаж, саналаа өгсөн оролцогч улсуудын төлөөлөгчдийн хамгийн олон болон дийлэнхи олонхийн саналыг авсан нэр дэвшигчдийг Хорооны гишүүнээр сонгогдсонд тооцно.

5. (a) Хорооны гишүүдийг дөрвөн жилийн хугацаагаар сонгоно. Гэхдээ анхны сонгуулиар сонгогдсон есөн гишүүний бүрэн эрхийн хугацаа хоёр жилийн дараа дуусах бөгөөд анхны сонгуулийг явуулж дуусмагц дээрх есөн гишүүний нэрийг Хорооны дарга шодож тогтооно.

(b) Тохиолдлоор суларсан орон тоог нөхөхийн тулд тухайн орон тоонд ажиллаж байсан мэргэжилтний нэрийг дэвшүүлсэн оролцогч улс өөрийн иргэдээс өөр нэг мэргэжилтнийг томилж, Хороогоор батлуулна.

6. Хорооны гишүүдийн үүргээ гүйцэтгэж байх үеийн зардлыг оролцогч улсууд хариуцна.

9 дүгээр зүйл

1. Оролцогч улсууд энэхүү Конвенцийн заалтыг хэрэгжүүлэх зорилгоор авсан хууль тогтоомж, шүүх эрх мэдэл, захиргааны буюу бусад арга хэмжээний талаархи тайланг Хороогоор хэлэлцүүлэхээр Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад дор заасан хугацаанд хүргүүлж байх үүрэгтэй:

(a) тухайн улсын хувьд энэхүү Конвенц хүчин төгөлдөр болсноос хойш нэг жилийн дотор; болон

(b) түүний дараа хоёр жил тутам болон Хороо шаардсан тухай бүрд. Хороо нь оролцогч улсуудаас нэмэлт мэдээ хүсэх эрхтэй.

2. Хороо нь Ерөнхий нарийн бичгийн даргаар дамжуулан Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблейд үйл ажиллагааныхаа талаар жил бүр тайлагнах бөгөөд оролцогч улсуудаас авсан тайлан, мэдээллийг судалсны үндсэн дээр санал, ерөнхий зөвлөмж гаргаж болно. Ийм санал, ерөнхий зөвлөмжийг оролцогч улсуудаас ирүүлсэн тайлбар байгаа бол тус тайлбарын хамт Ерөнхий Ассамблейд мэдэгдэж байна.

10 дугаар зүйл

1. Хороо үйл ажиллагааны дотоод журмаа батална.
2. Хороо албан тушаалтнуудаа хоёр жилийн хугацаагаар сонгоно.
3. Хорооны нарийн бичгийн дарга нарын газрыг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга бүрдүүлнэ.
4. Хорооны хурлыг гол төлөв Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын төв байранд хийнэ.

11 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенцийн заалтыг оролцогч аливаа улс биелүүлэхгүй байна гэж оролцогч өөр нэг улс үзэж байгаа бол энэ тухайгаа Хороонд мэдэгдэж болно. Уг мэдээг Хороо улмаар холбогдох оролцогч улсад хүргүүлнэ. Ийм мэдээ хүлээж авсан улс асуудлыг тодотгосон тайлбар буюу мэдэгдэл, түүнчлэн тус улсаас авсан байж болох арга хэмжээ байгаа бол тус арга хэмжээний талаархи мэдээллийг гурван сарын дотор гаргаж Хороонд бичгээр хүргүүлнэ.

2. Мэдээ хүлээн авагч улс анхны мэдээ хүлээн авснаас хойш зургаан сарын дотор асуудлыг хэлэлцээ буюу боломжтой өөр аргаар хоёр талын эрх ашигт нийцүүлэн шийдэж чадаагүй бол хоёр талын аль нь ч энэ тухай Хороо болон нөгөө улсад зохих мэдэгдэл хийж асуудлыг Хороонд дахин шилжүүлэн өгөх эрхтэй.

3. Хороо нь олон улсын эрх зүйн нийтээр хүлээн зөвшөөрсөн зарчмын дагуу дотоодын эрх зүйн хамгаалалтын боломжтой бүх аргыг барагдуулсан гэж үзсэний эцэст сая энэ зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу шилжүүлсэн асуудлыг авч хэлэлцэнэ. Харин эдгээр аргыг ашиглахыг шалтгаангүйгээр сунжруулж байгаа тохиолдолд энэ журмыг хэрэглэхгүй.

4. Хороо нь түүнд шилжүүлэн өгсөн аливаа асуудлаар ач холбогдол бүхий мэдээллээр хангах хүсэлтийг холбогдох оролцогч улсад гаргаж болно.

5. Хороо нь энэ зүйлийн заалтаас үүдэн гарсан аливаа асуудлыг хэлэлцэж байгаа бол холбогдох оролцогч улс төлөөлөгчөө санал өгөх эрхгүйгээр Хорооны хуралд асуудлыг шийдвэрлэх хугацаанд оролцуулахаар илгээх эрхтэй.

12 дугаар зүйл

1. (a) Шаардлагатай гэж үзсэн бүх мэдээллийг цуглуулж, шалгасны дараа Хорооны дарга Хорооны гишүүн буюу гишүүн бус байж болох таван хүнээс бүрдсэн Түр эвлэрүүлэх комиссыг (цаашид “Комисс” гэж нэрлэнэ) томилно. Комиссын

гишүүдийг маргаанд оролцогч талууд санал нэгтгэй томилох бөгөөд Комисс нь энэхүү Конвенцийн заалтыг үндэслэн асуудлыг эв зүйгээр шийдвэрлэх зорилгоор холбогдох улсуудад туслалцаа үзүүлнэ.

(b) Комиссын нийт бүрэлдэхүүн буюу зарим гишүүний талаар маргаанд Оролцогч улсууд гурван сарын дотор харилцан тохирч эс чадвал, ийнхүү тохирон томилж чадаагүй гишүүдийг Хороо гишүүдийнхээ дотроос нууц санал хураалтаар гуравны хоёрын саналаар сонгоно.

2. Комиссын гишүүд үүргээ өөрсдийн нэрийн өмнөөс гүйцэтгэнэ. Тэд маргаанд тал болох оролцогч улс буюу Конвенцид нэгдэж ороогүй улсын иргэн байх ёсгүй.

3. Комисс даргаа сонгож, үйл ажиллагааны дотоод журмаа батална.

4. Комиссын хуралдааныг гол төлөв Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын төв байранд буюу Комиссоос тогтоосон өөр тохиромжтой газар хийж болно.

5. Оролцогч улсуудын хооронд үүссэн маргааны улмаас Комисс байгуулахад хүрвэл Конвенцийн 10 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасны дагуу томилогдсон Нарийн бичгийн дарга нарын газар Комисст мөн үйлчилнэ.

6. Маргаанд оролцогч улсууд Комиссын гишүүдийн бүх зардлыг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргаас тогтоосон төсвийн дагуу адил хэмжээгээр хариуцна.

7. Шаардлагатай тохиолдолд Ерөнхий нарийн бичгийн дарга маргаанд оролцогч улсуудаас энэ зүйлийн 6 дахь хэсэгт заасны дагуу Комиссын гишүүдийн зардлыг нөхөн төлөхөөс өмнө уг зардлыг төлөх бүрэн эрхтэй.

8. Хорооноос хүлээн авч судалсан мэдээллийг Комисст шилжүүлэх бөгөөд Комисс хэрэгт ач холбогдол бүхий аливаа мэдээллийг холбогдох улсаас хүсч болно.

13 дугаар зүйл

1. Комисс асуудлыг бүрэн хэлэлцсэний дараа талуудын хооронд гарсан маргаанд хамаарах бүх асуудлын талаар хийсэн дүгнэлт, маргааныг эв зүйгээр шийдвэрлэхэд ач холбогдолтой байж болзошгүй зөвлөмжийг агуулсан тайланг бэлтгэн Хорооны даргад илгээнэ.

2. Хорооны дарга уг тайланг маргаанд оролцогч улсуудад илгээнэ. Эдгээр улсууд нь Комиссын тайланг хүлээж авсны дараа гурван сарын дотор тайланд орсон зөвлөмжийг зөвшөөрч байгаа эсэхээ Хорооны даргад мэдэгдэнэ.

3. Энэ зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан хугацаа өнгөрмөгц Хорооны дарга Комиссын тайланг маргаанд оролцож байгаа улсуудаас ирүүлсэн мэдэгдлийн хамт Конвенцид оролцогч бусад улсад илгээнэ.

14 дүгээр зүйл

1. Хэргийг харьяалах оролцогч улс энэхүү Конвенцид заасан эрх нь зөрчигдөж, улмаар хохирсон хэмээн хувь хүн буюу бүлэг хүмүүсээс гаргасан гомдол мэдээллийг хүлээн авч хэлэлцэх Хорооны эрх хэмжээг хүлээн зөвшөөрч байгаагаа хэдийд ч мэдэгдэж болно. Тийм мэдэгдэл хийгээгүй улсын холбогдох мэдээллийг Хороо хүлээж авахгүй.

2. Энэхүү Конвенцид заасан эрх нь зөрчигдөж байна хэмээн үзэж буй хувь хүн буюу бүлэг хүмүүс орон нутагтаа асуудлыг шийдвэрлэх бусад аргыг хэрэглэж дууссан тохиолдолд тэдний гомдлыг хүлээн авч хэлэлцэх байгууллагыг энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан ёсоор мэдэгдэл хийсэн оролцогч улсууд өөрийн хууль тогтоомжийн дагуу байгуулах буюу тодорхойлж болно.

3. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасны дагуу хийсэн мэдэгдэл болон 2 дахь хэсэгт заасны дагуу байгуулсан буюу тодорхойлсон байгууллагын нэрийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад мэдэгдэх бөгөөд тэрээр энэ тухай оролцогч бусад улсад мэдэгдэнэ. Хийсэн мэдэгдлээ Ерөнхий нарийн бичгийн даргад мэдэгдэх замаар хэдийд ч эргүүлэн авч болно. Гэхдээ энэ нь Хороонд хэлэлцэх үе шатанд байгаа мэдээлэлд нөлөөлөхгүй.

4. Гаргасан гомдлын бүртгэлийг энэ зүйлийн 2 дахь хэсгийн дагуу байгуулсан буюу тодорхойлсон байгууллагад хадгалах бөгөөд тэрхүү бүртгэлийн баталгаажуулсан хувийг жил бүр агуулгыг нь нийтэд задлахгүй байх ойлголттойгоор Ерөнхий нарийн бичгийн даргад зохих шугамаар хүргүүлнэ.

5. Энэ зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу байгуулсан буюу тодорхойлсон байгууллага гомдлынх нь талаар хангалттай шийдвэр гаргаж чадаагүй хэмээн өргөдөл гаргагч этгээд үзвэл асуудлаа зургаан сарын дотор Хороонд шилжүүлэх эрхтэй.

6. (a) Хороо хүлээн авсан мэдээллийг Конвенцийн аливаа заалтыг зөрчиж байна хэмээгдэж буй оролцогч улсад нууцлалыг хадгалсан байдлаар хүргэх ба өргөдлийг гаргагч хувь хүн буюу бүлэг хүмүүсийн талаархи мэдээллийг өөрсдийнх нь тодорхой илэрхийлсэн зөвшөөрөлгүйгээр өгөхгүй.

Хороо нэргүй мэдээллийг хүлээж авахгүй.

(b) Мэдээллийг хүлээж авсан улс асуудлыг тодотгосон тайлбар буюу мэдэгдэл, түүнчлэн авсан байж болох арга хэмжээ байгаа бол тус арга хэмжээний тухай мэдээллийг гурван сарын дотор Хороонд бичгээр хүргүүлнэ.

7. (a) Хороо аливаа мэдээллийг хэлэлцэхдээ холбогдох улс болон гомдол гаргагч этгээдээс ирүүлсэн мэдээллийг үндэс болгоно. Гомдол гаргагч этгээд нь дотоодын боломжтой бүх аргыг хэрэглэж дууссан нь нотлогдоогүй бол Хороо мэдээллийг авч хэлэлцэхгүй. Харин ийм арга ашиглахыг шалтгаангүйгээр сунжруулж байгаа тохиолдолд энэ журмыг хэрэглэхгүй.

(b) Хороо санал, зөвлөмжөө, ийм төрлийн санал, зөвлөмж буй тохиолдолд холбогдох оролцогч улс болон гомдол гаргагч этгээдэд хүргүүлнэ.

8. Хороо жилийн тайландаа ирүүлсэн мэдээллийн товч утга, мөн шаардлагатай тохиолдолд, холбогдох оролцогч улсаас ирүүлсэн тайлбар болон мэдэгдлийн товч утга болон өөрийн санал, зөвлөмжийг тусгана.

9. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасны дагуу наад зах нь арван оролцогч улс мэдэгдэл хийсэн тохиолдолд Хороо энэхүү зүйлд заасан үүргээ гүйцэтгэнэ.

15 дугаар зүйл

1. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблейн 1960 оны 12 дугаар сарын 14-ний өдрийн 1514(XV) тоот тогтоолд тусгагдсан Колонийн орон, ард түмэнд

тусгаар тогтнол олгох тухай тунхаглалын зорилгыг биелүүлэх хүртэл энэхүү Конвенцийн заалтууд тэдгээр ард түмэнд олон улсын бусад гэрээ, хэлэлцээрээр буюу Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага, түүний төрөлжсөн байгууллагуудаас олгосон гомдол гаргах эрхийг ямарваа нэгэн хэлбэрээр хязгаарлахгүй.

2. (a) Энэхүү Конвенцийн 8 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасны дагуу байгуулагдсан Хороо нь энэхүү Конвенцийн зарчим, зорилгод шууд холбогдох асуудал эрхэлдэг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын байгууллагуудад ирүүлсэн гомдлын хувийг хүлээн авч, асрамжит, өөрөө захиргаагүй болон 1514(XV) тоот тогтоол хэрэглэгдэх бүх нутаг дэвсгэрийн оршин суугчдаас энэхүү Конвенцид дурдсан асуудлаар ирүүлсэн гомдлын талаархи санал, зөвлөмжөө тэдгээр гомдлыг хэлэлцэж буй байгууллагуудад хүргүүлнэ.

(b) Хороо энэхүү Конвенцийн зарчим, зорилттой шууд холбоотойгоор энэхүү хэсгийн (a) дэд хэсэгт дурдсан нутаг дэвсгэрийг захирагч улсаас авч хэрэгжүүлж буй хууль тогтоомж, шүүх эрх мэдэл, захиргааны болон бусад арга хэмжээний тухай тайлангийн хувийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын эрх бүхий байгууллагуудаас хүлээн авч, эдгээр байгууллагад санал, зөвлөмжөө явуулна.

3. Хороо Ерөнхий Ассамблейд гаргах тайландаа Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын байгууллагуудаас хүлээн авсан гомдол, тайлангийн товч утга, түүнчлэн тухайн гомдол, тайланд холбогдох Хорооны санал, зөвлөмжийг тусгана.

4. Хороо энэхүү Конвенцийн зорилгын хувьд ач холбогдол бүхий бөгөөд энэ зүйлийн 2 дахь хэсгийн (a) дэд хэсэгт дурдсан нутаг дэвсгэрийн талаар түүнд буй бүхий л мэдээллийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргаас хүсч болно.

16 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийн маргаан буюу гомдол шийдвэрлэхтэй холбогдсон заалтыг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага болон түүний төрөлжсөн байгууллагуудын үндсэн баримт бичгүүд, тэдгээрээс батлан гаргасан конвенцуудад дурдсан алагчилах үзэлтэй холбоотой аливаа маргаан, гомдлыг шийдвэрлэх бусад ажиллагаанд хохирол учруулахгүйгээр хэрэглэнэ. Энэ нь оролцогч улсуудын хооронд үйлчилж буй ерөнхий буюу тусгай хэлэлцээрт заасан маргаан шийдвэрлэх бусад аргыг хэрэглэхэд саад болохгүй.

III ХЭСЭГ

17 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенц Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага буюу түүний төрөлжсөн байгууллагын гишүүн, Олон улсын шүүхийн гишүүн болон Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблейгаас энэхүү Конвенцид нэгдэн орох урилга хүлээн авсан аливаа улсын хувьд гарын үсэг зурахад нээлттэй байна.

2. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батална. Батламж жуух бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулна.

18 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенц 17 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан бүх улсын хувьд нэгдэн ороход нээлттэй байна.

2. Нэгдэн орсон батламж жуух бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулснаар нэгдэн орсон гэж үзнэ.

19 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенц Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хорин долоо дахь соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон батламж жуух бичгийг хадгалуулсан өдрөөс хойш гуч дахь өдөр хүчин төгөлдөр болно.

2. Хорин долоо дахь соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон батламж жуух бичгийг хадгалуулсны дараа энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан буюу түүнд нэгдэн орсон улсын хувьд батламж жуух бичиг буюу нэгдэн орох тухай баримт бичгээ хадгалуулсан өдрөөс хойш гуч дахь өдөр хүчин төгөлдөр болно.

20 дугаар зүйл

1. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга улсуудаас батлах буюу нэгдэн орохдоо хийсэн тайлбарыг хүлээн авч, энэхүү Конвенцид оролцогч буюу оролцож болох бүх улсад явуулна.

Дээрх тайлбарыг эсэргүүцэж байгаа аливаа улс мэдээллийг хүлээн авсан өдрөөс хойш ер хоногийн дотор уг тайлбарыг хүлээж авахгүй тухайгаа Ерөнхий нарийн бичгийн даргад мэдэгдэнэ.

2. Энэхүү Конвенцийн зорилго, зорилттой үл нийцэх тайлбар болон Конвенцийн дагуу байгуулсан аливаа байгууллагын ажиллагаанд саад болох тайлбар хийхийг зөвшөөрөхгүй. Хэрэв Конвенцид оролцогч улсын гуравны хоёр хувь нь тухайн тайлбарыг хүлээн авахгүй бол түүнийг үл нийцэх буюу саад болох тайлбар гэж үзнэ.

3. Ерөнхий нарийн бичгийн даргад зохих ёсоор мэдэгдсэнээр тайлбарыг хэдийд ч буцааж авч болно. Ийм төрлийн мэдэгдэл нь түүнийг хүлээн авсан өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр болно.

21 дүгээр зүйл

Аливаа оролцогч улс Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад бичгээр мэдэгдэж, энэхүү Конвенцийг цуцалж болно. Ерөнхий нарийн бичгийн даргад мэдэгдсэнээс хойш нэг жилийн дараа цуцлалт хүчин төгөлдөр болно.

22 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийг тайлбарлах буюу хэрэглэх талаар хоёр буюу хэд хэдэн Оролцогч улсын хооронд үүссэн маргааныг хэлэлцээ буюу энэхүү Конвенцид тусгайлан заасан журмаар шийдвэрлээгүй маргааныг өөр журмаар шийдвэрлэх тухай тохиролцоогүй бол уг маргаанд оролцогч аливаа талын хүсэлтээр Олон улсын шүүхээр шийдвэрлүүлэхээр шилжүүлнэ.

23 дугаар зүйл

1. Оролцогч аливаа улс энэхүү Конвенцийг хянаж өөрчлөх тухай хүсэлтийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад бичгээр гаргаж болно.

2. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблей энэхүү хүсэлтийн дагуу авах арга хэмжээ байгаа бол тухайн арга хэмжээний талаар шийдвэр гаргана.

24 дүгээр зүйл

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга энэхүү Конвенцийн 17 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан бүх улсад доорхи зүйлийн талаар мэдэгдэж байна:

(a) 17, 18 дугаар зүйлд заасан ёсоор гарын үсэг зурсан, соёрхон батласан, нэгдэн орсон тухай;

(b) 19 дүгээр зүйлийн дагуу энэхүү Конвенц хүчин төгөлдөр болсон огнооны тухай;

(c) 14, 20, 23 дугаар зүйлийн дагуу хүлээж авсан мэдээлэл, мэдэгдлийн тухай;

(d) 21 дүгээр зүйлийн дагуу хүлээж авсан цуцлалтын тухай.

25 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийн хятад, англи, франц, орос, испани хэлээр үйлдсэн эх бичвэр нь адил хүчинтэй бөгөөд түүнийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын архивт хадгална.

2. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга энэхүү Конвенцийн баталгаат хуулбарыг Конвенцийн 17 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан төрөлд хамаарах улс бүрт хүргүүлнэ.

19. СПОРТОД АПАРТЕИД БОДЛОГО ЯВУУЛАХЫН ЭСРЭГ ОЛОН УЛСЫН КОНВЕНЦ

*Конвенцийг 1985 оны 12 дугаар сарын 10-ны өдөр баталж,
1988 оны 4 дүгээр сарын 3-ний өдөр хүчин төгөлдөр болсон*

Энэхүү Конвенцид оролцогч улсууд,

арьс үндэс, хүйс, хэл, шашин шүтлэгээр ялгаварлахгүйгээр хүний эрх, үндсэн эрх чөлөөг бүх нийтээр хүндэтгэн сахих зорилгоор Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагатай хамтран ажиллаж, хамтарсан болон бие даан арга хэмжээ авахыг гишүүн улсуудад үүрэг болгосон Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрмийн заалтыг иш үндэс болгон Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглалд хүн бүр нэр төр, эрхийн хувьд эрх чөлөөтэй, тэгш эрхтэй төрдөг бөгөөд уг тунхаглалд заасан эрх, эрх чөлөөг хүн бүр арьс үндэс, хүйс, хэл, шашин шүтлэгийг үл харгалзан эдлэх ёстойг анхаарч,

* Монгол Улс 1986.05.16-нд гарын үсэг зурж, 1987.09.18-нд батласан

Арьс үндсээр алагчилах үзлийн бүх хэлбэрийг устгах тухай олон улсын конвенцийн дагуу энэхүү Конвенцид оролцогч улсууд арьс үндсээр ялгаварлан тусгаарлах болон апартеид бодлогыг буруушаан ийм шинж чанартай аливаа дадал үйлдлээс бүх салбарт урьдчилан сэргийлж, устгах үүрэгтэйг тэмдэглэж,

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблей спортод апартеид бодлогын дадлыг буруушаасан хэд хэдэн тогтоол батласан болон арьс үндэс, шашин шүтлэг, улс төрийн бодлогын үндсэн дээр алагчилах бодлогыг гаргахгүй байх, спортын арга хэмжээнд оролцох цорын ганц шалгуур бол спортын үзүүлэлт болох тухай олимпийн зарчмыг хүлээн зөвшөөрч байгаагаа нотолж,

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблейгаар 1977 оны 12 дугаар сарын 14-ны өдөр батласан Спортод апартеид бодлого явуулахын эсрэг олон улсын тунхаглалд спортод апартеид бодлогыг нэн даруй устгах зайлшгүй шаардлагатайг ёслол төгөлдөр нотолсныг харгалзаж,

Апартеидын гэмт хэргийг таслан зогсоох, тийм гэмт хэрэг үйлдэгчдийг шийтгэх тухай олон улсын Конвенцийн заалт, тухайлбал, спортын солилцоонд апартеидын үндсэн дээр сонгон бүрдүүлсэн багтай оролцох нь дээрх Конвенцид тодорхойлсноор апартеидын гэмт хэрэг үйлдэхийг шууд хүлээн зөвшөөрч, хөхиүлэн дэмжиж байгаа хэрэг мөн гэсэн заалтыг иш үндэс болгож,

спортод апартеид бодлогын дадлыг үндсээр нь устгаж, Олимпийн зарчимд тулгуурласан олон улсын спортын харилцааг хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх бүхий л арга хэмжээ авах шийдвэр төгс байгаагаа илэрхийлж,

спортод апартеид бодлого явуулагч аливаа улстай спортын харилцаатай байх нь олимпийн зарчмыг зөрчиж апартеидыг өргөтгөн бэхжүүлж, улмаар бүх засгийн газрын хууль ёсны дургүйцлийг төрүүлж байгааг хүлээн зөвшөөрч,

спортод апартеид бодлого явуулахын эсрэг олон улсын тунхаглалд тусгагдсан зарчмуудыг хэрэгжүүлэх зорилгоор зохих арга хэмжээ нэн даруй авахыг эрмэлзэж,

спортод апартеид бодлого явуулахын эсрэг олон улсын Конвенц батлах нь спортод апартеидын бодлогыг устгах зорилгоор олон улсын болон үндэсний хэмжээнд үр ашигтай арга хэмжээ авахад хүргэнэ гэдэгт итгэж,

дор дурдсан зүйлийг хэлэлцэн тохиролцов:

1 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенцийн зорилгод:

(a) Апартеид гэж Өмнөд Африкт явуулж байгаа нэг арьс үндсийн бүлэг хүн нөгөө арьс үндсийн бүлэг хүнийг ноёрхолдоо тогтоон барьж байх, тэднийг системчлэн дарлах зорилго бүхий арьс өнгөөр ялган тусгаарлах, алагчилах хуульчилсан тогтолцоог хэлнэ. *Спорт дахь апартеид* гэж дээрх тогтолцооны бодлого, дадлыг мэргэжлийн болон сайн дурын тамирчдын спортын үйл ажиллагаанд хэрэгжүүлэхийг хэлнэ;

(b) Үндэсний спортын байгууламж гэж нэг үндэсний засгийн газрын ивээл дор спортын хөтөлбөрийн хүрээнд үйлчилж байгаа спортын аливаа байгууламжийг хэлнэ;

(с) Олимпийн зарчим гэж арьс үндэс, шашин шүтлэг, улс төрийн үзэл бодлын үндсэн дээр алагчилах аливаа үзэл гаргахгүй байх зарчмыг хэлнэ;

(d) Спортын хэлцэл гэж спортын аливаа арга хэмжээ, тоглолтыг зохион байгуулах, дэмжин туслас буюу тэдгээртэй холбогдон үүсэх эрх, түүний дотор үйлчилгээг хэрэгжүүлэхийн тулд байгуулсан аливаа хэлцлийг хэлнэ;

(e) Спортын байгууллага гэж Үндэсний олимпийн хороо, Үндэсний спортын холбоо буюу спортыг удирдах үндэсний хороог оролцуулан үндэсний хэмжээнд спортын арга хэмжээ зохион явуулахын тулд байгуулсан аливаа байгууллагыг хэлнэ;

(f) Баг гэж бусад тийм бүлэгтэй тэмцээн явуулах зорилгоор спортын арга хэмжээнд оролцохын тулд зохион байгуулагдсан бүлэг тамирчдыг хэлнэ;

(g) Тамирчин гэж дангаараа буюу багийн бүрэлдэхүүнд орж, спортын арга хэмжээнд оролцож байгаа эрэгтэй, эмэгтэй хүмүүс, түүнчлэн багийн хувьд чухал үүрэг гүйцэтгэдэг зохион байгуулагч, дасгалжуулагч, зааварлагч болон албаны бусад хүнийг хэлнэ.

2 дугаар зүйл

Оролцогч улсууд апартеид бодлогыг шийдвэртэй буруушааж, спортод апартеид бодлогын даллын бүх хэлбэрийг устгах бодлогыг зохих бүх арга хэрэгслээр нэн даруй явуулах үүрэг хүлээнэ.

3 дугаар зүйл

Оролцогч улсууд апартеид бодлого явуулдаг улстай спортын харилцаа тогтоохгүй байх бөгөөд өөрсдийн спортын байгууллага, баг, тамирчдаас ийм холбоо тогтоохгүй байхыг хангахын тулд холбогдох арга хэмжээ авна.

4 дүгээр зүйл

Оролцогч улсууд апартеид бодлого явуулдаг улс оронтой спортын харилцаа тогтоохгүй байх боломжтой бүхий л арга хэмжээг авч, ийм арга хэмжээг хэрэгжүүлэх үр ашигтай ажиллагааг хангана.

5 дугаар зүйл

Оролцогч улсууд өөрсдийн спортын байгууллага, баг, тамирчдыг апартеид бодлого явуулдаг улс оронд зохиож байгаа буюу апартеидын үндсэн дээр бүрдүүлсэн баг, тамирчид оролцсон спортын арга хэмжээнд боломж олгох санхүүгийн болон бусад туслалцаа үзүүлэхээс татгалзана.

6 дугаар зүйл

Оролцогч улс бүр апартеид бодлого явуулдаг улсад буюу апартеид бодлого явуулж буй орныг төлөөлсөн багтай зохиож байгаа спортын арга хэмжээнд оролцож буй өөрийн спортын байгууллага, баг, тамирчдын хувьд дараахь арга хэмжээ авна:

(a) спортын ийм байгууллага, баг, тамирчдад ямар ч зорилгоор санхүүгийн болон бусад туслалцаа үзүүлэхээс татгалзана;

(b) спортын ийм байгууллага, баг, тамирчдыг үндэсний спортын байгууламжид орохыг хязгаарлана;

(с) апартеид бодлого явуулдаг улсад буюу апартеидын үндсэн дээр бүрдүүлсэн баг, тамирчидтай спортын арга хэмжээ зохион явуулах заалт бүхий спортын аливаа хэлцлийг биелүүлэхгүй байна;

(d) ийм баг, тамирчдад үндэсний спортын хүндэтгэл, спортын шагнал олгохоос татгалзаж, иймэрхүү хүндэтгэл, шагналаас хасч байна;

(е) ийм баг, тамирчдыг хүндэтгэн албан ёсны хүлээн авалт хийхээс татгалзана.

7 дугаар зүйл

Оролцогч улсууд апартеид бодлого явуулдаг улсыг төлөөлсөн спортын байгууллага, баг, тамирчдад орох виз буюу зөвшөөрөл олгохоос татгалзана.

8 дугаар зүйл

Оролцогч улсууд апартеид бодлого явуулдаг улсыг олон улсын болон бүс нутгийн спортын байгууллагаас хөөх бүх арга хэмжээ авч байна.

9 дүгээр зүйл

Оролцогч улсууд Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын тогтоол, энэхүү Конвенцийн заалт, олимпын зарчмын үзэл санааны дагуу апартеид бодлого явуулдаг улстай спортын арга хэмжээнд оролцохоос татгалзсан, олон улсын спортын байгууллагын бүрэлдэхүүнд багтдаг байгууллагыг торгууль буюу бусад төрлийн шийтгэл оногдуулахгүй байх талаар холбогдох бүхий л арга хэмжээ авч байна.

10 дугаар зүйл

1. Оролцогч улсууд алагчилахгүй байх олимпийн зарчим, энэхүү Конвенцийн заалтыг бүх нийтээр мөрдөх явдлыг хангахын тулд дээд зэргийн хүч чармайлт гаргана.

2. Энэ зорилгоор, оролцогч улсууд Өмнөд Африкт зохиогддог спортын тэмцээнд оролцож байгаа буюу оролцсон баг, тамирчдыг өөрийн оронд оруулахыг хориглох бөгөөд апартеид бодлого явуулдаг улсыг албан ёсоор төлөөлж байгаа буюу ийм улсын далбаан дор тэмцээнд оролцдог спортын байгууллага, баг, тамирчдыг өөрийн санаачлагаар урьсан спортын байгууллага, багийн гишүүд, тамирчдыг өөрийн оронд оруулахыг мөн хориглоно. Оролцогч улсууд апартеид бодлого явуулдаг улсыг төлөөлж байгаа буюу ийм улсын далбаан дор тэмцээнд оролцдог спортын байгууллага, баг, тамирчидтай спортын харилцаатай, спортын байгууллагын төлөөлөгчид, багийн гишүүд, тамирчдыг өөрийн оронд оруулахыг хориглоно.

Орохыг хориглосон энэ заалт нь спортод апартеид бодлогыг устгахын төлөө тэмцэж байгаа спортын зохих холбоодын дүрэмд харшлах ёсгүй бөгөөд энэ заалтыг зөвхөн спортын арга хэмжээнд оролцохтой холбогдуулан хэрэглэнэ.

3. Оролцогч улсууд энэ зүйлийн 2 дахь хэсэгт дурдсан спортын байгууллага, баг, тамирчдыг олон улсын спортын тэмцээнд оролцуулахгүй байх боломжтой бүх арга хэмжээ авахыг олон улсын спортын байгууллагад суугаа өөрийн үндэсний төлөөлөгчдөд зөвлөмж болгох бөгөөд эдгээр төлөөлөгчөөрөө дамжуулан дор дурдсан боломжтой арга хэмжээг авна:

(а) Өмнөд Африк гишүүнээр оролцож байгаа бүх холбооноос түүнийг хөөх явдлыг хангах, гишүүнээс нь хөөсөн аливаа холбоонд буцаж орох Өмнөд Африкийн эрхийг сэргээхгүй байх.

(б) Аливаа үндэсний холбоо апартеид бодлого явуулдаг улстай спортын солилцоо явуулсан байвал тийм үндэсний холбооны эсрэг шаардлагатай гэж үзвэл олон улсын спортын холбогдох байгууллагаас хөөх, төлөөлөгчдийг нь олон улсын спортын тэмцээнд оролцуулахгүй байх зэрэг хориг арга хэмжээ авна.

4. Энэхүү Конвенцийн заалтуудыг бүдүүлгээр зөрчсөн тохиолдолд, оролцогч улсууд өөрсдийн үзэмжээр шаардлагатай гэж үзвэл холбогдох орны спортын үндэсний гүйцэтгэх байгууллага, спортын үндэсний холбоо буюу тамирчдыг олон улсын спортын тэмцээнээс хөөх арга хэмжээг оролцуулан холбогдох бусад арга хэмжээ авна.

5. Өмнөд Африкийг тусгайлан хамарсан энэ зүйлийн заалтууд нь энэ оронд апартеидын тогтолцоо устсан үед хүчингүй болно.

II дүгээр зүйл

1. Спортод апартеид бодлого явуулахын эсрэг Комиссыг (цаашид “Комисс” гэж нэрлэнэ) арван таван хүний бүрэлдэхүүнтэй байгуулна. Энэ бүрэлдэхүүнд ёс суртахууны хувьд өндөр эрхэм чанартай, апартеидын эсрэг тэмцэх үйлсэд үнэнч хүмүүс орох бөгөөд энэхүү Конвенцид оролцогч улсуудын иргэдээс сонгогдсон тэдний спортын удирдлага, зохион байгуулалтын салбарын туршлагыг анхаарч, газар зүйн шударга хуваарилалт, хууль зүйн үндэслэл болон тогтолцоог төлөөлүүлэхэд анхаарна.

2. Оролцогч улсуудаас дэвшүүлсэн хүмүүсийн нэрсийн жагсаалт дотроос нууцаар санал хураах журмаар Комиссын гишүүдийг сонгоно. Оролцогч улс бүр өөрийн иргэдээс нэг хүний нэрийг дэвшүүлж болно.

3. Энэхүү Конвенцийг хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш 6 сарын дараа анхны сонгуулийг явуулна. Ээлжит сонгууль болохоос наад зах нь гурван сарын өмнө Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Конвенцид оролцогч улсуудад захидал илгээж, 2 сарын дотор хүмүүсийнхээ нэр дэвшүүлэхийг санал болгоно. Ийм журмаар нэр дэвшигдсэн хүмүүсийн нэрсийн жагсаалтыг тэднийг дэвшүүлсэн оролцогч улсуудыг нэрлэж цагаан толгойн дэс дарааллаар бэлтгэнэ. Энэхүү жагсаалтыг оролцогч улсуудад тараана.

4. Комиссын гишүүдийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын төв байранд Ерөнхий нарийн бичгийн даргын зарлан хуралдуулсан оролцогч улсуудын гуравны хоёр нь хурал хийх бүрэлдэхүүнийг хангах бөгөөд санал хураахад байлцаж, оролцсон оролцогч улсуудын төлөөлөгчдийн хамгийн олон болон дийлэнх олонхийн саналыг авсан нэр дэвшигчдийг Комисст сонгогдсонд тооцно.

5. Комиссын гишүүд дөрвөн жилийн хугацаагаар сонгогдоно. Гэвч эхний сонгуулиар сонгогдсон есөн гишүүний бүрэн эрхийн хугацаа хоёр жил өнгөрмөгц дуусна. Энэ есөн гишүүний нэрийг эхний сонгууль дуусмагц Комиссын дарга шодож тогтооно.

6. Тохиолдлоор суларсан орон тоонд уг хүн харьяат нь байсан оролцогч улс өөрийн иргэдээс нэг хүнийг томилох бөгөөд түүнийг Комисс батална.

7. Комисст албан үүргээ гүйцэтгэх хугацаан дахь комиссын гишүүдийн зардлыг оролцогч улсууд хариуцна.

12 дугаар зүйл

1. Оролцогч улсууд энэхүү Конвенцийн заалтуудыг хэрэгжүүлэх зорилгоор тэдгээрээс авсан хууль тогтоох, эрх зүй, засаг захиргааны болон бусад арга хэмжээний тухай тайланийг Комиссоор хэлэлцүүлэхээр энэхүү Конвенцийг хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш нэг жилийн дотор, үүнээс хойш хоёр жил тутам Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад гарган өгч байх үүрэгтэй. Комисс оролцогч улсуудаас нэмэлт мэдээлэл гаргуулах хүсэлт тавьж болно.

2. Комисс үйл ажиллагааныхаа тухай жил бүр Ерөнхий нарийн бичгийн даргаар дамжуулан Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблейд мэдээлж байх бөгөөд Оролцогч улсуудаас хүлээн авсан тайлан, мэдээлэлд үндэслэн ерөнхий шинж чанартай санал, зөвлөмж гаргаж болно. Тийм санал, зөвлөмжийг оролцогч холбогдох улсын гаргасан тайлбарын хамт (хэрэв ийм тайлбар байгаа бол) Ерөнхий Ассамблейд мэдээлнэ.

3. Комисс, тухайлбал, энэхүү Конвенцийн 10 дугаар зүйлийн заалтын хэрэгжилтийг авч хэлэлцээд, авах арга хэмжээний тухай зөвлөмж гаргаж байна.

4. Энэхүү Конвенцийн 10 дугаар зүйлийн заалтыг хэрэгжүүлэх талаар цаашид авах арга хэмжээг хэлэлцүүлэх зорилгоор Ерөнхий нарийн бичгийн дарга оролцогч улсуудын олонхийн хүсэлтээр оролцогч улсын зөвлөгөөнийг зарлан хуралдуулж байна. Энэхүү Конвенцийн заалтыг бүдүүлгээр зөрчсөн тохиолдолд Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Комиссын төслөөр оролцогч улсын зөвлөгөөнийг зарлан хуралдуулна.

13 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийн заалтыг зөрчиж байгаа тухай оролцогч улсуудаас гаргасан гомдлыг хүлээн авч хэлэлцэх комиссын эрх хэмжээг хүлээн зөвшөөрч байгаагаа оролцогч аливаа улс ямар ч үед мэдэгдэж болно. Чингэхдээ ийм гомдол гаргасан оролцогч улсууд мөн адил мэдэгдэл хийсэн байвал зохино. Комисс уг зөрчлийн талаар авах ёстой холбогдох арга хэмжээний тухай шийдвэр гаргаж болно.

2. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасны дагуу гомдол гаргуулсан оролцогч улсууд өөрсдийнх нь талаар гаргасан гомдлыг Комиссоор хэлэлцэхэд төлөөлөгчөө оролцуулахаар илгээж болно.

14 дүгээр зүйл

1. Комисс жилд нэгээс доошгүй удаа хуралдана.

2. Комисс дотоод журмаа батална.

3. Комиссын нарийн бичгийн дарга нарын газрын үйлчилгээг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга хангана.

4. Комиссын хуралдааныг гол төлөв Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын төв байранд хийнэ.

5. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Комиссын анхдугаар хуралдааныг зарлан хуралдуулна.

15 дугаар зүйл

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга энэхүү Конвенцийн эхийг хадгалагчийн үүрэг гүйцэтгэнэ.

16 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг хүчин төгөлдөр болохоос өмнө Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын төв байранд бүх улс түүнд гарын үсэг зурахад нээлттэй байна.

2. Энэхүү Конвенцид гарын үсэг зурсан улсууд энэхүү Конвенцийг соёрхон батлах, хүлээн зөвшөөрөх буюу батлана.

17 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенц бүх улс нэгдэн ороход нээлттэй байна.

18 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенц соёрхон батласан, хүлээн зөвшөөрсөн буюу нэгдэн орсон тухай 27 дахь батламж жуух бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулахаар тушааснаас хойш 30 дахь өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр болно.

2. Энэхүү Конвенцийг хүчин төгөлдөр болсноос хойш энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан, хүлээн зөвшөөрсөн буюу батласан, эсхүл нэгдэн орсон улс бүрийн хувьд энэхүү Конвенц нь холбогдох батламж жуух бичгийг хадгалуулснаас хойш 30 дахь өдрөөс хүчин төгөлдөр болно.

19 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенцийг тайлбарлах, хэрэглэх буюу хэрэгжүүлэх талаар оролцогч улсуудын хооронд гарсан хэлэлцээгээр зохицуулж чадахгүй байгаа аливаа маргааныг, маргалдагч этгээдүүд маргаанаа зохицуулах тухай өөрөөр тохиролцоогүй бол, уг маргаанд оролцогч улсын хүсэлтээр, тэдгээрийн харилцан зөвшөөрсний дагуу Олон Улсын Шүүхэд шилжүүлнэ.

20 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцид оролцогч аливаа улс Конвенцид нэмэлт өөрчлөлт оруулахыг санал болгож, түүнийгээ Конвенцийг хадгалагчид мэдүүлж болно. Үүний дараа санал болгосон нэмэлт өөрчлөлтийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга оролцогч улсад мэдэгдэж, эдгээр саналыг хэлэлцүүлж санал хураах зорилгоор оролцогч улсуудын бага хурлыг хийхийн төлөө байгаа эсэхээ мэдэгдэхийг оролцогч улсаас хүснэ. Оролцогч улсын гуравны нэгээс цөөнгүй нь бага хурал хийлгэхийн төлөө санал өгвөл Ерөнхий нарийн бичгийн дарга тийм бага хурлыг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын ивээл дор зарлан хуралдуулна. Уг бага хурал дээр явуулсан санал хураалтад байлцсан, оролцсон улсуудын олонхийн саналаар батлагдсан аливаа нэмэлт өөрчлөлтийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблейд батлуулахаар хүргүүлнэ.

2. Нэмэлт өөрчлөлтийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблей, энэхүү Конвенцид оролцогч улсуудын гуравны хоёр нь үндэсний хууль тогтоомжийнхоо дагуу батласны дараа хүчин төгөлдөр болно.

3. Нэмэлт өөрчлөлт буюу засвар нь хүчин төгөлдөр болсны дараа түүнийг батласан оролцогч улсуудын хувьд заавал биелүүлэх хүчинтэй болох бөгөөд оролцогч бусад улсын хувьд энэхүү Конвенцийн заалтууд тэдгээрээс урьд нь батласан засвар нэмэлт өөрчлөлт буюу засвар заавал биелүүлэх хүчинтэй хэвээр байна.

21 дүгээр зүйл

Конвенцид оролцогч улс Конвенцийн эхийг хадгалагчид бичгээр мэдэгдэх журмаар энэхүү Конвенцийг цуцалж болно. Конвенцийг хадгалагч уг мэдэгдлийг хүлээж авсан өдрөөс хойш 1 жилийн дараа цуцлалт хүчин төгөлдөр болно.

22 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийн араб, хятад, англи, франц, орос, испани хэлээр үйлдсэн эх бичвэрүүд нь адил хүчинтэй байна.

**20. АПАРТЕИДЫН ГЭМТ ХЭРГИЙГ ТАСЛАН ЗОГСООХ,
ТИЙМ ГЭМТ ХЭРЭГ ҮЙЛДЭГЧДИЙГ ШИЙТГЭХ ТУХАЙ ОЛОН УЛСЫН
КОНВЕНЦ**

Ерөнхий Ассамблейн 1973 оны 12 дугаар сарын 30-ны өдрийн 3068 (XXVIII) дугаар тогтоолоор баталж, 1976 оны 7 дугаар сарын 18-ны өдөр хүчин төгөлдөр болсон

Энэхүү Конвенцид оролцогч улсууд,

арьс үндэс, хүйс, хэл, шашин шүтлэгээр ялгаварлахгүйгээр хүний эрх, үндсэн эрх чөлөөг бүх нийтээр хүндэтгэн сахихын тулд гишүүн улс бүр Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагатай хамтран хамтын болон бие даасан арга хэмжээ авч байх үүрэг хүлээсэн Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрмийн заалтуудыг санаж,

хүн бүр төрөхдөө эрх чөлөөтэй, адил нэр төр, тэгш эрхтэй байдаг бөгөөд хүн бүр Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглалд заасан бүхий л эрх, эрх чөлөөг аливаа ялгаваргүйгээр, тухайлбал, арьс үндэс, арьсны өнгө, үндэсний харьяаллаас хамаарахгүй эдлэх ёстой хэмээсэн тунхаглалыг анхааралдаа авч,

чөлөөлөх үйл явцыг зогсоож, ухрааж болохгүй бөгөөд хүний нэр төр, дэвшил, шударга ёсны ашиг сонирхолд харш, колонийн үзэл болон түүнтэй холбогдох арьс үндсээр ялган тусгаарлах, алагчилах аливаа дадлыг эцэс болгохын зайлшгүй чухлыг Ерөнхий Ассамблейгаас зарлан мэдэгдсэн Колонийн орон, ард түмэнд тусгаар тогтнол олгох тухай тунхаглалыг анхааралдаа авч,

арьс үндсээр алагчилах бүх хэлбэрийг устгах тухай олон улсын конвенцийн дагуу улсууд арьс үндсээр ялган тусгаарлах болон апартеидыг онцгой буруушааж өөрсдийн шүүхийн харьяалалд хамаарах нутаг дэвсгэрт тийм хэлбэрийн аливаа дадлыг гаргуулахгүй байх, хориглох, устгах үүрэг хүлээснийг тэмдэглэж,

Төрлөөр устгах гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, тийм гэмт хэрэг үйлдэгчдийг шийтгэх тухай конвенцид апартеидын үйлдэл гэж үзэж болох зарим үйлдлийг олон улсын эрх зүйн дагуу гэмт хэрэг хэмээснийг тэмдэглэж,

* Монгол Улс 1974.05.17-нд гарын үсэг зурж, 1974.12.03-нд соёрхон батласан

Дайны гэмт хэрэг болон хүн төрөлхтний эсрэг гэмт хэрэгт хөөн хэлэлцэх хугацаа үл хэрэглэх тухай конвенцид “апартеид бодлогоос үүдэн гарч буй хүмүүнлэг бус үйлдлийг” хүн төрөлхтний эсрэг гэмт хэрэг гэж тодорхойлсныг тэмдэглэж,

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблейгаас апартеидын бодлого хийгээд дадлыг хүн төрөлхтний эсрэг гэмт хэрэг гэж буруушаасан олон тогтоол батласныг тэмдэглэж,

апартеидын бэхжин өргөжсөөр байгаа нь олон улсын энх тайван, аюулгүй байдалд ноцтой заналхийлж байгаа тухай Аюулгүйн Зөвлөлөөс цохон заасныг тэмдэглэж,

Апартеидын гэмт хэргийг таслан зогсоох, тийм гэмт хэрэг үйлдэгчдийг шийтгэх тухай олон улсын конвенц нь апартеидын гэмт хэргийг таслан зогсоох, тийм гэмт хэрэг үйлдэгчдийг шийтгэх зорилгоор олон улсын болон үндэсний хүрээнд илүү үр дүнтэй арга хэмжээ авах боломж олгоно гэдэгт итгэж,

дор дурдсан зүйлийг хэлэлцэн тохиролцов:

1 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенцид оролцогч улсууд апартеидыг хүн төрөлхтний эсрэг гэмт хэрэг хэмээн, апартеидын бодлого, дадал болон энэхүү Конвенцийн 2 дугаар зүйлд тодорхойлсон апартеидтай адил төрлийн арьс үндсээр ялган тусгаарлах, алагчилах бодлого, дадлаас үүдэн гарч буй хүмүүнлэг бус үйлдлийг олон улсын эрх зүйн зарчим, тухайлбал, Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрмийн зорилго, зарчмыг зөрчсөн бөгөөд олон улсын энх тайван, аюулгүй байдалд ноцтой заналхийлсэн гэмт хэрэг гэж зарлан мэдэгдэж байна.

2. Энэхүү Конвенцид оролцогч улсууд апартеидын гэмт хэрэг үйлдэгч байгууллага, албан газар, хувь этгээдийг гэм буруутай хэмээн зарлаж байна.

2 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийн зорилгын дагуу Африкийн өмнөд хэсэгт мөрдөгдөж буй апартеидтай адил төрлийн, арьс үндсээр ялган тусгаарлах болон алагчилах бодлого, дадлыг дотроо багтаасан “апартеидын гэмт хэрэг” гэсэн нэр томъёо нь нэг арьс үндэстэн нөгөөгөө эрхшээлдээ оруулан ноёрхох, байнга дарлан мөлжих зорилгоор хийсэн хүмүүнлэг бус дараахь үйлдлийг хэлнэ:

(а) дор дурдсан аргаар арьс үндэстний нэг буюу хэд хэдэн бүлгийн гишүүн буюу гишүүдийн амьд явах эрх хийгээд хувийн эрх чөлөөг хасах;

i/ арьс үндэстний нэг буюу хэд хэдэн бүлгийн гишүүдийн амь насыг хороох;

ii/ арьс үндэстний нэг буюу хэд хэдэн бүлгийн гишүүдийн бие махбодид ноцтой гэмтэл учруулах буюу сэтгэцэд нь согог суулгах, тэдний эрх чөлөө, нэр төрд халдах, эрүү шүүлт тулгах болон хэрцгий, хүмүүнлэг бусаар хандаж харьцах, нэр төрийг нь доромжлох, шийтгэх;

iii/ арьс үндэстний нэг буюу хэд хэдэн бүлгийн гишүүдийг дур мэдэн баривчлах, хууль бусаар шоронд хорих;

(b) арьс үндэстний нэг буюу хэд хэдэн бүлгийг бүхэлд нь буюу хэсгийг нь устгахад чиглэсэн амьдрал ахуйн нөхцлийг санаатайгаар бий болгох;

(c) арьс үндэстний нэг буюу хэд хэдэн бүлгийг тухайн улсын улс төр, нийгэм, эдийн засаг, соёлын амьдралд оролцоход саад учруулахад чиглэсэн хууль тогтоох шинжтэй буюу бусад арга хэмжээ авах, мөн хөдөлмөрлөх эрх, хүлээн зөвшөөрсөн үйлдвэрчний эвлэл байгуулах эрх, сурч боловсрох эрх, эх орноосоо гарч явах, буцаж ирэх эрх, иргэний харьяалалтай байх эрх, чөлөөтэй зорчих, оршин суух газраа сонгох эрх, өөрийн үзэл бодолтой байж, түүнийгээ чөлөөтэй илэрхийлэх эрх, тайвнаар жагсаал, цуглаан хийх, эвлэлдэн нэгдэх эрхийг оролцуулан арьс үндэстний нэг буюу хэд хэдэн бүлгийн гишүүдийн хүний эрх, үндсэн эрх чөлөөг үгүйсгэх замаар тийм нэг буюу хэд хэдэн бүлэгт бүрэн хөгжиж дэвшихэд нь саад учруулах нөхцөл байдлыг санаатайгаар бий болгох;

(d) арьс үндэстний нэг буюу хэд хэдэн бүлгийн гишүүдэд зориулан тусгаарласан байр, хороолол байгуулах, арьс үндэстний янз бүрийн бүлгийн гишүүд өөр хоорондоо гэр бүл болохыг хориглох, арьс үндэстний нэг буюу хэд хэдэн бүлэг, түүнчлэн тэдний гишүүдийн өмчлөлийн газрыг албадан хураах, арьс үндэстний шинжээр хүн амыг хуваахад чиглэсэн аливаа арга хэмжээ, түүний дотор хууль тогтоох шинжтэй арга хэмжээ авах;

(e) арьс үндэстний нэг буюу хэд хэдэн бүлгийн гишүүдийн хөдөлмөрийг мөлжих, тухайлбал, тэднээр албадан хөдөлмөр хийлгэх;

(f) апартеидын эсрэг тэмцдэгийнх нь төлөө байгууллага, этгээдийн үндсэн эрх, эрх чөлөөг хасах замаар мөрдөн мөшгих.

3 дугаар зүйл

Дараахь үйлдлийг үйлдсэн бөгөөд тухайн үйлдэл үйлдэгдсэн улсын буюу бусад аливаа улсын нутаг дэвсгэрт оршин суудаг этгээд, байгууллага болон албан газрын гишүүн, улсын төлөөлөгчдөд гэмт хэргийн сэдлээс нь харгалзахгүйгээр олон улсын эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэнэ:

(a) энэхүү Конвенцийн 2 дугаар зүйлд заасан үйлдлийг хийх, үйлдэхэд оролцох, шууд өдөөн хатгах буюу үйлдэхээр завдах;

(b) апартеидын гэмт хэрэг үйлдэхэд шууд дэмжлэг үзүүлэх, хөхиүлэн дэмжих буюу хамтран ажиллах.

4 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенцид оролцогч улсууд дараахь үүрэг хүлээнэ:

(a) апартеидын гэмт хэрэг, түүнтэй адил төрлийн арьс үндсээр ялган тусгаарлах бодлого, түүний илрэлийг хөхиүлэн дэмжихийг таслан зогсоох, мөн түүнээс урьдчилан сэргийлэх, энэ гэмт хэрэгт гэм буруутай этгээдийг шийтгэхэд шаардлагатай аливаа хууль тогтоох болон бусад төрлийн арга хэмжээ авна;

(б) энэхүү Конвенцийн 2 дугаар зүйлд тодорхойлсон үйлдэл хийсний улмаас хариуцлага хүлээх буюу гэм буруутайд тооцогдох хүмүүсийг уг үйлдэл үйлдэгдсэн улсын нутаг дэвсгэрт байгаа эсэх, мөн тухайн буюу өөр аль нэг улсын иргэн мөн эсэх, эсхүл аливаа улсын иргэн биш болохыг үл харгалзан өөрсдийн шүүх эрх мэдлийн

дагуу мөрдөн байцаах, шүүхэд татах, шийтгэхийн тулд хууль тогтоох, шүүхийн болон захиргааны арга хэмжээ авна.

5 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийн 2 дугаар зүйлд дурдсан үйлдэл хийсний улмаас ял хүлээсэн этгээдийг энэхүү Конвенцид оролцогч бөгөөд дээрх этгээдийг шүүх эрхийг шилжүүлэн авч болох аливаа улсын эрх бүхий шүүхэд буюу шүүхийн харьяаллыг нь хүлээн зөвшөөрсөн оролцогч улсуудын хувьд шүүхийн харьяаллаа хэрэгжүүлэх боломжтой олон улсын эрүүгийн шүүхэд шилжүүлж болно.

6 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцид оролцогч улсууд нь апартеидын гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох, шийтгэх зорилгоор Аюулгүйн Зөвлөлөөс гаргасан шийдвэрийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрмийн дагуу хүлээн зөвшөөрч, биелүүлэх, мөн энэхүү Конвенцийн зорилгод нийцүүлэхийн тулд Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын бусад эрх бүхий байгууллагаас гаргасан шийдвэрийг хэрэгжүүлэхэд тус дөхөм үзүүлэх үүрэг хүлээнэ.

7 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцид оролцогч улсууд нь Конвенцийн заалтыг биелүүлэхийн тулд хэрэгжүүлсэн хууль тогтоох, шүүх, захиргааны буюу бусад арга хэмжээний тухай тайлангаа 9 дүгээр зүйлийн дагуу байгуулагдсан ажлын хэсэгт тогтмол өргөн мэдүүлж байх үүрэгтэй.

2. Эдгээр тайлангийн хувийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргаар дамжуулан Апартеидын асуудлыг эрхэлдэг тусгай хороонд илгээж байна.

8 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцид оролцогч улс бүр апартеидын гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох зорилгоор шаардлагатай гэж үзсэн бүхий л арга хэмжээг авах талаар Нэгдсэн Үндэстний байгууллагын дүрмийн заалтын дагуу Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын эрх бүхий аливаа байгууллагад хандаж болно.

9 дүгээр зүйл

1. Хүний эрхийн комиссын дарга энэхүү Конвенцид оролцогч улсаас 7 дугаар зүйлийн дагуу илгээсэн тайланг хэлэлцэх зорилгоор Конвенцид оролцогч улсуудын төлөөлөгч гурван хүний бүрэлдэхүүнтэй ажлын хэсгийг Хүний эрхийн комиссын гишүүдээс томилно.

2. Хэрвээ энэхүү Конвенцид оролцогч улсуудын төлөөлөгчид Хүний эрхийн комиссын бүрэлдэхүүнд ороогүй буюу орсон ч гурав хүрэхгүй бол, Конвенцид оролцогч улсын төлөөлөгчид Хүний эрхийн комиссын бүрэлдэхүүнд сонгогдох хүртэл Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасны дагуу байгуулсан ажлын хэсэгт ажиллуулахаар Хүний эрхийн комиссын гишүүн бус, оролцогч нэг буюу хэд хэдэн улсын төлөөлөгчийг энэхүү Конвенцид оролцогч бүх улстай зөвлөлдсөний дараа томилно.

3. Энэхүү ажлын хэсэг нь 7 дугаар зүйлийн дагуу ирүүлсэн тайланг хэлэлцэхээр Хүний эрхийн комиссын чуулганы өмнө буюу хойно таваас илүүгүй хоног хуралдаж болно.

10 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцид оролцогч улсууд нь Хүний эрхийн комисст дор дурдсан эрх олгож байна:

(a) арьс үндсээр алагчилах үзлийн бүх хэлбэрийг устгах тухай олон улсын конвенцийн 15 дугаар зүйлийн дагуу гаргасан өргөн барих бичгийн хувийг ирүүлэхдээ энэхүү Конвенцийн 2 дугаар зүйлд дурдсан үйлдлийн талаар холбогдох гомдлыг анхааран үзэж байхыг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын төрөлжсөн байгууллагуудаас хүсч байх;

(b) Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын эрх бүхий байгууллагаас хүлээн авсан тайлан болон энэхүү Конвенцид оролцогч улсаас тогтмол гаргадаг тайланг үндэслэн энэхүү Конвенцийн 2 дугаар зүйлд заасан гэмт хэрэгт хариуцлага хүлээвэл зохино хэмээж байгаа, түүнчлэн энэхүү Конвенцид оролцогч улсын зүгээс шүүхийн хянан шийдвэрлэх ажиллагаа явуулж байгаа этгээд, байгууллага, албан газар, улсын төлөөлөгчдийн нэрсийн жагсаалтыг гаргаж байх;

(c) асрамжийн болон өөртөө захиргаагүй нутаг дэвсгэр, Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблейн 1960 оны 12 дугаар сарын 14-ний өдрийн 1514 (XV) дугаар тогтоолд холбогдох бусад бүх нутаг дэвсгэрийн захиргааг нь хариуцаж буй эрх баригчдаас энэхүү Конвенцийн 2 дугаар зүйлд заасан гэмт хэрэгт хариуцлага хүлээвэл зохино хэмээж байгаа тэдний захиргаанд байгаа этгээдийн хувьд авсан арга хэмжээний тухай мэдээллийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын эрх бүхий байгууллагаас хүсэх;

2. Ерөнхий Ассамблейн 1514 (XV) дугаар тогтоолоор батласан Колонийн орон, ард түмэнд тусгаар тогтнол олгох тухай тунхаглалын зорилго биелтэл олон улсын бусад баримт бичгийн дагуу буюу Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага, түүний төрөлжсөн байгууллагаас эдгээр ард түмэнд олгосон өргөн барих бичиг гаргах эрхийг энэхүү Конвенцийн заалт огтхон ч хязгаарлахгүй.

11 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенцийн 2 дугаар зүйлд заасан үйлдлийг хэрэгтнийг шилжүүлэн өгөх зорилгын хувьд улс төрийн гэмт хэрэг гэж үзэхгүй.

2. Ийм тохиолдолд энэхүү Конвенцид оролцогч улсууд гэмт хэрэгтнийг шилжүүлэхдээ хууль тогтоомж болон хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байгаа гэрээнийхээ дагуу гүйцэтгэнэ.

12 дугаар зүйл

Конвенцид оролцогч улсуудын хооронд энэхүү Конвенцийг тайлбарлах, хэрэглэх буюу биелүүлэх үед гарсан бөгөөд хэлэлцээний журмаар шийдэж чадаагүй маргааныг таслах өөр арга замын талаар маргаанд оролцогчид тохиролцохгүй бол тэдний хүсэлтээр Олон улсын шүүхэд хянан шийдвэрлүүлэхээр оруулна.

13 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенц нь бүх улс гарын үсэг зурахад нээлттэй байна. Конвенц хүчин төгөлдөр болохоос өмнө гарын үсэг зураагүй аливаа улс түүнд нэгдэн орж болно.

14 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батлана. Батламж жуух бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулна.

2. Нэгдэн орох батламж жуух бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулснаар нэгдэн орсон гэж үзнэ.

15 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенц нь Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон тухай хорь дахь батламж жуух бичгийг хадгалуулснаас хойш гуч дахь өдрөө хүчин төгөлдөр болно.

2. Соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон тухай хорь дахь батламж жуух бичгийг хадгалуулсны дараа энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан буюу түүнд нэгдэн орсон улсын хувьд энэхүү Конвенц нь соёрхон батласан буюу нэгдэн орсон тухай батламж жуух бичгээ хадгалуулснаас хойш гуч дахь өдрөө хүчин төгөлдөр болно.

16 дугаар зүйл

Конвенцид оролцогч улс Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад бичгээр мэдэгдэж энэхүү Конвенцийг цуцалж болно. Ерөнхий нарийн бичгийн дарга уг мэдэгдлийг хүлээж авсан өдрөөс хойш нэг жилийн дараа цуцлалт нь хүчин төгөлдөр болно.

17 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг хянаж үзэх хүсэлтийг түүнд оролцогч аливаа улс Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргын нэр дээр бичгээр хэдийд ч тавьж болно.

2. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблей шаардлагатай гэж үзвэл ийм хүсэлттэй холбогдуулж авах арга хэмжээний талаар шийдвэр гаргана.

18 дугаар зүйл

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга дор дурдсан зүйлийг бүх улсад мэдээлж байна:

(a) 13, 14 дүгээр зүйлийн дагуу гарын үсэг зурсан, соёрхон батласан, нэгдэн орсон тухай;

(b) 15 дугаар зүйлийн дагуу энэхүү Конвенц хүчин төгөлдөр болсон он, сар, өдрийн тухай;

(c) 16 дугаар зүйлийн дагуу цуцалсан тухай;

(d) 17 дугаар зүйлийн дагуу хийсэн мэдээллийн тухай.

19 дүгээр зүйл

1. Хятад, англи, франц, орос, испани хэлээр үйлдсэн эх бичвэрүүд нь адил хүчинтэй. Энэхүү Конвенцийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын архивт хадгалуулна.

2. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга энэхүү Конвенцийн баталгаат хуулбарыг бүх улсад хүргүүлнэ.

21. БОЛОВСРОЛЫН ТАЛААР АЛАГЧИЛАХТАЙ ТЭМЦЭХ ТУХАЙ КОНВЕНЦ

*Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Боловсрол, шинжлэх ухаан, соёлын байгууллагын Ерөнхий бага хурлаас 1960 оны 12 дугаар сарын 14-нд баталж,
1962 оны 5 дугаар сарын 22-ны өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

Парис хотноо арван нэгдүгээр чуулган хийж 1960 оны 11 дүгээр сарын 14-ний өдрөөс 12 дугаар сарын 15-ны өдөр хүртэл хуралдсан Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Боловсрол, шинжлэх ухаан, соёлын байгууллагын Ерөнхий бага хурал,

Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглалд алагчилахгүй байх явдлыг гаргаж үл болох зарчмыг баталж, хүн бүр боловсрол эзэмших эрхтэй гэж тунхагласныг санан,

боловсролын талаар алагчилах нь энэ тунхаглалд дурдсан эрхийг зөрчиж байгааг анхаарч,

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Боловсрол, шинжлэх ухаан, соёлын байгууллага нь дүрэмдээ заасан ёсоор хүний эрхийг хаана ч сахин хамгаалах, боловсрол олох тэгш эрхээр бүх нийтийг хангахын тулд улс үндэстнүүдийн хооронд хамтын ажиллагаа тогтоохын төлөө эрмэлздэгийг анхаарч,

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Боловсрол, шинжлэх ухаан, соёлын байгууллага нь улс гүрэн тус бүрийн боловсролын тогтолцоо нь өөр өөр байдгийг иш үндэс болгон боловсролын талаар аливаа алагчиллыг арилгах төдийгүй, энэ талаар бүх нийтийн тэгш бололцоо, тэгш харьцаатай байх явдлыг хөхиүлэн дэмжих ёстойг анхаарч,

чуулганы хэлэлцэх хэргийн 17.1.4 дэх хэсэгт тусгасан асуудлаас үүдэлтэйгээр бий болж буй боловсрол дахь алагчилах төрөл бүрийн асуудлаарх саналыг хүлээн авч,

гишүүн улсын зөвлөмжийг болон эл асуудал нь олон улсын конвенцийн асуудалд тооцох нь зүйтэй гэсэн шийдвэр аравдугаар чуулганаас гарсныг анхаарч,

1960 оны 12 дугаар сарын 14-ний өдөр энэхүү Конвенцийг батлав.

1 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенцид “алагчилах” гэсэн нэр томъёо нь боловсролын талаар эрх тэгш харьцааг устгах буюу зөрчих зорилгоор, эсхүл түүний уршгаар арьс үндэс, арьсны өнгө, хүйс, хэл, шашин шүтлэг, улс төрийн болон бусад үзэл бодол, үндэсний

* Монгол Улс 1964.09.22-нд нэгдэн орсон

буюу нийгмийн гарал, эдийн засаг буюу төрсөн байдал зэрэг шинжээр элдвээр ялгаварлах, онцлох, хязгаарлах буюу давуу тал олгохыг илэрхийлэх бөгөөд тухайлбал:

(a) хэн нэгэн буюу хэсэг хүнд аливаа шатны буюу аливаа төрлийн боловсрол олоход нь хориг тавих;

(b) хэн нэгэн буюу хэсэг хүнийг анхан шатны боловсролоор хязгаарлах;

(c) энэхүү Конвенцийн 2 дугаар зүйлд зааснаас өөр тохиолдолд хэн нэгэн буюу хэсэг хүнд зориулан тусгаарлан сургах боловсролын тогтолцоо, сургуулийг байгуулах буюу байсныг хэвээр үлдээх;

(d) хэн нэгэн буюу хэсэг хүнийг хүний нэр төрд үл нийцэх байдалд оруулах.

2. Энэхүү Конвенцид “боловсрол” гэсэн нэр томъёонд бүх төрөл, шатны боловсрол хамаарах бөгөөд боловсрол олох боломж, сургалтын түвшин, чанар, суралцах нөхцөл хаамарна.

2 дугаар зүйл

Хэрэв аливаа улсад дор дурдсаныг зөвшөөрсөн байвал энэхүү Конвенцийн 1 дүгээр зүйлд заасан утгаар алагчилсан гэж үзэхгүй:

(a) боловсрол олох, олгох боломж адил, багш нар нь мэргэжлийн чадвараар адил, байр, тоног төхөөрөмжийн чанар адил, сургалтын хөтөлбөр нь адил тохиолдолд сурагчдын хүйсээр тусгаарлан сургах тогтолцоо, сургуулийн газрыг бий болгох буюу байсныг нь хэвээр үлдээх;

(b) суралцагчдын эцэг эх буюу хууль ёсны асран хамгаалагчдын саналд нийцэхүйц боловсролыг олгох, сургах тогтолцоо буюу сургуульд эрх мэдэл бүхий боловсролын байгууллагаас зөвшөөрсөн буюу батласан түвшин, тухайлбал, боловсролын талаар зохих шатны тодорхой түвшинд тохирч байвал, шашин шүтлэг буюу хэлний байдлыг харгалзан, боловсролын тусгай тогтолцоо, сургуулийг бий болгох буюу байсныг нь хэвээр үлдээх;

(c) зорилгоороо аль нэг хэсэг хүнийг ялгаварлан тусгаарлахад бус, харин боловсролын талаар улсаас олгож байгаа бололцоог нэмэгдүүлж байгаа бөгөөд түүний үйл ажиллагаа нь дээр заасан зорилгод үнэнхүү тохирч, олгож байгаа боловсрол нь эрх мэдэл бүхий боловсролын байгууллагаас зөвшөөрсөн буюу батласан түвшин, тухайлбал, боловсролын талаар зохих шатны тодорхой түвшинд тохирч байвал, хувийн сургуулийг бий болгох буюу байсныг нь хэвээр үлдээх.

3 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцид тодорхойлсон алагчилах явдлыг устгах буюу урьдчилан сэргийлэх зорилгоор энэхүү Конвенцид оролцогч улсууд дараахь үүрэг хүлээнэ:

(a) боловсролын талаар алагчилах шинж бүхий хуулийн бүх заалт, засаг захиргааны шийдвэрийг өөрчлөх, засаг захиргааны тийм дадлыг зогсоох;

(b) хэрэв шаардлагатай бол суралцагчдыг сургуульд элсүүлэх үед элдвээр алагчилах явдлыг арилгахын тулд хууль тогтоох журмаар арга хэмжээ авах;

(с) суралцаж байгаа иргэдээсээ сургалтын төлбөр авах, тэдэнд тэтгэмж болон бусад аль нэг тусламж, мөн түүнчлэн гадаадад цаашид суралцахад нь шаардлагатай зөвшөөрөл, хөнгөлөлт олгох талаар суралцагчдын сурлагын амжилт болон тэдэнд тавих шаардлагад холбогдох ялгаанаас өөр аливаа ялгааг төрийн байгууллагын зүгээс гаргахгүй байх;

(d) төрийн байгууллагаас аль нэг төрлийн тусламжийг сургуульд үзүүлэхдээ суралцагчдын аливаа тодорхой бүлэгт хамаардгийг үндэслэн аливаа хязгаарлалт хийх буюу давуу тал тогтоохгүй байх;

(e) нутаг дэвсгэр дээр нь оршин суугаа гадаадын иргэдэд өөрийн иргэдийнхээ нэгэн адил сурах бололцоог олгох.

4 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенцид оролцогч улсууд боловсролын талаар адил тэгш бололцоог олгох, харилцаанд дөхөм үзүүлэх хийгээд үндэсний нөхцөл байдал, зан заншилд нийцүүлэн хэрэгжүүлэх төрийн бодлого боловсруулан хөгжүүлж, амьдрал ахуйд нэвтрүүлэх үүрэгтэй;

(a) заавал эзэмших анхан шатны боловсролыг үнэ төлбөргүй болгох, дунд боловсролыг төрөл бүрийн хэлбэрээр нь бүх нийтийн хүртээл болгож, нийтээр суралцах бүх бололцоогоор хангах; дээд боловсролыг бүрэн тэгш байдлын үндсэн дээр, хүн нэг бүрийн авьяас чадварыг харгалзан нийтэд хүртээмжтэй болгох, заавал сургах тухай хуулинд заасан журмыг хангах;

(b) улсын адил шатны бүх сургуульд адил боловсрол олгох, түүний сургалтын чанар ижил байх нөхцлийг хангах;

(с) анхан шатны боловсрол олж аваагүй буюу ийм сургалтыг бүрэн дуусгаагүй хүмүүсийг боловсрох хийгээд хүн тус бүрийн авьяас чадварт зохицуулан боловсролоо үргэлжлүүлэхийг зохистой аргаар сайшаан дэмжиж, хөгжүүлж байх;

(d) мэргэжлийн багш нарыг бэлтгэхэд алагчилахгүй байх явдлыг хангах.

5 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцид оролцогч улсууд дараахь зүйлийн талаар тохиролцов:

(a) боловсрол бол хүнийг өв тэгш хөгжүүлэх, хүний эрх, эрх чөлөөг хүндэтгэхэд чиглэсэн байх бөгөөд бүх улс үндэстэн, арьсны болон шашин шүтлэгийн бүлгүүдийн хооронд харилцан бие биенээ ойлгох, хүлцэн тэвчих, эвсэн найрамдах, мөн түүнчлэн Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагаас энх тайвныг сахин хамгаалахад чиглэсэн үйл ажиллагаанд тус дөхөм үзүүлэх ёстой;

(b) эцэг эх, мөн зохих тохиолдолд хууль ёсны асран хамгаалагчид нь нэгдүгээрт, улс тус бүрийнхээ хуулинд заасны дагуу хүүхдээ улсын бус боловч тусгай эрх мэдэл бүхий боловсролын байгууллагаас зөвшөөрсөн буюу батласан, хамгийн наад захын шаардлагыг хангасан бусад сургуульд сургах; хоёрдугаарт, үзэл бодлынхоо дагуу хүүхэддээ шашны буюу ёс суртахууны хүмүүжил олгох, хэн нэгэн буюу хэсэг хүнд тэдний үзэл бодолд нь нийцэхгүй шашны хүмүүжлийг тулган хүлээлгэж болохгүй;

(с) үндэсний цөөнх болох хүмүүс гэгээрлийн ажил зохиох, түүний дотор сургуулиа өөрсдөө зохион байгуулж, түүнийгээ удирдах боловсролын талаар улс

бүрийн явуулж байгаа бодлогод зохицуулан өөрийн хэлээр сургалт буюу бусдад заах эрхийг олгож болох бөгөөд чингэхдээ энэ эрхээ дараахь нөхцөлд хэрэгжүүлнэ:

i/ хэрэв энэ эрхийг эдлэх нь үндэсний цөөнх болох хүмүүст нийт ард түмний соёл, хэлийг ойлгох, түүний үйл ажиллагаанд оролцоход нь саад болохгүй бөгөөд уг орны үндэсний тусгаар тогтнолд харшлахгүй бол;

ii/ тийм төрлийн сургуулиас олгох боловсролын хэмжээ нь эрх мэдэл бүхий байгууллагаас зөвшөөрсөн буюу батласан боловсролын ерөнхий түвшнээс дор биш байвал;

iii/ тийм сургуульд орох нь сайн дурын хэрэг байвал.

2. Энэхүү Конвенцид оролцогч улсууд энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдсан зарчмыг хэрэгжүүлэхийн тулд шаардлагатай бүх арга хэмжээг авч байх үүрэгтэй.

6 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийг хэрэгжүүлэхдээ түүнд оролцогч улсууд нь боловсролын талаар алагчилахын аливаа илрэлтэй тэмцэх, мөн түүнчлэн энэ талаар харилцан тэгш эрх, боломжоор хангах арга хэмжээг тодорхойлох зорилгоор Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Боловсрол, шинжлэх ухаан, соёлын байгууллага Ерөнхий бага хурлаас гаргасан зөвлөмжийг аль болохуйц бүрэн харгалзаж байх үүрэгтэй.

7 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцид оролцогч улсууд нь Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Боловсрол, шинжлэх ухаан, соёлын байгууллага Ерөнхий бага хуралд тогтмол явуулах тайландаа бага хурлаар тогтоосон хугацаа, хэв журмын дагуу Конвенцийг хэрэгжүүлэх талаар авсан хууль эрхийн, засаг захиргааны болон бусад арга хэмжээний тухай, тухайлбал 4 дүгээр зүйлд дурдсан төрийн бодлогыг боловсруулан хөгжүүлэх, мөн олсон үр дүн хийгээд энэ бодлогыг аж амьдралд хэрэгжүүлэхэд тулгарсан саад бэрхшээлийн тухай мэдээлж байх ёстой.

8 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцид оролцогч хоёр буюу хэд хэдэн улсын хооронд түүнийг тайлбарлах буюу хэрэгжүүлэх талаар зөрөлдөөн гарч, түүнийг хэлэлцээний замаар шийдвэрлэж чалаагүй бөгөөд зохицуулах өөр арга зам үгүй гэж үзвэл, уг зөрөлдөөнийг тэдгээрийн хүсэлтээр Олон улсын шүүхэд шилжүүлэн шийдвэрлүүлнэ.

9 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенцид аливаа тайлбар хийж болохгүй.

10 дугаар зүйл

Хоёр буюу хэд хэдэн улсын хооронд байгуулсан хэлэлцээрийн дагуу хэн нэгэн буюу хэсэг хүний эдлэх ёстой эрх нь конвенцийн үг үсэг, утга санаатай зөрчвөл энэхүү Конвенц түүнийг хөндөхгүй.

11 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенцийг англи, франц, орос, испани хэлээр үйлдсэн бөгөөд дөрвөн эх хувь нь адил хүчинтэй.

12 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Боловсрол, шинжлэх ухаан, соёлын байгууллагын гишүүн улсууд үндэсний хууль тогтоомжийнхоо журмын дагуу соёрхон батлах буюу хүлээн зөвшөөрнө.

2. Соёрхон батласан буюу хүлээн зөвшөөрсөн тухай батламж жуух бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Боловсрол, шинжлэх ухаан, соёлын байгууллага Ерөнхий захиралд хадгалуулна.

13 дугаар зүйл

1. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Боловсрол, шинжлэх ухаан, соёлын байгууллага гишүүн бус боловч, Гүйцэтгэх Зөвлөлөөс нэгдэн орох урилга хүлээн авсан аливаа улс энэхүү Конвенцид нэгдэн орж болно.

2. Нэгдэн орох тухай батламж жуух бичгээ Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Боловсрол, шинжлэх ухаан, соёлын байгууллагын Ерөнхий захиралд хадгалуулснаар нэгдэн орно.

14 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенц нь соёрхон батласан, хүлээн зөвшөөрсөн буюу нэгдэн орсон тухай гурав дахь батламж жуух бичгийг хадгалуулснаас хойш гурван сарын дараа хүчин төгөлдөр болох бөгөөд энэ нь уг өдөр буюу түүнээс урьд батламж жуух бичиг, батласан буюу нэгдэн орсон тухай батламж жуух бичгээ хадгалуулахаар өгсөн улсуудад хамаарна. Бусад улсын хувьд соёрхон батласан, хүлээн зөвшөөрсөн буюу нэгдэн орсон тухай батламж жуух бичгээ хадгалуулахаар өгснөөс хойш гурван сарын дараа энэхүү Конвенц хүчин төгөлдөр болно.

15 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцид оролцогч улсууд нь конвенцийн заалтыг улс орныхоо нутаг дэвсгэр дээр төдийгүй гадаад харилцааг нь хариуцдаг өөртөө захиргаагүй, асрамжийн колони болон бусад нутаг дэвсгэрт дагаж мөрдөнө. Шаардлага гарвал, дээр дурдсан нутаг дэвсгэрт энэхүү Конвенцийг дагаж мөрдөх бололцоог хангахын үүднээс Конвенцийг соёрхон батлах, хүлээн зөвшөөрөх буюу түүнд нэгдэн орох үедээ, эсхүл түүнээс өмнө, тэрхүү нутаг дэвсгэрийн засгийн газар буюу эрх мэдэл бүхий байгууллагатай зөвлөлдөх үүрэгтэй. Түүнчлэн энэхүү Конвенцийг ямар нутаг дэвсгэрт дагаж мөрдөх тухай Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Боловсрол, шинжлэх ухаан, соёлын байгууллага Ерөнхий захиралд бичгээр мэдэгдэх үүрэгтэй. Энэ мэдэгдэл нь түүнийг хүлээж авснаас хойш 3 сарын дараа хүчин төгөлдөр болно.

16 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцид оролцогч улс бүр өөрийнхөө нэрийн өмнөөс буюу гадаад харилцааг нь хариуцдаг аливаа нутаг дэвсгэрийн нэрийн өмнөөс энэхүү Конвенцийг цуцалж болно.

2. Цуцлах тухайгаа Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Боловсрол, шинжлэх ухаан, соёлын байгууллагын Ерөнхий захиралд албан бичгээр мэдэгдэнэ.

3. Цуцалсан тухай баримтыг хүлээн авснаас хойш 12 сарын дараа уг цуцлалт хүчин төгөлдөр болно.

17 дугаар зүйл

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Боловсрол, шинжлэх ухаан, соёлын байгууллагын Ерөнхий захирал нь 12, 13 дугаар зүйлийн дагуу хадгалуулахаар ирүүлсэн соёрхон батласан, хүлээн зөвшөөрсөн буюу нэгдэн орсон тухай батламж жуух бичиг, түүнчлэн 15, 16 дугаар зүйлд дурдсан мэдэгдэл, цуцлалтын тухай гишүүн улсууд болон 13 дугаар зүйлд дурдсан байгууллагын болон түүнчлэн Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын гишүүн бус улсад мэдээлж байна.

18 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Боловсрол, шинжлэх ухаан, соёлын байгууллага Ерөнхий бага хурлаар хянан өөрчилж болно. Ийнхүү хянан өөрчилсөн конвенци нь зөвхөн түүнд оролцогч улсын хувьд хүчин төгөлдөр байна.

2. Хэрэв Ерөнхий бага хурлаас энэхүү Конвенцийг бүхэлд нь буюу зарим хэсгийг нь хянан өөрчилсөн шинэ конвенцийг баталж түүнд өөрөөр заагаагүй бол, хянан өөрчилсөн шинэ конвенц хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс энэхүү Конвенцийг соёрхон батлах, хүлээн зөвшөөрөх буюу нэгдэн орох явдал дуусгавар болно.

19 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенцийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрмийн 102 дугаар зүйлийн дагуу энэхүү Конвенцийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Боловсрол, шинжлэх ухаан, соёлын байгууллага Ерөнхий захирлын хүсэлтээр Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын нарийн бичгийн дарга нарын газарт бүртгэнэ.

Энэхүү Конвенцийг 1960 оны 12 дугаар сарын 15-ны өдөр Парис хотноо хоёр эх хувь үйлдэж 11 дүгээр сарын чуулганаа хийсэн Ерөнхий бага хурлын дарга болон Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Боловсрол, шинжлэх ухаан, соёлын байгууллага Ерөнхий захирал зурав.

Эдгээр эх хувийг Нэгдсэн Үндэстний Боловсрол, шинжлэх ухаан, соёлын байгууллага архивт хадгалуулахаар тушаах бөгөөд тэдгээрийн баталгаажуулсан хуулбарыг 12, 13 дугаар зүйлд заасан бүх улс мөн түүнчлэн Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагад хүргүүлнэ.

Дээрх эх хувь нь Парис хотноо хуралдаж, 1960 оны арванхоёрдугаар сарын арван таванд дууссан Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Боловсрол, шинжлэх ухаан, соёлын байгууллагын Ерөнхий бага хурлын арван нэгдүгээр чуулганаар зохих ёсоор батласан Конвенцийн жинхэнэ эх мөн болно.

Дээр дурдсаныг нотолж 1960 оны 12 дугаар сарын 15-ны өдөр энэхүү баримт бичигт гарын үсэг зурав.

Хоёр. ОЛОН УЛСЫН ХӨДӨЛМӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН КОНВЕНЦУУД

22. АЖ ҮЙЛДВЭРИЙН САЛБАРТ АЖИЛД АВАХ НАСНЫ ДООД ХЯЗГААРЫН ТУХАЙ ОЛОН УЛСЫН ХӨДӨЛМӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН 59 ДҮГЭЭР КОНВЕНЦ (ХЯНАЖ ӨӨРЧИЛСӨН)

*1937 оны 6 дугаар сарын 22-ны өдөр баталж,
1941 оны 2 дугаар сарын 21-ний өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын Ерөнхий Бага хурал нь,

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Захиргааны зөвлөлөөс 1937 оны 6 дугаар сарын 3-ны өдөр Женев хотноо хорин гуравдугаар чуулганаа зарлан хуралдуулж,

Бага хурлын анхдугаар чуулганаар батласан Аж үйлдвэрийн салбарт ажилд авах насны доод хязгаарын тухай Конвенцийн зарим хэсгийг хянан өөрчлөх тухай саналыг чуулганы хэлэлцэх асуудлын 6 дугаар зүйл болгон авч хэлэлцэхээр тогтож,

Тэдгээр саналыг олон улсын Конвенцийн хэлбэрээр гаргахаар шийдвэрлэж,

Аж үйлдвэрийн салбарт ажилд авах насны доод хязгаарын тухай 1937 онд хянаж өөрчилсөн Конвенц хэмээн нэрлэх доорх Конвенцийг 1937 оны 6 дугаар сарын 22-ны өдөр батлав.

I ХЭСЭГ

ЕРӨНХИЙ ЗААЛТУУД

1 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенцийн зорилгод “аж үйлдвэр” гэсэн нэр томъёо нь:

(a) уурхай, ил уурхай, ашигт малтмал олборлох бусад үйлдвэр;

(b) материалыг өөрчлөн боловсруулдаг усан онгоцны үйлдвэр, аливаа төрлийн хөдөлгүүрийн хүч, цахилгаан эрчим хүчийг үйлдвэрлэх, хувьсгах, дамжуулах үйлдвэрийн газруудыг оролцуулан эд зүйлийг худалдах зорилгоор үйлдвэрлэх, өөрчлөх, цэвэрлэх, засварлах, чимэглэх, бэлэн болгох, тохируулах, задлах буюу нураах;

(c) төмөр зам, трамвайн шугам, усан боомт, хөлөг онгоцны засварын газар, зогсоол, суваг, дотоодын хуурай ба усан зам, туннель (газар доогуурх гарц), гүүр, дам гүүр, ариутгах татуургын хоолой, худаг, цахилгаан болон харилцах утасны төхөөрөмж, цахилгаан байгууламж, хийн болон усан хангамжийн системийг барьж байгуулах, сэргээн босгох, арчлан тордох, засварлах, өөрчлөх буюу задлах, буулгах үйлдвэрүүд болон барилгын бусад ажил хийдэг газрууд, түүнчлэн дээр дурдсан ажлын өмнө нь хийгддэг барилгын суурь тавих, барьж байгуулахтай холбогдсон бэлтгэл ажил,

* Монгол Улс 1969.05.10-нд нэгдэн орсон

(d) хөлөг онгоцны зогсоол, усан боомт, агуулахад ачааг гараар зөөхөөс бусад байдлаар ачих, буулгах, зөөх, хураах зэрэг ажлыг оролцуулан засмал болон төмөр зам, дотоодын усан замаар зорчигч болон бараа тээвэрлэхийг хэлнэ.

2. Улс бүрийн эрх бүхий байгууллага аж үйлдвэрийг хөдөө аж ахуй, худалдаанаас ялган тодорхойлно.

2 дугаар зүйл

1. Улсын буюу хувийн үйлдвэрийн газрууд, тэдгээрийн салбарт 15 нас хүрээгүй хүүхдийг ажиллуулах буюу ажил олгохыг хориглоно.

2. Ажлын шинж чанар буюу түүнийг гүйцэтгэх нөхцөл нь ажилчдын амь нас, эрүүл мэнд, ёс суртахуунд аюултайгаас бусад тохиолдолд, зөвхөн ажил олгогчийн гэр бүлийнхэн ажилладаг үйлдвэрт дээрх насны хүүхэд ажиллахыг үндэсний хууль тогтоомжоор зөвшөөрч болно.

3 дугаар зүйл

Төрийн байгууллагаас баталж, хяналт тавьдаг ажил, тухайлбал мэргэжлийн сургуулиудад хүүхдийн хийж гүйцэтгэдэг ажилд энэ Конвенцийн заалт хамаарахгүй.

4 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенцийн заалтыг биелүүлэх үүднээс ажил олгогч үйлдвэртээ ажиллаж байгаа 18 насанд хүрээгүй байгаа бүх хүний болон тэдгээрийн төрсөн он, сар, өдрийг тусгасан бүртгэлийг хөтөлнө.

5 дугаар зүйл

1. Ажлын шинж чанар, түүнийг гүйцэтгэх нөхцөл нь ажиллах хүмүүсийн амь нас, эрүүл мэнд, ёс суртахуунд хор аюултай бол үндэсний хууль тогтоомжоор:

(a) дээрх ажилд авах залуу хүмүүс буюу өсвөр насны хүүхдийн насны хязгаарыг 15 наснаас дээш тогтооно, эсхүл

(b) дээрх ажилд авах хүүхэд буюу залуу хүмүүсийн насыг 15 наснаас доогуур тогтоохгүй байхыг эрх бүхий зохих байгууллагад үүрэг болгоно.

2. Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын дүрмийн 22 дугаар зүйлд заасны дагуу гаргах жил бүрийн тайланд энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн (a) дэд хэсэгт заасны дагуу үндэсний хууль тогтоомжоор тогтоосон насны талаар буюу энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн (b) дэд хэсэгт заасны дагуу зохих байгууллагаас олгосон эрхийн дагуу авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээний тухай бүрэн мэдээлнэ.

II ХЭСЭГ

ЗАРИМ УЛСАД ХАМААРАХ ТУСГАЙ ЗААЛТУУД

6 дугаар зүйл

1. Энэ зүйлийн заалтыг 2 болон 5 дугаар зүйлийн заалтын оронд Япон Улсад дагаж мөрдөнө.

2. Улсын буюу хувийн үйлдвэрийн газрууд, тэдгээрийн салбарт 14 нас хүрээгүй хүүхдийг ажиллуулах буюу ажил олгохыг хориглоно. Харин зөвхөн үйлдвэрийн эзний гэр бүлийнхэн ажилладаг үйлдвэрт ийм хүүхдийн хөдөлмөрийг ашиглахыг үндэсний хууль тогтоомжоор зөвшөөрч болно.

3. Хөдөлмөрийн нөхцөл нь эрүүл мэндэд аюултай буюу хортой гэж үндэсний хууль тогтоомжид тодорхойлсон уурхай буюу үйлдвэрт 16 нас хүрээгүй хүүхдийг хөлсөөр ажиллуулах буюу ажиллуулж болохгүй.

7 дугаар зүйл

1. 2, 4, 5 дугаар зүйлийн заалтыг Энэтхэг Улс дагаж мөрдөхгүй. Харин дараахь заалтууд Энэтхэг улсын хууль үйлчлэх бүх нутаг дэвсгэрт мөрдөгдөнө.

2. Эрчим хүч ашигладаг бөгөөд арваас дээш хүн ажилладаг үйлдвэрүүдэд 12 нас хүрээгүй хүүхдийг ажиллуулж болохгүй.

3. Төмөр замаар бараа, шуудан, зорчигч тээвэрлэх буюу хөлөг онгоцны зогсоол, усан боомтод ачаа бараа гараар зөөхөөс бусад ажилд 13 нас хүрээгүй хүүхдийг ажиллуулж болохгүй.

4. 15 нас хүрээгүй хүүхдийг дараахь үйлдвэрт ажиллуулж болохгүй:

(a) ашигт малтмал газраас олборлох уурхай, ил уурхай, бусад үйлдвэр;

(b) энэ зүйлд хамаарах хийгээд эрх бүхий байгууллагаас эрүүл мэндэд хортой буюу аюултай гэж ангилсан ажил.

5. Тухайн ажилд тэнцэнэ гэсэн эмнэлгийн тодорхойлолт байхгүй бол

(a) эрчим хүч ашигладаг бөгөөд арваас дээш хүн ажилладаг үйлдвэрт 12 нас хүрсэн боловч 17 нас хүрээгүй хүүхдийг;

(b) 15 нас хүрсэн боловч 17 нас хүрээгүй хүүхдийг уурхайд ажиллуулж болохгүй.

8 дугаар зүйл

1. Энэ зүйлийн заалтуудыг 2, 4, 5 дугаар зүйлийн оронд Хятад Улсад хэрэглэнэ.

2. Хөдөлгүүрээр ажилладаг машин ашигладаг бөгөөд 30 буюу түүнээс дээш хүн байнга ажилладаг аливаа үйлдвэрт 12 нас хүрээгүй хүүхдийг ажиллуулахыг хориглоно.

3. 15 нас хүрээгүй хүүхдийг дараахь үйлдвэрт ажиллуулж болохгүй:

(a) 50 буюу түүнээс дээш хүн байнга ажилладаг уурхайд;

(b) үндэсний хууль тогтоомжид эрүүл мэндэд аюултай буюу хортой гэж тодорхойлсон хөдөлгүүрээр ажилладаг машин ашигладаг бөгөөд 30 буюу түүнээс дээш хүн байнга ажилладаг үйлдвэр.

4. Энэ зүйл үйлчлэх үйлдвэрийн ажил олгогч үйлдвэртээ ажиллаж байгаа 16 нас хүрээгүй бүх хүүхдийн бүртгэлийг хөтөлж, тэдний насыг гэрчлэх баримтыг эрх бүхий байгууллагын шаардсанаар бүрдүүлнэ.

9 дүгээр зүйл

1. Олон Улсын Хөдөлмөрийн Бага хурал тухайн асуудал хэлэлцэх хэргийн төлөвлөгөөнд нь орсон аль ч чуулганаараа энэхүү конвенцийн 2 дахь хэсэгт заасан нэг буюу түүнээс дээш зүйлд оруулах нэмэлт өөрчлөлтийн төслийг оролцогчдын гуравны хоёрын саналаар баталж болно.

2. Нэмэлт өөрчлөлтийн төсөлд тэдгээр заалт нь үйлчлэх гишүүн улсыг заах бөгөөд Бага хурлын чуулган дууссанаас хойш 1 жилийн дотор, онцгой тохиолдолд 18 сарын дотор холбогдох гишүүн буюу гишүүд өөрчлөлтийн төслийг хууль батлан гаргах буюу бусад арга хэмжээ авах эрх бүхий байгууллагад хүргүүлнэ.

3. Эрх бүхий байгууллага буюу байгууллагуудаасаа зөвшөөрөл авсан Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын гишүүн бүр уг нэмэлт өөрчлөлтийг батласан тухай албан ёсны баримт бичгийг Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд бүртгүүлэхээр илгээнэ.

4. Холбогдох гишүүн буюу гишүүд соёрхон батласнаар энэхүү Конвенцид орсон нэмэлт өөрчлөлт хүчин төгөлдөр үйлчилнэ.

III ХЭСЭГ

ТӨГСГӨЛИЙН ЗААЛТ

10 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгийг Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны захиралд бүртгүүлэхээр хүргүүлнэ.

11 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенц нь соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгээ Ерөнхий захиралд бүртгүүлсэн Олон Улсын Хөдөлмөрийн байгууллагын гишүүдэд үүрэг хүлээлгэнэ.

2. Энэхүү Конвенц нь гишүүн хоёр улсын соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгийг Ерөнхий захирал бүртгэснээс хойш арван хоёр сарын дараа хүчин төгөлдөр болно.

3. Үүнээс хойш, аливаа гишүүн улсын хувьд соёрхон батласан тухай батламж жуух бичиг нь бүртгэгдсэн өдрөөс хойш арван хоёр сарын дараа хүчин төгөлдөр болно.

12 дугаар зүйл

Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын гишүүн хоёр улсын Конвенцийг соёрхон батласан тухай батламж жуух бичиг бүртгэгдмэгц Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захирал энэ тухай Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын бүх гишүүнд мэдээлнэ. Тэрчлэн, Байгууллагын бусад гишүүн улсын Конвенцийг соёрхон батласан батламж жуух бичгийг бүртгэсэн тухай тэдэнд мэдэгдэнэ.

13 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан аливаа гишүүн улс түүнийг анх хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш арван жилийн дараа цуцлах тухай хүсэлтээ Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны захиралд илгээн бүртгүүлэх замаар Конвенцийг цуцалж болно. Цуцлалт нь тухайн хүсэлтийг бүртгэснээс хойш нэг жилийн дараа хүчин төгөлдөр болно.

2. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан аливаа гишүүн улс өмнөх заалтад дурдсан 10 жилийн хугацаа дууссанаас хойш нэг жилийн дотор энэхүү зүйлд заасан цуцлах эрхийг эдлээгүй бол дараагийн арван жилийн хугацаанд уг Конвенцийг дагаж мөрдөх бөгөөд цаашид түүнийг энэ зүйлд тогтоосон журмаар арван жилийн хугацаа дууссан тухай бүр цуцалж болно.

14 дүгээр зүйл

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Захиргааны Зөвлөл шаардлагатай гэж үзэх бүрдээ энэхүү Конвенцийг хэрхэн хэрэглэж байгаа тухай Ерөнхий бага хуралд тайлан оруулж, түүнийг бүхэлд нь буюу зарим хэсгийг нь хянан үзэх тухай асуудлыг Бага хурлын хэлэлцэх хэргийн төлөвлөгөөнд оруулах эсэхийг шийдвэрлэнэ.

15 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг бүхэлд нь буюу түүний зарим хэсгийг хянан өөрчилсөн шинэ Конвенцийг Бага хурлаар баталж, тэрхүү Конвенцид өөрөөр заагаагүй бол,

(a) хянан өөрчилсөн Конвенц хүчин төгөлдөр болсон нөхцөлд Байгууллагын аль нэг гишүүн түүнийг баталмагц тухайн гишүүний хувьд энэхүү Конвенц 13 дугаар зүйлийн заалтаас үл хамаарч нэн даруй хүчингүй болно;

(b) хянан өөрчилсөн шинэ Конвенц хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс энэхүү Конвенцийг Байгууллагын гишүүд батлах явдал зогсоно.

2. Энэхүү Конвенц нь түүнийг соёрхон батласан бөгөөд хянан өөрчилсөн шинэ Конвенцийг соёрхон батлаагүй гишүүдийн хувьд ямар ч тохиолдолд хэлбэр, агуулгаараа хүчин төгөлдөр хэвээр үлдэнэ.

16 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийн англи, франц хэлээр үйлдсэн эх бичвэрүүд нь адил хүчинтэй байна.

**23. ЭВЛЭЛДЭН НЭГДЭХ ЭРХ ЧӨЛӨӨ БОЛОН БАЙГУУЛЛАГА БАЙГУУЛАХ
ЭРХИЙГ ХАМГААЛАХ ТУХАЙ ОЛОН УЛСЫН ХӨДӨЛМӨРИЙН
БАЙГУУЛЛАГЫН 87 ДУГААР КОНВЕНЦ**

*1948 оны 7 дугаар сарын 9-ний өдөр баталж,
1950 оны 7 дугаар сарын 4-ний өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын Ерөнхий Бага хурал,

1948 оны 6 дугаар сарын 17-ны өдөр Сан Франциско хотноо гучин нэгдүгээр чуулганаа зарлан хуралдуулж,

Чуулганы хэлэлцэх хэргийн төлөвлөгөөний 7-д тусгагдсан эвлэлдэн нэгдэх эрх чөлөө болон байгууллага байгуулах эрхийг хамгаалах тухай тодорхой саналыг конвенцийн хэлбэрт оруулж батлахаар шийдвэрлэж,

Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын дүрмийн оршилд хөдөлмөрийн нөхцлийг сайжруулах, энх тайван байдлыг хангах арга хэлбэр гэж “эвлэлдэн нэгдэх эрх чөлөөний зарчмыг хүлээн зөвшөөрөх явдал” хэмээн тунхагласныг анхаарч,

Үг хэлэх, эвлэлдэн нэгдэх эрх чөлөө нь хөгжил дэвшлийн зайлшгүй нөхцөл мөн гэж Филадельфийн тунхаглалд цохон тунхагласныг анхаарч,

Олон Улсын Хөдөлмөрийн Бага хурал гучдугаар чуулганаасаа олон улсын зохицуулалтын үндэс болох зарчмуудыг санал нэгтэй батласныг анхаарч,

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблей хоёрдугаар чуулганаараа эдгээр зарчмыг нэгтгэн олон улсын нэг буюу хэд хэдэн Конвенц боловсруулахыг Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагаас хүссэнийг анхаарч,

1948 оны 7 дугаар сарын 9-ний энэ өдөр Эвлэлдэн нэгдэх эрх чөлөө болон байгууллага байгуулах эрхийг хамгаалах тухай доорхи Конвенцийг батлав:

I ХЭСЭГ

ЭВЛЭЛДЭН НЭГДЭХ ЭРХ ЧӨЛӨӨ

1 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенцид оролцогч Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын гишүүн бүр дор дурдсан заалтыг хэрэгжүүлэх үүрэг хүлээнэ.

2 дугаар зүйл

Ажилчид, ажил олгогчдын ямар ч ялгаагүйгээр, урьдчилан зөвшөөрөл авалгүй өөрийн саналаар байгууллага байгуулах, түүнчлэн тэдгээр байгууллагад гагцхүү дүрэмд нь захирагдах нөхцөлтэйгөөр элсэн орох эрхтэй.

* Монгол Улс 1969.05.10-нд нэгдэн орсон

3 дугаар зүйл

1. Ажилчид, ажил олгогчдын байгууллага дүрэм, захиргааны дотоод журмаа боловсруулах, төлөөлөгчдөө чөлөөтэй сонгох, дотоод захиргаа байгуулах, үйл ажиллагаагаа зохион байгуулах, үйл ажиллагааны мөрийн хөтөлбөртэй байх эрхтэй.

2. Төрийн байгууллага энэхүү эрхийг хязгаарлах буюу түүнийг хууль ёсоор хэрэгжүүлэхэд саад тавихаас түтгэлзэнэ.

4 дүгээр зүйл

Ажилчид, ажил олгогчдын байгууллагыг захиргааны журмаар тараах буюу үйл ажиллагааг нь түр ч гэсэн хориглож үл болно.

5 дугаар зүйл

Ажилчид, ажил олгогчдын байгууллага нь, эвсэл холбоо болон ийм төрийн бусад байгууллага байгуулах, тэдгээрт нэгдэх эрхтэй бөгөөд, эдгээр байгууллага, эвсэл буюу холбоо нь ажилчид, ажил олгогчдын олон улсын байгууллагад элсэх эрхтэй.

6 дугаар зүйл

2, 3, 4 дүгээр зүйлийн заалтыг ажилчид, ажил олгогчдын байгууллагын эвсэл, холбоодын хувьд хэрэглэнэ.

7 дугаар зүйл

Ажилчид, ажил олгогчдын байгууллага, тэдгээрийн эвсэл, холбоо хуулийн этгээдийн эрх олж авах нь 2, 3, 4 дүгээр зүйлийн заалтыг хэрэглэхэд саад болохгүй.

8 дугаар зүйл

1. Ажилчид, ажил олгогчид, тэдний холбогдох байгууллага бусад хүн буюу зохион байгуулалт бүхий хамт олны нэгэн адил энэхүү Конвенцоор тэдэнд олгосон эрх хэрэгжүүлэхдээ үндэсний хуулиа хүндэлнэ.

2. Үндэсний хууль нь энэхүү Конвенцид заасан баталгааг үл хөндөх бөгөөд тэдгээр баталгааг зөрчихгүйгээр хэрэглэгдэнэ.

9 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенцоор заасан баталгааг зэвсэгт хүчин, цагдаагийн байгууллагын хувьд ямар хэмжээгээр хэрэглэж болохыг үндэсний хууль, тогтоомжоор тодорхойлно.

2. Олон улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын дүрмийн 19 дүгээр зүйлийн 8 дахь хэсэгт заасан зарчмын дагуу Байгууллагын аливаа гишүүн энэхүү Конвенцийг соёрхон батлах нь зэвсэгт хүчний болон цагдаагийн байгууллагад энэхүү Конвенцоор заасан баталгааг олгож буй хүчин төгөлдөр холбогдох хууль, шүүхийн байгууллагын шийдвэр, заншил буюу хэлэлцээрийг үл хөндөнө.

10 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцид дурдсан “байгууллага” гэсэн нэр томъёонд нь ажилчид, ажил олгогчдын ашиг сонирхлыг хангах, хамгаалах зорилго бүхий ажилчид буюу ажил олгогчдын аль ч байгууллага хамаарна.

II ХЭСЭГ

БАЙГУУЛЛАГА БАЙГУУЛАХ ЭРХИЙГ ХАМГААЛАХ

11 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенц өөрийнх нь хувьд хүчин төгөлдөр болсон Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын аливаа гишүүнээс ажилчид, ажил олгогчдын байгууллага байгуулах эрхээ чөлөөтэй хэрэгжүүлэхийн тулд шаардлагатай, зохих арга хэмжээ авах үүрэг хүлээнэ.

III ХЭСЭГ

БУСАД ЗААЛТ

12 дугаар зүйл

1. Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын дүрэмд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай 1946 оны шийдвэрийн дагуу өөрчилсөн Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын дүрмийн 35 дугаар зүйлийн 4, 5 дахь хэсэгт дурдсан нутаг дэвсгэрээс бусад тэрхүү зүйлд дурдсан нутаг дэвсгэрийн хувьд, энэхүү конвенцийг соёрхон батласан гишүүн түүний соёрхон баталсны дараа аль болох богино хугацаанд дор дурдсан мэдэгдлийг Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд илгээнэ:

(a) Конвенцийн заалтыг өөрчлөлтгүйгээр хэрэглэх үүрэг авч байгаа газар нутаг дэвсгэрийн тухай;

(b) Конвенцийн заалтыг ямар нэг өөрчлөлттэй хэрэглэх үүрэг авч байгаа нутаг дэвсгэр болон тэдгээр өөрчлөлтийн тухай нарийвчилсан мэдээ;

(c) Конвенцийг хэрэглэхгүй нутаг дэвсгэр болон энэ тохиолдолд түүнийг хэрэглэж болохгүйн шалтгааны тухай;

(d) Шийдвэр хэрхэн гаргахаа азнаж буй нутаг дэвсгэрийн тухай;

2. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн (a), (b) дэд хэсэгт дурдсан үүргүүд нь соёрхон батласан баримт бичгийн салшгүй хэсэг бөгөөд түүнтэй адил хүчинтэй байна.

3. Байгууллагын аль ч гишүүн шинэ мэдэгдэл хийж, энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн (b), (c), (d) дэд хэсэгт дурдсаны дагуу урьд өмнө хийсэн тайлбараасаа бүхэлд нь буюу хэсэгчилэн татгалзаж болно.

4. Байгууллагын аль ч гишүүн энэхүү конвенцийн 16 дугаар зүйлийн дагуу түүнийг цуцалж болох хугацаанд урьдах аливаа мэдэгдлийнхээ нөхцлийг өөрчилж, тодорхой нутаг дэвсгэрт үйлчлэх нөхцлийн талаар шинэ мэдэгдлийг Ерөнхий захиралд илгээж болно.

13 дугаар зүйл

1. Бүрэлдэхүүнд нь багтдаг боловч энэхүү Конвенцид холбогдох асуудлууд өөрийн нь шууд эрх мэдэлд багтах нутаг дэвсгэрийн засаг захиргаатай тохиролцсоны үндсэн дээр түүний гадаад харилцааг нь хариуцдаг тус байгууллагын гишүүн тухайн нутаг дэвсгэрийн нэрийн өмнөөс энэхүү Конвенцийн дагуу үүрэг хүлээхээ Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд мэдэгдэж болно.

2. Энэхүү конвенцийн дагуу үүрэг хүлээж буй тухайгаа Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд мэдэгдэж болно.

(a) Байгууллагын хоёр буюу хэд хэдэн гишүүнээс тэдний хамтын удирдлагад байгаа нутаг дэвсгэрийн хувьд;

(b) Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрэм буюу тухайн нутаг дэвсгэрт холбогдох ямар нэгэн хүчин төгөлдөр тогтоолын үндсэн дээр тэр нутаг дэвсгэрийг удирдах үүрэг бүхийн олон улсын аливаа засаг захиргаа.

3. Энэ зүйлийн өмнөх заалтад дурдсаны дагуу Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд илгээх мэдэгдэлд тухайн нутаг дэвсгэрт Конвенцийн заалтыг өөрчлөлттэй буюу өөрчлөлтгүй хэрэглэхийг заах бөгөөд Конвенцийн заалтыг өөрчлөлттэй хэрэглэх тухай мэдэгдэлд заасан бол уг өөрчлөлтийн тухай түүнд тодорхой дурдана.

4. Байгууллагын холбогдох гишүүн, гишүүд буюу олон улсын засаг захиргаа нь шинэ мэдэгдэл гаргаж, урьд өмнө хийсэн аливаа мэдэгдлийнхээ тайлбараас бүрэн буюу зарим хэсгээс нь татгалзаж болно.

5. Байгууллагын холбогдох гишүүн, гишүүд буюу олон улсын засаг захиргаа нь Конвенцийн 16 дугаар зүйлийн дагуу түүнийг цуцалж болох хугацаанд урьдах аливаа мэдэгдлийнхээ нөхцлийг өөрчилсөн тухай болон энэхүү Конвенцийг хэрэглэж байгаа байдлын тухай шинэ мэдэгдлийг Ерөнхий захиралд илгээж болно.

IV ХЭСЭГ

ТӨГСГӨЛИЙН ЗААЛТУУД

14 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенцийг албан ёсоор соёрхон батласан тухайгаа Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд бүртгүүлэхээр илгээнэ.

15 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенц нь соёрхон батласан тухайгаа Ерөнхий захиралд бүртгүүлсэн Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын гишүүдийн хувьд хүчинтэй байна.

2. Энэхүү Конвенц нь Ерөнхий захирал Байгууллагын хоёр гишүүн соёрхон батласан батламж жуух бичгийг бүртгэснээс хойш арван хоёр сарын дараа хүчин төгөлдөр болно.

3. Үүний дараа энэхүү Конвенц нь Байгууллагын гишүүн бүрийн хувьд тийнхүү соёрхон батласанаа бүртгүүлснээс хойш арван хоёр сарын дараа хүчин төгөлдөр болно.

16 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан гишүүн түүнийг анх хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш арван жилийн дараа цуцлах тухай хүсэлтээ Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд мэдэгдэж бүртгүүлэх замаар Конвенцийг цуцалж болно. Цуцлалт нь бүртгэснээс хойш нэг жилийн дараа хүчин төгөлдөр болно.

2. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан аль ч гишүүн өмнөх заалтад дурдсан арван жилийн хугацаа дууссанаас хойш нэг жилийн дотор энэ зүйлд заасан цуцлах эрхийг эдлээгүй бол, дараагийн арван жилийн хугацаанд уг Конвенцийг дагаж мөрдөх буюу цаашид түүнийг энэ зүйлд тогтоосон журмаар арван жилийн хугацаа дууссан тухай бүр цуцалж болно.

17 дугаар зүйл

1. Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захирал Байгууллагын гишүүдийн соёрхон батласан тухай болон, мэдэгдэл, цуцлалтыг хүлээн авч бүртгэснээ Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын бүх гишүүнд уламжилна.

2. Ерөнхий захирал соёрхон батласан тухай хоёр дахь баримт бичгийг хүлээн авч бүртгэснээ Байгууллагын гишүүдэд мэдэгдэхдээ энэхүү Конвенц хүчин төгөлдөр болох он, сар, өдрийг сануулна.

18 дугаар зүйл

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захирал өмнөх зүйлүүдэд заасны дагуу соёрхон батласан, мэдэгдэл, цуцлалтыг бүртгэсэн бүрэн мэдээг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрмийн 102 дугаар зүйлийн дагуу Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад бүртгүүлэхээр илгээнэ.

19 дүгээр зүйл

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Захиргааны зөвлөл шаардлагатай гэж үзэх бүртгээ энэхүү Конвенцийг хэрхэн хэрэглэж байгаа тухай Ерөнхий Бага хуралд тайлагнах бөгөөд түүнийг бүхэлд нь буюу зарим хэсгийг нь хянан үзэх тухай асуудлыг Бага хурлын хэлэлцэх хэргийн төлөвлөгөөнд оруулах эсэхийг шийдвэрлэнэ.

20 дугаар зүйл

1. Хэрэв энэхүү Конвенцийг бүхэлд нь буюу зарим хэсгийг нь хянан үзсэн шинэ Конвенцийг Бага хурлаар баталж, тэрхүү Конвенцид өөрөөр заагаагүй бол:

(а) Хянан өөрчилсөн шинэ Конвенц хүчин төгөлдөр болсон нөхцөлд Байгууллагын аль нэгэн гишүүн түүнийг баталмагц тухайн гишүүний хувьд энэхүү Конвенц 16 дугаар зүйлийн заалтыг харгалзахгүйгээр нэн даруй хүчингүй болно.

(б) Хянан өөрчилсөн шинэ Конвенц хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн энэхүү Конвенцийг Байгууллагын гишүүд соёрхон батлах явдал дуусгавар болно.

2. Энэхүү Конвенц нь түүнийг соёрхон батласан бөгөөд хянан өөрчилсөн шинэ Конвенцийг соёрхон батлаагүй гишүүдийн хувьд ямар ч тохиолдолд хэлбэр, агуулгаараа хүчин төгөлдөр хэвээр байна.

21 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенцийн англи, франц хэлээр үйлдсэн эх бичвэрүүд нь адил хүчинтэй байна.

**24. ЗОХИОН БАЙГУУЛАХ, ХАМТЫН ХЭЛЭЛЦЭЭ ХИЙХ
ЭРХИЙН ТУХАЙ ОЛОН УЛСЫН ХӨДӨЛМӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН 98 ДУГААР
КОНВЕНЦ**

*1949 оны 7 дугаар сарын 1-ний өдөр баталж,
1951 оны 7 дугаар сарын 18-ны өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын Ерөнхий Бага Хурал нь,

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Захиргааны зөвлөлөөс 1949 оны 6 дугаар сарын 8-ны өдөр Женев хотноо зарлан хуралдуулсан гучин хоёрдугаар чуулганаараа,

Чуулганы хэлэлцэх асуудлын дөрөвдүгээр зүйл болох зохион байгуулах, хамтын хэлэлцээ хийх эрхийн зарчмуудыг хэрэглэх тухай тодорхой саналыг батлахаар шийдвэрлэж,

эдгээр саналыг олон улсын Конвенцийн хэлбэрээр батлан гаргахаар тогтож,

нэг мянга есөн зуун дөчин есөн оны долдугаар сарын нэгний энэ өдөр доорхи Конвенцийг Зохион байгуулах, хамтын хэлэлцээ хийх эрхийн тухай 1949 оны Конвенц гэж нэрлэхээр тохиролцон батлав:

1 дүгээр зүйл

1. Ажилчид хөдөлмөр эрхлэлттэй холбоотойгоор эвлэлдэн нэгдэхийн эсрэг чиглэсэн алагчилах үйлдлээс зохих ёсоор хамгаалуулна.

2. Энэхүү хамгаалалт нь, нэн ялангуяа дараахь үйл ажиллагаанд хамаарна:

(а) ажил олгохдоо ажилчинд үйлдвэрчний эвлэлд элсэхгүй байх буюу үйлдвэрчний эвлэлээс гарах нөхцөл тавих;

(б) үйлдвэрчний эвлэлийн гишүүн учраас, түүнчлэн ажлын бус цагаар эсхүл ажил олгогчийн зөвшөөрөлтэйгөөр ажлын цагаар үйлдвэрчний эвлэлийн үйл ажиллагаанд оролцсон шалтгаанаар ажилчныг ажлаас халах буюу өөр бусад байдлаар хохироох.

2 дугаар зүйл

1. Ажил олгогч болон ажилчдын байгууллагууд тус тусын үүсэн байгуулалт, үйл ажиллагаа, удирдлагатай холбоотой асуудалд өөрсдөө буюу төлөөлөгч, гишүүдийн зүгээс оролцох аливаа үйлдлээс зохих ёсоор хамгаалуулна.

* Монгол Улс 1969.05.10-нд нэгдэн орсон

2. Тухайлбал, ажилчдын байгууллагыг ажил олгогч буюу ажил олгогчийн байгууллагын эрх мэдлийн дор байгуулах, эсхүл ажил олгогч болон ажил олгогчийн байгууллагын хяналтад байлгахын тулд санхүүгийн буюу бусад аргаар дэмжих зорилго агуулсан үйл ажиллагааг энэ зүйлд заасан “оролцох үйлдэл” хэмээн үзнэ.

3 дугаар зүйл

Өмнөх зүйлүүдэд тодорхойлсон зохион байгуулах эрхийг хангах үүднээс шаардлагатай тохиолдолд үндэсний нөхцөл байдалд тохирсон бүтцийг бий болгоно.

4 дүгээр зүйл

Хамтын гэрээ байгуулах замаар хөдөлмөрлөх нөхцлийг зохицуулах үүднээс шаардлагатай тохиолдолд ажил олгогч болон ажил олгогчийн байгууллага, ажилчдын байгууллагын хооронд сайн дурын үндсэн дээр хэлэлцээ хийх бүтцийг бүрэн хөгжүүлэх болон ашиглахыг дэмжих арга хэмжээг үндэсний нөхцөлд тохируулан авч хэрэгжүүлнэ.

5 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцид заасан баталгааг зэвсэгт хүчин болон цагдаагийн байгууллагын хувьд хэрэглэх хүрээг үндэсний хууль тогтоомжоор тодорхойлно.

2. Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын дүрмийн 19 дүгээр зүйлийн 8 дахь хэсэгт заасан зарчмын дагуу аливаа гишүүн улс энэхүү Конвенцийг соёрхон батлах нь зэвсэгт хүчин ба цагдаагийн байгууллагын бие бүрэлдэхүүнд энэхүү конвенцоор баталгаажсан эрхийг эдлэх боломж олгосон хүчин төгөлдөр хууль, шийдвэр, заншил, хэлэлцээрт нөлөөлөхгүй.

6 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенц төрийн захиргааны албан хаагчдад хамаарахгүй бөгөөд түүнийг аливаа байдлаар тэдний эрх, эрх зүйн байдалд хохиролтойгоор тайлбарлаж болохгүй.

7 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгийг Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд бүртгүүлэхээр илгээнэ.

8 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенц нь соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгээ Ерөнхий захиралд бүртгүүлсэн Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын гишүүн улсуудын хооронд үйлчилнэ.

2. Энэхүү Конвенц Ерөнхий захирал гишүүн хоёр улсын соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгийг бүртгэснээс хойш арван хоёр сарын дараа хүчин төгөлдөр болно.

3. Түүнээс хойш энэхүү Конвенц аливаа гишүүн улсын хувьд соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгээ бүртгүүлсэн өдрөөс хойш арван хоёр сарын дараа тус тус хүчин төгөлдөр болно.

9 дүгээр зүйл

1. Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын дүрмийн 35 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд илгээх мэдэгдэлд дараахь зүйлийг тусгана:

(a) гишүүн улс энэхүү Конвенцийн заалтыг өөрчлөлтгүйгээр хэрэглэх үүрэг хүлээж байгаа нутаг дэвсгэр;

(b) энэхүү Конвенцийн заалтыг тодорхой нэгэн өөрчлөлт оруулан хэрэглэх үүрэг хүлээж байгаа нутаг дэвсгэр болон оруулах өөрчлөлтийн агуулга;

(c) энэхүү Конвенцийг хэрэглэхгүй нутаг дэвсгэр болон энэ тохиолдолд чингэх шалтгаан;

(d) байдлыг цаашид хянан үзэх зорилгоор шийдвэрээ хойшлуулах тухай тайлбар гаргасан нутаг дэвсгэр.

2. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн (a), (b) дэд хэсэгт дурдсан үүрэг нь соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгийн салшгүй хэсэгт тооцогдон адил хүчин чадалтай байна.

3. Аливаа гишүүн улс удаахь мэдэгдлээ хийж, энэ зүйлийн (b), (c), (d) дэд хэсэгт заасан ёсоор хийсэн анхны мэдэгдлээсээ бүхлээр нь буюу зарим хэсгээс нь татгалзаж болно.

4. Аливаа гишүүн улс энэхүү Конвенцийг 11 дүгээр зүйлд заасны дагуу цуцалж болох хугацаанд урьд гаргасан аливаа мэдэгдлийнхээ нөхцлийг ямарваа нэгэн байдлаар өөрчлөх болон тодорхой нутаг дэвсгэрийн талаархи өнөөгийн байр сууриа мэдэгдэл гарган Ерөнхий захиралд илгээж болно.

10 дугаар зүйл

1. Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын дүрмийн 35 дугаар зүйлийн 4, эсхүл 5 дахь хэсэгт заасан ёсоор Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд илгээх мэдэгдэлд тухайн нутаг дэвсгэрт энэхүү Конвенцийн заалтыг өөрчлөлтгүй, эсхүл өөрчлөлт оруулан хэрэглэх талаар тусгах ба хэрэв мэдэгдэлд Конвенцийн заалтыг өөрчлөлт оруулан хэрэглэхээр заасан бол чухам ямар өөрчлөлт оруулах талаар нарийвчлан тусгана.

2. Холбогдох гишүүн улс, гишүүн улсууд буюу олон улсын эрх бүхий байгууллага удаахь мэдэгдлээ хийж, өмнө хийсэн аливаа мэдэгдэлд заасан аливаа өөрчлөлтийг хэрэглэх эрхээсээ бүрэн буюу зарим хэсгээс нь хэдийд ч татгалзах эрхтэй.

3. Холбогдох гишүүн улс, гишүүн улсууд буюу олон улсын эрх бүхий байгууллага энэхүү Конвенцийг 11 дүгээр зүйлд заасны дагуу цуцалж болох хугацаанд урьд гаргасан аливаа мэдэгдлийнхээ нөхцлийг ямарваа нэгэн байдлаар өөрчлөх болон энэхүү Конвенцийг хэрэглэж буй өнөөгийн байдлын талаархи мэдэгдлийг Ерөнхий захиралд хэдийд ч илгээж болно.

11 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан аливаа гишүүн улс түүнийг анх хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш арван жилийн дараа Конвенцийг цуцлах тухай хүсэлтээ Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд илгээн бүртгүүлснээр Конвенцийг цуцалж болно. Цуцлалт тухайн хүсэлтийг бүртгэснээс хойш нэг жилийн дараа хүчин төгөлдөр болно.

2. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан аливаа гишүүн улс өмнөх хэсэгт дурдсан арван жилийн хугацаа дууссанаас хойш нэг жилийн дотор энэ зүйлд заасан Конвенцийг цуцлах эрхийг хэрэгжүүлээгүй тохиолдолд дараагийн арван жилийн хугацаанд уг Конвенцийг дагаж мөрдөх ба цаашид энэ зүйлд тодорхойлсон журмын дагуу арван жил дуусах бүр тус Конвенцийг цуцлах эрхтэй байна.

12 дугаар зүйл

1. Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захирал Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын гишүүн улсаас хүлээн авсан соёрхон батласан тухай батламж жуух бичиг, мэдэгдэл болон цуцлалтын тухай бүртгэлийн талаар гишүүн улс бүрт мэдэгдэнэ.

2. Ерөнхий захирал соёрхон батласан тухай хоёр дахь батламж жуух бичгийг хүлээн авч бүртгэсэн тухай Байгууллагын гишүүн улсуудад мэдэгдэхдээ энэхүү Конвенц хүчин төгөлдөр болох он, сар, өдрийг сануулна.

13 дугаар зүйл

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захирал өмнөх зүйлүүдэд заасан журмаар бүртгэсэн соёрхон батласан тухай батламж жуух бичиг, мэдэгдэл болон цуцлалтын тухай бүрэн мэдээг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрмийн 102 дугаар зүйлд заасан ёсоор Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад бүртгүүлэхээр илгээнэ.

14 дүгээр зүйл

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Захиргааны зөвлөл шаардлагатай хэмээн үзэх бүртгээ энэхүү Конвенцийн хэрэгжилтийн талаар Ерөнхий Бага хуралд илтгэн, улмаар бүхэлд нь буюу зарим хэсгийг нь хянаж өөрчлөх асуудлыг Бага хурлаар хэлэлцүүлэхээр оруулах тухай шийдвэрлэнэ.

15 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг бүхэлд нь буюу зарим хэсгийг нь хянан өөрчилсөн шинэ Конвенцийг Бага хурлаар баталж, тэрхүү Конвенцид өөрөөр заагаагүй бол:

(а) хянан өөрчилсөн шинэ Конвенц хүчин төгөлдөр болох тохиолдолд аливаа гишүүн улсын хувьд түүнийг соёрхон баталмагц энэхүү Конвенц нь 11 дүгээр зүйлийн заалтыг үл харгалзан нэн даруй ipso jure хүчингүй болно.

(б) хянан өөрчилсөн шинэ Конвенц хүчин төгөлдөр болох өдрөөс эхлэн энэхүү Конвенцийг гишүүн улсууд соёрхон батлахыг зогсооно.

2. Энэхүү Конвенц нь түүнийг соёрхон батласан бөгөөд хянан өөрчилсөн шинэ Конвенцийг соёрхон батлаагүй гишүүн улсын тухайд аливаа тохиолдолд хэлбэр, агуулгын хувьд хүчин төгөлдөр хэвээр үлдэнэ.

16 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийн англи, франц хэлээр үйлдсэн эх бичвэрүүд нь адил хүчинтэй байна.

25. ТЭГШ ШАН ХӨЛС ОЛГОХ ТУХАЙ ОЛОН УЛСЫН ХӨДӨЛМӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН 100 ДУГААР КОНВЕНЦ

*1951 оны 6 дугаар сарын 29-ний өдөр баталж,
1953 оны 5 дугаар сарын 23-ны өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын Ерөнхий Бага Хурал нь,

Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын Захиргааны зөвлөлөөс 1951 оны 6 дугаар сарын 6-ны өдөр Женев хотноо зарлан хуралдуулсан гучин дөрөвдүгээр чуулганаараа,

Чуулганы хэлэлцэх хэргийн долдугаар асуудал болох адил хөдөлмөр эрхэлж буй эрэгтэй, эмэгтэй ажилчдад тэгш шан хөлс олгох зарчмын тухай тодорхой саналыг батлахаар шийдвэрлэж,

Эдгээр саналыг олон улсын Конвенцийн хэлбэрээр батлан гаргахаар тогтож,

Нэг мянга есөн зуун тавин нэгэн оны зургаадугаар сарын хорин есний энэ өдөр дараахь Конвенцийг Тэгш шан хөлс олгох тухай 1951 оны Конвенц хэмээн нэрлэхээр тохиролцон батлав:

1 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенцийн зорилгоор:

(a) “Шан хөлс” гэсэн нэр томьёо нь эрхлэх ажилтай нь холбоотойгоор ажил олгогчоос ажилчинд шууд буюу шууд бусаар, мөнгөн буюу биет байдлаар олгох ердийн, үндсэн буюу доод хэмжээний цалин, эсхүл ажлын хөлс болон бусад нэмэлт шанг хэлнэ.

(b) “Адил хөдөлмөр эрхэлж буй эрэгтэй, эмэгтэй ажилчдад тэгш шан хөлс олгох” гэсэн нэр томьёо нь хүйсээр алагчилахгүйгээр тогтоосон шан хөлсний хэмжээг хэлнэ.

2 дугаар зүйл

1. Гишүүн улс бүр шан хөлсний хэмжээг тогтоох аргад нийцүүлэн адил хөдөлмөр эрхэлж буй эрэгтэй, эмэгтэй ажилчдад тэгш шан хөлс олгохыг дэмжиж, уг зарчмыг бүх ажилчдын хувьд хэрэгжүүлнэ.

* Монгол Улс 1969.05.10-нд нэгдэн орсон

2. Энэхүү зарчмыг дараахь аргаар хэрэгжүүлнэ:

- (a) үндэсний хууль тогтоомж;
- (b) хуулийн дагуу тодорхойлсон буюу хүлээн зөвшөөрсөн шан хөлс тогтоох бүтэц;
- (c) ажил олгогч, ажилчдын хооронд байгуулсан хамтын гэрээ;
- (d) эдгээр аргыг хослуулан.

3 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийн заалтыг үйлчлэхэд тус болох үүднээс ажлын үнэлгээг хийж гүйцэтгэх ажлыг үндэслэн бодитой гаргахад чиглэсэн арга хэмжээ авна.

2. Ажлын үнэлгээнд баримтлах аргыг шан хөлсний хэмжээг тогтоох эрх бүхий байгууллага, эсхүл асуудлыг хамтын гэрээгээр зохицуулж буй тохиолдолд гэрээнд оролцогч талууд шийдвэрлэнэ.

3. Хүйсийн ялгааг үл харгалзан ажлын бодит үнэлгээний дагуу ажилчдын гүйцэтгэх ажлын ялгаанд үндэслэн ялгамжтай тогтоосон шан хөлсний хэмжээг адил хөдөлмөр эрхэлж буй эрэгтэй, эмэгтэй ажилчдад тэгш шан хөлс олгох зарчимд харшилсан хэмээн үзэхгүй.

4 дүгээр зүйл

Гишүүн улс бүр энэхүү Конвенцийн заалтыг хэрэгжүүлэх зорилгоор ажил олгогч болон ажилчдын холбогдох байгууллагатай зохих байдлаар хамтран ажиллана.

5 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгийг Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд бүртгүүлэхээр илгээнэ.

6 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенц нь соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгээ Ерөнхий захиралд бүртгүүлсэн Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын гишүүн улсуудын хооронд үйлчилнэ.

2. Энэхүү Конвенц Ерөнхий захирал гишүүн хоёр улсын соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгийг бүртгэснээс хойш арван хоёр сарын дараа хүчин төгөлдөр болно.

3. Түүнээс хойш энэхүү Конвенц аливаа гишүүн улсын хувьд соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгээ бүртгүүлсэн өдрөөс хойш арван хоёр сарын дараа тус тус хүчин төгөлдөр болно.

7 дугаар зүйл

1. Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын дүрмийн 35 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд илгээх мэдэгдэлд дараахь зүйлийг тусгана:

(a) гишүүн улс энэхүү Конвенцийн заалтыг өөрчлөхгүйгээр хэрэглэх үүрэг хүлээж байгаа нутаг дэвсгэр;

(b) энэхүү Конвенцийн заалтыг тодорхой нэгэн өөрчлөлт оруулан хэрэглэх үүрэг хүлээж байгаа нутаг дэвсгэр болон оруулах өөрчлөлтийн агуулга;

(c) энэхүү Конвенцийг хэрэглэхгүй нутаг дэвсгэр болон энэ тохиолдолд чингэх шалтгаан;

(d) байдлыг цаашид хянан үзэх зорилгоор шийдвэрээ хойшлуулах тухай тайлбар гаргасан нутаг дэвсгэр.

2. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн (a), (b) дэд хэсэгт дурдсан үүрэг нь соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгийн салшгүй хэсэгт тооцогдон адил хүчинтэй байна.

3. Аливаа гишүүн улс удаахь мэдэгдлээ хийж, энэ зүйлийн (b), (c), (d) дэд хэсэгт заасан ёсоор хийсэн анхны мэдэгдлээсээ бүхлээр нь буюу зарим хэсгээс нь татгалзаж болно.

4. Аливаа гишүүн улс энэхүү Конвенцийг 9 дүгээр зүйлд заасны дагуу цуцалж болох хугацаанд урьд гаргасан аливаа мэдэгдлийнхээ нөхцлийг ямарваа нэгэн байдлаар өөрчлөх болон тодорхой нутаг дэвсгэрийн талаархи өнөөгийн байр сууриа мэдэгдэл гарган Ерөнхий захиралд илгээж болно.

8 дугаар зүйл

1. Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын дүрмийн 35 дугаар зүйлийн 4, эсхүл 5 дахь хэсэгт заасан ёсоор Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд илгээх мэдэгдэлд тухайн нутаг дэвсгэрт энэхүү Конвенцийн заалтыг өөрчлөлтгүй, эсхүл өөрчлөлт оруулан хэрэглэх талаар тусгах бөгөөд хэрэв мэдэгдэлд Конвенцийн заалтыг өөрчлөлт оруулан хэрэглэхээр заасан бол чухам ямар өөрчлөлт оруулах талаар нарийвчлан тусгана.

2. Холбогдох гишүүн улс, гишүүн улсууд буюу олон улсын эрх бүхий байгууллага удаахь мэдэгдлээ хийж, өмнө хийсэн аливаа мэдэгдэлд заасан аливаа өөрчлөлтийг хэрэглэх эрхээсээ бүрэн буюу зарим хэсгээс нь хэдийд ч татгалзах эрхтэй.

3. Холбогдох гишүүн улс, гишүүн улсууд буюу олон улсын эрх бүхий байгууллага энэхүү Конвенцийг 9 дүгээр зүйлд заасны дагуу цуцалж болох хугацаанд урьд гаргасан аливаа мэдэгдлийнхээ нөхцлийг ямарваа нэгэн байдлаар өөрчлөх болон энэхүү Конвенцийг хэрэглэж буй өнөөгийн байдлын талаархи мэдэгдлийг Ерөнхий захиралд хэдийд ч илгээж болно.

9 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан аливаа гишүүн улс түүнийг анх хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш арван жилийн дараа Конвенцийг цуцлах тухай хүсэлтээ Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд илгээн бүртгүүлснээр Конвенцийг цуцалж болно. Цуцлалт тухайн хүсэлтийг бүртгэснээс хойш нэг жилийн дараа хүчин төгөлдөр болно.

2. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан аливаа гишүүн улс өмнөх хэсэгт дурдсан арван жилийн хугацаа дууссанаас хойш нэг жилийн дотор энэ зүйлд заасан Конвенцийг цуцлах эрхийг хэрэгжүүлээгүй тохиолдолд дараагийн арван жилийн хугацаанд уг Конвенцийг дагаж мөрдөх ба цаашид энэ зүйлд тодорхойлсон журмын дагуу арван жил дуусах бүр тус Конвенцийг цуцлах эрхтэй байна.

10 дугаар зүйл

1. Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захирал Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын гишүүн улсаас хүлээн авсан соёрхон батласан тухай батламж жуух бичиг, мэдэгдэл болон цуцлалтын бүртгэлийн тухай гишүүн улс бүрт мэдэгдэнэ.

2. Ерөнхий захирал соёрхон батласан тухай хоёр дахь батламж жуух бичгийг хүлээн авч бүртгэсэн тухай Байгууллагын гишүүн улсуудад мэдэгдэхдээ энэхүү Конвенц хүчин төгөлдөр болох он, сар, өдрийг сануулна.

11 дүгээр зүйл

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захирал өмнөх зүйлүүдэд заасан журмаар бүртгэсэн соёрхон батласан тухай батламж жуух бичиг, мэдэгдэл болон цуцлалтын тухай бүрэн мэдээг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрмийн 102 дугаар зүйлд заасан ёсоор Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад бүртгүүлэхээр илгээнэ.

12 дугаар зүйл

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Захиргааны зөвлөл шаардлагатай хэмээн үзэх бүртгээ энэхүү Конвенцийн хэрэгжилтийн талаар Ерөнхий Бага хуралд илтгэн, улмаар бүхэлд нь буюу зарим хэсгийг нь хянаж өөрчлөх асуудлыг Бага хурлаар хэлэлцүүлэхээр оруулах тухай шийдвэрлэнэ.

13 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг бүхэлд нь буюу зарим хэсгийг нь хянан өөрчилсөн шинэ Конвенцийг Бага хурлаар баталж, тэрхүү Конвенцид өөрөөр заахгүй бол:

(а) Хянан өөрчилсөн шинэ Конвенц хүчин төгөлдөр болох тохиолдолд аливаа гишүүн улсын хувьд түүнийг соёрхон баталмагц энэхүү Конвенц нь дээрх 9 дүгээр зүйлийн заалтыг үл харгалзан нэн даруй ipso jure хүчингүй болно.

(б) Хянан өөрчилсөн шинэ Конвенц хүчин төгөлдөр болох өдрөөс эхлэн энэхүү Конвенцийг гишүүн улсууд соёрхон батлахыг зогсооно.

2. Энэхүү Конвенц нь түүнийг соёрхон батласан бөгөөд хянан өөрчилсөн шинэ Конвенцийг соёрхон батлаагүй гишүүн улсын тухайд аливаа тохиолдолд хэлбэр, агуулгын хувьд хүчин төгөлдөр хэвээр үлдэнэ.

14 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенцийн англи, франц хэлээр үйлдсэн эх бичвэрүүд нь адил хүчинтэй байна.

26. ТЭГШ ШАН ХӨЛС ОЛГОХ ТУХАЙ ОЛОН УЛСЫН ХӨДӨЛМӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН 100 ДУГААР КОНВЕНЦИЙН 90 ДҮГЭЭР ЗӨВЛӨМЖ

Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын Ерөнхий бага хурал нь,

Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын Захиргааны зөвлөлөөс 1951 оны 6 дугаар сарын 6-ны өдөр Женев хотноо зарлан хуралдуулсан гучин дөрөвдүгээр чуулганаараа,

Чуулганы хэлэлцэх хэргийн долдугаар асуудал болох адил хөдөлмөр эрхэлж буй эрэгтэй, эмэгтэй ажилчдад тэгш шан хөлс олгох зарчмын тухай тодорхой саналыг батлахаар шийдвэрлэж,

эдгээр саналыг Тэгш шан хөлс олгох тухай 1951 оны конвенцийн нэмэлт болгон зөвлөмжийн хэлбэрээр батлан гаргахаар тогтож,

нэг мянга есөн зуун тавин нэгэн оны зургаадугаар сарын хорин есний энэ өдөр доорхи Зөвлөмжийг Тэгш шан хөлс олгох тухай 1951 оны зөвлөмж хэмээн нэрлэхээр тохиролцон батлав:

Тэгш шан хөлс олгох тухай 1951 оны конвенц адил хөдөлмөр эрхэлж буй эрэгтэй, эмэгтэй ажилчдад тэгш шан хөлс олгох тухай тодорхой ерөнхий зарчмуудыг тогтоосныг анхааралдаа авч,

Конвенцид тухайн улсын шан хөлсний хэмжээг тогтоох аргачлалд нийцүүлэн адил хөдөлмөр эрхэлж буй эрэгтэй, эмэгтэй ажилчдад тэгш шан хөлс олгох зарчмын хэрэгжилтийг дэмжих, эсхүл хангахаар заасныг анхааралдаа авч,

Конвенцоор тогтоосон зарчмыг дэвшилтэйгээр хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн тодорхой арга хэмжээг авах шаардлагатайг анхааралдаа авч,

Түүнчлэн гишүүн улс бүр эдгээр зарчмыг хэрэгжүүлэхдээ тодорхой улсууд хангалтгайд тооцсон аргыг харгалзан үзэх шаардлагатайг анхааралдаа авч,

Гишүүн улс бүр Конвенцийн 2 дугаар зүйлд заасны дагуу дор дурдсан заалтыг хэрэглэж, тэдгээрийн тухайд авсан арга хэмжээний талаар Захиргааны зөвлөлөөс хүсэлт гаргасан тохиолдолд Олон улсын хөдөлмөрийн товчоонд тайлагнаж байхыг Бага хурлаас зөвлөмж болгож байна:

1. Ажилчдын байгууллагатай, тийм байгууллага байхгүй бол холбогдох ажилчидтай зөвшилцсөний дараа зохих арга хэмжээг авна:

(a) төрийн төв байгууллага, агентлагийн нийт албан хаагчдын хувьд адил хөдөлмөр эрхэлж байгаа эрэгтэй, эмэгтэйчүүдэд тэгш шан хөлс олгох зарчмыг хэрэглэхийг хангах;

(b) улс, хөдөө болон орон нутгийн төрийн байгууллага, эсхүл агентлаг цалин хөлсний хэмжээг тогтоох бүрэн эрхтэй тохиолдолд тэдгээр байгууллагын албан хаагчдын хувьд энэхүү зарчмыг хэрэглэхийг хөхиүлэн дэмжих.

2. Ажил олгогч, ажилчдын байгууллагатай зөвшилцсөний дараа I дэх хэсэгт зааснаас бусад, шан хөлсний хэмжээг хуулиар зохицуулах, эсхүл төрийн хяналтад байх

бүх ажил мэргэжлийн тухайд адил хөдөлмөр эрхэлж байгаа эрэгтэй, эмэгтэй ажилчдад тэгш шан хөлс олгох зарчмын хэрэгжилтийг аль болох түргэн хангах талаар зохих арга хэмжээг авна, ялангуяа доорхи зүйлийн хувьд:

(a) төрийн байгууллагын хяналтын дор цалин хөлсний доод болон бусад хэмжээг тогтоох үйлдвэрлэл, үйлчилгээний газарт эдгээр цалин хөлсний хэмжээг тогтоох;

(b) төрийн өмчит буюу төрийн хяналтад байдаг үйлдвэрлэл, аж үйлдвэрийн газар;

(c) тохиромжтой үед улсын захиалгаар ажил гүйцэтгэх гэрээний дагуу гүйцэтгэх ажил.

3. (1) Тохиромжтой үед шан хөлсний хэмжээг тогтоох аргад нийцүүлэн адил хөдөлмөр эрхэлж буй эрэгтэй, эмэгтэй ажилчдад тэгш шан хөлс олгох зарчмыг ерөнхийд нь хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн хууль тогтоомж батлана.

(2) Төрийн эрх бүхий байгууллагаас ажил олгогч болон ажилчид хуулийн дээрх шаардлагын талаар бүрэн мэдээлэл авч, зохих үед тэдгээрийг хэрэглэх талаар зөвлөгөө авахыг хангах үүднээс шаардлагатай бөгөөд тохиромжтой арга хэмжээг авна.

4. Ажил олгогч, ажилчдын холбогдох байгууллага байгаа бол тэдгээр байгууллагатай зөвшилцсөний дараа адил хөдөлмөр эрхэлж байгаа эрэгтэй, эмэгтэй ажилчдад тэгш шан хөлс олгох зарчмыг шууд хэрэгжүүлэх боломжгүй хэмээн үзвэл 1, 2, 3 дахь хэсэгт заасан ажлын хувьд тохиромжтой зохицуулалтыг дараахь арга хэмжээг аван нэн даруй хэрэгжүүлнэ:

(a) адил хөдөлмөр эрхэлж байгаа эрэгтэй, эмэгтэй ажилчдын шан хөлсний ялгааг багасгах;

(b) цалин хөлсний хэмжээ нэмэгдэх тогтолцоо үйлчилж буй тохиолдолд адил хөдөлмөр эрхэлж байгаа эрэгтэй, эмэгтэй ажилчдад тэгш нэмэгдэл хөлс олгох.

5. Адил хөдөлмөр эрхэлж байгаа эрэгтэй, эмэгтэй ажилчдад тэгш шан хөлс олгох зарчмын дагуу цалин хөлсний хэмжээ болон шан хөлсийг тогтоохыг дэмжих зорилгоор тохиромжтой үед гишүүн улс бүр ажил олгогч, ажилчдын холбогдох байгууллагатай тохиролцсон ёсоор ажилд дүн шинжилгээ хийх болон бусад журмаар гүйцэтгэх ажлыг бодитой үнэлэх аргыг тогтоох, эсхүл тогтоохыг хөхиүлэн дэмжинэ. Чингэхдээ ажлыг хүйсийн ялгааг үл харгалзан ангилах бөгөөд эдгээр аргыг Конвенцийн 2 дугаар зүйлийн заалтын дагуу хэрэглэнэ.

6. Адил хөдөлмөр эрхэлж буй эрэгтэй, эмэгтэй ажилчдад тэгш шан хөлс олгох зарчмын хэрэгжилтийг дэмжих үүднээс шаардлагатай тохиолдолд эмэгтэй ажилчдын хөдөлмөрийн бүтээмжийг дээшлүүлэхийн тулд тохиромжтой арга хэмжээ авна:

(a) эрэгтэй, эмэгтэй ажилчдыг мэргэжлийн чиг баримжаа, ажил мэргэжлийн зөвлөгөө авах, түүнчлэн мэргэжлийн сургалтад хамрагдах болон ажлын байрны тухайд адил, эсхүл тэнцэхүйц боломжоор хангах;

(b) эмэгтэй ажилчид мэргэжлийн чиг баримжаа, ажил мэргэжлийн зөвлөгөө авах, түүнчлэн мэргэжлийн сургалтад хамрагдах болон ажлын байрны боломжийг ашиглахыг хөхиүлэн дэмжих үүднээс зохих арга хэмжээ авах;

(с) эмэгтэй ажилчдын, нэн ялангуяа гэр бүлийн үүрэгтэй холбогдсон хэрэгцээг нь хангах нийгмийн халамж, үйлчилгээг үзүүлэх, ийм төрлийн үйлчилгээг ажилчдын хүйсийн ялгааг үл харгалзан төлсөн хураамжаас бүрдсэн төрийн сан, нийгмийн хангамж болон үйлдвэрлэлийн халамжийн сангаас санхүүжүүлэх;

(d) ажил мэргэжил, албан тушаалын хувьд эмэгтэйчүүдийн эрүүл мэнд, аж байдлыг хамгаалах тухай олон улсын болон үндэсний хууль тогтоомжид нийцүүлэн аливаа хохиролгүйгээр эрэгтэй, эмэгтэй ажилчдын тэгш эрхийг дэмжих.

7. Адил хөдөлмөр эрхэлж байгаа эрэгтэй, эмэгтэй ажилчдад тэгш шан хөлс олгох зарчмыг хэрэгжүүлэх үндэслэлийг нийтэд ойлгуулахыг дэмжих талаар бүхий л хүчин чармайлт гаргана.

8. Дээрх зарчмыг хэрэглэхийг дэмжихэд зохистой судалгаа, шинжилгээг хийнэ.

27. ЭХЧҮҮДИЙГ ХАМГААЛАХ ТУХАЙ ОЛОН УЛСЫН ХӨДӨЛМӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН 103 ДУГААР КОНВЕНЦ (ХЯНАЖ ӨӨРЧИЛСӨН)

*1952 оны 6 дугаар сарын 28-ны өдөр баталж,
1955 оны 9 дүгээр сарын 7-ны өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын Ерөнхий бага хурал нь,

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Захиргааны зөвлөлөөс 1952 оны 6 дугаар сарын 4-ний өдөр Женев хотноо зарлан хуралдуулсан гучин тав дугаар чуулганаараа,

Чуулганы хэлэлцэх асуудлын долдугаар зүйл болох эхчүүдийг хамгаалах тухай тодорхой саналыг батлахаар шийдвэрлэж,

Эдгээр саналыг олон улсын Конвенцийн хэлбэрээр батлан гаргахаар тогтож,

Нэг мянга есөн зуун тавин хоёр оны зургаадугаар сарын хорин наймны энэ өдөр дараахь Конвенцийг Эхчүүдийг хамгаалах тухай 1952 оны (хянан өөрчилсөн) конвенц хэмээн нэрлэхээр тохиролцож батлав:

1 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенц нь аж үйлдвэрийн газар ажилладаг эмэгтэйчүүд хийгээд аж үйлдвэрийн бус болон хөдөө аж ахуйн салбарт ажилладаг, түүнчлэн гэрээрээ ажиллан орлого олж буй эмэгтэйчүүдэд хамаарна.

2. Энэхүү Конвенцийн зорилгоор “аж үйлдвэрийн газар” гэсэн нэр томъёонд улсын ба хувийн үйлдвэр, тэдгээрийн салбар хамаарах бөгөөд нэн ялангуяа:

(a) уурхай, ил уурхай болон эрдэс олборлох бусад газар;

(b) эд зүйл үйлдвэрлэх, өөрчлөх, цэвэрлэх, засварлах, чимэглэх, бэлэн болгох, худалдах зорилгоор бэлтгэх, задлах буюу нураах үйлдвэр, эсхүл хөлөг онгоцны үйлдвэр, цахилгаан эрчим хүч, хөдөлгүүр үйлдвэрлэх, хувьсгах ба дамжуулах үйлдвэр зэрэг материалыг өөрчлөн боловсруулдаг үйлдвэр;

* Монгол Улс 1969.05.10-нд соёрхон батласан

(с) барилга барих, сэргээн босгох, засварлах, өөрчлөх, нураах, буулгах зэрэг барилгын болон зам гүүрийн инженерийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг үйлдвэрийн газар;

(d) хөлөг онгоцны засварын газар, зогсоол, усан боомт, агуулах буюу нисэх онгоцны буудалд ачааг ачих, буулгах, зөөж хураах ажлыг оролцуулан авто зам, төмөр зам, далай, гол мөрний болон агаарын замаар зорчигч буюу бараа тээвэрлэх ажил үйлчилгээ эрхэлдэг үйлдвэрийн газар.

3. Энэхүү Конвенцийн зорилгоор “аж үйлдвэрийн бус ажил” гэсэн нэр томъёонд дараахь буюу тэдгээртэй холбоотой ажил гүйцэтгэх улсын буюу хувийн үйлдвэрийн газар хамаарна:

(a) худалдааны байгууллага;

(b) шуудан ба цахилгаан холбооны алба;

(с) ажилтнууд нь гол төлөв бичиг хэргийн ажил эрхэлдэг байгууламж болон захиргааны байгууллага;

(d) сонины газар;

(e) зочид буудал, хөлсний байр, зоогийн газар, клуб, цайны болон хоол ундны бусад газар;

(f) өвчтэй, тахир дутуу буюу нийгмийн эмзэг бүлгийн хүмүүс, өнчрөгсдийг эмчлэн сувилах, асрах байгууллага;

(g) театр болон нийтийн үзвэр үйлчилгээний газар;

(h) айлд хөлсөөр хийх ахуйн ажил;

түүнчлэн эрх бүхий байгууллагаас энэхүү Конвенцийн заалтыг хэрэглэхээр шийдвэрлэсэн аж үйлдвэрийн бус бусад ажил.

4. Энэхүү Конвенцийн зорилгоор “хөдөө аж ахуйн ажил” гэсэн нэр томъёонд тариалангийн аж ахуй болон их хэмжээнд үйлдвэржсэн хөдөө аж ахуйн үйлдвэрийн газрыг оруулан хөдөө аж ахуйн үйлдвэрийн газарт гүйцэтгэж байгаа бүх ажил хамаарна.

5. Тодорхой үйлдвэр, түүний салбар буюу ажлын төрөлд энэхүү Конвенцийг хэрэглэх талаар эргэлзээ гарвал эрх бүхий байгууллага ажил олгогч буюу ажилчдыг төлөөлөх байгууллагууд буй тохиолдолд тэдгээр байгууллагатай зөвшилцсөний үндсэн дээрх асуудлыг шийдвэрлэнэ.

6. Тухайн улсын хууль тогтоомжид тодорхойлсон ёсоор гагцхүү ажил олгогчийн гэр бүлийн гишүүд ажилладаг үйлдвэрийн газрыг энэхүү Конвенцийн үйлчлэх хүрээнээс үндэсний хууль тогтоомжоор хасч болно.

2 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийн зорилгоор “эмэгтэй хүн” гэж нас, үндэсний харьяалал, арьс үндэс буюу шашин шүтлэг, гэрлэлтийн байдлаас үл шалтгаалан аливаа эм хүйсийн хүн, “хүүхэд” гэж гэрлэлт буюу гэрлэлтээс гадуур төрсөн эсэхээс үл хамааран бүх хүүхдийг хэлнэ.

3 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенц үйлчлэх хүрээнд хамаарах эмэгтэй төрөх хугацааг нь тогтоосон эмнэлгийн магадлагааны үндсэн дээр жирэмсний болон хүүхэд төрүүлсний чөлөө авах эрхтэй.

2. Жирэмсний болон хүүхэд төрүүлсний чөлөө нь хүүхэд төрүүлсний дараа заавал олгох чөлөөг оролцуулан наад зах нь арван хоёр долоо хоног байна.

3. Хүүхэд төрүүлсний дараа заавал олгох чөлөөний хугацааг үндэсний хууль тогтоомжоор тогтоох бөгөөд энэ нь ямар ч тохиолдолд зургаан долоо хоногоос доошгүй байна. Тухайн улсын хууль тогтоомжид заасан ёсоор жирэмсний болон хүүхэд төрүүлсний чөлөөний үлдэх хугацааг хүүхэд төрүүлэхээр урьдчилан магадласан өдрөөс өмнө буюу хүүхэд төрүүлсний дараа заавал олгогдох чөлөөний хугацааг дууссаны дараа, түүнчлэн нэг хэсгийг нь хүүхэд төрүүлэхээр магадласан өдрийн өмнө, нөгөө хэсгийг нь хүүхэд төрүүлсний дараа заавал олгогдох чөлөөний хугацааг дууссаны дараа авч болно.

4. Хүүхэд төрнө хэмээн урьдчилан магадласан өдрөөс өмнө авсан чөлөөг урьдчилан магадласан болон төрсөн өдрийн хооронд өнгөрсөн хугацаагаар сунгах бөгөөд үүнээс үүдэн хүүхэд төрүүлсний дараа заавал олгох чөлөөний хугацааг багасгахгүй.

5. Жирэмсний улмаас өвдсөнийг эмнэлгээс магадлан тогтоосон тохиолдолд төрөхийн өмнө нэмэгдэл чөлөө олгох тухай үндэсний хууль тогтоомжид заах бөгөөд уг хугацаанд дээд хязгаарыг эрх бүхий байгууллагаас тогтооно.

6. Хүүхэд төрүүлсний улмаас өвдсөнийг эмнэлгээс магадлан тогтоосон тохиолдолд тухайн эмэгтэй хүүхэд төрүүлсний дараахь чөлөөгөө сунгуулах эрхтэй бөгөөд уг хугацаанд дээд хязгаарыг эрх бүхий байгууллагаас тогтооно.

4 дүгээр зүйл

1. 3 дугаар зүйлд заасан ёсоор олгосон жирэмсний болон хүүхэд төрүүлсний чөлөөнд байгаа эмэгтэй мөнгөн болон эмнэлгийн үйлчилгээний тэтгэмж авах эрхтэй.

2. Мөнгөн тэтгэмжийн хэмжээг үндэсний хууль тогтоомжоор тогтоох бөгөөд энэ нь эх, хүүхдийн амьдралын зохистой түвшинд эрүүл, бүрэн бүтэн байдлыг хангахуйц байна.

3. Эмнэлгийн үйлчилгээний тэтгэмжид төрөхийн өмнө, төрөхөд болон төрсний дараа мэргэжлийн эх баригч буюу эмчээс үзүүлэх асаргаа, шаардлагатай тохиолдолд эмнэлэгт хэвтүүлэх асуудал хамаарах бөгөөд чингэхдээ эмч болон улсын эсхүл хувийн эмнэлгийг сонгох эрх чөлөөг хүндэтгэн үзнэ.

4. Мөнгөн болон эмнэлгийн үйлчилгээний тэтгэмжийг нийгмийн заавал даатгалаас, эсхүл төрийн сангаас олгох бөгөөд аль ч тохиолдолд тогтоосон нөхцлийг хангаж буй эмэгтэй бүрт эрхийнх нь дагуу олгоно.

5. Дээр дурдсан мөнгөн болон эмнэлгийн үйлчилгээний тэтгэмжийг авах эрхгүй хэдий ч хүрэлцэхүйц орлого үгүй эмэгтэйчүүдэд нийгмийн тусламжийн сангаас зохих тэтгэмжийг олгоно.

6. Нийгмийн заавал даатгалаас олгох мөнгөн тэтгэмжийг урьд нь авч байсан цалинг үндэслэн тогтоох тохиолдолд уг тэтгэмжийг эмэгтэйн авч байсан цалингийн гуравны хоёроос багагүй байхаар тогтооно.

7. Эхчүүдэд олгох тэтгэмжийг бүрдүүлэх зорилгоор нийгмийн заавал даатгалд төлсөн шимтгэл, ийм төрлийн тэтгэмж олгох зорилгоор цалингаас суутгасан татварын хураамжийг ажил олгогч, ажилтан хамтарч, эсхүл ажил олгогч дангаараа төлснөөс үл хамааран хүйсээр ялгахгүйгээр тухайн үйлдвэрийн газарт ажиллаж буй нийт эрэгтэй, эмэгтэй ажилчдын тоогоор төлнө.

8. Эмэгтэй ажиллагсдад олгох дээрх тэтгэмжийн зардлын тухайд ажил олгогч хувийн хариуцлага хүлээхгүй.

5 дугаар зүйл

1. Хэрэв эмэгтэй ажилтан хөхүүл хүүхэдтэй бол, хүүхдээ хөхүүлэх зорилгоор үндэсний хууль тогтоомжид заасны дагуу өдөрт нэг буюу хэд хэдэн удаа ажлаас завсарлах эрхтэй.

2. Хууль тогтоомжоор зохицуулсан тохиолдолд хүүхдээ хөхүүлэхээр ажлаас завсарласан хугацааг ажилласан цагт тооцон цалин олгоно, харин тус асуудлыг хамтын гэрээгээр зохицуулж буй тохиолдолд дээрх хугацааг холбогдох гэрээнд заасан ёсоор шийдвэрлэнэ.

6 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийн 3 дугаар зүйлд заасан жирэмсний болон хүүхэд төрүүлсний чөлөөнд буй эмэгтэйд чөлөөний хугацаанд ажлаас нь халах тухай шийдвэр гаргах болон ажлаас халах тухай шийдвэрийг урьдчилан мэдэгдэх хугацаа чөлөөний хугацаанд дуусах ажил олгогчийн шийдвэр хууль бус байна.

7 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг соёрхон баталж буй Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын аливаа гишүүн улс соёрхон батласан тухай батламж жуух бичигтээ дараахь зүйлийн тухайд уг Конвенцийг үл хэрэглэх талаархи мэдэгдлийг хавсаргаж болно:

- (a) аж үйлдвэрийн бус зарим төрлийн ажил;
- (b) тариалангийн аж ахуйгаас бусад хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэлд эрхлэх ажил;
- (c) айлд хөлсөөр хийх ахуйн ажил;
- (d) гэрээрээ ажиллан орлого олж буй эмэгтэйчүүд;
- (e) зорчигч буюу барааны далайн тээвэрлэлт эрхлэх үйлдвэрийн газар.

2. Гишүүн улс энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтыг хэрэглэх ажил, аж үйлдвэрийн газрын төрлийг соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгийг дагалдах мэдэгдэлд тодорхойлно.

3. Ийм төрлийн мэдэгдэл гаргасан гишүүн улс мэдэгдлээ бүхэлд нь буюу түүний зарим хэсгийг хэдийд ч цуцлах эрхтэй бөгөөд энэ талаар холбогдох мэдэгдэл гаргана.

4. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан ёсоор гаргасан мэдэгдэл нь хүчин төгөлдөр үйлчилж буй гишүүн улс бүр энэхүү Конвенцийн хэрэгжилтийн талаархи жил тутмын тайландаа энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтыг үндэслэн мэдэгдэл гаргасан ажил, эсхүл аж үйлдвэрийн газарт холбогдох хууль тогтоомж болон дадал, түүнчлэн тэдгээр ажил, эсхүл аж үйлдвэрийн газрын тухайд энэхүү Конвенцийн заалтыг хэрэглэх буюу хэрэглэхээр төлөвлөж буй хүрээг тодорхойлно.

5. Энэхүү Конвенцийг хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш таван жилийн дараа Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Захиргааны зөвлөл дээрх мэдэгдлүүд болон авбал зохих арга хэмжээний талаар санал боловсруулж, тусгай тайланг Бага хуралд оруулна.

8 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан тухай албан ёсны батламж жуух бичгийг Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд бүртгүүлэхээр илгээнэ.

9 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенц нь соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгээ Ерөнхий захиралд бүртгүүлсэн Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын гишүүн улсуудын хооронд үйлчилнэ.

2. Энэхүү Конвенц Ерөнхий захирал гишүүн хоёр улсын соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгийг бүртгэснээс хойш арван хоёр сарын дараа хүчин төгөлдөр болно.

3. Түүнээс хойш энэхүү Конвенц аливаа гишүүн улсын хувьд соёрхон батласан тухай баримт бичгээ бүртгүүлсэн өдрөөс хойш арван хоёр сарын дараа тус тус хүчин төгөлдөр болно.

10 дугаар зүйл

1. Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын дүрмийн 35 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд илгээх мэдэгдэлд дараахь зүйлийг тусгана:

(a) гишүүн улс энэхүү Конвенцийн заалтыг өөрчлөлтгүйгээр хэрэглэх үүрэг хүлээж байгаа нутаг дэвсгэр;

(b) энэхүү Конвенцийн заалтыг тодорхой нэгэн өөрчлөлт оруулан хэрэглэх үүрэг хүлээж байгаа нутаг дэвсгэр болон оруулах өөрчлөлтийн агуулга;

(c) энэхүү Конвенцийг хэрэглэхгүй нутаг дэвсгэр болон энэ тохиолдолд чингэх шалтгаан;

(d) байдлыг цаашид хянан үзэх зорилгоор шийдвэрээ хойшлуулах тухай тайлбар гаргасан нутаг дэвсгэр.

2. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн (а), (b) дэд хэсэгт дурдсан үүрэг нь соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгийн салшгүй хэсэгт тооцогдон адил хүчин чадалтай байна.

3. Аливаа гишүүн улс удаахь мэдэгдлээ хийж, энэ зүйлийн (b), (c), (d) дэд хэсэгт заасан ёсоор хийсэн анхны мэдэгдлээсээ бүхлээр нь буюу зарим хэсгээс нь татгалзаж болно.

4. Аливаа гишүүн улс энэхүү Конвенцийг 12 дугаар зүйлд заасны дагуу цуцалж болох хугацаанд урьд гаргасан аливаа мэдэгдлийнхээ нөхцлийг ямарваа нэгэн байдлаар өөрчлөх болон тодорхой нутаг дэвсгэрийн талаархи өнөөгийн байр сууриа мэдэгдэл гарган Ерөнхий захиралд илгээж болно.

11 дүгээр зүйл

1. Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын дүрмийн 35 дугаар зүйлийн 4, эсхүл 5 дахь хэсэгт заасан ёсоор Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд илгээх мэдэгдэлд тухайн нутаг дэвсгэрт энэхүү Конвенцийн заалтыг өөрчлөлтгүй, эсхүл өөрчлөлт оруулан хэрэглэх талаар тусгах ба хэрэвзээ мэдэгдэлд Конвенцийн заалтыг өөрчлөлт оруулан хэрэглэхээр заасан бол чухам ямар өөрчлөлт оруулах талаар нарийвчлан тусгана.

2. Холбогдох гишүүн улс, гишүүн улсууд буюу олон улсын эрх бүхий байгууллага удаахь мэдэгдлээ хийж, өмнө хийсэн аливаа мэдэгдэлд заасан аливаа өөрчлөлтийг хэрэглэх эрхээсээ бүрэн буюу зарим хэсгээс нь хэдийд ч татгалзах эрхтэй.

3. Холбогдох гишүүн улс, гишүүн улсууд буюу олон улсын эрх бүхий байгууллага энэхүү Конвенцийг 12 дугаар зүйлд заасны дагуу цуцалж болох хугацаанд урьд гаргасан аливаа мэдэгдлийнхээ нөхцлийг ямарваа нэгэн байдлаар өөрчлөх болон энэхүү Конвенцийг хэрэглэж буй өнөөгийн байдлын талаархи мэдэгдлийг Ерөнхий захиралд хэдийд ч илгээж болно.

12 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан аливаа гишүүн улс түүнийг анх хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш арван жилийн дараа Конвенцийг цуцлах тухай хүсэлтээ Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд илгээн бүртгүүлснээр түүнийг цуцалж болно. Цуцлалт тухайн хүсэлтийг бүртгэснээс хойш нэг жилийн дараа хүчин төгөлдөр болно.

2. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан аливаа гишүүн улс өмнөх хэсэгт дурдсан арван жилийн хугацаа дууссанаас хойш нэг жилийн дотор энэ зүйлд заасан Конвенцийг цуцлах эрхийг хэрэгжүүлээгүй тохиолдолд дараагийн арван жилийн хугацаанд уг Конвенцийг дагаж мөрдөх бөгөөд цаашид энэ зүйлд тодорхойлсон журмын дагуу арван жил дуусах бүр тус Конвенцийг цуцлах эрхтэй байна.

13 дугаар зүйл

1. Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захирал Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын гишүүн улсаас хүлээн авсан соёрхон батласан тухай батламж жуух бичиг, мэдэгдэл болон цуцлалтын тухай бүртгэлийн талаар гишүүн улс бүрт мэдэгдэнэ.

2. Ерөнхий захирал соёрхон батласан тухай хоёр дахь батламж жуух бичгийг хүлээн авч бүртгэсэн тухай Байгууллагын гишүүн улсуудад мэдэгдэхдээ энэхүү Конвенц хүчин төгөлдөр болох он, сар, өдрийг сануулна.

14 дүгээр зүйл

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захирал өмнөх зүйлүүдэд заасан журмаар бүртгэсэн соёрхон батласан тухай батламж жуух бичиг, мэдэгдэл болон цуцлалтын тухай бүрэн мэдээг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрмийн 102 дугаар зүйлд заасан ёсоор Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад бүртгүүлэхээр илгээнэ.

15 дугаар зүйл

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Захиргааны зөвлөл шаардлагатай хэмээн үзэх бүртгээ энэхүү Конвенцийн хэрэгжилтийн талаар Ерөнхий Бага хуралд илтгэн, улмаар бүхэлд нь буюу зарим хэсгийг нь хянаж өөрчлөх асуудлыг Бага хурлаар хэлэлцүүлэхээр оруулах тухай шийдвэрлэнэ.

16 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг бүхэлд нь буюу зарим хэсгийг нь хянан өөрчилсөн шинэ Конвенцийг Бага хурлаар баталж, тэрхүү Конвенцид өөрөөр заахгүй бол:

(а) хянан өөрчилсөн шинэ Конвенц хүчин төгөлдөр болох тохиолдолд аливаа гишүүн улсын хувьд түүнийг соёрхон баталмагц энэхүү Конвенц нь дээрх 12 дугаар зүйлийн заалтыг үл харгалзан нэн даруй *ipso jure* хүчингүй болно.

(б) хянан өөрчилсөн шинэ Конвенц хүчин төгөлдөр болох өдрөөс эхлэн энэхүү Конвенцийг гишүүн улсууд соёрхон батлахыг зогсооно.

2. Энэхүү Конвенц нь түүнийг соёрхон батласан бөгөөд хянан өөрчилсөн шинэ Конвенцийг соёрхон батлаагүй гишүүн улсын тухайд аливаа тохиолдолд хэлбэр, агуулгын хувьд хүчин төгөлдөр хэвээр үлдэнэ.

17 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийн англи, франц хэлээр үйлдсэн эх бичвэрүүд нь адил хүчинтэй байна.

**28. АЛАГЧИЛАХГҮЙ БАЙХ
(АЖИЛ МЭРГЭЖИЛ, ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТ) ТУХАЙ ОЛОН УЛСЫН
ХӨДӨЛМӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН 111 ДҮГЭЭР КОНВЕНЦ**

*1958 оны 6 дугаар сарын 25-ны өдөр баталж,
1960 оны 6 дугаар сарын 15-ны өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын Ерөнхий бага хурал нь,

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Захиргааны зөвлөлөөс 1958 оны 6 дугаар сарын 4-ны өдөр Женев хотноо зарлан хуралдуулсан дөчин хоёр дахь дугаар чуулганаараа,

Чуулганы хэлэлцэх асуудлын дөрөв дэх зүйл болох ажил мэргэжил, хөдөлмөр эрхлэлтийн салбарт алагчилахгүй байхтай холбогдсон тодорхой саналыг батлахаар шийдвэрлэж,

эдгээр саналыг олон улсын конвенцийн хэлбэрээр батлан гаргахаар тогтож,

хүн бүр арьс үндэс, шашин шүтлэг, хүйсийн ялгаанаас үл хамаарч эрх чөлөө, нэр төр, эдийн засгийн аюулгүй байдал, тэгш боломжоор хангагдсан нөхцөлд материаллаг аж байдал, оюуны хөгжлөө хангах эрхтэй хэмээн Филадельфийн тунхаглалд заасныг анхааралдаа авч,

цаашид алагчилах үзэл нь Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглалд дурдсан эрхийг зөрчиж буй хэрэг хэмээн анхааралдаа авч,

нэг мянга есөн зуун тавин найман оны зургаадугаар сарын хорин тавны энэ өдөр доорхи Конвенцийг Алагчилахгүй байх (ажил мэргэжил, хөдөлмөр эрхлэлт) тухай 1958 оны Конвенц хэмээн нэрлэхээр тохиролцон батлав:

1 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенцийн зорилгоор “алагчилах” гэсэн нэр томъёо нь дараахь утгыг агуулна:

(a) арьс үндэс, арьсны өнгө, хүйс, шашин шүтлэг, улс төрийн үзэл бодол, үндэс угсаа буюу нийгмийн гаралд үндэслэн ажил мэргэжил, хөдөлмөр эрхлэлтийн салбарт тэгш боломж, хандлагыг үгүйсгэх буюу зөрчихөд хүргэж байгаа аливаа ялгаварлах, хавчин гадуурхах, эсхүл давуу байдал олгох үйлдэл;

(b) ажил олгогч, ажилчдыг төлөөлөх байгууллага буй тохиолдолд тус байгууллагууд болон холбогдох бусад байгууллагатай зөвшилцсөний үндсэн дээр гишүүн улсад тогтоосон ажил мэргэжил, хөдөлмөр эрхлэлтийн салбарт тэгш боломж, хандлагыг үгүйсгэх буюу зөрчихөд хүргэж байгаа аливаа ялгаварлах, үгүйсгэн гадуурхах, эсхүл давуу байдал олгох бусад үйлдэл.

2. Тодорхой ажлын онцлогтой холбоотой тавигдах шаардлагад үндэслэсэн ялгаварлах, хавчин гадуурхах, эсхүл давуу байдал олгох үйлдлийг “алагчилах” хэмээх ойлголтод хамааруулахгүй.

* Монгол Улс 1969.05.10-нд соёрхон батласан

3. Энэхүү Конвенцийн зорилгоор “ажил мэргэжил” болон “хөдөлмөр эрхлэлт” гэсэн нэр томъёо нь мэргэжлийн сургалт, тодорхой ажлын байр, ажлаар хангагдах боломж, хийж гүйцэтгэх ажлын нөхцлийн асуудлыг хамаарна.

2 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийг дагаж мөрдөж байгаа гишүүн улс бүр ажил мэргэжил, хөдөлмөр эрхлэлттэй холбогдсон аливаа алагчиллыг бүрмөсөн устгах зорилгоор ажил мэргэжил, хөдөлмөр эрхлэлтийн салбарт тэгш боломж, хандлагыг дэмжихэд чиглэсэн үндэсний бодлогыг тухайн улсын нөхцөл байдал, дадалд тохирсон аргаар тодорхойлж хэрэгжүүлэх үүрэг хүлээнэ.

3 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенц хүчин төгөлдөр үйлчилж буй гишүүн улс бүр үндэсний нөхцөл байдал, практикт нийцсэн арга замаар:

(a) үндэсний бодлогыг хүлээн зөвшөөрч, түүний хэрэгжилтийг дэмжихэд ажилчид, ажил олгогчдын байгууллага болон холбогдох бусад байгууллагын хамтын ажиллагааг хангахыг зорих;

(b) энэхүү бодлогыг хүлээн зөвшөөрч, түүний хэрэгжилтийг хангахуйц хууль тогтоомжийг батлан гаргах болон энэ талаархи боловсролын хөтөлбөрийг дэмжих;

(c) энэхүү бодлогод үл нийцэх аливаа хуульчилсан заалтыг хүчингүй болгох, ийм төрлийн захиргааны зааварчилгаа, практикийг өөрчлөх;

(d) хөдөлмөр эрхлэлтийн салбарын бодлогыг төрийн байгууллагын шууд хяналтын дор хэрэгжүүлэх;

(e) энэхүү бодлогыг төрийн байгууллагаас өгсөн чиглэлийн дагуу мэргэжлийн чиг баримжаа олгох, мэргэжлийн сургалт, хөдөлмөр зохицуулалтын бодлогыг эрхэлдэг байгууллагын үйл ажиллагаанд хэрэгжүүлэх;

(f) энэхүү Конвенцийн хэрэгжилтийн талаархи жил тутмын тайландаа дурдсан бодлогын дагуу хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, гарсан үр дүнгийн талаар тодорхой мэдээлэх үүрэг хүлээнэ.

4 дүгээр зүйл

1. Үндэсний аюулгүй байдалд харшлах үйл ажиллагаа явуулж байна гэсэн үндэслэлээр сэжиглэгдсэн буюу энэ нь нотлогдсон этгээдийн эсрэг чиглэсэн аливаа арга хэмжээг уг этгээдийг үндэсний нөхцөл байдалд нийцүүлэн байгуулсан эрх бүхий байгууллагад хандах эрхээр хангасан тохиолдолд алагчилсан хэмээн үзэхгүй.

5 дугаар зүйл

1. Олон Улсын Хөдөлмөрийн Бага Хурлаар батласан бусад Конвенц, Зөвлөмжид тусгасан хамгаалалтын буюу тусламжийн чанартай авсан тусгай арга хэмжээг алагчилах хэмээн үзэхгүй.

2. Гишүүн улс бүр ажил олгогчид болон ажилчдын төлөөлөх байгууллага буй тохиолдолд эдгээр байгууллагатай зөвшилцөн нас, хүйс, хөдөлмөрийн чадваргүй байдал болон гэр бүлийн үүрэг хариуцлага, эсхүл нийгэм, соёлын байдлаас шалтгаалан

онцгойлон хамгаалуулах, халамжлуулах хүмүүсийн хэрэгцээг хангах зорилгоор авч буй аливаа тусгай арга хэмжээг алагчилах хэмээн үзэхгүй.

6 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан гишүүн улс бүр түүнийг Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын дүрэмд заасан ёсоор эзэн улсын гаднах нутаг дэвсгэртээ хэрэглэх үүрэг хүлээнэ.

7 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан тухай албан ёсны батламж жуух бичгийг Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд бүртгүүлэхээр илгээнэ.

8 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенц нь соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгээ Ерөнхий захиралд бүртгүүлсэн Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын гишүүн улсуудын хооронд үйлчилнэ.

2. Энэхүү Конвенц Ерөнхий захирал гишүүн хоёр улсын соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгийг бүртгэснээс хойш арван хоёр сарын дараа хүчин төгөлдөр болно.

3. Түүнээс хойш энэхүү Конвенц аливаа гишүүн улсын хувьд соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгээ бүртгүүлсэн өдрөөс хойш арван хоёр сарын дараа тус тус хүчин төгөлдөр болно.

9 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан аливаа гишүүн улс түүнийг анх хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш арван жилийн дараа Конвенцийг цуцлах тухай хүсэлтээ Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд илгээн бүртгүүлснээр Конвенцийг цуцалж болно. Цуцлалт тухайн хүсэлтийг бүртгэснээс хойш нэг жилийн дараа хүчин төгөлдөр болно.

2. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан аливаа гишүүн улс өмнөх хэсэгт дурдсан арван жилийн хугацаа дууссанаас хойш нэг жилийн дотор энэ зүйлд заасан Конвенцийг цуцлах эрхийг хэрэгжүүлээгүй тохиолдолд дараагийн арван жилийн хугацаанд уг Конвенцийг дагаж мөрдөх бөгөөд цаашид энэ зүйлд тодорхойлсон журмын дагуу арван жил дуусах бүр тус Конвенцийг цуцлах эрхтэй байна.

10 дугаар зүйл

1. Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захирал Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын гишүүн улсаас хүлээн авсан соёрхон батласан тухай батламж жуух бичиг, мэдэгдэл болон цуцлалтын бүртгэлийн тухай гишүүн улс бүрт мэдэгдэнэ.

2. Ерөнхий захирал соёрхон батласан тухай хоёр дахь баримт бичгийг хүлээн авч бүртгэсэн талаар Байгууллагын гишүүн улсуудад мэдэгдэхдээ энэхүү Конвенц хүчин төгөлдөр болох он, сар, өдрийг сануулна.

11 дүгээр зүйл

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захирал өмнөх зүйлүүдэд заасан журмаар бүртгэсэн соёрхон батласан тухай баримт бичиг, мэдэгдэл болон цушлалтын тухай бүрэн мэдээг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрмийн 102 дугаар зүйлд заасан ёсоор Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад бүртгүүлэхээр илгээнэ.

12 дугаар зүйл

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Захиргааны зөвлөл шаардлагатай хэмээн үзэх бүртгээ энэхүү Конвенцийн хэрэгжилтийн талаар Ерөнхий Бага хуралд илтгэн, улмаар бүхэлд нь буюу зарим хэсгийг нь хянаж өөрчлөх асуудлыг Бага хурлаар хэлэлцүүлэхээр оруулах тухай шийдвэрлэнэ.

13 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг бүхэлд нь буюу зарим хэсгийг нь хянан өөрчилсөн шинэ Конвенцийг Бага хурлаар баталж, тэрхүү Конвенцид өөрөөр заахгүй бол:

(а) хянан өөрчилсөн шинэ Конвенц хүчин төгөлдөр болох тохиолдолд аливаа гишүүн улсын хувьд түүнийг соёрхон баталмагц энэхүү Конвенц нь дээрх 9 дүгээр зүйлийн заалтыг үл харгалзан нэн даруй ipso jure хүчингүй болно.

(б) хянан өөрчилсөн шинэ Конвенц хүчин төгөлдөр болох өдрөөс эхлэн энэхүү Конвенцийг гишүүн улсууд соёрхон батлахыг зогсооно.

2. Энэхүү Конвенц нь түүнийг соёрхон батласан бөгөөд хянан өөрчилсөн шинэ Конвенцийг соёрхон батлаагүй гишүүн улсын тухайд аливаа тохиолдолд хэлбэр, агуулгын хувьд хүчин төгөлдөр хэвээр үлдэнэ.

14 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенцийн англи, франц хэлээр үйлдсэн эх бичвэрүүд нь адил хүчинтэй байна.

**29. АЛАГЧИЛАХГҮЙ БАЙХ (АЖИЛ МЭРГЭЖИЛ,
ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТ) ТУХАЙ ОЛОН УЛСЫН ХӨДӨЛМӨРИЙН
БАЙГУУЛЛАГЫН 111 ДҮГЭЭР
КОНВЕНЦИЙН 111 ДҮГЭЭР ЗӨВЛӨМЖ**

Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын Ерөнхий бага хурал нь,

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Захиргааны зөвлөлөөс 1958 оны 6 дугаар сарын 4-ний өдөр Женев хотноо зарлан хуралдуулсан дөчин хоёр дугаар чуулганаараа,

Чуулганы хэлэлцэх асуудлын дөрөв дэх зүйл болох ажил мэргэжил, хөдөлмөр эрхлэлтэд алагчилахгүй байхтай холбоотой тодорхой саналыг батлахаар шийдвэрлэж,

эдгээр саналыг Алагчилахгүй байх (ажил мэргэжил, хөдөлмөр эрхлэлт) тухай 1958 оны Конвенцийн нэмэлт болгон зөвлөмжийн хэлбэрээр батлахаар тогтож,

нэг мянга есөн зуун тавин найман оны зургаадугаар сарын хорин тавны энэ өдөр доорхи зөвлөмжийг Алагчилахгүй байх (ажил мэргэжил, хөдөлмөр эрхлэлт) тухай 1958 оны зөвлөмж хэмээн нэрлэхээр тохиролцон батлав:

Гишүүн улс бүр дараахь заалтыг хэрэглэхийг Бага Хурлаас санал болгож байна:

I. Тодорхойлолт

1.(1) Энэхүү зөвлөмжийн зорилгоор “алагчилах” гэсэн нэр томъёо нь:

(a) арьс үндэс, арьсны өнгө, хүйс, шашин шүтлэг, улс төрийн үзэл бодол, үндэс угсаа буюу нийгмийн гаралд үндэслэн ажил мэргэжил, хөдөлмөр эрхлэлтийн салбарт тэгш боломж, хандлагыг үгүйсгэх, эсхүл зөрчихөд хүргэж байгаа аливаа ялгаварлах, хавчин гадуурхах, эсхүл давуу байдал олгох үйлдэл;

(b) ажил олгогч, ажилчдыг төлөөлөх байгууллага буй тохиолдолд тус байгууллагууд болон холбогдох бусад байгууллагатай зөвшилцсөний үндсэн дээр гишүүн улсад тогтоосон ажил мэргэжил, хөдөлмөр эрхлэлтийн салбарт тэгш боломж, хандлагыг үгүйсгэх буюу зөрчихөд хүргэж байгаа аливаа ялгаварлах, хавчин гадуурхах, эсхүл давуу байдал олгох бусад үйлдэл.

(2) Тодорхой ажлын онцлогтой холбоотой тавигдах шаардлагад үндэслэсэн ялгаварлах, хавчин гадуурхах, эсхүл давуу байдал олгох үйлдлийг “алагчилах” хэмээх ойлголтод хамааруулахгүй.

(3) Энэхүү зөвлөмжийн зорилгоор “ажил мэргэжил”, “хөдөлмөр эрхлэлт” гэсэн нэр томъёо нь мэргэжлийн сургалт, тодорхой ажлын байр, ажлаар хангагдах боломж, хийж гүйцэтгэх ажлын нөхцлийн асуудлыг хамаарна.

II. Бодлого боловсруулах болон түүнийг хэрэглэх

2. Гишүүн улс бүр ажил мэргэжил, хөдөлмөр эрхлэлтэд алагчилахаас урьдчилан сэргийлэх үндэсний бодлогыг боловсруулна. Энэхүү бодлого нь хууль тогтоомж болон ажил олгогч, ажилчдыг төлөөлөх байгууллагын хооронд байгуулсан хамтын хэлэлцээр, эсхүл үндэсний нөхцөл, практикт тохирох бусад аргаар хэрэгжих бөгөөд түүнд дараахь зарчмыг тусгасан байвал зохино:

(a) ажил мэргэжил, хөдөлмөр эрхлэлтэд тэгш боломж, хандлагыг дэмжихийг нийтийг хамарсан асуудал болгох;

(b) хүн бүрт дараахь зүйлийн хувьд тэгш эрх, хандлага олгож, алагчилахгүй байх:

(i) мэргэжлийн чиг баримжаа болон ажлын байрны үйлчилгээ үзүүлэх;

(ii) тухайн сургалт, ажилд хувь хүн тохирох эсэхэд үндэслэн сонголтынх нь дагуу ажил олгож, сургалтад хамруулах;

(iii) хувь хүний зан, туршлага, чадвар болон зүтгэлээс шалтгаалан албан тушаал дэвшүүлэх;

(iv) ажлаас хугацаанаас өмнө халахгүй байх баталгаагаар хангах;

(v) адил хөдөлмөрт тэгш шан хөлс олгох;

(vi) ажлын цаг, амралтын цаг, жил тутмын цалинтай амралт, ажил мэргэжлийн аюулгүй байдал болон эрүүл мэндийн арга хэмжээ, түүнчлэн хөдөлмөр эрхлэлттэй холбоотойгоор авахаар заасан бусад нийгмийн халамжийн арга хэмжээ, урамшуулал, тэтгэмжийг оролцуулан хөдөлмөрлөх нөхцлөөр хангах;

(c) засгийн газрын байгууллагууд бүх үйл ажиллагаандаа хөдөлмөр эрхлэлтэд алагчилахгүй байх бодлогыг баримтална.

(d) ажил олгогч аливаа хүнийг ажилд авах, сургалтад хамруулах, албан тушаал дэвшүүлэх болон ажлын байрыг хадгалах, эсхүл ажлын нөхцлийг тодорхойлохдоо алагчилах аливаа үйлдлийг гаргахгүй буюу дэмжихгүй бөгөөд энэхүү зарчмыг хэрэгжүүлэхэд аливаа хүн, байгууллага ажил олгогчтой хамтран шууд болон шууд бусаар саад учруулах, эсхүл зөрчиж болохгүй.

(e) хамтын хэлэлцээ болон аж үйлдвэрийн харилцаанд талууд ажил мэргэжил, хөдөлмөр эрхлэлтэд тэгш эрх, хандлагатай байх зарчмыг хүндэтгэх бөгөөд хамтын хэлэлцээрт ажилд орох, сургалтад хамрагдах, албан тушаал дэвших болон ажлын байрыг хадгалах, эсхүл ажлын нөхцлийн хувьд алагчилах шинж бүхий заалт оруулахгүй байхыг хангана.

(f) ажил олгогч болон ажилчдын байгууллага нь ажилд авах, гишүүнчлэлийг хадгалах болон байгууллагын үйл ажиллагаанд оролцох асуудал дээр ялгавартай хандах аливаа үйл ажиллагааг явуулахгүй байна.

3. Гишүүн улс бүр:

(a) алагчилахгүй байх зарчмыг:

(i) төрийн байгууллагын шууд хяналтад байх ажлын хувьд;

(ii) төрийн байгууллагын удирдлагад буй мэргэжлийн чиг баримжаа, сургалт болон ажлын байрны үйлчилгээтэй холбоотой үйл ажиллагаанд хэрэглэхийг хангах;

(b) бусад ажил болон мэргэжлийн чиг баримжаа, мэргэжлийн сургалт болон ажлын байрны үйлчилгээний тухайд хэрэгжих боломжтой болон шаардлагатай үед дараахь аргаар тэдгээрийн хэрэгжилтийг дэмжих:

(i) дээрх зарчмын хэрэгжилтийг хангах үүднээс төрийн өмчит, эсхүл төрийн хяналтад буй улс, хөдөө болон орон нутгийн төрийн байгууллага, эсхүл агентлаг, үйлдвэрлэл, аж үйлдвэрийн газрыг хөхиүлэн дэмжих;

(ii) дээрх зарчмыг хэрэгжүүлж байгаагаас шалтгаалан төрийн сангаас төсөв олгох гэрээ байгуулахыг зөвшөөрөх;

(iii) дээрх зарчмыг хэрэгжүүлж байгаагаас шалтгаалан сургалтын байгууллагад тэтгэмж, хөдөлмөр эрхлэлтийн хувийн алба, эсхүл мэргэжлийн чиг баримжаа өгдөг байгууллагад тусгай зөвшөөрөл олгох.

4. Бодлогын хэрэгжилтийг улсын болон хувийн хэвшлийн хөдөлмөр эрхлэлтийн салбарт дэмжих зорилгоор ажил олгогч болон ажилчдыг төлөөлөх байгууллага байгаа бол тэдгээрийн болон бусад сонирхсон байгууллагын

төлөөлөгчдөөс бүрдсэн зөвлөгөө өгөх хороодын тусламжийг зохих тохиолдолд авах агентлагыг байгуулах бөгөөд энэхүү агентлаг нь, тухайлбал:

(a) алагчилахгүй байх зарчмыг нийтийн зүгээс ойлгож, хүлээн авахыг дэмжихэд хэрэгжихүйц арга хэмжээг авах;

(b) бодлого хэрэгжихгүй байгаа тухай гомдлыг хүлээж авах, шалгах болон судлах, шаардлагатай тохиолдолд зөвшилцөх замаар тус бодлоготой нийцэхгүй байгаа аливаа практикийг засах;

(c) зөвшилцлийн замаар үр дүнтэй шийдвэрлэж чадахгүй байгаа аливаа гомдлыг дахин хянаж, алагчилах практикийн илрэлийг засах аргын талаар үзэл бодлоо илэрхийлж, шийдвэр гаргана.

5. Гишүүн улс бүр дээрх бодлогод үл нийцэх аливаа хуульчилсан заалтыг хүчингүй болгох, ийм төрлийн захиргааны зааварчилгаа, дадлыг өөрчлөнө.

6. Бодлогыг хэрэгжүүлэх нь нас, хүйс, хөдөлмөрийн чадваргүй байдал болон гэр бүлийн үүрэг хариуцлага, эсхүл нийгэм, соёлын байдлаас шалтгаалан онцгойлон хамгаалуулах, халамжлуулах хүмүүсийн хэрэгцээг хангах зорилгоор авч буй аливаа тусгай арга хэмжээнд сөргөөр нөлөөлөхгүй.

7. Үндэсний аюулгүй байдалд харшлах үйл ажиллагаа явуулж байна гэсэн үндэслэлээр сэжиглэгдсэн буюу энэ нь нотлогдсон этгээдийн эсрэг чиглэсэн аливаа арга хэмжээг уг этгээдийг үндэсний нөхцөл байдалд нийцүүлэн байгуулсан эрх бүхий байгууллагад хандах эрхээр хангасан тохиолдолд алагчилсан хэмээн үзэхгүй.

8. Гадаадаас шилжин суурьшсан ажилчин болон түүний гэр бүлийн гишүүдэд тэгш хандах талаар Хөдөлмөр эрхлэх зорилгоор дүрвэгсдийн тухай 1949 оны Конвенц (хянаж өөрчилсөн), хөдөлмөр эрхлэлтийн хязгаарлалтын талаар Хөдөлмөр эрхлэх зорилгоор дүрвэгсдийн тухай 1949 оны Зөвлөмжийн (хянаж өөрчилсөн) заалтыг тус тус харгалзан үзнэ.

9. Эрх бүхий байгууллагууд, ажил олгогч болон ажилчдыг төлөөлөх байгууллагууд болон зохих байгууллагууд алагчлахгүй байх зарчмыг хэрэгжүүлэх үүднээс тухайн улсын нөхцөл байдалд шаардлагатай цаашдын арга хэмжээг авах талаар байнга хамтран ажиллана.

III. Салбар бүрт авч буй алагчилах үзлээс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг уялдуулах

10. Ажил мэргэжил, хөдөлмөр эрхлэлтэд алагчилах үзэлтэй тэмцэх асуудал эрхэлсэн байгууллага салбар бүрт авч буй арга хэмжээг уялдуулах үүднээс бусад салбарт алагчилах үзэлтэй тэмцэх асуудал эрхэлсэн байгууллагатай нягт хамтран ажиллана.

30. ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН БОДЛОГЫН ТУХАЙ ОЛОН УЛСЫН ХӨДӨЛМӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН 122 ДУГААР КОНВЕНЦ

*1964 оны 7 дугаар сарын 9-ний өдөр баталж,
1966 оны 7 дугаар сарын 15-ны өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын Ерөнхий бага хурал нь,

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Удирдах Зөвлөлөөс 1964 оны 6 дугаар сарын 17-ны өдөр Женев хотноо зарлан хуралдуулсан 48 дугаар чуулганаараа,

бүх нийтээр ажил, хөдөлмөр эрхэлж, амьжиргааны түвшинг дээшлүүлэх зорилт бүхий хөтөлбөрийг дэлхийн улс орнуудад хэрэгжүүлэхэд дэмжиж идэвхжүүлэх үүргийг Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллага өөртөө хүлээснийг Филадельфийн тунхаглалд сайшаасан болон ажилгүйдэлтэй тэмцэх, амьжиргааны хэвийн нөхцлийг хангахуйц хөдөлмөрийн хөлсний баталгааг бүрэлдүүлэхийн чухлыг Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын дүрмийн оршил хэсэгт заасныг анхааралдаа авч,

“Бүх хүн, арьсны өнгө, шашин шүтлэг, хүйсний ялгаанаас үл хамааран эрх чөлөө, нэр төр, тэгш боломж, эдийн засгийн найдвартай байдлын нөхцөлд өөрийн оюун санааны хөгжил болон материаллаг аж байдлыг хангуулах эрх эдэлнэ” гэж уг тунхаглалын үндсэн зорилт болон зарласны дагуу хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлогод эдийн засаг, санхүүгийн бодлогын асуудлын нөлөөллийг авч үзэж судлах нь Филадельфийн тунхаглалыг хэрэгжүүлэхэд Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын гүйцэтгэх үүрэг мөн болохыг анхааралдаа авч,

“Хүн бүр ажилгүйдлээс хамгаалуулах, хөдөлмөрийн шударга, аятай нөхцөлд хийх ажлаа чөлөөтэй сонгох, хөдөлмөрлөх эрхээ эдэлнэ” хэмээн Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглалд заасныг анхааралдаа авч,

хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлоготой шууд холбоо бүхий харилцааг зохицуулах чиглэлээр үйлчилж буй олон улсын хөдөлмөрийн конвенц, зөвлөмж, ялангуяа Хөдөлмөр эрхлэлтийн албаны тухай конвенц, зөвлөмж, Мэргэжлийн чиг баримжааны тухай 1949 оны зөвлөмж, Мэргэжлийн сургалтын тухай 1962 оны зөвлөмж, Алагчилахгүй байх /ажил мэргэжил, хөдөлмөр эрхлэлт/ тухай конвенц, зөвлөмж зэргийг харгалзан,

эдгээр эрхийн акт нь үр бүтээлтэй, бүрэн, чөлөөтэй ажил эрхлэлтийн бодлогын үндсэн дээр эдийн засгийн хөгжлийн олон улсын хөтөлбөрийн илүү өргөн хүрээний асуудалд багтах ёстойг харгалзан,

хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлогын асуудлыг тус Чуулганаар авч хэлэлцсэний үндсэн дээр түүнийг олон улсын конвенц хэлбэрээр хүлээн авахаар шийдвэрлэж,

нэг мянга есөн зуун жаран дөрвөн оны долдугаар сарын есний өдөр дараахь конвенцийг Хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлогын тухай 1964 оны конвенц гэж нэрлэхээр тохиролцон батлав:

* Монгол Улс 1976.11.24-нд соёрхон батласан

1 дүгээр зүйл

1. Гишүүн орон бүр бүрэн бус хөдөлмөр эрхлэлт болон ажилгүйдлийг устгах, ажиллах хүчний хэрэгцээг хангах, амьдралын түвшинг дээшлүүлэх, эдийн засгийн хөгжил, түүний өсөлтийг урамшуулах зорилгоор үр ашигтай, бүрэн, чөлөөт хөдөлмөр эрхлэлтийн сонголтод дэмжлэг үзүүлэхэд чиглэгдсэн идэвхтэй бодлогыг гол зорилго болгон зарлаж, хэрэгжүүлнэ.

2. Энэ бодлого нь дараахь зорилтыг хангахад чиглэгдэнэ:

(a) ажил эрж байгаа ба ажилд ороход бэлэн бүх хүнийг зохих ажлаар хангах,

(b) уг ажил нь бүтээлч шинж чанартай байх явдлыг хангах,

(c) ажилчдыг арьс өнгө, шашин шүтлэг, улс төрийн үзэл, нийгмийн байдал, гарал үүсэл, хүйсээр үл ялгаварлан өөрт нь тохирох ажлаар хангаж, ажил сонгож авах эрх чөлөөг эдлүүлэн, ажилчин бүрийг мэргэжил эзэмших буюу авьяас чадлаа дүүрэн ашиглах бололцоогоор хангана.

3. Хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлого нь эдийн засгийн хөгжлийн хэмжээ, үе шат, ажил эрхлэлтийн талаархи зорилго болон нийгэм, эдийн засгийн бусад бодит зорилгуудын хоорондын холбоо уялдааг зохих ёсоор тусгах ба энэ нь үндэсний нөхцөл байдал, практик үйл ажиллагаатай нийцүүлж хэрэгжүүлнэ.

2 дугаар зүйл

Гишүүн орон бүр өөрийн үндэсний нөхцөл байдалд нийцсэн аргын тусламжтайгаар дараахь зүйлийг хийнэ:

(a) 1 дүгээр зүйлд тодорхойлсон зорилтыг биелүүлэхийн тулд, нийгэм, эдийн засгийнхаа бодлоготой уялдуулсан арга хэмжээг авч цаашид хянан өөрчилж байна.

(b) дээрх арга хэмжээг хэрэгжүүлэхийн тулд, шаардлага гарсан нөхцөлд нарийвчилсан хөтөлбөр боловсруулах арга хэмжээ авна.

3 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийг хэрэгжүүлэх зорилгоор авч явуулах арга хэмжээнүүдэд хамаарагдах хүмүүс ялангуяа ажил олгогч ба ажилчин тэдний төлөөлөгчдийн харилцан туршлага солилцуулах, хамтын ажиллагааг бэхжүүлэх зорилгоор ажил эрхлэлтийн бодлогын талаар явуулах зөвлөгөөнд нэг адил оролцуулж байна.

4 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан тухай албан ёсны баримт бичгийг Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд бүртгүүлэхээр илгээнэ.

5 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенц нь соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгээ Ерөнхий захиралд бүртгүүлсэн Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын гишүүн улсуудын хооронд үйлчилнэ.

2. Энэхүү Конвенц Ерөнхий захирал гишүүн хоёр улсын соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгийг бүртгэснээс хойш арван хоёр сарын дараа хүчин төгөлдөр болно.

3. Түүнээс хойш энэхүү Конвенц аливаа гишүүн улсын хувьд соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгээ бүртгүүлсэн өдрөөс хойш арван хоёр сарын дараа тус тус хүчин төгөлдөр болно.

6 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан аливаа гишүүн улс түүнийг анх хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш арван жилийн дараа Конвенцийг цуцлах тухай хүсэлтээ Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд илгээн бүртгүүлснээр Конвенцийг цуцалж болно. Цуцлалт тухайн хүсэлтийг бүртгэснээс хойш нэг жилийн дараа хүчин төгөлдөр болно.

2. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан аливаа гишүүн улс өмнөх хэсэгт дурдсан арван жилийн хугацаа дууссанаас хойш нэг жилийн дотор энэ зүйлд заасан Конвенцийг цуцлах эрхийг хэрэгжүүлээгүй тохиолдолд дараагийн арван жилийн хугацаанд уг Конвенцийг дагаж мөрдөх бөгөөд цаашид энэ зүйлд тодорхойлсон журмын дагуу арван жил дуусах бүр тус Конвенцийг цуцлах эрхтэй байна.

7 дугаар зүйл

1. Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захирал Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын гишүүн улсаас хүлээн авсан соёрхон батласан тухай батламж жуух бичиг, мэдэгдэл болон цуцлалтын бүртгэлийн тухай гишүүн улс бүрт мэдэгдэнэ.

2. Ерөнхий захирал соёрхон батласан тухай хоёр дахь батламж жуух бичгийг хүлээн авч бүртгэсэн талаар Байгууллагын гишүүн улсуудад мэдэгдэхдээ энэхүү Конвенц хүчин төгөлдөр болох он, сар, өдрийг сануулна.

8 дугаар зүйл

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захирал өмнөх зүйлүүдэд заасан журмаар бүртгэсэн соёрхон батласан тухай батламж жуух бичиг, мэдэгдэл болон цуцлалтын тухай бүрэн мэдээг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Дүрмийн 102 дугаар зүйлд заасан ёсоор Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад бүртгүүлэхээр илгээнэ.

9 дүгээр зүйл

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Захиргааны зөвлөл шаардлагатай хэмээн үзэх бүртгээ энэхүү Конвенцийн хэрэгжилтийн талаар Ерөнхий Бага хуралд илтгэн, улмаар бүхэлд нь буюу зарим хэсгийг нь хянаж өөрчлөх асуудлыг Бага хурлаар хэлэлцүүлэхээр оруулах тухай шийдвэрлэнэ.

10 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг бүхэлд нь буюу зарим хэсгийг нь хянан өөрчилсөн шинэ Конвенцийг Бага хурлаар баталж, тэрхүү Конвенцид өөрөөр заагаагүй бол:

(a) Хянан өөрчилсөн шинэ Конвенц хүчин төгөлдөр болох тохиолдолд аливаа гишүүн улсын хувьд түүнийг соёрхон баталмагц энэхүү Конвенц нь дээрх 9 дүгээр зүйлийн заалтаас үл харгалзан нэн даруй */ipso jure/* хүчингүй болно.

(b) Хянан өөрчилсөн шинэ Конвенц хүчин төгөлдөр болох өдрөөс эхлэн энэхүү Конвенцийг гишүүн улсууд соёрхон батлахыг зогсооно.

2. Энэхүү Конвенц нь түүнийг соёрхон батласан бөгөөд хянан өөрчилсөн шинэ Конвенцийг соёрхон батлаагүй гишүүн улсын тухайд аливаа тохиолдолд хэлбэр, агуулгын хувьд хүчин төгөлдөр хэвээр үлдэнэ.

11 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенцийн англи, франц хэлээр үйлдсэн эх бичвэрүүд нь адил хүчинтэй байна.

31. ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН БОДЛОГЫН ТУХАЙ ОЛОН УЛСЫН ХӨДӨЛМӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН 122 ДУГААР КОНВЕНЦИЙН 122 ДУГААР ЗӨВЛӨМЖ

Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын Ерөнхий Бага Хурал нь,

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Захиргааны зөвлөлөөс 1964 оны 6 дугаар сарын 17-ны өдөр Женев хотноо зарлан хуралдуулсан 48 дахь удаагийн Чуулганаараа,

Филадельфийн тунхаглал нь Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллага нь бүх хүнийг ажлаар хангах хийгээд тэдний амьжиргааг дээшлүүлэх хөтөлбөрийг дэлхийн бүх улс үндэстний дунд түгээн хэрэгжүүлэх хүндтэй үүрэг хүлээснийг хүлээн зөвшөөрч байгааг болон Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын дүрмийн удиртгал хэсэгт ажилгүйдэлтэй тэмцэх, амьдралын хэвийн боломжит нөхцлөөр хангах, цалин хөлсийг баталгаажуулахын чухлыг онцлон заасан байдгийг иш үндэс болгон,

Филадельфийн тунхаглалд “Бүх хүн арьс өнгө, шашин шүтлэг болон хүйс харгалзахгүйгээр эрх чөлөө, нэр төр, эдийн засгийн аюулгүй байдал болон адил тэгш боломжийн үндсэн дээр өөрсдийн материаллаг баялаг болон оюуны хөгжлөө хангах эрхтэй” гэж тунхаглан зарласан хөдөлмөр эрхлэлтийн үндсэн бодлоготой уялдуулан эдийн засаг, санхүүгийн бодлогыг судлах, хянах үүргийг Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллага хүлээсэн болохыг тэмдэглэн,

Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглалд “Хүн бүр хөдөлмөр эрхлэх, ажлаа чөлөөтэй сонгох, хөдөлмөрийн шударга, тааламжтай нөхцлөөр хангагдах хийгээд ажилгүйдлийн эсрэг найдвартай хамгаалагдах эрхтэй” болохыг тодорхой заасныг анхаарч, хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлоготой шууд холбоотой одоо мөрдөгдөж буй олон улсын конвенциуд болон зөвлөмжүүд, тухайлбал Хөдөлмөр эрхлэлтийн албаны тухай 1948 оны конвенц, зөвлөмж, Мэргэжлийн чиг баримжааны тухай 1949 оны зөвлөмж, Мэргэжлийн сургалтын тухай 1962 оны зөвлөмж хийгээд Хөдөлмөр эрхлэлт, ажил мэргэжлээр алагчилахгүй байх тухай 1958 оны конвенц болон зөвлөмжийг анхааралдаа авч, эдгээр баримт бичигт тодорхойлсон бүрэн, үр бүтээлтэй болон чөлөөтэй сонгогдох хөдөлмөр эрхлэлтийн тулгуур зарчмыг үндэслэн эдийн засгийг хөгжүүлэх олон улсын хөтөлбөрийн хүрээнд хамруулахын зохистойг анхаарч,

Чуулганы хэлэлцэх хэргийн төлөвлөгөөний найм дахь асуудал болсон хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлоготой холбогдсон тодорхой саналуудыг хэлэлцэж, тэдгээрийг зөвлөмжийн хэлбэрээр шийдвэрлэхээр тогтож,

нэг мянга есөн зуун жаран дөрвөн оны долдугаар сарын есний энэ өдөр доорхи зөвлөмжийг Хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлогын тухай зөвлөмж хэмээн нэрлэхээр тогтож батлав:

I. ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН БОДЛОГЫН ЗОРИЛГО

1. 1) Эдийн засгийн өсөлт хөгжилтийг түргэтгэх, амьжиргааны түвшинг дээшлүүлэх, ажиллах хүчний эрэлт хэрэгцээг хангах болон ажилгүйдэл, бүрэн бус хөдөлмөр эрхлэлтийг устгах зорилгоор гишүүн орон бүр бүрэн, үр бүтээлтэй чөлөөтэй сонгогдох хөдөлмөр эрхлэлтийг бий болгох гол зорилго бүхий идэвхтэй бодлого боловсруулж хэрэгжүүлбэл зохино.

2) Энэ бодлогын зорилт нь:

(a) ажил эрж байгаа болон ажил хийх чадвартай хүн бүрийг ажлаар хангах;

(b) хөдөлмөр эрхлэлт нь аль болох үр бүтээлтэй, өгөөжтэй байх;

(c) үндэс угсаа, арьс өнгө, хүйс, шашин шүтлэг, улс төрийн үзэл бодол болон нийгмийн гарал үүслээс үл шалтгаалан ажлаа чөлөөтэй сонгох, сурсан мэдлэг авьяас чадвараа өөрт тохирсон ажлыг гүйцэтгэхэд ашиглах өргөн боломжоор хүн бүрийг хангах явдал болно.

3) Энэхүү бодлого нь эдийн засгийн хөгжлийн түвшин, үе шат болон ажил эрхлэлтийн салбарын зорилго, эдийн засаг, нийгмийн бусад зорилтуудын харилцан уялдааг харгалзах ба үндэсний онцлог, нөхцөл байдалд нийцсэн арга замаар хэрэгжвэл зохино.

II. ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН БОДЛОГЫН ЕРӨНХИЙ ЗАРЧИМ

2. Хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлогын зорилтыг тодорхой томъёолж, өргөн нийтэд сурталчлах бөгөөд болж өгвөл эдийн засгийн өсөлт ба хөдөлмөр эрхлэлтийн салбар дахь хяналтын тоогоор илэрхийлсэн байвал зохино.

3. Хүний нөөц бололцоог хөгжүүлж бүрэн дүүрэн ашиглахад чиглэсэн бодлогыг боловсруулахад ажил олгогч болон ажилчдын төлөөлөгчид тэдгээрийн байгууллагуудтай зөвшилцөх ба тэдний хамтын ажиллагааг салбар болон үндэсний түвшин дэх хамтын ажиллагааны тухай 1960 оны Зөвлөмжийн зарчмын хүрээнд дээрх бодлогыг хэрэгжүүлэхэд чиглүүлэхийг зорино.

4. 1) Хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлого нь ажиллах хүч, хөдөлмөр эрхлэлт, ажилгүйдэл болон бүрэн бус хөдөлмөр эрхлэлтийн цар хэмжээ, хуваарилалтын одоогийн болон ирээдүйн байдлыг тусгасан судалгаан дээр үндэслэсэн байвал зохино.

2) Статистикийн тоо баримт цуглуулах, шинжилгээ судалгаа хийх болон гарсан үр дүнг нь тараан сурталчлахад хангалттай хөрөнгө гаргадаг байвал зохино.

5. 1) Гишүүн орон бүр боловсрол, мэргэжлийн чиг баримжаа, мэргэжлийн сургалт, эрүүл мэнд ба орон сууцны хангамжийн үйлчилгээ үзүүлэх замаар хүний боломж чадавхийг бүрэн хөгжүүлэх ба үйлдвэрлэлийн хэрэгслийг бүрдүүлэхийн ач холбогдлыг хүлээн зөвшөөрч, энэхүү зорилгоор гаргасан зардлын тайлан тэнцлийг хангаж, зохицуулах ёстой.

2) Гишүүн орон бүр нь ажилчид, ялангуяа залуу ажилчид түүнчлэн шинээр ажилд орж байгаа хүмүүст таарч тохирсон, үр бүтээлтэй ажил олгох болон эдийн засгийн өөрчлөлтийн шаардлагад зохицож ажиллахад нь тусална.

3) Энэ хэсгийн заалтыг хэрэгжүүлэхдээ Мэргэжлийн чиг баримжааны тухай 1949 оны зөвлөмж, Мэргэжлийн сургалтын тухай 1962 оны зөвлөмж болон Хөдөлмөр эрхлэлтийн албаны тухай 1948 оны конвенц, зөвлөмжийн заалтыг харгалзан үзвэл зохино.

6. 1) Хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлогыг эдийн засаг, нийгмийн ерөнхий бодлогод, тухайлбал эдийн засгийн төлөвлөлт, тухайн оронд бодлого хэрэгжүүлэх хэрэгсэл хэмээн үздэг хөтөлбөрүүдийг боловсруулах явдалтай нийцүүлэн уялдуулах бөгөөд хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлого нь энэхүү ерөнхий бодлогын хүрээнд хэрэгжүүлбэл зохино.

2) Гишүүн орон бүр нь ажил олгогч, ажилчид, тэдний байгууллагуудтай хэлцэн зөвшилцсон болон тэдний бие даасан байдал, холбогдох салбаруудад гүйцэтгэх үүргийг нь харгалзан үзсэний үндсэн дээр хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлогын талаар авч хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээнүүдийн болон эдийн засаг нийгмийн бодлогын салбарт хэрэгжүүлж буй бусад шийдвэрүүдийн хоорондын харилцаа холбоог сайжруулах үүднээс хяналт тавих ёстой.

7. 1) Хөдөлмөр эрхлэхэд бэлэн бөгөөд ажил эрж байгаа хүмүүс тодорхой богино хугацаанд ажил олгох боломжгүй тохиолдолд тэдний хэрэгцээ шаардлагыг яаж биелүүлэх тухай тайлбарласан нийтэд зориулсан мэдэгдлийг Засгийн Газраас гаргана.

2) Гишүүн орон бүр нь өөрийн бүх нөөц бололцоо, эдийн засгийн хөгжлийн түвшинд тулгуурлан, мөн нийгмийн хамгааллын тухай олон улсын хэм хэмжээ энэхүү Зөвлөмжийн 5 дугаар хэсгийн заалтыг харгалзан, ажил эрхлээгүй буюу цагийн ажил эрхэлж буй хүмүүсийн төдийгүй тэдний гэр бүлийнхний үндсэн хэрэгцээ шаардлагыг хангах, түүнчлэн цаашид үр ашигтай ажил эрхлэх боломж бүрдүүлэх дасгах зорилгоор тэднийг ажил эрхлээгүй байгаа хугацааных нь туршид туслалцаа дэмжлэг үзүүлэх арга хэмжээ авч хэрэгжүүлнэ.

III. ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН БОДЛОГЫН ХҮРЭЭНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ НИЙТЛЭГ БОЛОН ТОДОРХОЙ АРГА ХЭМЖЭЭ

Ерөнхий хандлага

8. Эдийн засгийн идэвхжилтийн нийтлэг үндэслэл, бүтцийн өөрчлөлт, ялангуяа эдийн засгийн идэвхжилтийн хангалтгүй түвшний улмаас урган гардаг хөдөлмөр эрхлэлтийн асуудлуудыг дараахь замаар шийдвэрлэж болно:

(a) эдийн засгийн бодлогын хүрээн дэх ерөнхий арга хэмжээнүүд;

(b) тухайн ажилчдын эсхүл ажилчдын бүлгүүдийн хөдөлмөр эрхлэлттэй холбоотой тусгайлсан тодорхой арга хэмжээнүүд.

9. Сонгож хэрэгжүүлэх арга хэмжээ, хэрэгжилтийн үе шат нь ажилгүйдлийн шинж төрх, учир шалтгааныг илрүүлэх чиглэлээр хийгдсэн нарийн судалгаан дээр тулгуурласан байвал зохино.

**Урт хугацааны туршид хэрэгжүүлэх
ерөнхий арга хэмжээнүүд**

10. Эдийн засгийн нийтлэг зорилт, арга хэмжээнүүд нь хөдөлмөр эрхлэлтийн талаар явуулж буй тусгай арга хэмжээнүүдийг амжилттай хэрэгжүүлэх хамгийн тааламжтай нөхцлийг бүрдүүлдэг эдийн засгийн тогтвортой үргэлжилсэн өсөлтийг хангахад чиглэсэн байна.

**Богино хугацааны туршид хэрэгжүүлэх
ерөнхий арга хэмжээнүүд**

11. 1) Эдийн засгийн буурай түвшинтэй холбоотойгоор урган гарч ирдэг ажилгүйдэл болон хагас ажил эрхлэлтээс сэрэмжлэх, түүнчлэн хөдөлмөрийн зах зээл дэх тэнцвэрт бус байдалтай уялдсан үнэ, ханшны өсөлтийн нөлөөг бууруулахад богино хугацааны арга хэмжээг боловсруулан хэрэгжүүлбэл зохино.

Эдгээр үзэгдэл байгаа эсхүл гарч болох тохиолдолд хувийн хэрэглээ, хувийн хөрөнгө оруулалт эсхүл Засгийн газрын тухайн үеийн зарлага, Засгийн газрын хөрөнгө оруулалтыг дээшлүүлэх, шаардлагатай үед бууруулахад чиглэсэн арга хэмжээ авна.

2) Эдийн засгийн уналт, инфляци болон тогтвортой байдлыг алдагдуулж болох бусад үзэгдлийг таслан зогсооход чиглэсэн арга хэмжээ, түүнийг хэрэгжүүлэх хугацааг тодорхойлохын ач холбогдлыг харгалзан Засгийн газар үндэсний хууль тогтоомжийн дагуу тэдгээр арга хэмжээнүүдийг богино хугацаанд авч хэрэгжүүлэх эсхүл тэдгээрийг өөрчлөн зохион байгуулах эрхээр хангагдсан байна.

Тусгай арга хэмжээнүүд

12. Хөдөлмөр эрхлэлтэд гарч буй улирлын чанартай өөрчлөлтийг гаргуулахгүй байх талаар зохих арга хэмжээнүүдийг төлөвлөн хэрэгжүүлэх шаардлагатай. Тухайлбал, улирлын чанартай хөдөлмөр эрхэлж буй ажилчдын үйлчилгээ, бүтээгдэхүүний эрэлтийг жилийн туршид тэнцвэртэй хуваарилах талаар болон тэдгээр ажилчдад нэмэлт ажил олж өгөх талаар хүчин чармайлт гаргавал зохино.

13. 1) Бүтцийн өөрчлөлтийн улмаас бий болох ажилгүйдэл, хагас ажилгүйдлийн эхлэлт, өсөлтөөс урьдчилан сэргийлэх болон богино хугацааны өөрчлөлтөд үйлдвэрлэл, ажил эрхлэлтийг зохицуулан уялдуулах явдлыг хөнгөвчлөх талаар арга хэмжээ боловсруулан хэрэгжүүлнэ.

2) Энэхүү зөвлөмжийн зорилгод тусгагдсан “бүтцийн өөрчлөлт” гэсэн нэр томъёо нь эрэлт хэрэгцээг өөрчлөх үндэсний буюу гадаадын хангамжийн шинэ эх үүсвэрийг бий болгох, импортын болон харьцангуй хямд зардлаар бүтээгдсэн барааг оролцуулахыг хэлнэ. Үүнд: үйлдвэрлэлийн шинэ техник нэвтрүүлэх замаар ажиллах хүчний тоо хэмжээнд өөрчлөлт гарсан зэрэг урт хугацааны болон мэдэгдэхүйц хэмжээний өөрчлөлтийг илэрхийлнэ.

3) Бүтцийн өөрчлөлтийг харгалзан түүнд зохицуулах зорилгоор авах арга хэмжээнүүдийн үндсэн зорилго нь:

(a) эдийн засгийн болон техникийн дэвшлээс аль болох их ашиг олж авах;

(b) бүтцийн өөрчлөлтөд өртсөн хүн амын бүлэг, эсхүл тусгайлан анхаарч үзэх бүлэг хүмүүсийг санхүүгийн болон бусад хүндрэлээс хамгаалахад чиглэнэ.

14. 1) Энэхүү зорилгын үүднээс болон үйлдвэрлэлийг бууруулахад хүргэдэг ажлын орон тоо бүрдүүлэлтийг удаашруулахаас сэргийлэх зорилгоор гишүүн орон бүр шинэ ажил олох, түүнд дасан зохицоход нь ажилчдад туслах зорилго бүхий хөтөлбөрүүдийг боловсруулан зохих түвшинд санхүүжүүлэн хэрэгжүүлбэл зохино.

2) Ийм хөтөлбөрүүд нь:

(a) Хөдөлмөр эрхлэлтийн албаны тухай 1948 оны конвенц, зөвлөмжийн заалтуудад нийцүүлэн хөдөлмөр эрхлэлтийн үр ашигтай албадын үйл ажиллагааг зохион байгуулах;

(b) Мэргэжлийн сургалтын тухай 1962 оны зөвлөмжийн заалтуудад нийцүүлэн урт удаан хугацааны туршид ажиллах явцдаа мэргэжлээ боловсронгуй болгоход шаардлагатай мэдлэг чадварыг олж авахад нь ажилчдад туслах боломжийг бүрдүүлэх мэргэжлийн сургалт, давтан сургалтыг зохион байгуулах ба дэмжих;

(c) Ажил эрхлэх боломж байгаа газруудад орон сууц олгох, нийгмийн болон ахуй үйлчилгээний бусад хэлбэрийг бий болгох, ажилчид, тэдний асрамж, халамжид байгаа хүмүүсийг шилжин нүүхэд нь ажил олгогчид эсхүл төрийн зүгээс хөрөнгө мөнгө санхүүгийн тусламж үзүүлэх замаар орон сууцны бодлогыг хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлоготой нягт уялдуулах.

15. Онцгой асуудлууд, зарим орнуудад тавигдаж буй залуучуудын доторх ажилгүйдлийн хурц асуудлыг шийдвэрлэхэд чиглэсэн арга хэмжээнүүдийг авч хэрэгжүүлэхэд онцгой анхаарал тавина. Хөдөлмөр эрхлэлтийн албаны тухай 1948 оны конвенц, зөвлөмж, Мэргэжлийн чиг баримжааны тухай 1949 оны зөвлөмж, Мэргэжлийн сургалтын тухай 1962 оны зөвлөмжид тусгагдсан залуучуудын талаар явуулах арга хэмжээг хэрэгжүүлэхдээ бүтцийн өөрчлөлтийн чиг хандлагыг харгалзан үзэх бөгөөд ингэснээр эдийн засгийн хувьсан өөрчлөгдөж буй байдал, хэрэгцээ шаардлагатай уялдуулан залуучуудын ур чадварыг хөгжүүлэх, ашиглах явдлыг хангана.

16. Өндөр настан, тахир дутуу хүмүүс зэрэг бүтцийн өөрчлөлт болон бусад шалтгаанаар онцгой хүндрэл бэрхшээлтэй тулгардаг, оршин суугаа газар, ажлын байршлаа солиход хүндрэлтэй хүмүүсийн тухайд тэдний онцлог хэрэгцээ шаардлагыг хангахад хүчин чармайлт тавьбал зохино.

17. Эдийн засгийн идэвхжлийг улс орон даяар зохистойгоор хуваарилж, бүх хөрөнгө нөөцийг үр ашигтайгаар ашиглах зорилгоор бүтцийн өөрчлөлтөд олон тооны ажилчид өртөж буй бүс нутаг, хөгжлөөр сул дорой орон нутгийн орлого, хөдөлмөр эрхлэлтэд онцгой анхаарал тавьбал зохино.

18. 1) Төлөвлөн тооцож байснаас илүү өргөн хүрээтэй бүтцийн өөрчлөлт гарсан үед энэ Зөвлөмжийн 13 болон 17 дугаар зүйлүүдэд заасан арга хэмжээнүүдийг тохиолдлын чанартай буюу түүнээс ч өргөн хүрээтэй гарч болох хямралаас урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээнүүдтэй хослуулан авч хэрэгжүүлнэ.

2) Дээрх тохиолдолд Засгийн газраас холбогдох бүх талтай хэлцэн зөвшилцсөний үндсэн дээр бүтцийн өөрчлөлтөд орсон үйлдвэрүүдийг уг өөрчлөлтөд зохицуулан хэвшүүлэх зорилго бүхий түр зуурын төдийгүй онцгой шинж чанартай нэн чухал арга замыг тодорхойлон авч үзвэл зохино.

19. Бүтцийн өөрчлөлтөд үйлдвэрлэл, хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлого үйл ажиллагааг зохицуулан хэвшүүлэх ажлыг хөнгөвчлөх, өргөжүүлэх зорилго бүхий

шаардлагатай арга механизмыг энэ Зөвлөмжийн 13, 18 дугаар зүйлд тусгагдсан асуудлуудтай холбоотойгоор хэрэгжүүлэх нөхцлийг бий болгоно.

20. 1) Технологийн дэвшил, үйлдвэрлэлийн өсөлттэй уялдаатайгаар амралт, чөлөөт цагийг уртасгаж, түргэвчилсэн журмаар боловсрол олгох мэргэжлийн сургалт явуулах боломж нэмэгддэгийг ажил эрхлэлтийн бодлогод анхааран авч үзэж байвал зохино.

2) Үндэсний нөхцөл бололцоо практик, түүнчлэн тодорхой салбарын үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагааны нөхцөл байдалтай уялдсан арга замыг түүний давуу талыг зөв ашиглах чиглүүлэхэд хүчин чармайлт тавина. Ийм арга замууд нь:

(а) Ажлын цагийг богиносгох тухай 1962 оны зөвлөмжийн хүрээнд цалинг багасгахгүйгээр ажлын цагийг хорогдуулах;

(b) цалинтай амралтыг аль болох уртасгах;

(c) сайн боловсрол, сургалт эзэмшин мэргэжлийн чиг баримжаа олсны дараа аажмаар ажиллах хүчний эгнээнд орох зэрэг байж болно.

IV. ЭДИЙН ЗАСГИЙН СУЛ ДОРОЙ ХӨГЖИЛТЭЙ УЯЛДАН ГАРДАГ ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН АСУУДЛУУД

Хөрөнгө оруулалтын ба орлогын бодлого

21. Хөгжиж байгаа орнуудад ажил эрхлэлтийн бодлого нь үндэсний орлогын өсөлт болон түүнийг шудрагаар хуваарилах явдлыг өргөжүүлэх бодлогын салшгүй нэг хэсэг байвал зохино.

22. Гишүүн орнууд үйлдвэрлэл, хөрөнгө оруулалт, ажил эрхлэлтийг нэмэгдүүлэх үүднээс Үйлдвэрлэл болон үндэсний түвшинд хийх хэлцлийн тухай 1960 оны Зөвлөмжийн дагуу үндэсний эдийн засгийн хөгжлийн бодлого түүнчлэн нийгмийн бодлогын янз бүрийн асуудлуудыг боловсруулах, нэвтрүүлэхэд ажил олгогчид болон ажилчид, тэдний байгууллагуудыг идэвхтэй татан оролцуулах, саналыг нь тусгах талаар ажиллавал зохино.

23. 1) Хөрөнгө мөнгөнөөс болж ажил эрхлэлтийн боломж алдагдаж байгаа орнууд дотоодын хуримтлалаа өсгөхөөс гадна үндэсний тусгаар тогтнол, эдийн засгийн хараат бус байдалд хохирол учруулахгүйгээр гадаад орнуудаас болон олон улсын байгууллагуудаас санхүү, хөрөнгө мөнгөний нөөц орж ирэх явдлыг өөгшүүлэн дэмжих шаардлагатай арга хэмжээг авна.

2) Өөрийн дотоод нөөц бололцоогоо үр дүнтэй ариг гамтай зарцуулах хийгээд ажил эрхлэлтийг аль болох нэмэгдүүлэхийн тулд эдгээр орнууд нь хөрөнгө оруулалт, хөгжлийн талаархи бусад хүчин чармайлтаа бусад орнууд, ялангуяа бүс нутаг дахь орнуудтайгаа хорших, хамтран зохицуулах нь үр ашигтай.

Аж үйлдвэр дэх ажил эрхлэлтийг дэмжих

24. 1) Гишүүн орон бүр, удаан хугацааны туршид ажил эрхлэлтийг тогтвортой байлгах үүднээс, боломжтой түүхий эд, ажиллах хүчин дээр тулгуурласан, дотоодын болон гадаадын зах зээлийн өөрчлөгдөн буй эрэлт хэрэгцээг анхааран үзсэн, шаардлагатай судалгаа, орчин үеийн техник, технологид үндэслэсэн тийм л улсын ба хувийн үйлдвэрийг барьж байгуулах шаардлагыг илүү анхаарч үзвэл зохино.

2) Гишүүн орон бүр, эдийн засгаа тогтвортой байлгах үүднээс, өөрийн ажиллах хүчээ ашиглан хамгийн дээд бололцоогоор эцсийн бүтээгдэхүүн гаргадаг үйлдвэрлэлийн тийм хөгжлийн шатанд хүрэхийн төлөө бүх чармайлтыг тавих шаардлагатай.

3) Үр ашигтай, хямд өртөг бүхий бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, бүс нутгийн эдийн засгийн тэнцвэртэй хөгжил эдийн засгийн хослолыг бий болгох арга хэмжээнд онцгой анхаарал тавих хэрэгтэй.

25. Орчин үеийн аж үйлдвэрлэлийн хөгжлийг дэмжихийн хажуугаар гишүүн орон бүр техникийн хэрэгцээг тооцсоноор ажил эрхлэлтийг өргөжүүлэх боломжийг дараахь арга замаар судлах үүрэгтэй:

(a) хөдөлмөрийн зардал их шаардсан бүтээгдэхүүн, ажил үйлчилгээг дэмжих, өргөжүүлэх;

(b) байгаа нөөц бололцоог илүү үр өгөөжтэй ашиглаж буй тохиолдолд, хөдөлмөр зарцуулалт ихтэй аргыг ихээр хэрэглэхийг дэмжих.

26. Дараахь зорилгоор арга хэмжээнүүдийг авах хэрэгтэй:

(a) дотоодын болон экспортын зах зээлийн хэрэгцээг хангахуйц хэмжээнд байгаа үйлдвэрлэлийн бий болсон хүчин чадлыг илүү бүрэн дүүрэн ашиглах явдлыг өргөжүүлэх, жишээлбэл: шөнийн ээлжинд ажиллагч хөдөлмөрчдийн ахуйн үйлчилгээний асуудлыг зохицуулах, тэрчлэн чухал дамжлага цэгүүдэд ажиллах ажилчдын тоо хүрэлцэхүйц хэмжээнд бэлтгэгдсэн байх шаардлагыг хангах мөн ажлын олон ээлжийн үр ашигтай зохион байгуулалтыг бэхжүүлэхийн тулд ажлын олон ээлжтэй илүү өргөн нэвтрүүлэх арга замыг хэрэглэх;

(b) эдийн засгийн хөгжилд саад тотгор үзүүлж болзошгүй давуу тал болон тийм арга хэмжээний нөлөөнд автагдахгүйгээр зах зээлийн нөхцөлд ажил эрхлэлтийг өргөжүүлэхийн тулд гар урлалын үйлдвэрлэл, жижиг үйлдвэрийн газрыг байгуулах, техникийн дэвшил, өөрчлөлтөд дасан зохицоход нь тэдэнд туслах зорилгоор аж үйлдвэрийн бүтээгдэхүүнд шинэ зах зээлийг хөгжүүлэх, том жижиг үйлдвэрийн газруудын хоорондын харилцаа холбоог үүсгэн бэхжүүлэх, хоршооллыг хөгжүүлэхийг дэмжиж урамшуулах хэрэгтэй.

Хөдөөгийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дээшлүүлэх

27. 1) Хөдөөгийн бүс нутгуудад нь хагас ажилгүйдэл ихтэй улс орнуудын хувьд үндэсний нэгдсэн бодлого боловсруулахдаа хөдөө аж ахуйн секторт үр дүнтэй хөдөлмөр эрхлэлтийг бүрдүүлэх өргөн хүрээтэй хөтөлбөрт онцгой анхаарал хандуулж хүн амын сонирхлыг дээд зэргээр өрнүүлэх явдлыг техник зохион байгуулалтын арга хэмжээтэй хослуулан хэрэгжүүлэх нь чухал. Ийм хөтөлбөрийг хөдөө дэх хагас ажилгүйдлийн тархалт, байршил, шинж чанар, онцлогийн талаар хийгдсэн судалгаан дээр үндэслэнэ.

2) Хөдөөг хөгжүүлэхэд орон нутгийн ажиллах хүчийг илүү бүрэн дүүрэн ашиглаж, бүтээгдэхүүний чанар, хөдөлмөрийн бүтээмжийг нэмэгдүүлэхийн тулд хөдөөд нийгмийн таатай орчин нөхцөлд урамшууллыг бүрдүүлэх явдал гол зорилго байвал зохино.

3) Газар тариалан болон мал аж ахуйд үр бүтээлтэй ажил эрхлэлтийг өргөжүүлэхэд тусгайлан анхаарал тавина.

4) Хөдөө аж ахуйн секторт бүтээлч ажил эрхлэлтийг өргөжүүлэхэд чиглэгдсэн төрийн зүгээс хэрэгжүүлэх арга хэмжээнүүдэд: улс орны хэрэгцээ шаардлагад нийцүүлсэн газар тариаланд хийгдэх өөрчлөлт, газар эзэмшлийн талаархи өөрчлөлтийг оролцуулан газрын түрээсийн нөхцлийг сайжруулах, газрын татвар төлбөрийн талаархи өөрчлөлт, зээлийн хөрөнгийг өргөжүүлэх, үйлдвэрлэл, ахуй үйлчилгээний хүрээнд хоршооллын байгууллагын хөгжилд дэмжлэг үзүүлэх, худалдааг хөгжүүлэх зэрэг асуудлууд багтана.

Хүн амын өсөлт

28. Хүн ам нь хурдацтай өсөж байгаа орнууд, ялангуяа хүн амын хэт өсөлт эдийн засагт сөргөөр нөлөөлж буй улс орон, ажил эрхлэлтийг өргөжүүлэх боломж, ажиллах хүчний өсөлтийн хоорондын тэнцвэрийг оновчтойгоор зохицуулах эдийн засаг, нийгмийн бодлогыг боловсруулан хэрэгжүүлэхийн тулд хүн амын өсөлтөд эдийн засаг, нийгэм хийгээд хүн ам зүйн хүчин зүйлүүд хэрхэн нөлөөлж байгааг судалбал зохино.

V. АЖИЛ ОЛГОГЧ БОЛОН АЖИЛТАН ТЭДГЭЭРИЙН БАЙГУУЛЛАГУУДЫН ЗҮГЭЭС ЯВУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭ

29. 1) Улсын болон хувийн секторын эзэд, ажилчид, тэдгээрийн байгууллагууд бүрэн, үр бүтээлтэй, чөлөөтэй сонгосон ажил хөдөлмөр эрхлэлтийг бий болгох зорилгод хүрэх явдлыг өргөжүүлэх бүхий л практик арга хэмжээнүүдийг авбал зохино.

2) Энэ хүрээнд дараахь арга хэмжээнүүдийг авна:

(a) ажил эрхлэлтэд гарч буй өөрчлөлтийг харилцан ашигтайгаар зохицуулахад эрх бүхий улсын байгууллагууд, хөдөлмөр эрхлэлтийн алба бусад холбогдох байгууллагуудтай аль болох эртнээс хэлцэн зөвшилцдөг байх;

(b) эдийн засаг, хөдөлмөр эрхлэлт болон техникийн хөгжилд илэрч байгаа чиг хандлагыг судлах, ажилчдын эрх ашиг, ажил эрхлэлтийг хамгаалах үйл ажиллагааг Засгийн газар, улсын болон хувийн байгууллагуудын зүгээс явуулахыг шаардлагатай цаг үед санал болгох;

(c) ажиллах хүчний газар зүйн болон мэргэжлийн онцлогтой холбоотой шилжилт хөдөлгөөний шаардлага, тусгай ажил мэргэжил, үйлдвэрлэл, бүс нутагт гарч байгаа хөдөлмөр эрхлэлтийн өөрчлөлт зэргийн шалтгааны талаарх, түүнчлэн эдийн засгийн байдлын талаархи өргөн ойлголтыг өргөжүүлэх;

(d) үндэсний тусгаар тогтнол, эдийн засгийн аюулгүй байдал хийгээд эвлэлдэн нэгдэх эрх чөлөөнд хор хөнөөл учруулахгүйгээр, улсын эдийн засгийн өсөлтөд нааштайгаар нөлөөлөхүйц дотоодын болон гадаадын хөрөнгө оруулалтыг өргөжүүлэх, дэмжих тийм уур амьсгалыг бий болгохын төлөө чармайх;

(e) сургалт, давтан сургалт явуулах бааз холбогдох санхүүжүүлэлтийн асуудлыг шийдвэрлэх;

(f) эзэд, ажилчид, тэдгээрийн байгууллагуудын зүгээс явуулж байгаа хууль эрхийн дагуух үйл ажиллагаанд хор хөнөөл үл учруулахуйц цалин хөлс, тэтгэлгийн

бодлогыг бүрэн хөдөлмөр эрхлэлт, эдийн засгийн өсөлт, амжиргааны түвшинг тогтвортой байлгах, сайжруулах бодлого зорилготой уялдуулан явуулах.

(g) Хөдөлмөр эрхлэлт, ажил мэргэжлээр алагчилахгүй байх тухай 1958 оны конвенц, зөвлөмжийн заалтуудын дагуу ажил эрхлэлт мэргэжил дээр адил тэгшээр хандах зарчмыг хүндэтгэх зэрэг болно.

(h) хөдөлмөрчдийн байгууллага, тэдний төлөөлөгчидтэй тухайн үйлдвэрийн хэмжээнд хэлэлцэн зөвшилцөж, улс орны эдийн засаг нийгмийн байдалд дүн шинжилгээ хийсний үндсэн дээр, тэр үйлдвэр нь ажилгүйдлийг бий болгохгүй байх, ажилчдад шинэ ажил олоход нь туслах, боломжтой ажлын орон тоог нэмэгдүүлэх, ажилгүйдлээс үүдэн гарах сөрөг нөлөөг багасгах талаар арга хэмжээ авна.

Тийм арга хэмжээнүүд нь:

(a) үйлдвэрийн хүрээнд өөр ажил мэргэжилд сургах, дахин сургалт явуулах;

(b) үйлдвэрийн дотор ажилчдыг нэг ажлаас нөгөө ажилд шилжүүлэх;

(c) ээлжээр ажиллах явдлыг өргөжүүлэхэд саад болж байгаа бэрхшээлийг судлах, даван туулах;

(d) хөдөлмөр эрхлэлтийн хугацаа дуусгавар болох тухай 1963 оны зөвлөмжийг анхааран, хөдөлмөр эрхлэх хугацаа нь дуусгавар болж байгаа ажилчдад аль болох эрт энэ талаар мэдээлэл өгөх, мөн шаардлагатай мэдээллийг эрх мэдэл бүхий олон нийтийн байгууллага, удирдлагад өгөх, ажиллах хугацаа нь дуусгавар болж байгаа ажилчдын орлогыг хамгаалах талаар зарим мэдээллийг гаргах зэрэг байж болно.

VI. ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН ЗОРИЛГЫГ ХАНГАХАД ЧИГЛЭГДСЭН ОЛОН УЛСЫН ХЭМЖЭЭНИЙ АРГА ХЭМЖЭЭ

30. Засгийн газар хоорондын болон олон улсын байгууллагуудын тусламжтайгаар хөдөлмөр эрхлэлтийн талаархи зорилтыг хэрэгжүүлэх олон улсын үйл ажиллагаанд гишүүн байгууллагууд хамтарч ажиллана. Түүнчлэн тухайн улсын эдийн засгийн бодлогодоо бусад орны, хөгжиж байгаа аль нэгэн орон бусдынхаа хөдөлмөр эрхлэлтийн түвшин хийгээд эдийн засгийн тогтвортой байдал нь сөргөөр нөлөөлөх ямарваа арга хэмжээг авахаас зайлсхийнэ.

31. Байгууллагын хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлэх, эдийн засгийн өсөлтийг хангах хөшүүрэг болсон олон улсын худалдааг өргөжүүлэх бүхий л хүч чармайлтад зохих хувь нэмрээ оруулна.

32. 1) Үйлдвэржсэн орнууд өөрсдийн эдийн засгийн бодлого тэр дотроо эрэлт, хүсэлтийг өргөжүүлэх хамтын ажиллагааны асуудлаар бусад оронд, ялангуяа хөгжиж буй орнуудад хөдөлмөр эрхлэлтийг өргөжүүлэхийн зайлшгүй болохыг заавал харгалзан тооцож байвал зохино.

2) Тэдгээр орнууд, хөгжиж байгаа орнуудад үйлдвэрлэгдэж болох үйлдвэрийн, боловсруулсан болон хагас боловсруулсан, түүнчлэн анхан шатны зэрэг импортын бүтээгдэхүүнийг нэмэгдүүлэх талаар, боломж гарсан үед аль болох түргэн арга хэмжээ авна. Энэ нь хөдөлмөр эрхлэлт, экспортыг харилцан нэмэгдүүлэх ач холбогдолтой.

33. Хөгжиж буй орнуудаас үйлдвэржсэн орнууд руу чиглэсэн шилжилт хөдөлгөөнийг оролцуулан, эдийн засгийн хэрэгцээ шаардлагатай уялдаатайгаар шилжин ирж байгаа буюу шилжин явж байгаа ажилчдын олон улсын шилжилт хөдөлгөөний асуудлыг хөдөлмөр эрхлэлттэй холбогдсон Шилжилт хөдөлгөөний тухай 1949 оны конвенц, зөвлөмж, Нийгмийн хамгааллын талаар адил тэгш хандах тухай 1962 оны конвенц (хянаж өөрчилсөн)-ийн холбогдох заалтуудын дагуу шийдвэрлэнэ.

34. 1) Хоёр буюу олон талын хэлэлцээрийн шугамаар техникийн хамтын ажиллагааг хэрэгжүүлэхэд хөдөлмөр эрхлэлтийн идэвхтэй бодлогыг хөгжүүлэх талаар онцгой анхаарал хандуулбал зохино.

2) Ийм зорилгод дараахь хамтын ажиллагааг хамруулна:

(a) ерөнхий хөгжлийн хөтөлбөр, төлөвлөгөөний салшгүй хэсэг болсон хөдөлмөр эрхлэлтийн талаархи бодлого, хөдөлмөр зохицуулах албадын талаар зөвлөгөө өгөх,

(b) удирдах болон техникийн боловсон хүчнийг оруулснаар нутгийн мэргэжлийн хүмүүсийг бэлтгэх хэрэгт хамтран ажиллах зэрэг болно.

3) Сургалтын асуудалтай холбогдож техникийн хамтын ажиллагааны хөтөлбөрүүд нь: Тухайн хөгжиж байгаа улс орны болон түүний тодорхой бүсийн хэрэгцээг бодолцож боловсон хүчин бэлтгэх зохих хөрөнгө олгоход чиглэгдэнэ.

Тэрчлэн холбогдох тоног төхөөрөмж худалдан авч нийлүүлэхэд шаардагдах санхүүжилтийн асуудал ч тусгагдсан байвал зохино. Нэмэлт арга хэмжээний хүрээнд хөгжиж буй орнуудын иргэдийг аж үйлдвэр хөгжсөн оронд бэлтгэх боломж бүрдүүлэх асуудал хамрагдана.

4) Хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлогын төрөл бүрийн салбарт мэргэжсэн засгийн газрын болон засгийн газрын бус байгууллагын өндөр мэргэжлийн ажилтанг хөгжиж буй орнуудад ажиллуулах үүднээс тохиромжтой хугацаагаар ажлаас нь чөлөөлөх явдлыг хөнгөвчлөхөд бүхий л чармайлтыг тавина.

5) Техникийн хамтын ажиллагааны хөтөлбөрүүдийг боловсруулах хэрэгжүүлэхэд холбогдох орнуудын эздийн болон ажилчдын байгууллагуудын идэвхтэй оролцоог тусгасан байвал зохино.

35. Хөдөлмөр эрхлэлт, хөдөлмөрийн бүтээмжийг нэмэгдүүлэх үүднээс, лиценз олгох болон үйлдвэрлэлийн бусад хэлбэрээр технологийн үйл ажиллагааны олон улсын солилцоог өргөжүүлнэ.

36. Гадаадын эзэмшлийн үйлдвэрүүд нь ажиллах хүчнээ тухайн орны ажилчдаар бүрдүүлэх бөгөөд (удирдлагад ажиллах хүмүүс болон хянан шалгагч нарыг оролцуулан) тэдний сургалтын эрэлт шаардлагыг биелүүлнэ.

37. Бүс нутгийн хэмжээнд, хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлогод олсон туршлагыг (ялангуяа хөгжиж буй орнуудын) Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын зохих тусламжтайгаар тогтмол харилцан солилцох, хэлэлцэх явдлыг зохион байгуулж байна.

VII. ЗӨВЛӨМЖИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АРГА ЗАМЫН ТАЛААР САНАЛ

38. Энэ Зөвлөмжийн заалтуудыг хүлээж авахдаа, Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын гишүүн орон бүр, холбогдох ажил олгогч болон ажилчдын

байгууллагууд Хавсралтад тусгагдсан зөвлөмжийг хүлээж авах арга замуудын талаархи саналуудыг удирдлага болгоно.

ХАВСРАЛТ

ЗӨВЛӨМЖИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АРГА ЗАМЫН ТАЛААР САНАЛ

I. ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН БОДЛОГЫН ТАЛААРХИ ЕРӨНХИЙ БОЛОН ТҮҮВЭР АРГА ХЭМЖЭЭНҮҮД

1. Гишүүн улс бүр:

(a) ажиллах хүчний нөөц, хуваарилалт, ажилгүйдэл болон бүрэн бус ажил эрхлэлт, ажилгүйдлийн хэмжээ далайц, онцлог, тэдгээрт гарч ирж байгаа чиг хандлагын талаар үргэлжилсэн судалгааг дараахь дүн шинжилгээнүүдийн хамт явуулна;

(i) нас, хүйс, ажлын чадвар, ажил мэргэжлийн бүлэг, бүс нутаг болон эдийн засгийн салбар тус бүрээр гаргасан ажиллах хүчний хуваарилалтын байдал, эдгээрт илэрч болохуйц цаашдын чиг хандлага, хүн ам зүйн хүчин зүйлүүд, ялангуяа хүн ам нь хурдацтай өсөж буй хөгжиж байгаа орнуудад энэ нь хэрхэн нөлөөлж байгаа, дээрх чиг хандлагуудад технологийн өөрчлөлт яаж нөлөөлж байгаа талаар;

(ii) одоо байгаа болон ирээдүйд байж болох эдийн засгийн салбарууд, бүс нутаг, ажил мэргэжлийн бүлэг, бүтээмж, хөдөлмөр эрхлэлтийн байдал;

(b) хүн амын тооллого болон холбогдох судалгааны шугамаар шаардлагатай статистикийн тоо баримтыг сайжруулах;

(c) богино хугацааны гэнэтийн өөрчлөлтийг удаан хугацааны бүтцийн өөрчлөлтөөс ялган салгах үүднээс дотоодын болон гадаадын үйлдвэрлэлийн янз бүрийн салбарт гарч байгаа шинэ техникийн хувьслын чиг хандлага (ялангуяа автоматжуулалттай холбоотой), эдийн засгийн амьдралын тухайн үеийн үзүүлэлтүүдийн талаар судалгаа хийх болон өргөжүүлэх;

(d) ажилгүйдэл, ажиллах хүчний дутагдлыг арилган засах, шуурхай арга хэмжээ авах үндэс суурийг бий болгох зорилгоор, хөдөлмөр эрхлэлт, ажилгүйдэл болон бүрэн бус хөдөлмөр эрхлэлтийн байдалд богино хугацааны урьдчилсан таамаглал гаргах;

(e) бусад орнуудад хэрэгжүүлж байгаа хөдөлмөр эрхлэлтийн талаархи бодлогын үр дүн, арга механизмын талаархи судалгааг өргөжүүлэх зэрэг болно.

Гишүүн орон бүр хамтын хэлэлцээр хариуцсан хүмүүсийг Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллага болон бусад газар явуулсан үр дүнгийн товчооны тухай мэдээллээр мөн автоматжуулалтын нөлөөний үр дүнгийн мэдээллээр хангана.

2. Хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлогын нийгмийн зорилтуудыг хэрэгжүүлэх нь хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлогыг эдийн засаг, нийгмийн бодлогын бусад арга хэмжээнүүдтэй хослон хэрэгжүүлэхийг шаардаж байна. Ийм арга хэмжээнүүдэд:

(a) хөрөнгө оруулалт, эдийн засгийн болон үйлдвэрлэлийн өсөлт;

(b) орлогын өсөлт болон хуваарилалт;

(с) нийгмийн хамгаалал;

(d) жилийн төсвийн болон мөнгөний бодлого (инфляцийн эсрэг бодлого, үндэсний мөнгөн тэмдэгтийн гадаадын мөнгөн тэмдэгтэй харьцах бодлогыг оруулна)

(e) улсуудын хооронд бүтээгдэхүүн, капитал болон ажиллах хүч чөлөөтэй шилжих явдлыг өргөжүүлэх зэрэг орно.

3. Хөдөлмөр эрхлэлт хийгээд үйлдвэрлэлийн тогтвортой байдлыг хангах үүднээс жилийн төсвийн арга хэмжээг хамгийн үр дүнтэйгээр явуулахад анхаарвал зохино.

4. Хөдөлмөр эрхлэлтийг тогтвортой байлгахад чиглэсэн арга хэмжээнүүдэд түүнчлэн:

(a) хөрөнгө оруулалтын зардал болон татварын хэмжээтэй холбоотой жилийн төсвийн арга хэмжээнүүд;

(b) мөнгөний бодлогын зохих арга хэрэгслээр эдийн засгийн үйл ажиллагааг урамшуулах буюу эсхүл хязгаарлах арга хэмжээ;

(c) төмөр зам, усан онгоцны зогсоол, сургууль, сургалтын төв эмнэлэг зэрэг улсын болон нийтийн үйлчилгээний байгууллага, газарт зориулах хөрөнгө оруулалтын зардлыг ихэсгэж багасгах;

(d) эдийн засгийн түр зуурын уналтад орж болзошгүй үйлдвэрийн салбарт улсын зүгээс нэмүү захиалга өгөх тусгай чанартай арга хэмжээг авах зэрэг орж болно.

5. Хөдөлмөр эрхлэлтийн улирлын чанартай өөрчлөлтийг арилгах арга хэмжээнүүдэд:

(a) урьд нь техник нэвтэрч байгаагүй ажилд шинэ техник нэвтрүүлэх,

(b) улирлын чанартай ажил мэргэжил эрхэлдэг ажилчдыг жилийн туршид ажиллах боломж олгох сургалтыг зохион байгуулах,

(c) улирлын чанартай ажилгүйдэл, хагас ажилгүйдлийн эсрэг арга хэмжээг төлөвлөх, барилга байгууламжийн үйл ажиллагаатай холбоотой улсын болон хувийн янз бүрийн үйлдвэр, албан газруудын үйл ажиллагааг хоршуулахад илүү анхаарал тавих зэрэг орж болно.

6. 1) Бүтцийн өөрчлөлтөөс шалтгаалан, энэ зөвлөмжийн 16 дугаар зүйлд дурдсан бүлгийн категорийн хүмүүст тохиолдож болзошгүй онцгой хүндрэлийн талаар эрх мэдэл бүхий байгууллагуудын зүгээс болон зохих үйл ажиллагааны дүнд тодруулна.

2) Дээрх бүлэгт хамаарагдах хүмүүсийг тохирсон ажлаар хангах, тохиолдох хүндрэлийг арилгах онцгой арга хэмжээг авна.

3) Өндөр настай хүмүүс, тахир дутуу хүмүүс, бүтцийн өөрчлөлтөд зохицохтой уялдан ихээхэн хүндрэлтэй тулгарвал нийгмийн хамгааллын системийн хүрээнд тэдэнд зохих хангамж, тэтгэлгийг өгвөл зохино. (Шаардлагатай үед, тогтоосон наснаас доош насны хүмүүст тэтгэвэр төлнө).

7. 1) Хэрвээ бүтцийн өөрчлөлт нь тухайн бүс нутагт төвлөрсөн олон тооны ажилчдыг хамарч байвал, урамшуулал болон эзэд, ажилчдын төлөөлөгчидтэй хэлцэн зөвшилцсөний үндсэн дээр, нэгж үйлдвэрүүдийн зүгээс бүс нутгийн ерөнхий хөгжлийн хүрээнд, илүү ажлын байр гаргахыг дэмжих арга хэмжээг гишүүн орон бүр авна.

2) Энэ чиглэлээр авч болох арга хэмжээнд:

(a) үйлдвэрийн газрын үйлдвэрлэлийн чиглэлийг өргөжүүлэх, эсхүл шинэ үйлдвэрийн газрыг барьж өргөжүүлэх;

(b) улсын үйлдвэрийн газруудыг шинээр байгуулах болон өргөжүүлэхэд улсын үйлдвэрийн газрын үйл ажиллагаа, хөрөнгө оруулалтыг чиглүүлэх;

(c) байгуулах нөхцөл болгох үүднээс шинэ үйлдвэрийн газарт мэдээлэл, зөвлөмж өгөх;

(d) дэд бүтцийг сайжруулах, хөгжүүлэх чиглэлээр онцгой зээллэг өгөх, үйлдвэрийн барилга байгууламжийн үндсэн хөрөнгийн татварыг түр хугацаагаар хойшлуулах, зохих хугацаанд улсаас дотаци төлөх зэрэг арга замуудаар шинэ үйлдвэрүүдийн анхаарал, сонирхлыг татах;

(e) засгийн газрын захиалгыг өгөхөд нэн тэргүүн харж үзэх;

(f) үйлдвэрлэлийн хэт төвлөрлийг багасгахад зохих чармайлт гаргах зэрэг арга хэмжээнүүд орж болно.

3) Эдгээр арга хэмжээг, өөрийн нөөц бололцоо, зах зээлд гарах боломж болон эдийн засгийн бусад хүчин зүйлээс хамааруулан янз бүрийн бүс нутагт дотроосоо хангах бололцоотой ажиллах хүчний төрлийг анхаарсан байвал зохино.

4) Онцгой анхаарал тавигдах бүс нутгуудын заагийг, зэргэлдээ бүс нутгийнхаа онцлог, түүнд гарч болзошгүй өөрчлөлтийн талаар зохих судалгаа хийсний дараа тогтооно.

2. ЭДИЙН ЗАСГИЙН СУЛ ХӨГЖИЛТЭЙ ХОЛБОГДОЖ ГАРАХ ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН АСУУДЛУУД

8. Үр ашигтай хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх зорилгоор бусад орнуудаас санхүүгийн эх үүсвэрийг дайчлахыг дэмжих, урамшуулах, дотоодын нөөцийг арвилан хэмнэх арга хэмжээнүүд:

(a) Албадан хөдөлмөр эрхлүүлэх тухай 1930 оны конвенц, Албадан хөдөлмөр эрхлүүлэхийг устгах тухай 1957 оны конвенцийн заалтуудад нийцсэн арга хэмжээнүүд, хөдөлмөрийн зохих доод хэм хэмжээний тогтолцооны хүрээнд болон ажил олгогчид, ажилчид, тэдгээрийн байгууллагуудтай хэлэлцэн зөвшилцсөний үндсэн дээр ажиллах хүчний хөрөнгө оруулалтыг бий болгох хурдцыг өсгөх үүднээс ашиглахад чиглэсэн арга хэмжээнүүд;

(b) үр дүнгүй, ашиггүй үйлдвэрлэлд зориулагдаж байгаа хуримтлал, хөрөнгө оруулалтыг ажил эрхлэлт болон эдийн засгийн хөгжлийг хангахад чиглэсэн арга хэмжээнүүд;

(c) хуримтлалыг дараахь замаар өсгөх арга хэмжээнүүд:

(i) зохих урамшууллыг хадгалах шаардлагыг үл хөндөн шаардлагагүй хэрэглээг багасгах замаар;

(ii) татвар, шимтгэлийн зарчмаар бүрддэг нийгмийн халамжийн сангийн сүлжээ болон жижиг хуримтлалын хэлбэрээр бий болгох;

(d) үр ашигтай хөрөнгө оруулалтад хуримтлалыг чиглүүлэх явдлыг хөнгөвчлөхийн тулд орон нутгийн хуримтлалын зах зээлийг хөгжүүлэх арга хэмжээнүүд;

(e) гадаадын хөрөнгө оруулалтын дүнд олсон орлогын зохих хэсгийг дахин хөрөнгө оруулалт хийхэд ашиглах явдлыг дэмжих болон түүнийг үр ашигтай хөрөнгө оруулалтад чиглүүлэх үүднээс үндэсний хуримтлал гадагш урсан гарахаас сэргэмжилсэн арга хэмжээнүүд.

9. 1) Хөдөлмөр зарцуулалт ихтэй аргыг хэрэглэх ба хөдөлмөрийн зардал ихтэй бүтээгдэхүүнийг урамшуулах замаар ажил эрхлэлтийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээнд:

(a) (i) орчин үеийн, хөдөлмөр зарцуулалт ихтэй үйл ажиллагааны үр ашгийг нэмэгдүүлэхэд чиглэгдсэн судалгаа болон;

(ii) барилга байгууламж, нийтийг хамарсан ажил зэрэг хөдөлмөр зарцуулалт ихтэй аргын тухай мэдээллийг өргөжүүлэх болон судалгаа, шинжилгээний ажлууд орно.

(b) холбогдох үйлдвэрийн газарт импортоор буюу бусад хязгаарын харьцаанд нэн таатай нөхцөл, татварын хөнгөлөлт үзүүлэх;

(c) хөдөлмөр зарцуулалт ихтэй барилгын ажил, тухайлбал усны далан барих, төмөр зам, засмал зам барих ажилд техник, эдийн засаг, зохион байгуулалтын бүх хүчийг ашиглах.

2) Үйлдвэрлэл, материал, эрчим хүч гэх мэтийг оролцуулан үйл ажиллагааны эцсийн шатанд төдийгүй, үйлдвэрлэлийн бүх түвшинд хөдөлмөр, капитал ямар харьцаанд байгааг хөдөлмөр зарцуулалтын арга болон тодорхой бүтээгдэхүүнээр тооцох хэрэгтэй.

10. Хөдөө аж ахуйн секторт үр бүтээлтэй ажил эрхлэлтийг өргөжүүлэх арга хэмжээнүүдэд энэхүү Зөвлөмжийн 27 дугаар зүйлд заасан арга хэмжээнүүдээс гадна Албадан хөдөлмөр эрхлүүлэх тухай 1930 оны конвенц, мөн Албадан хөдөлмөр эрхлүүлэхийг устгах тухай 1957 оны конвенцийн заалтуудад тусгагдсан жижиг суурин газрын хөгжлийг өрнүүлэх талаар авах арга хэмжээнүүдэд мөн орж болно. Эдгээр арга хэмжээнүүд нь хөдөө орон нутагт ажиллаж байгаа тухайн хүн, эзэн, ажилчид болон тэдгээрийн оролцоог идэвхжүүлэхэд чиглэгдэнэ.

11. Хөдөө аж ахуйг хөгжүүлэхэд орон нутгийн ажиллах хүчнийг бүрэн ашиглах орон нутгийн нөхцөлд тохирсон арга хэлбэрүүдэд дараахь зүйл орно:

(a) орон нутагт хэрэгжүүлэх бүтээн байгуулалтын ерөнхий төслүүд, тухайлбал хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүнийг түргэн нэмэгдүүлэх, жижиг болон дунд хэмжээний услалтын системийг барьж байгуулах, агуулах барих, орон нутгийн замыг хөгжүүлэх зэрэг төслүүд,

(b) газрыг ашиглах, сайжруулах,

(c) газар тариаланд хөдөлмөр зарцуулалт өндөр арга замыг нэвтрүүлэх, мал аж ахуй эрхлэлтийг өргөжүүлэх, хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүний нэр төрлийг олшруулах,

(d) модны аж ахуй, загасны аж ахуйг хөгжүүлэх,

(e) боловсрол, орон сууцны хангамж, эрүүл мэндийн үйлчилгээ зэргийг хөдөө өргөжүүлэх,

(f) хөдөө орон нутагт шаардлагатай жирийн болон зарим онцлог бүтээгдэхүүнийг жижиг үйлдвэр, гар үйлдвэр, уран дархан эрхлэх замаар үйлдвэрлэх,

12. 1) Энэхүү Зөвлөмжийн 5 дугаар зүйлийг хэрэгжүүлэх үүднээс болон Мэргэжлийн сургалтын тухай 1962 оны зөвлөмжийн заалтуудыг авч үзэн, бичиг үсэг үл мэдэх явдлыг устгах, бүх салбарт ажиллаж буй ажилчдыг мэргэжлийн сургалтаар бэлтгэх, түүнчлэн удирдлага, шинжлэх ухаан, техникийн салбарт ажиллаж буй мэргэжилтнүүдийг зохих мэргэжлийн сургалтад хамруулахын төлөө хөгжиж байгаа орнууд чармайвал зохино.

2) хөдөө аж ахуйн хөгжлийг сайжруулах, хөдөө аж ахуйд шинэчлэл хийх үүднээс сургалт явуулах багш, ажилчдыг бэлтгэх шаардлагатайг анхаарвал зохино.

32. ГАЗАР ДООР БУЮУ УУРХАЙД АЖИЛЛАГСДЫН НАСНЫ ДООД ХЯЗГААРЫН ТУХАЙ ОЛОН УЛСЫН ХӨДӨЛМӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН 123 ДУГААР КОНВЕНЦ

*1965 оны 6 дугаар сарын 22-ны өдөр баталж,
1967 оны 11 дүгээр сарын 10-ны өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын Ерөнхий бага хурал нь:

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Захиргааны зөвлөлөөс 1965 оны 6 дугаар сарын 2-ны өдөр Женев хотноо зарлан хуралдуулсан дөчин ес дэх улаагийн чуулганаараа, чуулганы хэлэлцэх хэргийн төлөвлөгөөний 4 дүгээр асуудал болсон уурхайд буюу газар доор ажилд авах насны доод хязгаарын талаархи тодорхой саналуудыг батлахаар цугларч,

Газар доор ажиллагч эмэгтэйчүүдийн хөдөлмөрийн тухай 1935 оны конвенцоор бүх насны эмэгтэйчүүдийн аливаа уурхайд буюу газар доор ажиллуулахыг хориглосныг анхааралдаа авч,

Аж үйлдвэрт ажиллагсдын насны доод хязгаарын тухай 1937 оны (хянаж өөрчилсөн) конвенцид тусгагдсан 15-аас доош насны хүүхдийг улсын болон хувийн аль ч үйлдвэрийн газар, түүний салбарт авч ажиллуулж болохгүй хэмээсэн заалтыг уурхайд, газар доорх ажилд хамааруулж болохыг анхааралдаа авч,

түүнчлэн дурдсан конвенцид тухайн хууль тогтоомжоор эсхүл хууль тогтоомжоор зөвшөөрөгдсөн эрх бүхий байгууллагаас өөрийн шинж чанар, нөхцлөөрөө тэнд ажиллагсдын амь нас, эрүүл мэндэд хохирол учруулж болзошгүй

* Монгол Улс 1981.12.03-нд соёрхон батласан

ажилд хүүхэд, залуучуудыг авч ажиллуулах насны доод хязгаарыг 15 наснаас дээш тогтоох ёстой гэж заасныг анхааралдаа авч,

газар доор болон уурхай дахь ажлын шинж чанарыг харгалзан түүнд ажиллагсдын насны доод хэмжээг 15-аас дээгүүр тогтоосон олон улсын хэм хэмжээг батлахыг харгалзан үзэж,

эдгээр хэм хэмжээг олон улсын конвенцийн хэлбэрт оруулахаар шийдвэрлэж,

нэг мянга есөн зуун жаран таван оны зургаадугаар сарын хорин хоёрны энэ өдөр дор дурдсан конвенцийг Газар доор буюу уурхайд ажиллагсдын насны доод хязгаарын тухай 1965 оны конвенц хэмээн нэрлэхээр тогтож батлав:

1 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенцийн зорилгод “уурхай” гэсэн нэр томъёо нь газар доорх ажилд хүмүүсийн биений хүчийг ашиглаж, техник, хэрэгслийн тусламжтайгаар газрын гүнээс ямар нэг ашигт малтмал олборлодог улсын болон хувийн аливаа үйлдвэрийн газрыг хэлнэ.

2. Газар дор буюу уурхайд ажиллах хүмүүсийн насны доод хязгаарын тухай энэхүү конвенцийн заалтууд нь ил уурхайн газрын гүнд ажилд авах ба ажиллуулахад нэгэн адил хамаарна.

2 дугаар зүйл

1. Тогтоосон доод хязгаараас доош насны хүмүүсийг уурхайд ажилд авах буюу газар доор ажиллуулж үл болно.

2. Энэхүү Конвенцид нэгдэн орсон гишүүн орон бүр соёрхон батлах тухай баримт бичигтээ хавсаргасан мэдэгдэлдээ насны тэрхүү доод хязгаарыг заасан байна.

3. Насны доод хязгаарыг ямар ч тохиолдолд 16 наснаас доош тогтоож үл болно.

3 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцид нэгдэн орсон гишүүн орон бүр түүнийг соёрхон батлах үедээ тогтоосон насны доод хязгаараас дээш насыг хожим нь тогтоосон бол энэ тухайгаа Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд мэдэгдэж болно.

4 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенцийн заалтуудыг чанд мөрдөх зорилгоор төрийн эрх бүхий байгууллагууд нь хориг тавих гэх мэтээр шаардлагатай бүх арга хэмжээг авна.

2. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан гишүүн орон бүр түүний биелэлтэд хяналт тогтоохын тулд хяналтын зохих тогтолцоог бий болгож тэрхүү хяналт нь хэрхэн биелэгдэж байгааг шалгах үүрэгтэй.

3. Энэхүү Конвенцийн хэрэгжилтийг хариуцах этгээдийг үндэсний хууль тогтоомжоор тодорхойлно.

4. Ажил олгогч нь тогтоосон насны доод хязгаараас хоёр хүртэл жилээр хэтэрсэн насны иргэнийг газар доорх ажилд авсан буюу ажиллуулж байгаа бол энэ

тухай бүртгэл хөтөлж, тэдний талаархи мэдээллийг хяналтын байцаагч нарт гаргаж өгөх үүрэгтэй. Уг мэдээлэлд:

(a) бололцоотой бол зохих ёсоор нотлогдсон төрсөн он, сар, өдөр;

(b) газар доорх ажилд анх авсан хийгээд газар доорх үйлдвэрт анх ажиллаж эхэлсэн он, сар, өдрийг тодорхой тусгана.

5. Ажил олгогч нь ажилчдын төлөөлөгчдөд тэдний хүсэлтийн дагуу насны тогтоосон доод хязгаараас хоёр хүртэлх жилээр хэтэрсэн насны иргэдийг ажилд авсан буюу газар дор ажиллуулж буй хүмүүсийн нэрсийн жагсаалтыг гаргаж өгнө. Энэ жагсаалт нь тэдгээр хүмүүсийн төрсөн он, сар, өдөр, газар доор ажиллуулахаар анх ажилд авсан буюу газар доорх үйлдвэрт анх ажиллаж эхэлсэн он, сар, өдрийн тухай холбогдох мэдээллийг багтаасан байна.

5 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийн 2 болон 3 дугаар зүйлүүдийн заалтын дагуу тогтоох насны доод хязгаарыг үйлдвэрийн ажил олгогчид болон ажилчдын дийлэнхийг төлөөлж чадах зохих байгууллагатай зөвшилцсөний үндсэн дээр тодорхойлно.

6 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан тухай албан ёсны батламж жуух бичгийг Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд бүртгүүлэхээр хүргүүлнэ.

7 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенц нь соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгийг Ерөнхий захиралд бүртгүүлсэн Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын гишүүн улсуудын хооронд үйлчилнэ.

2. Энэхүү Конвенц Ерөнхий захирал гишүүн хоёр улсын соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгийг бүртгэснээс хойш арван хоёр сарын дараа хүчин төгөлдөр болно.

3. Түүнээс хойш энэхүү Конвенц аливаа гишүүн улсын хувьд соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгийг бүртгүүлсэн өдрөөс хойш арван хоёр сарын дараа тус тус хүчин төгөлдөр болно.

8 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан аливаа гишүүн улс түүнийг анх хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш арван жилийн дараа конвенцийг цуцлах тухай мэдэгдлээ Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд илгээн бүртгүүлснээр Конвенцийг цуцалж болно. Цуцлалт тухайн хүсэлтийг бүртгэснээс хойш нэг жилийн дараа хүчин төгөлдөр болно.

2. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан аливаа гишүүн улс өмнөх хэсэгт дурдсан арван жилийн хугацаа дууссанаас хойш нэг жилийн дотор энэ зүйлд заасан конвенцийг цуцлах эрхийг хэрэгжүүлээгүй тохиолдолд дараагийн арван жилийн хугацаанд уг Конвенцийг дагаж мөрдөх бөгөөд цаашид энэ зүйлд тодорхойлсон журмын дагуу арван жил дуусах бүр тус Конвенцийг цуцлах эрхтэй байна.

9 дүгээр зүйл

1. Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захирал Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын гишүүн улсаас хүлээн авсан соёрхон батласан тухай батламж жуух бичиг, мэдэгдэл болон цуцлалтын бүртгэлийн тухай гишүүн улс бүрт мэдэгдэнэ.

2. Ерөнхий захирал соёрхон батласан тухай хоёр дахь батламж жуух бичгийг хүлээн авч бүртгэсэн талаар Байгууллагын гишүүн улсуудад мэдэгдэхдээ энэхүү Конвенц хүчин төгөлдөр болох он, сар, өдрийг сануулна.

10 дугаар зүйл

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захирал өмнөх зүйлүүдэд заасан журмаар бүртгэсэн соёрхон батласан тухай батламж жуух бичиг, мэдэгдэл болон цуцлалтын тухай бүрэн мэдээг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Дүрмийн 102 дугаар зүйлд заасан ёсоор Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад бүртгүүлэхээр хүргүүлнэ.

11 дүгээр зүйл

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Захиргааны зөвлөл шаардлагатай хэмээн үзвэл энэхүү конвенцийн хэрэгжилтийн талаар Ерөнхий Бага хуралд илтгэн, улмаар бүхэлд нь буюу зарим хэсэгт нь нэмэлт өөрчлөлт оруулах асуудлыг Бага хурлаар хэлэлцүүлэхээр шийдвэрлэнэ.

12 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийн бүх буюу зарим хэсэгт орсон нэмэлт өөрчлөлт нь шинэ Конвенцийг Бага хурлаар баталж, тэрхүү конвенцид өөрөөр заагаагүй бол:

(a) Нэмэлт өөрчлөлт орсон конвенц хүчин төгөлдөр болох тохиолдолд аливаа гишүүн улсын хувьд түүнийг соёрхон баталмагц энэхүү Конвенц нь дээрх 9 дүгээр зүйлийн заалтыг үл харгалзан нэн даруй *ipso jure* хүчингүй болно.

(b) Нэмэлт өөрчлөлт орсон конвенц хүчин төгөлдөр болох өдрөөс эхлэн энэхүү Конвенцийг гишүүн улсууд соёрхон батлахыг зогсооно.

2. Энэхүү Конвенц нь түүнийг соёрхон батласан бөгөөд нэмэлт өөрчлөлт орсон конвенцийг соёрхон батлаагүй гишүүн улсын тухайд аливаа тохиолдолд хэлбэр болон агуулгын хувьд хүчин төгөлдөр хэвээр үлдэнэ.

13 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийн англи, франц хэлээр үйлдсэн эх бичвэрүүд нь адил хүчинтэй байна.

**33. ГАЗАР ДООР БУЮУ УУРХАЙД АЖИЛЛАГСДЫН НАСНЫ ДООД ХЯЗГААРЫН
ТУХАЙ ОЛОН УЛСЫН ХӨДӨЛМӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН 123 ДУГААР
КОНВЕНЦИЙН 124 ДҮГЭЭР ЗӨВЛӨМЖ**

Олон улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын Ерөнхий бага хурал нь,

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Захиргааны зөвлөлөөс 1965 оны зургаадугаар дугаар сарын 2-нд Женев хотноо зарлан хуралдуулсан өөрийн 49 дэх удаагийн чуулганаараа,

Газар доор буюу уурхайд ажиллах хүмүүсийн насны доод хязгаарын тухай 1965 оны конвенцийг баталж,

Чуулганы хэлэлцэх хэргийн төлөвлөгөөний 4 дэх асуудал болсон газар доор буюу уурхайд ажиллагсдын насны доод хязгаарын тухай тодорхой саналуудыг Зөвлөмжийн хэлбэрээр хэлэлцэж,

нэг мянга есөн зуун жаран таван оны зургаадугаар сарын хорин хоёрны өдөр дараахь Конвенцийг Газар доор буюу уурхайд ажиллах хүмүүсийн насны доод хязгаарын тухай 1965 оны зөвлөмж гэж нэрлэхээр тогтож батлав.

1. (1) Энэхүү Конвенцийн зорилгод “уурхай” гэдэг нэр томъёо нь хүний хөдөлмөрийн хүчний тусламжтайгаар газрын гүнээс ямар нэг бодисыг олборлодог улсын болон хувийн аливаа үйлдвэрийг хэлнэ.

(2) Уурхайд буюу газар доор ажиллах хүмүүсийн буюу тэдгээрийг ажиллуулах тухай энэхүү Зөвлөмжийн заалтууд нь газар доорх ажилд авах ба ажиллуулахад нэгэн адил хамаарна.

2. Уурхайд буюу газар доор ажилд авах ба ажиллуулах насны доод хязгаарыг 16 наснаас доош тогтоосон байвал уг хязгаарыг 16 нас болгох яаралтай арга хэмжээг нэн даруй авна.

3. (1) Уурхайд газар дор ажиллуулах, ажилд авах насны доод хязгаарыг аажим аажмаар дээшлүүлж 18 болговол зохино.

(2) Гишүүн орон бүр уурхайн газар доорх болзошгүй осол, аюул, түүнчлэн ирээдүйн уурхайчдыг сурган бэлтгэх зорилт, дунд сургууль төгсөж буй насны хамгийн доод хязгаар, үйлдвэрлэлийн бусад салбарт ажилд авч байгаа насны доод хязгаар зэргийг харгалзан энэ зүйлийн 1 дүгээр хэсэгт заасан зорилтод хүрэхийн төлөө өөрийн улс орны боломжийн хүрээнд ажиллана.

4. Уурхайд буюу газар дор ажиллах хүмүүсийн насны доод хязгаарын тухай 1965 оны Конвенцид заасан болон орон тус бүрт тогтоогдсон насны доод хязгаар (18 наснаас доошгүй) хоёрын хоорондох насны хүмүүсийг дараахь тохиолдолд л уурхайд буюу газар дор ажиллуулбал зохино:

(а) тухайн ажлын талаар техникийн мэдлэгтэй, дадал туршлагатай эрх бүхий хүмүүсийн зохих хараа хяналтын доор дагалдангаар ажиллах, дадлага хийх болон тусгай сургалт явуулах;

(б) ажиллуулж байгаа газартай холбоотой эрх мэдэл бүхий байгууллагын зөвшөөрснөөр, түүнээс гаргасан нөхцлийн хүрээнд байнгын эрүүл мэндийн болон аюулгүй байдлын талаас үзүүлэх болзлын доор, хэрвээ энэ зүйлд хамрагдаж байгаа залуу хүн дадлага, туршлага, сургалтын хугацаагаа дуусгасан бол тэрээр сургалтанд хамаарагдахаас өөр зорилгоор газар дор ажиллаж болно.

5. (1) Уурхайд буюу газар доор ажиллуулах насны доод хязгаартай холбоотой дараахь тусгай заалтууд байна:

(а) эрүүл мэндэд хортой тусгай ажил хийх талаар;

(б) эрүүл мэндэд хортой тусгай нөхцлийн дор ажиллахтай холбоотой;

(с) тухайн ажилчны болон бусад ажилчдын аюулгүй байдалд нөлөөлөх тусгай ажлын талаар зэрэг болно.

(2) Тухайн улсын эрх бүхий байгууллага нь хийх ажил, түүний нөхцлийн талаар тэнд ажиллах хүнээс өөрөөс нь асууж байж тогтоох бөгөөд ямар ч тохиолдолд ажиллах насны доод хязгаарыг 18-аас доошгүйгээр тодорхойлж өгвөл зохино.

6. (1) Хэрэв сургууль төгсөх насны доод хязгаараас дээш настай аливаа нэг хүн уурхайд ажиллахыг хүсвэл түүний хүсэлтийг биелүүлэх талаар эрх мэдэл бүхий байгууллагаас зохих арга хэмжээг авбал зохино. Ийм арга хэмжээнүүд нь улс орон даяар залуучуудад боловсрол олгох, сургах болон дайчлах бодлоготой нягт уялдсан байвал зохино.

(2) Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасны дагуу авах арга хэмжээнүүд нь дор дурдсан зүйлийг дурдсанаас илүү тааламжтай байдлаар багтаасан байж болно:

(а) зохих сургалттай хослуулан газрын дээрх ажилд ажиллуулах;

(б) тухайн хүмүүсийг ирээдүйн мэргэжилд нь бэлтгэх үүднээс газрын дээр тусгай сургалт явуулах;

(с) цаашдын боловсролыг харгалзах буюу мэргэжлийн дагуу тусгай зөвлөгөө өгөх;

(д) сургууль төгсөх насны доод хязгаарыг дээшлүүлэх.

7. Тухайн улсын эрх бүхий байгууллага нь энэхүү Зөвлөмжийн зарчмуудтай нийцсэн журам гаргах болон уг зарчмуудыг хэрэгжүүлэх ерөнхий бодлогыг боловсруулан гаргахын өмнө холбогдох эздийн болон ажилчдын төлөөллийн хамгийн дээд байгууллагатай хэлэлцэн зөвшилцсөн байна.

34. ҮЙЛДВЭРИЙН ГАЗАРТ АЖИЛЧДЫН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ЭРХИЙГ ХАМГААЛАХ БОЛОН ТЭДЭНД ОЛГОГДОХ БОЛОЛЦООНЫ ТУХАЙ ОЛОН УЛСЫН ХӨДӨЛМӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН 135 ДУГААР КОНВЕНЦ

*1971 оны 6 дугаар сарын 23-ны өдөр баталж,
1973 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын Ерөнхий бага хурал нь,

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Захиргааны зөвлөлөөс 1971 оны 6 дугаар сарын 2-ны өдөр Женев хотноо зарлан хуралдуулсан тавин зургаадугаар чуулганаараа,

ажилчдын мэргэжлийнхээ салбарт эвлэлдэн нэгдэхэд алагчилах аливаа үйлдлээс хамгаалсан Зохион байгуулах, хамтын хэлэлцээ хийх эрхийн тухай 1949 оны конвенцийн заалтыг харгалзан, тэдгээрт ажилчдын төлөөлөгчдөд хамаарах нэмэлт оруулах шаардлагатайг анхаарч,

* Монгол Улс 1995.05.29-нд нэгдэн орсон

Чуулганы хэлэлцэх хэргийн 5 дахь асуудал болох үйлдвэрийн газарт ажилчдын төлөөлөгчдийг хамгаалах, ажил хөдөлмөрөө явуулахад нь бололцоо олгох тухай тодорхой саналыг конвенцийн хэлбэрээр гаргахаар шийдвэрлэж,

нэг мянга есөн зуун далан нэгэн оны зургаадугаар сарын хорин гуравны энэ өдөр дараахь конвенцийг Ажилчдын төлөөлөгчдийн тухай 1971 оны конвенц гэж нэрлэхээр тогтон батлав:

1 дүгээр зүйл

Үйлдвэрийн газар дахь ажилчдын төлөөлөгчдийн үйл ажиллагаа дагаж мөрдөж буй хууль тогтоомж, хамтын гэрээ эсхүл хамтран тохиролцоонд хүрсэн бусад нөхцөлд хамтын хэлцэлд нийцсэн бол тэдгээрийг ажилчдын төлөөлөгчид, эсхүл ажилчдыг төлөөлж үйл ажиллагаа явуулсан, үйлдвэрчний эвлэлийн гишүүн, үйлдвэрчний эвлэлийн үйл ажиллагаанд оролцсон шалтгаанаар ажлаас халах мэтээр хохироох үйлдлээс үр нөлөөтэй хамгаална.

2 дугаар зүйл

1. Үйлдвэрийн газарт ажилчдын төлөөлөгчид ажил үүргээ шуурхай, үр ашигтай гүйцэтгэх бололцоогоор хангагдана.

2. Үүнтэй холбогдон тухайн орны хөдөлмөрийн харилцааны тогтолцооны онцлог, тухайн үйлдвэрийн газрын хэрэгцээ, хэмжээ, чадавхийг харгалзан үзнэ.

3. Ийм бололцоо олгох нь тухайн үйлдвэрийн газрын үр ашигтай үйл ажиллагаанд саад болох ёсгүй.

3 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенц дахь “ажилчдын төлөөлөгчид” гэсэн нэр томъёо нь үндэсний хууль тогтоомж буюу дадал болон хүлээн зөвшөөрөгдсөн дараахь хүмүүст хамаарна:

(a) үйлдвэрчний эвлэлийн төлөөлөгчид, тухайлбал үйлдвэрчний эвлэл буюу түүний гишүүдээс сонгогдсон буюу томилогдсон төлөөлөгчид, эсхүл

(b) сонгогдсон төлөөлөгчид, тухайлбал, үндэсний хууль тогтоомж, хамтын гэрээний заалтын дагуу ажилчдаас чөлөөтэй сонгогдсон, тухайн улсын үйлдвэрчний эвлэлийн байгууллагад тусгайлан олгогдсон чиг үүрэгт хамаарахгүйгээр үйл ажиллагаа явуулах төлөөлөгчид байна.

4 дүгээр зүйл

Үндэсний хууль тогтоомж, хамтын гэрээ, арбитр болон шүүхийн шийдвэрт энэхүү Конвенцид заасан бололцоогоор хангагдах, хамгаалуулах ажилчдын төлөөлөгчдийн ангиллыг тогтоож болно.

5 дугаар зүйл

Тухайн үйлдвэрийн газарт үйлдвэрчний эвлэлийн төлөөлөгчид болон хамт олны дундаас сонгогдсон төлөөлөгчдийн аль аль нь байгаа тохиолдолд сонгогдсон төлөөлөгчдийг холбогдох үйлдвэрчний эвлэл, түүний төлөөлөгчдийн байр суурийг сулруулах зорилгоор ашиглахгүй байх, түүнчлэн холбогдох бүхий л асуудлаар

сонгогдсон төлөөлөгчид болон үйлдвэрчний эвлэл, түүний төлөөлөгчдийн хамтын ажиллагааг хөхиүлэн дэмжинэ.

6 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийг үндэсний хууль тогтоомж, хамтын гэрээ буюу үндэсний дадал болсон зүйлд нийцсэн бусад арга замаар хэрэгжүүлж болно.

7 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан тухай албан ёсны батламж жуух бичгийг Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд бүртгүүлэхээр хүргүүлнэ.

8 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенц нь соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгийг Ерөнхий захиралд бүртгүүлсэн Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын гишүүн улсуудын хооронд үйлчилнэ.

2. Энэхүү конвенц нь Ерөнхий захирал гишүүн хоёр улсын соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгийг бүртгэснээс хойш арван хоёр сарын дараа хүчин төгөлдөр болно.

3. Түүнээс хойш энэхүү Конвенц аливаа гишүүн улсын хувьд соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгийг бүртгүүлсэн өдрөөс хойш арван хоёр сарын дараа тус тус хүчин төгөлдөр болно.

9 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан аливаа гишүүн улс түүнийг анх хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш арван жилийн дараа конвенцийг цуцлах тухай мэдэгдлээ Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд бүртгүүлснээр Конвенцийг цуцалж болно. Цуцлалт тухайн хүсэлтийг бүртгэснээс хойш нэг жилийн дараа хүчин төгөлдөр болно.

2. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан аливаа гишүүн улс өмнөх хэсэгт дурдсан арван жилийн хугацаа дууссанаас хойш нэг жилийн дотор энэ зүйлд заасан Конвенцийг цуцлах эрхийг хэрэгжүүлээгүй тохиолдолд дараагийн арван жилийн хугацаанд уг конвенцийг дагаж мөрдөх бөгөөд цаашид энэ зүйлд тодорхойлсон журмын дагуу арван жил дуусах бүр тус Конвенцийг цуцлах эрхтэй байна.

10 дугаар зүйл

1. Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захирал Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын гишүүн улсаас хүлээн авсан соёрхон батласан тухай батламж жуух бичиг, мэдэгдэл болон цуцлалтын бүртгэлийн тухай гишүүн улс бүрт мэдэгдэнэ.

2. Ерөнхий захирал соёрхон батласан тухай хоёр дахь батламж жуух бичгийг хүлээн авч бүртгэсэн талаар байгууллагын гишүүн улсад мэдэгдэхдээ энэхүү Конвенц хүчин төгөлдөр болох он, сар, өдрийг сануулна.

11 дүгээр зүйл

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захирал өмнөх зүйлүүдэд заасан журмаар бүртгэсэн соёрхон батласан тухай батламж жуух бичиг, мэдэгдэл болон цуцлалтын тухай бүх мэдээг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрмийн 102 дугаар зүйлд заасан ёсоор Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад бүртгүүлэхээр хүргүүлнэ.

12 дугаар зүйл

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Захиргааны зөвлөл шаардлагатай хэмээн үзвэл энэхүү Конвенцийн хэрэгжилтийн талаар Ерөнхий бага хуралд илтгэн, улмаар бүхэлд нь буюу зарим хэсэгт нэмэлт өөрчлөлт оруулах асуудлыг Бага хурлаар хэлэлцүүлэхээр шийдвэрлэнэ.

13 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг бүхэлд нь буюу зарим хэсэгт нэмэлт өөрчлөлт оруулсан шинэ конвенцийг Бага хурлаар баталж, тэрхүү конвенцид өөрөөр заагаагүй бол:

(a) Нэмэлт өөрчлөлт оруулсан шинэ конвенц хүчин төгөлдөр болох тохиолдолд аливаа гишүүн улсын хувьд түүнийг соёрхон баталмагц энэхүү конвенц нь дээрх 9 дүгээр зүйлийн заалтыг үл харгалзан нэн даруй /*ipso jure*/ хүчингүй болно.

(b) Өөрчлөлт оруулсан шинэ конвенц хүчин төгөлдөр болох өдрөөс эхлэн энэхүү Конвенцийг гишүүн улсууд соёрхон батлахгүй.

2. Энэхүү Конвенц нь түүнийг соёрхон батласан бөгөөд нэмэлт өөрчлөлт оруулсан шинэ Конвенцийг соёрхон батлаагүй гишүүн улсын хувьд ямар ч тохиолдолд хэлбэр, агуулгын хувьд хүчин төгөлдөр хэвээр үлдэнэ.

14 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенцийн англи, франц хэлээр үйлдсэн эх бичвэрүүд нь адил хүчинтэй байна.

**35. ҮЙЛДВЭРИЙН ГАЗАРТ АЖИЛЧДЫН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН
ЭРХИЙГ ХАМГААЛАХ БОЛОН ТЭДЭНД ОЛГОГДОХ БОЛОЛЦООНЫ ТУХАЙ
ОЛОН УЛСЫН ХӨДӨЛМӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН
135 ДУГААР КОНВЕНЦИЙН 143 ДУГААР ЗӨВЛӨМЖ**

Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын Ерөнхий бага хурал нь,

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Захиргааны зөвлөлөөс 1971 оны 6 дугаар сарын 2-ны өдөр Женев хотноо зарлан хуралдуулсан тавин зургаадугаар чуулганаараа,

Ажилчдын төлөөлөгчдийн тухай 1971 оны конвенцийг баталж,

Чуулганы хэлэлцэх хэргийн тав дахь асуудал болсон Үйлдвэрийн газар дахь ажилчдын төлөөлөгчдийн эрхийг хамгаалах, тэдэнд бололцоо олгохтой холбогдсон тодорхой саналуудыг хэлэлцэж, тэдгээр саналыг зөвлөмжийн хэлбэрт оруулахаар тогтож,

нэг мянга есөн зуун далан нэгэн оны зургаадугаар сарын хорин гуравны энэ өдөр дараахь зөвлөмжийг Ажилчдын төлөөлөгчдийн тухай 1971 оны зөвлөмж гэж нэрлэхээр тогтон батлав:

1. ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АРГА ЗАМ

1. Энэхүү Зөвлөмж нь тухайн улсын үндэсний дадалд нийцсэн үндэсний хууль тогтоомж болон хамтын гэрээгээр буюу бусад арга замаар хэрэгжинэ.

2. НИЙТЛЭГ ЗААЛТ

2. Энэхүү Зөвлөмжийн зорилгод “ажилчдын төлөөлөгчид” гэсэн нэр томъёо нь үндэсний хууль буюу дадлын дагуу хүлээн зөвшөөрөгдсөн хүмүүсийг хэлэх бөгөөд тэдгээр нь:

(a) үйлдвэрчний эвлэлийн төлөөлөгчид, тухайлбал үйлдвэрчний эвлэлийн байгууллага болон түүний гишүүдээс сонгогдсон буюу нэр дэвшсэн хүмүүс, эсхүл

(b) сонгогдсон төлөөлөгчид, тухайлбал тухайн улсад мөрдөгдөж буй хууль тогтоомж болон хамтын гэрээний заалтын дагуу ажилчдын хамт олны дундаас сонгогдсон, тухайн улсын үйлдвэрчний эвлэлийн байгууллагын тусгай эрх, нөлөө бүхий үйл ажиллагаанаас ангид үйл ажиллагаа явуулахаар зөвшөөрөгдсөн төлөөлөгч байна.

3. Үндэсний хууль тогтоомж, хамтын гэрээ, арбитрын болон шүүхийн шийдвэр нь энэ Зөвлөмжид заасан аюулгүй байдлаа хамгаалуулах, ажлын байраар хангагдах эрхийг эдлэх ажилчдын төлөөлөгчдийг тодорхойлж өгнө.

4. Тухайн үйлдвэрийн газарт үйлдвэрчний эвлэлийн төлөөлөгчид болон хамт олны дундаас сонгогдсон төлөөлөгчдийн аль аль нь байвал сонгогдсон төлөөлөгчид нь тухайн үйлдвэрчний эвлэлийн байр суурийг хөндөхөөргүй байх нөхцлийг хангах үүднээс шаардлагатай гэж үзсэн зохих арга хэмжээг авна.

3. АЖИЛЧДЫН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙГ ХАМГААЛАХ

5. Ажилчдын төлөөлөгчид нь ажиллах үедээ тэдний эсрэг чиглэсэн аливаа шударга бус үйл ажиллагаа, тухайлбал үйлдвэрчний эвлэлийн үйл ажиллагаанд оролцсон, үйлдвэрчний эвлэлийн гишүүн ажилчдын үйл ажиллагаанд оролцсон ажилчин гэсэн статус (хэрэв дээр дурдсан үйл ажиллагаа, зүйлүүд нь зохих хууль, дүрэм, хамтын гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол) дээр үндэслэн ажлаас халагдахаас баталгаатай хамгаалуулах эрхийг эдэлнэ.

6. 1) Ажилчдын төлөөлөгчдийг хамгаалах холбогдох арга хэмжээ ер нь хангалттай бус байгаа бол тэднийг баталгаатай хамгаалах бусад тусгай арга хэмжээг авна.

2) Эдгээр нь дараахь арга хэмжээ байна:

(a) ажилчдын төлөөлөгчдийг халах болсныг батласан дэлгэрэнгүй бөгөөд тодорхой шалтгааныг гаргаж өгөхийг шаардах;

(b) ажилчдын төлөөлөгчийг халах шийдвэр эцэслэн батлагдахаас өмнө хувийн болон төрийн байгууллагатай гэрээ байгуулах, зөвлөгөө болон санал авахыг зөвшөөрөхийг шаардах;

(с) тухайн ажилчдын төлөөлөгчид шударга бусаар хандсан, түүний ажлын нөхцлийг сольсон буюу өөрчилсөн, түүнийг ажлаас шударга бусаар халсан гэж үзвэл түүнд туслах бусад тусгай арга хэмжээ авах;

(d) аливаа ажилчдын төлөөлөгчийг үндэслэлгүйгээр халсан тохиолдолд түүний хийж байсан ажлыг буцааж олгох, төлөгдөөгүй цалин хөлсийг нөхөн төлөх (хэрвээ тухайн улсад мөрдөгдөж байгаа хуулийн гол заалтуудад харшлаагүй бол) урьд нь эдэлж байсан эрхийг нь сэргээх арга хэмжээ авах;

(e) аливаа ажилчдын төлөөлөгчийг алагчилан ажлаас халсан, түүний ажлын нөхцлийг шударга бусаар өөрчилснийг залруулах, уучлал гуйх үүргийг ажил олгогч хүлээх;

(f) ажилчдын орон тоог багасгах тохиолдолд ажилчдын төлөөлөгчдийг халахгүйгээр үргэлжлүүлэн ажиллуулах баталгаа гаргуулах.

7. 1) Ажилд ороод туршилтын хугацаанд ажиллаж буй ажилчдын зөвшөөрөгдсөн бусад ажилчин нэг адил энэхүү Зөвлөмжийн 5 дугаар зүйлд тусгагдсан өөрийгөө хамгаалах эрх эдэлнэ.

2) Ажилчдын төлөөлөгч байхаа больсон ажилчид ч дээрх эрхийг мөн адил эдэлнэ.

3) Энэ зүйлд дурдсан хүмүүс өөрийгөө хамгаалуулах эрхээ эдлэх хугацааг энэхүү Зөвлөмжийн 1 дүгээр зүйлд заасан хэрэгжүүлэх арга замын дагуу тогтооно.

8. 1) Ажилчдын төлөөлөгч байх эрхийн хугацаа дууссан бөгөөд ажилчдын төлөөлөгч байх үедээ ажиллаж байсан ажлын байран дахь ажлаа хийж дуусгасан даруйд урьд өмнө өөрийн ажиллаж байсан ажлын онцлог, цалин болон нэр хүндээ бүтнээр сэргээх эрхтэй.

2) Ажлаасаа гадна өөр ажил эрхэлж байсан ажилчдын төлөөлөгчдөд энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтыг хэрэглэх эсэх асуудал, хэрэв хэрэглэх бол ямар хэмжээнд гэдгийг тухайн улсын хууль, дүрэм, хамтын гэрээ, арбитр, шүүхийн шийдвэрээр тогтооно.

4. АЖИЛЧДЫН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙГ АЖЛЫН БАЙРААР ХАНГАХ

9. 1) Ажилчдын төлөөлөгчдийг ажил үүргээ түргэн шуурхай, үр дүнтэй явуулах боломжийг бүрдүүлсэн ажлын байраар хангана.

2) Үүнтэй холбоотойгоор тухайн орны аж үйлдвэрийн харилцааны тогтолцооны онцлог, тухайн үйлдвэр, газрын хэрэгцээ, хэмжээ болон хүчин чадлыг анхааран үзнэ.

3) Ийм ажлын байраар хангах явдал нь тухайн үйлдвэрлэл явуулж байгаа газрын үр дүнтэй үйл ажиллагаанд муугаар нөлөөлөхгүй, түүнийг хөндөхөөргүй байна.

10. 1) Ажилчдын төлөөлөгчид нь тухайн үйлдвэрийн газарт төлөөлөх үйл ажиллагаагаа явуулах зорилгоор ажлаас шаардлагатай чөлөө авах эрхээр хангагдах бөгөөд энэ тохиолдолд тэдний цалин хөлс, нийгмийн зүгээс үзүүлэх болон бусад орлогыг бүрэн гүйцэд олгоно.

2) Тодорхой заавар үгүй нөхцөлд ажилчдын төлөөлөгч нь чөлөө авахаасаа өмнө өөрийн хяналтын болон чөлөө өгөх асуудлыг хариуцдаг удирдлагын холбогдох хүнээс зөвшөөрөл авч болох бөгөөд энэ тохиолдолд зөвшөөрлийг шалтгаангүйгээр өгөхөөс татгалзаж болохгүй.

3) Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан ажилчдын төлөөлөгчдөд чөлөө олгох цагийн хэмжээнд тодорхой хязгаарлалт байж болно.

11. 1) Ажил үүргээ үр ашигтай явуулах боломжийг нь бүрдүүлэх үүднээс ажилчдын төлөөлөгчдөд үйлдвэрчний эвлэлийн хурал, цуглаан, сургалт, семинар, зөвлөгөөнд оролцох чөлөө олгоно.

2) Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасны дагуу олгогдох чөлөөг цалин хөлс болон нийгмийн зүгээс үзүүлэх бусад орлогоос хасагдахгүй байхаар тооцож олгох бөгөөд энэ тохиолдолд чөлөөтэй байх үеийн цалин хөлс, бусад орлогыг хариуцах хүнийг энэхүү Зөвлөмжийн 1 дүгээр зүйлд заасан хэрэгжүүлэх арга замын дагуу зохицуулна.

12. Төлөөлөх үйл ажиллагаагаа явуулах боломжийг олгох үүднээс ажилчдын төлөөлөгчдөд тухайн үйлдвэрийн газрын дотор ажлын байраар орох эрх болон боломжийг олгоно.

13. Ажилчдын төлөөлөгчид нь тухайн үйлдвэрийн газрын удирдлага, бусад шийдвэр гаргадаг захиргааны удирдлага нь үйл ажиллагаагаа зөв явуулж байгаа эсэхийг шалгахыг хүссэн тохиолдолд цаг алдалгүй зохих эрх, боломжийг олгоно.

14. Үйлдвэрчний эвлэлийн татвар тараах ямар нэг тогтсон арга хэлбэр байхгүй нөхцөлд үйлдвэрчний эвлэлийн байгууллагад зөвшөөрснөөр ажилчдын төлөөлөгчид нь тухайн үйлдвэрийн хүрээнд уг татварыг хураана.

15. 1) Үйлдвэрчний эвлэлийн байгууллагын нэрийн өмнөөс ажиллаж буй ажилчдын төлөөлөгчид нь үйлдвэрийн газар, байгууллагын удирдлагатай урьдчилан тохирсны дагуу тухайн үйлдвэр, аж ахуйн газрын ажлын байранд үйлдвэрчний эвлэлийн байгууллагын захидал болон баримт бичгийг хүргүүлэх үүргийг үйлдвэрчний байгууллага өөрөө хүлээнэ.

2) Үйлдвэрчний эвлэлийн байгууллагын сонин, сэтгүүл, хэвлэл болон бусад баримт бичгийг тухайн үйлдвэрийн газрын дотор тараахыг түүний удирдлага, үйлдвэрчний эвлэлийн байгууллагын нэрийн өмнөөс ажиллаж буй ажилчдын төлөөлөгчдөд зөвшөөрнө.

3) Энэ зүйлд заасан үйлдвэрчний эвлэлийн байгууллагын хэвлэл, материал нь үйлдвэрчний байгууллагын өдөр тутмын үйл ажиллагаатай холбоотой байх бөгөөд тухайн үйлдвэрийн газар, байгууллагын дотоод дэг журам, тогтсон үйл ажиллагаанд харшлахгүй байна.

4) Энэхүү Зөвлөмжийн 2 дахь хэсгийн (b) дэд хэсэгт заасны дагуу сонгогдсон ажилчдын төлөөлөгчдөд тэдний явуулах үйл ажиллагаанд нийцсэн боломжоор хангана.

16. Тухайн үйлдвэрийн газрын удирдлага нь энэхүү Зөвлөмжийн 1 дэх хэсэгт зүйлд тусгагдсан хэрэгжүүлэх арга замын нөхцөл, хүрээний дагуу ажилчдын төлөөлөгчдөд бодит боломж, шаардлагатай мэдээллээр хангах нөхцлийг бүрдүүлнэ.

17. 1) Тухайн үйлдвэрийн газарт ажилладаггүй ч харьяалж буй үйлдвэрчний байгууллагын бусад гишүүн нь уг үйлдвэрийн газарт ажилладаг бол үйлдвэрчний байгууллагын төлөөлөгч нь дээрх үйлдвэрийн газарт нэвтрэх эрх эдэлнэ.

2) Дээр дурдсан нэвтрэх эрх эдлэх нөхцлийг тодорхойлох асуудлыг энэхүү Зөвлөмжийн 1 болон 3 дахь хэсэгт тусгагдсан хэрэгжүүлэх арга замын дагуу шийдвэрлэнэ.

36. ХӨДӨЛМӨРИЙН НАСНЫ ДООД ХЯЗГААРЫН ТУХАЙ ОЛОН УЛСЫН ХӨДӨЛМӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН 138 ДУГААР КОНВЕНЦ

*1973 оны 6 дугаар сарын 26-ны өдөр баталж,
1976 оны 6 дугаар 19-нд хүчин төгөлдөр болсон**

Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын Ерөнхий бага хурал,

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Захиргааны зөвлөл Женев хотноо хуралдуулсан 1973 оны 6 дугаар сарын 6-ны өдрийн тавин наймдугаар хуралдаанаар

хэлэлцэх хэргийн дөрөв дэх асуудал байсан хөдөлмөрийн насны доод хязгаарыг тогтоох тухай тодорхой саналуудыг батлахаар шийдвэрлэж,

Аж үйлдвэрийн салбарт ажилд авах насны доод хязгаарын тухай 1919 оны конвенц, Далайн тээвэр хийх насны доод хязгаарын тухай 1920 оны конвенц, Хөдөө аж ахуйн салбарт ажиллах насны доод хязгаарын тухай 1921 оны конвенц, Хөлөг онгоцонд нүүрс ачих, галч хийх насны доод хязгаарын тухай 1921 оны конвенц, Аж үйлдвэрийн бус салбарт ажилд авах насны доод хязгаарын тухай 1932 оны конвенц, Далайн тээвэр хийх насны доод хязгаарын тухай 1936 оны конвенц (хянаж өөрчилсөн), Аж үйлдвэрийн салбарт ажилд авах насны доод хязгаарын тухай 1937 оны конвенц (хянаж өөрчилсөн), Аж үйлдвэрийн бус салбарт ажилд авах насны доод хязгаарын тухай 1937 оны конвенц (хянаж өөрчилсөн), Загас агнуурын салбарт хөдөлмөр эрхлэх насны доод хязгаарын тухай 1959 оны конвенц, Газар доор буюу уурхайд ажиллагсдын насны доод хязгаарын тухай 1965 оны конвенцийн заалтуудыг анхаарч,

хүүхдийн хөдөлмөрийг бүрмөсөн устгах зорилгоор эдийн засгийн зарим нэгэн салбарт мөрдөгдөж буй дээрх эрх зүйн баримт бичгийг орлох, нийтлэг шинжтэй баримт бичиг батлах мөч аажмаар ирж буйг тэмдэглэн,

элгээр саналыг олон улсын конвенцийн хэлбэрт оруулж,

нэг мянга есөн зуун далан гурван оны зургаадугаар сарын хорин зургааны өдөр Хөдөлмөрийн насны доод хязгаарын тухай доорхи конвенцийг батлав:

1 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенц хүчин төгөлдөр үйлчлэх гишүүн улс бүр дотооддоо хүүхдийн хөдөлмөрийг бүрмөсөн устгах үндэсний бодлогыг хэрэгжүүлж, хөдөлмөрийн насны доод хязгаарыг өсвөр үеийнхний бие бялдар болон оюун ухааны хөгжил бүрэн гүйцэд төлөвших насанд хүргэхээр аажмаар нэмэгдүүлэх үүрэг хүлээнэ.

* Монгол Улс 2002.10.31-нд соёрхон батласан.

2 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан гишүүн улс бүр батламж жуух бичгийн хавсралт мэдэгдэлд өөрийн нутаг дэвсгэрийн болон дотоод нь бүртгэгдсэн тээврийн хэрэгсэлийн хүрээнд үйлчлэх хөдөлмөрийн насны доод хязгаарыг тогтооно. Энэхүү Конвенцийн 4, 8 дугаар зүйлийн дагуу тогтоосон насны хязгаарт хүрээгүй хүнээр хөлсний болон өөр төрлийн хөдөлмөр эрхлүүлэхийг хориглоно.

2. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан гишүүн улс бүр өмнө нь мөрдөж байсан хөдөлмөрийн насны доод хязгаарыг нэмэгдүүлсэн тухай нотолгоог Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд илгээж болно.

3. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтанд дурдсан насны доод хязгаар нь бүрэн бус дунд боловсрол эзэмших нас байх бөгөөд энэ нь ямар ч тохиолдолд арван таван наснаас доошгүй байна.

4. Энэ зүйлийн 3 дахь хэсгийн заалтанд харшлахгүйгээр, эдийн засаг, боловсролын салбар нь төдийлэн сайн хөгжөөгүй гишүүн улс ажил олгогч, ажилчдын холбогдох байгууллагуудтай зөвшилцсөний үндсэн дээр эхний үед насны доод хязгаарыг арван дөрвөн насаар тогтоож болно.

5. Дээрх заалтын дагуу насны доод хязгаарыг арван дөрвөн насаар тогтоосон аливаа гишүүн улс нь Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын дүрмийн 22 дугаар зүйлийн дагуу энэхүү Конвенцийн хэрэгжилтийн талаархи тайланд дор дурдсан зүйлийг тусгасан мэдэгдлийг хавсаргана:

(a) насны хязгаар тогтоох шалтгаан өөрчлөгдсөн эсэх,

(b) тогтоосон өдрөөс эхлэн холбогдох заалтуудыг хэрэглэхээ болих тухай мэдээлэл орно.

3 дугаар зүйл

1. Өсвөр үеийнхний эрүүл мэнд, аюулгүй байдал, ёс суртахуунд сөрөг нөлөө үзүүлж болзошгүй ажлын онцлог болон нөхцөл байдлаас шалтгаалж ийм төрлийн хөдөлмөр эрхлэх насны доод хязгаарыг арван найман наснаас доошгүй тогтооно.

2. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдсан хөдөлмөрийн хэлбэрийг ажил олгогч, ажилчдын холбогдох байгууллагуудтай зөвшилцсөний дараа үндэсний хууль тогтоомж, журам эсхүл эрх бүхий байгууллага тогтооно.

3. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтанд харшлахгүйгээр, өсвөр үеийнхний эрүүл мэнд, аюулгүй байдал, ёс суртахууныг хамгаалсан, тухайн салбарын талаархи мэргэжлийн сургалтад хамруулж, зааварчилга өгсөн байх болзолтойгоор ажил олгогч, ажилчдын холбогдох байгууллагуудтай зөвшилцсөний үндсэн дээр арван зургаан наснаас хөдөлмөр эрхлэхийг зөвшөөрсөн тухай үндэсний хууль тогтоомж, журамд тусгаж эсхүл эрх бүхий байгууллага шийдвэр гаргаж болно.

4 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг хэрэгжүүлэхэд тусгай болон бодит хүндрэл учирч болзошгүй гэж үзвэл эрх бүхий байгууллага ажил олгогч, ажилчдын холбогдох

байгууллагуудтай зөвшилцсний үндсэн дээр зарим төрлийн хөдөлмөрийн хэлбэрийг Конвенцийн хэрэгжүүлэх хүрээнд хамруулахгүй байж болно.

2. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан гишүүн улс бүр Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын дүрмийн 22 дугаар зүйлийн заалтын дагуу ирүүлэх, Конвенцийн хэрэгжилтийн тухай анхны тайландаа энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтын дагуу Конвенцид хамруулахгүй байх хөдөлмөрийн бүх хэлбэрийг дурдаж, чингэх болсон шалтгааныг нь тайлбарлах буюу дараа дараагийн тайландаа ийм төрлийн хөдөлмөрийн хэлбэрийг зохицуулж буй хууль тогтоомж, дадлын бодит байдал, одоо болон цаашдаа ийм хөдөлмөрийн хэлбэрийг Конвенцид хамруулах цар хүрээний талаар мэдээлэл хийнэ.

3. Энэ зүйлийн заалтын дагуу 3 дугаар зүйлд дурдсан хөдөлмөрийн хэлбэрүүд Конвенцийн үйлчлэх хүрээнд л багтсан байх ёстой.

5 дугаар зүйл

1. Эдийн засаг, засаг захиргааны бүтэц нь төдийлөн хөгжөөгүй гишүүн улс ажил олгогч, ажилчдын холбогдох байгууллагуудтай зөвшилцсөний үндсэн дээр эхний шатандаа энэхүү Конвенцийн үйлчлэх хүрээг хязгаарлаж болно.

2. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтыг хэрэгжүүлж байгаа аливаа гишүүн улс нь Конвенцийг соёрхон батласан тухай батламж жуух бичигт хавсаргасан мэдэгдэлдээ Конвенцийн заалтууд үйлчлэх эдийн засгийн салбар болон үйлдвэрийн газрын төрлийг дурдсан байх ёстой.

3. Уул уурхай, боловсруулах үйлдвэрлэл, барилга, цахилгаан эрчим хүч, хий, усан хангамж, эрүүл ахуй-техникийн үйлчилгээ, тээвэр, агуулах, харилцаа холбооны салбар болон бүтээгдэхүүнээ арилжаа, худалдаанд гаргах зорилгоор үйлдвэрлэл явуулдаг эдлэн газар болон хөдөө аж ахуйн бусад хэлбэрийн аж ахуйн нэгжүүдэд Конвенцийн заалтууд зайлшгүй хамаарна. Үүнд орон нутгийн хэрэгцээг хангах зориулалтаар бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэдэг, хөлсний ажилчин ажиллуулдаггүй, өрхийн эсхүл бага оврын аж ахуй хамаарахгүй.

4. Энэ зүйлийн дээрх заалтын дагуу Конвенцийн үйлчлэх хүрээг хязгаарласан аливаа гишүүн улс нь:

(а) Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын дүрмийн 22 дугаар зүйлийн дагуу ирүүлэх тайландаа энэхүү Конвенцийн үйлчлэх хүрээнд хамаарахгүй, аливаа төрлийн үйл ажиллагаа явуулж буй салбарт хүүхэд, өсвөр үеийнхнийг ажиллуулж байгаа талаархи ерөнхий байдал болон Конвенцийг хэрэглэх хүрээг өргөтгөхөд гарч буй дэвшлийн талаар мэдээлж байх үүрэг хүлээнэ.

(б) хүссэн үедээ Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд мэдэгдэл ирүүлэх хэлбэрээр Конвенцийн үйлчлэх хүрээг өргөтгөх эрхтэй.

6 дугаар зүйл

Ерөнхий боловсрол, тусгай мэргэжил, техник мэргэжлийн сургуулиуд болон боловсрол олгох бусад хэлбэрийн байгууллагуудад хүүхэд, өсвөр үеийнхний сургалтын явцдаа гүйцэтгэсэн ажил болон эрх бүхий байгууллага ажил олгогч, ажилчдын холбогдох байгууллагуудтай зөвшилцсөний үндсэн дээр хөдөлмөрийн насны хязгаарыг арван дөрвөөс доошгүй тогтоосон доорхи төрлийн үйл ажиллагаа Конвенцийн үйлчлэх хүрээнд хамрахгүй:

(а) сургууль, сургалтын байгууллагаас хариуцан явуулж буй хичээл, сургалтын бүрэлдэхүүн хэсэг болж байгаа,

(б) эрх бүхий байгууллагаас зөвшөөрсөн, үйлдвэрийн газрын дэргэд хэрэгжүүлж буй мэргэжлийн сургалтын хөтөлбөрт бүхэлдээ эсхүл хэсэгчлэн хамаарч байгаа,

(с) мэргэжил сонгох, мэргэжлийн бэлтгэлийг сайжруулахад тус дөхөм үзүүлэхэд чиглэсэн мэргэжлийн чиг олгох хөтөлбөрт хамаарч байгаа тохиолдлууд орно.

7 дугаар зүйл

1. Арван гурваас арван таван насны хүүхдийг хөлсний эсхүл өөр төрлийн хөнгөн хөдөлмөр эрхлүүлэхийг үндэсний хууль тогтоомж, журмаар зөвшөөрч болно. Чингэхдээ ийм төрлийн хөдөлмөр нь:

(а) эрүүл мэнд, өсөлт хөгжилд хортой нөлөө үзүүлэхгүй,

(б) хичээлдээ суух, эрх бүхий байгууллагаас батласан мэргэжлийн чиг олгох, мэргэжилтэн бэлтгэх хөтөлбөрт хамрах болон олсон мэдлэгээ ашиглах явцад нь саад учруулахгүй байх шаардлагыг хангасан байх ёстой.

2. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн (а), (б) дэд хэсгүүдэд заасан шаардлагыг хангасан тохиолдолд бүрэн бус дунд боловсролын сургуулийг хараахан дүүргээгүй байгаа, арван таван нас хүрсэн хүүхдээр хөлсний болон өөр төрлийн хөдөлмөр эрхлүүлэхийг үндэсний хууль тогтоомжинд зөвшөөрч болно.

3. Эрх бүхий байгууллага нь энэ зүйлийн 1, 2 дахь хэсгүүдийн заалтаар зөвшөөрсөн хөлсний болон өөр төрлийн хөдөлмөр эрхлэх цар хүрээ, ажлын цаг, ажиллах нөхцөлийг тогтооно.

4. Энэ зүйлийн 1, 2 дахь хэсгийн заалтанд харшлахгүйгээр 2 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсгийн заалтыг хэрэгжүүлж байгаа гишүүн улс нь шаардлагатай гэж үзсэн хугацаандаа энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтанд орсон арван гурав, арван тав гэсэн насны хязгаарыг арван хоёр, арван дөрвөөр, 2 дахь хэсгийн арван таван насыг арван дөрвөөр тус тус орлуулж хэрэглэж болно.

8 дугаар зүйл

1. Эрх бүхий байгууллага нь ажил олгогч, ажилчдын холбогдох байгууллагатай зөвшилцсөний үндсэн дээр Конвенцийн 2 дугаар зүйлд хөлсний болон өөр төрлийн хөдөлмөр эрхлэхийг хориглосон тухай заалтуудад зарим үйл ажиллагааг тухайлбал урлагийн тоглолтыг хамааруулахгүйгээр зөвшөөрөл олгож болно.

2. Ийм зөвшөөрөл нь ажиллах цагийг хязгаарлаж, тухайн хөлсний болон өөр төрлийн хөдөлмөр эрхлэх нөхцөлийг заана.

9 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенцийн заалтуудыг эрчимтэй хэрэгжүүлэхэд эрх бүхий байгууллага зарим төрлийн шийтгэл ногдуулах хэлбэрээр шаардлагатай бүх арга хэмжээ авна.

2. Энэхүү Конвенцийн хэрэгжилтийг хангахад чиглэсэн заалтуудын биелэлтэнд хяналт тавих этгээдийг үндэсний хууль тогтоомж, журам эсхүл эрх бүхий байгууллага тогтооно.

3. Үндэсний хууль тогтоомж, журам эсхүл эрх бүхий байгууллага ажил олгогчийн хөтөлж, бүрдүүлэх бүртгэлийн болон бусад баримт бичгийг тогтооно. Үүнд ажиллаж байгаа арван наймаас доош насны хүмүүсийн, бололцоотой бол зохих ёсоор баталгаажуулсан тэдний нэр, нас болон төрсөн он сар өдрийг оруулж бичсэн байна.

10 дугаар зүйл

1. Энэ зүйлийн заалтуудад тогтоосон нөхцлөөр энэхүү Конвенц нь Аж үйлдвэрийн салбарт ажилд авах насны доод хязгаарын тухай 1919 оны конвенц, Далайн тээвэр хийх насны доод хязгаарын тухай 1920 оны конвенц, Хөдөө аж ахуйн салбарт хөдөлмөр эрхлэх насны доод хязгаарын тухай 1921 оны конвенц, Хөлөг онгоцонд нүүрс ачих, галч хийх насны доод хязгаарын тухай 1921 оны конвенц, Аж үйлдвэрийн бус салбарт ажилд авах насны доод хязгаарын тухай 1932 оны конвенц, Далайн тээвэр хийх насны доод хязгаарын тухай 1936 оны конвенц (хянаж өөрчилсөн), Аж үйлдвэрийн салбарт ажилд авах насны доод хязгаарын тухай 1937 оны конвенц (хянаж өөрчилсөн), Аж үйлдвэрийн бус салбарт хөдөлмөр эрхлэх насны доод хязгаарын тухай 1937 оны конвенц (хянаж өөрчилсөн), Загас агнуурын салбарт хөдөлмөр эрхлэх насны доод хязгаарын тухай 1959 оны конвенц, Газар доор буюу уурхайд ажиллагсдын насны доод хязгаарын тухай 1965 оны конвенцийг шинэчлэн тогтоож байна.

2. Энэхүү Конвенц хүчин төгөлдөр болсноор Далайн тээвэр хийх насны доод хязгаарын тухай 1936 оны конвенц (хянаж өөрчилсөн), Аж үйлдвэрийн салбарт ажилд авах насны доод хязгаарын тухай 1937 оны конвенц (хянаж өөрчилсөн), Үйлдвэрлэлийн бус салбарт хөдөлмөр эрхлэх насны доод хязгаарын тухай 1937 оны конвенц (хянаж өөрчилсөн), Загас агнуурын салбарт хөдөлмөр эрхлэх насны доод хязгаарын тухай 1959 оны конвенц, Газар доор буюу уурхайд ажиллагсдын насны доод хязгаарын тухай 1965 оны конвенцийг соёрхон батлахад саад болохгүй.

3. Дараахь Конвенцид оролцогч талууд энэхүү Конвенцийг соёрхон батласнаар эсхүл Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд мэдэгдэл хийж зөвшөөрч байгаагаа илэрхийлсэн тохиолдолд Аж үйлдвэрийн салбарт ажилд авах насны доод хязгаарын тухай 1919 оны конвенц, Далайн тээвэр хийх насны доод хязгаарын тухай 1920 оны конвенц, Хөдөө аж ахуйн салбарт хөдөлмөр эрхлэх насны доод хязгаарын тухай 1921 оны конвенц, Хөлөг онгоцонд нүүрс зөөх, галч хийх насны доод хязгаарын тухай 1921 оны конвенц бусад улс соёрхон батлахад хаалттай болно.

4. Энэхүү Конвенцид заасан үүргүүдийг хүлээн авахад:

(а) Аж үйлдвэрийн салбарт ажилд авах насны доод хязгаарын тухай 1937 оны конвенц (хянаж өөрчилсөн)-ийн гишүүн улс энэхүү Конвенцийн 2 дугаар зүйлийн дагуу хөдөлмөрийн насны доод хязгаарыг арван таван наснаас доошгүйгээр тогтоосон бол эхний конвенцийг тэр даруй цуцалсанд тооцох,

(б) Аж үйлдвэрийн бус салбарт ажилд авах насны доод хязгаарын тухай 1932 оны конвенц (хянаж өөрчилсөн)-оор тодорхойлсон үйлдвэрлэлийн бус салбарын хөдөлмөр эрхлэлтийн тухайд гишүүн улс уг Конвенцийг нэн даруй цуцалсанд тооцох,

(с) Аж үйлдвэрийн бус салбарт ажилд авах насны доод хязгаарын тухай 1937 оны конвенц (хянаж өөрчилсөн)-оор тодорхойлсон аж үйлдвэрийн бус салбарын

хөдөлмөр эрхлэлтийн тухайд гишүүн улс энэхүү Конвенцийн 2 дугаар зүйлийн дагуу хөдөлмөрийн насны доод хязгаарыг арван таван наснаас доошгүй тогтоосон бол эхний конвенцийг нэн даруй цуцалсанд тооцох,

(d) Далайн тээвэр хийх насны доод хязгаарын тухай 1936 оны конвенц (хянаж өөрчилсөн)—ийн гишүүн улс энэхүү Конвенцийн 2 дугаар зүйлийн дагуу хөдөлмөрийн насны доод хязгаарыг арван таван наснаас доошгүй тогтоосон буюу энэхүү Конвенцийн 3 дугаар зүйлд далайн тээврийг хамруулхаар заасан бол эхний конвенцийг нэн даруй цуцалсанд тооцох,

(e) Далайд загас агнуур эрхлэх тухайд Загас агнуурын салбарт хөдөлмөр эрхлэх насны доод хязгаарын тухай 1959 оны конвенцийн гишүүн улс энэхүү Конвенцийн 2 дугаар зүйлийн дагуу хөдөлмөрийн насны доод хязгаарыг арван таван наснаас доошгүйгээр тогтоосон буюу Конвенцийн 3 дугаар зүйлд далайн загас агнуурын салбарыг хамруулхаар заасан бол эхний конвенцийг нэн даруй цуцалсанд тооцох,

(f) Газар доор буюу уурхайд ажиллагсдын насны доод хязгаарын тухай 1965 оны конвенцийн гишүүн улс энэхүү Конвенцийн 2 дугаар зүйлийн дагуу насны доод хязгаарыг тогтоосон буюу энэхүү Конвенцийн 3 дугаар зүйлд газар доорх ажлыг хамруулахаар заасан бол эхний Конвенцийг нэн даруй цуцалсанд тооцох,

зэрэг өөрчлөлт гарах бөгөөд энэхүү Конвенцийг хүчин төгөлдөр болох үед хэрэгжинэ.

5. Энэхүү Конвенцид заасан үүргүүдийг хүлээн авахад:

(a) Аж үйлдвэрийн салбарт ажилд авах насны доод хязгаарын тухай 1919 оны конвенцийг уг Конвенцийн 12 дугаар зүйлийн дагуу хүчингүй болсонд тооцох,

(b) Хөдөө аж ахуйн салбарт хөдөлмөр эрхлэх насны доод хязгаарын тухай 1921 оны конвенцийг уг Конвенцийн 9 дүгээр зүйлийн дагуу хүчингүй болсонд тооцох,

(c) Далайн тээвэр хийх насны доод хязгаарын тухай 1920 оны конвенц нь уг Конвенцийн 10 дугаар зүйл мөн Хөлөг онгоцонд нүүрс зөөх, галч хийх насны доод хязгаарын тухай 1921 оны конвенц уг Конвенцийн 12 дугаар зүйлийн дагуу тус тус хүчингүй болсонд тооцох,

зэрэг өөрчлөлтүүд гарах бөгөөд энэхүү Конвенцийг хүчин төгөлдөр болох үед хэрэгжинэ.

11 дүгээр зүйл

Энэхүү конвенцийг соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгийг Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд илгээнэ.

12 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенц нь түүнийг соёрхон батласан батламж жуух бичгийг нь Ерөнхий захирал бүртгэсэн гишүүн улсын хувьд үйлчилж эхэлнэ.

2. Соёрхон батласан гишүүн хоёр улсыг Ерөнхий захирал бүртгэсэнээс хойш арван хоёр сарын дараа энэхүү Конвенц хүчин төгөлдөр болно.

3. Дээрхийн дараа гишүүн улс бүрийн хувьд соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгээ бүртгүүлсэнээс хойш арван хоёр сарын дараа энэхүү Конвенц үйлчилж эхэлнэ.

13 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан гишүүн улс энэхүү конвенц анх хүчин төгөлдөр болсноос хойш арван жилийн дараа Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд конвенцийг цуцлах тухай мэдэгдлээ илгээж цуцлах эрхтэй. Ерөнхий захиралд бүртгүүлсэнээс хойш нэг жилийн дараа цуцлалт хүчин төгөлдөр болно.

2. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан гишүүн улс нэг жилийн дотор энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдсан арван жилийн хугацаа өнгөрсний дараа энэ зүйлд заасан цуцлах тухай эрхээ хэрэгжүүлээгүй тохиолдолд дараагийн арван жилийн хугацаанд тухайн гишүүн улсын хувьд Конвенц хүчин төгөлдөр хэвээр байх бөгөөд арван жилийн хугацаа өнгөрөх тухай бүрт энэ зүйлд заасан журмын дагуу цуцлах эрхээ эдлэж болно.

14 дүгээр зүйл

1. Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захирал нь гишүүн улс энэхүү Конвенцийг соёрхон батласныг болон цуцалсныг бүртгэсэн тухайгаа Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын гишүүдэд мэдээлнэ.

2. Соёрхон батласан хоёр дахь батламж жуух бичгийг бүртгэсэн тухай Ерөнхий захирал Байгууллагын гишүүн улсуудад мэдээлэхдээ энэхүү Конвенцийг хүчин төгөлдөр болох хугацааг сануулна.

15 дугаар зүйл

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрмийн 102 дугаар зүйлийн дагуу Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захирал дээрх зүйлд зааснаар энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан болон цуцалсан тухай дэлгэрэнгүй мэдээллийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад илгээнэ.

16 дугаар зүйл

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Захиргааны зөвлөл шаардлагатай гэж үзвэл энэхүү Конвенцийн хэрэгжилтийн тухай Ерөнхий бага хуралд илтгэж, Конвенцийг бүхэлд нь эсхүл хэсэгчилсэн өөрчлөн хянах тухай асуудлыг Бага хурлаар хэлэлцүүлэх эсэх талаар шийдвэр гаргана.

17 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг бүхэлд нь буюу хэсэгчлэн өөрчлөн хянасан конвенцийг Чуулган шинээр баталж, тухайн Конвенцид өөрөөр заагаагүй тохиолдолд:

а) гишүүн улсын аль нэг нь өөрчлөн хянасан конвенцийг соёрхон батлавал, 13 дугаар зүйлийн заалтыг үл харгалзан, шинээр батласан конвенц хүчин төгөлдөр болж энэхүү Конвенц хүчингүй болно;

б) хянаж өөрчилсөн шинэ конвенц хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш энэхүү Конвенц нь гишүүн бусад улсууд соёрхон батлахад хаалттай болно.

2. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан бол хянаж өөрчилсөн шинэ конвенцийг соёрхон батлаагүй байгаа гишүүн улсын хувьд энэхүү Конвенц нь хэлбэр агуулгаараа хүчин төгөлдөр хэвээр үлдэнэ.

18 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийн англи, франц хэлээр үйлдсэн эх бичвэрүүд адил хүчинтэй байна.

**37. ХӨДӨЛМӨРИЙН НАСНЫ ДООД ХЯЗГААРЫН ТУХАЙ ОЛОН УЛСЫН
ХӨДӨЛМӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН 138 ДУГААР КОНВЕНЦИЙН
146 ДУГААР ЗӨВЛӨМЖ**

Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын Ерөнхий бага хурал нь,

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Захиргааны зөвлөлөөс 1973 оны 6 дугаар сарын 6-нд Женев хотноо зарлан хуралдуулсан тавин наймдугаар чуулганаараа,

хүүхдийн хөдөлмөрийг зөв оновчтой байдлаар халж, хөдөлмөрийн насны доод хязгаарыг аажмаар дээшлүүлэх нь хүүхэд, өсвөр үеийнхний эрх ашгийг хамгаалж, дэмжихэд зөвхөн нэг хэсэг болно гэдгийг хүлээн зөвшөөрч,

энэ эрх ашгийг хамгаалж, дэмжих нь Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын нийт тогтолцооны хүрээнд анхааралын төвд байгааг тэмдэглэн,

Хөдөлмөрийн насны доод хязгаарын тухай 1973 оны конвенцийг баталж,

Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын хүрээнд багтах бодлогын зарим асуудлыг тодорхойлохыг эрмэлзэж,

Чуулганы хэлэлцэх хэргийн дөрөв дэх асуудал байсан хөдөлмөрийн насны доод хязгаарыг тогтоох тухай тодорхой саналуудыг батлахаар шийдвэрлэж,

эдгээр саналыг Хөдөлмөрийн насны доод хязгаарын тухай 1973 оны конвенцид нэмэлт зөвлөмжийн хэлбэрт оруулж,

нэг мянга есөн зуун далан гурван оны зургаадугаар сарын хорин зургааны энэ өдөр Хөдөлмөрийн насны доод хязгаарын тухай 1973 оны конвенцийн доорхи зөвлөмжийг батлав.

I. ҮНДЭСНИЙ БОДЛОГО

1. Хөдөлмөрийн насны доод хязгаарын тухай 1973 оны конвенцийн I дүгээр зүйлд тусгагдсан үндэсний бодлогыг үр дүнтэй хэрэгжүүлэхийн тулд үндэсний хөгжлийн бодлого болон хөтөлбөрт хүүхэд, өсвөр үеийнхний хэрэгцээ шаардлагыг бодитойгоор тусгаж, төлөвлөх ба хүүхэд өсвөр насныханы бие бялдар, оюун ухааны өсөлт хөгжилд таатай нөхцөл бүрдүүлэхэд шаардагдах уялдаа холбоотой арга хэмжээний хүрээг аажмаар нэмэгдүүлэх тал дээр нэн түрүүнд анхаарах нь чухал.

2. Үүнтэй уялдуулан бодлого боловсруулах, төлөвлөхөд доорх асуудлуудад онцгой анхаарал тавих нь зүйтэй:

а) Хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлогын тухай 1964 оны конвенц, түүний зөвлөмжийн дагуу бүрэн ажил эрхлэлттэй болох үндэсний хэмжээнд үүрэг хүлээж, ажил эрхлэлтийг нэмэгдүүлэх хөгжлийг хот, хөдөөд нэвтрүүлэх талаар арга хэмжээ авах,

б) ядуурлыг арилгах талаархи эдийн засаг болон нийгмийн хамгааллын арга хэмжээний хүрээг аажмаар өргөтгөж, эдийн засгийн үйл ажиллагаанд хүүхдийн хөдөлмөрийг шаардлагагүй болгох өрхийн амжиргааны төвшин болон орлогыг хангах ;

в) хүүхэд өсгөн хүмүүжүүлэх, хүүхдийн тэтгэмжийн баталгааг хангах зорилгоор нийгмийн хамгаалал болон өрхийн соёл-ахуйн үйлчилгээг аливаа ялгаварлан гадуурхахгүйгээр сайжруулах талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ боловсруулж, хүрээг нь аажмаар өргөжүүлэх;

д) хүүхэд, өсвөр үеийнхний хэрэгцээ шаардлагад хэлбэр, агуулгын хувьд тохирсон боловсрол, мэргэжил, мэргэжлийн чиг баримжаа олгох чиглэлийн сургалт явуулах таатай нөхцлийг бүрдүүлж, хүрээг нь аажмаар өргөжүүлэх;

е) хүүхэд, өсвөр үеийнхний, ялангуяа ажилчин залуусын эрх ашгийг хамгаалах болон соёл-ахуйн үйлчилгээг сайжруулж, тэдний өөрийгөө хөгжүүлэх бололцоог бий болгож, хүрээг нь аажмаар өргөжүүлэх.

3. Шаардлагатай үед орон гэргүй, эсхүл гэр бүлээсээ тусдаа амьдардаг, түүнчлэн гэр бүлийн хамт цагаачлан ирсэн хүмүүсийн хүүхэд, өсвөр үеийнхний хэрэгцээ шаардлагад онцгой анхаарал тавих хэрэгтэй. Энэ зорилгоор авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээнд тэтгэмж олгох болон мэргэжлийн чиг баримжаа олгох сургалтыг хамруулвал зохино.

4. Хүүхэд ба өсвөр үеийнхний наанадаж Хөдөлмөрийн насны доод хязгаарын тухай 1973 оны конвенцийн 2 дугаар зүйлийн дагуу тогтоосон доод хязгаарын нас хүртэлх хугацаанд сургуулийн боловсролын хөтөлбөрийг бүрэн дүүргэсэн эсхүл мэргэжил, мэргэжлийн чиг баримжаа олгох сургалт, хөтөлбөрүүдэд хамрагдсан байхыг шаардаж, хэрэгжилтийг нь хангах талаар бодит арга хэмжээ авч байвал зохино.

5. (1) Хөдөлмөр эрхлэх нас нь Хөдөлмөрийн насны доод хязгаарын тухай 1973 оны конвенцийн 3 дугаар зүйлийн дагуу бүрэн дунд боловсрол эзэмших наснаас дээгүүр тогтоогдсон бол тухайн хэлбэрийн хөдөлмөрийг эрхлүүлэхээс өмнө сургалт явуулах болон бусад арга хэмжээ авч байх талаар анхаарвал зохино.

(2) Мэргэжлийн онцлог, шаардлага зэргээс шалтгаалан хөдөлмөр эрхлэх насны доод хязгаарыг бүрэн дунд боловсрол эзэмших наснаас дээгүүр тогтоох тохиолдолд дээрхтэй адил арга хэмжээг авна.

II. НАСНЫ ДООД ХЯЗГААР

6. Насны доод хязгаарыг эдийн засгийн бүхий л салбарт нэг түвшинд тогтооно.

7.(1) Хөдөлмөрийн насны доод хязгаарын тухай 1973 оны конвенцийн 2 дугаар зүйлийн дагуу хөлсний болон өөр төрлийн хөдөлмөр эрхлэх насны доод хязгаарыг арван зургаан насаар тогтоох тал дээр байгууллагын гишүүд зорилт тавих шаардлагатай.

(2) Хөдөлмөрийн насны доод хязгаарын тухай 1973 оны конвенцийн 2 дугаар зүйлийн дагуу тогтоосон хөлсний болон өөр төрлийн хөдөлмөр эрхлэх насны доод

хязгаар арван таван наснаас доогуур тогтоосон бол энэ хязгаарыг арван таван насанд хүргэх талаар яаралтай арга хэмжээ авсан байвал зохино.

8. Хөдөө аж ахуйн бүх төрлийн хөдөлмөр болон орон нутагт холимог төрлийн ажил эрхлэхэд насны доод хязгаарыг даруй тогтоох боломжгүй бол эдлэн газар болон хөдөө аж ахуйн бусад үйлдвэрийн газарт Хөдөлмөрийн насны доод хязгаар тогтоох 1973 оны конвенцийн 5 дугаар зүйлийн 3 дугаар заалтад тогтоосон насны доод хязгаарыг баримтлах шаардлагатай.

III. ХӨЛСНИЙ БОЛОН ӨӨР ТӨРЛИЙН ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛТАЙ ХЭЛБЭРҮҮД

9. Өсвөр үеийнхний эрүүл мэнд, аюулгүй байдал, ёс суртахуунд сөрөг нөлөө үзүүлж болзошгүй хөлсний болон өөр төрлийн хөдөлмөр эрхлэх насны доод хязгаар арван найман наснаас доош тогтоогдсон хэвээр байгаа бол зохих хэмжээнд хүртэл дээшлүүлэх талаар яаралтай арга хэмжээ авах шаардлагатай.

10. (1) Хөдөлмөрийн насны доод хязгаарын тухай 1973 оны Конвенцийн 3 дугаар зүйлд тусгагдсан хөлсний болон өөр төрлийн хөдөлмөрийн хэлбэрийг тодорхойлохдоо хортой бодис болон үзэгдэл /ионын цацраг идэвжилтийг оролцуулан/, газар доор ажиллах, хүнд зүйл өргөх гэх мэт зүйлүүдэд тогтоосон олон улсын тогтсон хөдөлмөрийн стандартыг харгалзан үзсэн байх ёстой.

(2) Ийм хэлбэрийн хөлсний болон өөр төрлийн хөдөлмөрийн жагсаалтыг үе үе судлан авч үзэж, шаардлагатай үед шинжлэх ухаан, технологийн хөгжлийн үүднээс дахин хянан шалгаж байвал зохино.

11. Хөдөлмөрийн насны доод хязгаарын тухай 1973 оны Конвенцийн 5 дугаар зүйлд заасны дагуу насны доод хязгаарыг шууд тогтоодоггүй эдийн засгийн зарим салбар болон үйлдвэрийн газруудад өсвөр үеийнхэнд аюултайд тооцогдох хөлсний болон өөр төрлийн хөдөлмөрийн хэлбэрийн тухайд насны доод хязгаарыг тогтоосон холбогдох заалтуудыг хэрэглэнэ.

IV. АЖЛЫН НӨХЦӨЛ

12. (1) Хүүхэд болон 18 нас хүрээгүй өсвөр үеийнхэн хөлсний болон өөр төрлийн хөдөлмөр эрхэлж байгаа тохиолдолд зохих шаардлагыг хангасан ажлын нөхцлийг бүрдүүлэх талаар арга хэмжээ авна. Түүнчлэн эдгээр нөхцлүүдэд хатуу хяналт тавина.

(2) Хүүхэд болон өсвөр үеийнхэнд мэргэжил, мэргэжлийн чиг баримжаа олгох зорилгоор үйлдвэрийн газар, мэргэжлийн сургуулиудад ажлын нөхцөлийг хэвээр хадгалах болон түүнд хяналт тавих арга хэмжээ авах бөгөөд энд байгаа хүүхэд, өсвөр үеийнхнийг хамгаалах, хөгжүүлэхэд чиглэсэн хэм хэмжээг боловсруулна.

13. (1) Өмнөх хэсгийн заалтыг хэрэглэх болон Хөдөлмөрийн насны доод хязгаарын тухай 1973 оны Конвенцийн 7 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсгийн заалтыг хэрэгжүүлэхдээ дараахь зүйлд онцгой анхаарна:

а) хөдөлмөрийг шударгаар үнэлж, цалин хөлсийг ижил хөдөлмөрт тэнцүү хөлс олгох зарчмаар хамгаална;

нэг мянга есөн зуун далан зургаан оны зургаадугаар сарын хорин нэгний энэ өдөр дараахь Конвенцийг Гурван талт зөвлөлдөөний тухай 1976 оны (олон улсын хөдөлмөрийн хэм хэмжээний) конвенц гэж нэрлэхээр тогтож батлав.

1 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенцид “төлөөлөх байгууллага” гэсэн нэр томъёо нь эвлэлдэн нэгдэх эрх чөлөөг эдэлж буй ажил олгогч, ажилчдын төлөөлөл бүхий байгууллагыг хэлнэ.

2 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батлах Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын гишүүн бүр 5 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдсан үйл ажиллагааны талаар засгийн газрын төлөөлөгч болон ажил олгогч, ажилчдын хооронд үр дүнтэй үйлчлэх зөвлөлдөөний журмыг тогтоож хэрэгжүүлнэ.

2. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан журмыг тогтоогоогүй болон төлөөлөх байгууллага байгаа бол улс бүр төлөөлөх тухайн байгууллагатай зөвлөлдсөний дараа үндэсний тогтсон хэв заншлын дагуу уг журмын шинж, хэлбэрийг тодорхойлно.

3 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцид дурдсан журмыг хэрэгжүүлэх зорилгоор ажил олгогч, ажилчдын төлөөлөгчдийг төлөөлөх байгууллага байгаа бол тухайн байгууллагаас чөлөөтэй сонгоно.

2. Зөвлөлдөх аливаа байгууллагад ажил олгогч, ажилчдын төлөөллийг тэгш хангана.

4 дүгээр зүйл

1. Төрийн эрх бүхий байгууллага энэхүү Конвенцид заасан журмыг захиргааны замаар хангах хариуцлага хүлээнэ.

2. Тухайн журмын дагуу үйл ажиллагаанд оролцогчдыг зайлшгүй сургалтад хамруулах санхүүгийн холбогдох үйл ажиллагааг төрийн эрх бүхий байгууллага эсхүл төлөөлөх байгууллага байгаа бол тус байгууллага хооронд хэрэгжүүлнэ.

5 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцид заасан журмын зорилгоор дараахь асуудлаар зөвлөлдөнө:

(а) Олон Улсын Хөдөлмөрийн бага хурлын хэлэлцэх асуудлын талаархи санал асуулгад засгийн газруудын өгсөн хариу болон Бага хурлаар хэлэлцэхээр санал болгож буй эх бичвэрүүдэд засгийн газруудаас гаргах тайлбар;

(б) Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын дүрмийн 19 дүгээр зүйлд заасан конвенц, зөвлөмжүүдэд оруулахтай холбогдуулан эрх бүхий байгууллага буюу эрх бүхий байгууллагуудад өгөх санал;

(с) соёрхон батлаагүй буюу үйлчилж эхлээгүй байгаа конвенц, зөвлөмжүүдийг хэрэгжүүлэх, зохих үед соёрхон батлахыг дэмжих арга хэмжээг тодорхойлох зорилгоор, эдгээр конвенц, зөвлөмжийг тодорхой хугацааны дараа дахин хянаж үзэх асуудал;

(d) Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын дүрмийн 22 дугаар зүйлийн дагуу Олон улсын хөдөлмөрийн товчоонд тавих тайлантай холбогдох асуудал;

(e) соёрхон батласан конвенцуудыг цуцлах тухай санал.

2. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдсан асуудлыг зайлшгүй хэлэлцэх зорилгоор зөвлөлдөөнийг зөвшилцөж тогтоосон хугацаанд, гэхдээ жилд наад зах нь нэг удаа хийнэ.

6 дугаар зүйл

Төрийн эрх бүхий байгууллага төлөөлөх байгууллага байгаа бол уг төлөөлөх байгууллагатай шаардлагатай гэж үзсэн үед зөвлөлдсөний үндсэн дээр энэхүү Конвенцид заасан журмын хэрэгжилтийн талаар жил бүр тайлан гаргана.

7 дугаар зүйл

Энэхүү конвенцийг соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгийг Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд илгээнэ.

8 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенц нь түүнийг соёрхон батласан батламж жуух бичгийг нь Ерөнхий захирал бүртгэсэн гишүүн улсын хувьд үйлчилж эхэлнэ.

2. Соёрхон батласан гишүүн хоёр улсыг Ерөнхий захирал бүртгэснээс хойш арван хоёр сарын дараа энэхүү Конвенц хүчин төгөлдөр болно.

3. Дээрхийн дараа гишүүн улс бүрийн хувьд соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгээ бүртгүүлсэнээс хойш арван хоёр сарын дараа энэхүү Конвенц үйлчилж эхэлнэ.

9 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан гишүүн улс энэхүү конвенц анх хүчин төгөлдөр болсноос хойш арван жилийн дараа Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд конвенцийг цуцлах тухай мэдэгдлээ илгээж цуцлах эрхтэй. Ерөнхий захиралд бүртгүүлсэнээс хойш нэг жилийн дараа цуцлалт хүчин төгөлдөр болно.

2. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан гишүүн улс нэг жилийн дотор энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдсан арван жилийн хугацаа өнгөрсний дараа энэ зүйлд заасан цуцлах тухай эрхээ хэрэгжүүлээгүй тохиолдолд дараагийн арван жилийн хугацаанд гишүүн тухайн улсын хувьд Конвенц хүчин төгөлдөр хэвээр байх бөгөөд арван жилийн хугацаа өнгөрөх тухай бүрт энэ зүйлд заасан журмын дагуу цуцлах эрхээ эдлэж болно.

10 дугаар зүйл

1. Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захирал гишүүн улсаас энэхүү Конвенцийг соёрхон батласныг болон цуцалсныг бүртгэсэн тухайгаа Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын гишүүдэд мэдээлнэ.

2. Соёрхон батласан хоёр дахь батламж жуух бичгийг бүртгэсэн тухай Ерөнхий захирал Байгууллагын гишүүн улсуудад мэдээлэхдээ энэхүү Конвенцийг хүчин төгөлдөр болох хугацааг сануулна.

11 дүгээр зүйл.

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Дүрмийн 102 дугаар зүйлийн дагуу Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захирал дээрх зүйлд зааснаар энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан болон цуцалсан тухай дэлгэрэнгүй мэдээллийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад илгээнэ.

12 дугаар зүйл

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Захиргааны зөвлөл шаардлагатай гэж үзвэл энэхүү Конвенцийн хэрэгжилтийн тухай Ерөнхий бага хуралд илтгэж, Конвенцийг бүхэлд нь эсхүл хэсэгчилсэн өөрчлөн хянах тухай асуудлыг Бага хурлаар хэлэлцүүлэх эсэх талаар шийдвэр гаргана

13 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг бүхэлд нь буюу хэсэгчлэн өөрчлөн хянасан конвенцийг соёрхон Чуулган шинээр баталж, тухайн конвенцид өөрөөр заагаагүй тохиолдолд:

(a) гишүүн улсын аль нэг нь өөрчлөн хянасан конвенцийг соёрхон батлавал, 13 дугаар зүйлийн заалтыг үл харгалзан, шинээр батласан конвенц хүчин төгөлдөр болж энэхүү Конвенц хүчингүй болно.

(b) өөрчлөн хянасан шинэ конвенц хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш энэхүү Конвенц нь гишүүн бусад улсууд соёрхон батлахад хаалттай болно

2. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан бол өөрчлөн хянасан шинэ конвенцийг соёрхон батлаагүй байгаа гишүүн улсын хувьд энэхүү конвенц нь хэлбэр агуулгаараа хүчин төгөлдөр хэвээр үлдэнэ.

14 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенцийн англи, франц хэлээр үйлдсэн эх бичвэрүүд адил хүчинтэй байна.

**39. ОЛОН УЛСЫН ХӨДӨЛМӨРИЙН ХЭМ ХЭМЖЭЭНИЙ
ХЭРЭГЖИЛТИЙГ ДЭМЖИХ ГУРВАН ТАЛТ ЗӨВЛӨЛДӨӨНИЙ ТУХАЙ ОЛОН
УЛСЫН ХӨДӨЛМӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН 144 ДҮГЭЭР КОНВЕНЦИЙН
152 ДУГААР ЗӨВЛӨМЖ**

Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын Ерөнхий бага хурал нь,

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Захиргааны зөвлөлөөс 1976 оны 6 дугаар сарын 2-ны өдөр Женев хотноо хуралдуулсан жаран нэгдүгээр чуулганаараа,

Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын конвенц, зөвлөмжийн заалтууд, ялангуяа Эвлэлдэн нэгдэх эрх чөлөө, зохион байгуулах эрхийг хамгаалах тухай 1948 оны конвенц, Хамтын хэлэлцээ, зохион байгуулах эрхийн тухай 1949 оны конвенц болон Чөлөөт, хараат бус байгууллагыг үүсгэх ажил олгогч, ажилчдын эрхийг бататгаж, төрийн байгууллага болон ажил олгогч, ажилчдын байгууллага хоорондын

зөвлөлдөөний үр ашгийг үндэсний хэмжээнд дээшлүүлэх арга хэмжээний тухай 1960 оны зөвлөмж болон эдгээр конвенц болон зөвлөмжийг ажил олгогч, ажилчдын байгууллагуудтай хийх зөвлөлдөөнд үр ашигтай хэрэглэх хөдөлмөрийн салбар дахь олон улсын бусад конвенц, зөвлөмжийн заалтуудыг тэмдэглэж,

Чуулганы хэлэлцэх хэргийн төлөвлөгөөний дөрөв дэх асуудал болсон “Олон улсын хөдөлмөрийн хэм хэмжээг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааг сайжруулах гурван талт механизмыг байгуулах тухай” баримт бичгийг анхаарч, түүнчлэн Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын үйл ажиллагаатай уялдаа бүхий олон улсын хөдөлмөрийн хэм хэмжээнүүд болон үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх явцыг сайжруулахад чиглэсэн Гурван талт зөвлөлдөөний талаар гарсан тодорхой саналуудыг хэлэлцэж, тэдгээрийг Зөвлөмжийн хэлбэрээр шийдвэрлэхээр тогтож,

нэг мянга есөн зуун далан зургаан оны зургаадугаар сарын хорин нэгний энэ өдөр дараахь Зөвлөмжийг (Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын үйл ажиллагааны) Гурван талт зөвлөлдөөний тухай 1976 оны Зөвлөмж гэж нэрлэхээр тогтож батлав.

1. Энэхүү Зөвлөмжид “төлөөлөх байгууллага” гэсэн нэр томъёо нь эвлэлдэн нэгдэх эрх чөлөөг эдэлж буй ажил олгогч, ажилчдын төлөөлөл бүхий байгууллагыг хэлнэ.

2. 1) Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын гишүүн бүр энэхүү Зөвлөмжийн 5-аас 7 дахь хэсэгт заасны дагуу Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын үйл ажиллагаанд хамаарах асуудлаар засгийн газрын төлөөлөгч, ажил олгогч болон ажилчдын хооронд үр дүнтэй үйлчлэх зөвлөлдөөний журмыг зайлшгүй тогтоож хэрэгжүүлнэ.

2) Энэ хэсгийн 1-д заасан журмыг тогтоогоогүй болон төлөөлөх байгууллага байгаа бол улс бүр төлөөлөх тухайн байгууллагатай зөвлөлдсөний дараа үндэсний тогтсон хэв заншлын дагуу уг журмын шинж, хэлбэрийг тодорхойлно.

3) Тухайлбал, дор дурдсан арга замаар зөвлөлдөөн хийж болно:

(a) Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын үйл ажиллагаатай холбоотой асуудлыг хэлэлцэх тусгайлан байгуулсан хороогоор зуучлуулж;

(b) эдийн засаг, нийгмийн салбар буюу хөдөлмөрийн салбарт ерөнхий эрх мэдэл бүхий байгууллагаар зуучлуулж;

(c) тусгай салбаруудад онцгой үүрэг хүлээдэг байгууллагуудаар зуучлуулж; буюу

(d) зөвлөлдөөний журамд заасан талууд зөвшилцсөн нөхцөлд захидал харилцаа нь шаардалагад нийцсэн болон хангалттай гэж үзвэл захидал харилцаагаар.

3. 1) Энэхүү Зөвлөмжид дурдсан журмыг хэрэгжүүлэх үүднээс ажил олгогч болон ажилтнуудыг тэдгээрийг төлөөлөх байгууллагаас чөлөөтэй сонговол зохино.

2) Ажил олгогч болон ажилтнууд нь зөвлөлдөөн хийх аливаа байгууллагад ижил төлөөлөлтэй байна.

3) Ажил олгогч болон ажилтнуудын холбогдох байгууллагуудын хамтын ажиллагаанд энэ журмын оролцогчид өөрсдийн үүргээ үр дүнтэй биелүүлэх зохих бэлтгэлийг хангуулахын тулд тодорхой арга хэмжээ авна.

4. Энэхүү Зөвлөмжид дурдсан журмыг хэрэгжүүлэхэд захиргаа болон санхүүжилтээр хангах үүрэг хүлээх бөгөөд шаардлагатай тохиолдолд сургалтын хөтөлбөрийг мөн санхүүжүүлнэ.

5. Энэхүү Зөвлөмжид дурдсан журмын зорилгоор дараахь асуудлаар зөвлөлдөнө:

(a) Олон Улсын Хөдөлмөрийн Бага хурлын хэлэлцэх асуудлын талаархи санал асуулгад засгийн газруудын өгсөн хариу болон Бага хурлаар хэлэлцэхээр санал болгож буй эх бичвэрүүдэд засгийн газруудаас гаргах тайлбар;

(b) Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын дүрмийн 19 дүгээр зүйлд заасан конвенц, зөвлөмжүүдэд оруулахтай холбогдуулан эрх бүхий байгууллага буюу эрх бүхий байгууллагуудад өгөх санал;

(c) хөдөлмөрийн асуудалтай холбоотой олон улсын конвенц болон зөвлөмжүүд, ялангуяа соёрхон батласан конвенцуудыг (тухайлбал, зөвлөлдөөн буюу ажил олгогч болон ажилтнуудын төлөөлөгчдийн хамтын ажиллагаатай хамааралтай заалтуудыг биелүүлэхэд) хэрэгжүүлэхийн тулд үндэсний хэв заншлын дагуу хууль эрх зүйн болон хүчин төгөлдөр болгох хууль эрх зүйн болон бусад арга хэмжээг бэлтгэх тухай;

(d) соёрхон батлаагүй буюу үйлчилж эхлээгүй байгаа конвенц, зөвлөмжүүдийг хэрэгжүүлэх, зохих үед соёрхон батлахыг дэмжих арга хэмжээг тодорхойлох зорилгоор, эдгээр конвенц, зөвлөмжийг тодорхой хугацааны дараа дахин хянаж үзэх асуудал;

(e) Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын дүрмийн 19 болон 22 дугаар зүйлийн дагуу Олон улсын хөдөлмөрийн товчоонд тавих тайлантай холбогдох асуудал;

(f) соёрхон батласан конвенцуудыг цуцлах тухай санал.

6. Төрийн эрх бүхий байгууллага нь төлөөлөх байгууллагуудтай зөвлөлдсөний дараа харилцан дараахь сонирхлыг илэрхийлсэн бусад асуудлаар зөвлөлдөх зорилгоор тухайн журмыг хэрхэн ашиглах талаар зэрэглэл тогтооно:

(a) Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын зүгээс оролцож байгаа техникийн хамтын ажиллагааг бэлтгэх, хэрэгжүүлэх, үйл ажиллагаанд үнэлэлт өгөх;

(b) Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагаас зарлан хуралдуулсан Олон Улсын Хөдөлмөрийн Бага хурал, бүс нутгийн бага хурал, болон бусад зөвлөлгөнөөс батласан зөвлөмж болон бусад шийдвэртэй холбогдуулан авах арга хэмжээ;

(c) эдийн засаг, нийгмийн бодлого болон хөтөлбөрт ашиглах үүднээс Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын үйл ажиллагааг илүү таниулахад дэмжлэг үзүүлэх.

7. Өмнөх хэсгүүдэд тусгагдсан асуудлуудыг зайлшгүй хэлэлцэх зорилгоор зөвлөлдөөнийг зөвшилцөж тогтоосон хугацаанд, жилд наад зах нь нэг удаа хийнэ.

8. Энэ Зөвлөмжид тусгагдсан журам болон түүнтэй адил төстэй асуудлыг хариуцаж буй үндэсний байгууллагуудын журмын уялдаа холбоог хангах үүднээс үндэсний зохих нөхцөл болон хэв заншлын дагуу арга хэмжээ авна.

9. Төлөөлөх байгууллагатай зөвлөлдсөний дараа шаардлагатай гэж үзвэл төрийн эрх бүхий байгууллага энэхүү Зөвлөмжид заасан журмын хэрэгжилтийн талаар жил бүр тайлан гаргана.

40. ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛ, ЭРҮҮЛ АХУЙН ТУХАЙ ОЛОН УЛСЫН ХӨДӨЛМӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН 155 ДУГААР КОНВЕНЦ

*1981 оны 7 дугаар сарын 22-ны өдөр баталж,
1983 оны 8 дугаар сарын 11-ний өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын Ерөнхий бага хурал нь,

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Захиргааны зөвлөлөөс 1981 оны 7 дугаар сарын 3-ны өдөр Женев хотноо зарлан хуралдуулсан жаран долоодугаар чуулганаараа,

Чуулганы хэлэлцэх хэргийн зургаа дахь асуудал болох Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуй, болон үйлдвэрлэлийн орчны тухай тодорхой саналыг батлахаар шийдвэрлэж,

эдгээр саналыг олон улсын конвенцийн хэлбэрээр батлан гаргахаар тогтож,

нэг мянга есөн зуун наян нэгэн оны долдугаар сарын хорин хоёрны энэ өдөр дараахь Конвенцийг Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай 1981 оны Конвенц хэмээн нэрлэхээр тохиролцож батлав:

I ХЭСЭГ

ХАМРАХ ХҮРЭЭ, ТОДОРХОЙЛОЛТ

1 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенц нь эдийн засгийн үйл ажиллагааны бүх салбарт хамаарна.

2. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан гишүүн улс холбогдох ажил олгогч болон ажилчдыг төлөөлөх байгууллагатай аль болох шуурхай зөвлөлдсөний дараа, Конвенцийн үйлчлэх хүрээнээс эдийн засгийн үйл ажиллагааны тодорхой салбар, тухайлбал онцгой хүндрэл бий болсон далайн тээвэр буюу загас агнуурын салбарыг бүхэлд нь буюу зарим хэсгийг нь хасч болно.

3. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан гишүүн улс Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын дүрмийн 22 дугаар зүйлд заасан ёсоор хүргүүлсэн Конвенцийн хэрэгжилтийн тухай анхны тайландаа энэ зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу Конвенцийн үйлчлэх хүрээнээс хасч болох аливаа салбарыг жагсааж, ийнхүү хасах шалтгаан болон хасагдах салбарын ажилчдыг хамгаалах үүднээс авсан тохиромжтой арга хэмжээг зааж, Конвенцийн үйлчлэх хүрээг өргөжүүлсэн аливаа ахицын тухай дараагийн тайландаа тусгана.

2 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг үйлчлэх хүрээнд нь хамаарах эдийн засгийн салбарт ажиллах бүх ажилчдын хувьд хэрэглэнэ.

* Монгол Улс 1998.02.03-нд соёрхон батласан

2. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан гишүүн улс холбогдох ажил олгогч болон ажилчдыг төлөөлөх байгууллагатай аль болох шуурхай зөвлөлдсөний дараа, Конвенцийн үйлчлэх хүрээнээс тодорхой бэрхшээл учирч буй ажилчдын хязгаарлагдмал тооны бүлгийг бүхэлд нь буюу зарим хэсгийг нь хасч болно.

3. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан гишүүн улс Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын дүрмийн 22 дугаар зүйлд заасан ёсоор хүргүүлсэн Конвенцийн хэрэгжилтийн тухай анхны тайландаа энэ зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу хасч болох аливаа ажилчдын хязгаарлагдмал тооны бүлгийг жагсааж, ийнхүү хасах шалтгааныг зааж, Конвенцийн үйлчлэх хүрээг өргөжүүлсэн аливаа ахицын тухай дараагийн тайландаа тусгана.

3 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийн зорилгоор:

(a) “эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбар” гэсэн нэр томъёо нь ажилчид хөдөлмөр эрхэлж байгаа бүх салбар, түүний дотор төрийн албыг багтаан хэлнэ;

(b) “ажилчид” гэсэн нэр томъёо нь хөдөлмөр эрхэлж байгаа бүх хүн, түүний дотор төрийн албан хаагчдыг хэлнэ;

(c) “ажлын байр” гэсэн нэр томъёо нь ажил үүргийн дагуу байх буюу очих ёстой бөгөөд ажил олгогчийн шууд буюу шууд бус хяналтад байх бүх байрыг хэлнэ;

(d) “журам” гэсэн нэр томъёо нь эрх бүхий байгууллага буюу байгууллагуудаас хуулийн хүчин чадал олгосон бүхий л заалтыг хэлнэ;

(e) “эрүүл мэнд” гэсэн нэр томъёог хөдөлмөртэй холбоотойгоор зөвхөн өвчин, эмгэггүй байдлаас гадна хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйд шууд холбоотой, эрүүл мэндэд нөлөөлөх биеийн болон сэтгэцийн хүчин зүйлийг хэлнэ.

II ХЭСЭГ

ҮНДЭСНИЙ БОДЛОГЫН ЗАРЧМУУД

4 дүгээр зүйл

1. Гишүүн улс үндэсний нөхцөл, дадалд нийцүүлэн ажил олгогч болон ажилчдыг төлөөлөх томоохон байгууллагатай зөвшилцөн хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуй, үйлдвэрлэлийн орчны асуудлаар харилцан уялдаатай үндэсний бодлогыг боловсруулан хэрэгжүүлж, үе үе хянан үзнэ.

2. Энэхүү бодлогын зорилго нь ажил үүргээс үүдэн, түүнтэй холбоотойгоор болон түүнийг гүйцэтгэх явцад тохиолдох осол болон эрүүл мэндэд учруулах хохирлоос үйлдвэрлэлийн орчны улмаас үүсэх эрсдлийг боломжийн хэрээр багасгах замаар урьдчилан сэргийлэх юм.

5 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийн 4 дүгээр зүйлд дурдсан бодлогыг боловсруулахад хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуй, үйлдвэрлэлийн орчинд нөлөөлөх дараахь үндсэн үйл ажиллагааг анхааран үзнэ:

(a) ажлын материаллаг бүрэлдэхүүн хэсгийг (ажлын байр, үйлдвэрлэлийн орчин, багаж хэрэгсэл, машин механизм болон тоног төхөөрөмж, хими, физик болон биологийн бодис, хүчин зүйл, ажлын үйл ажиллагааны явц) зохион бүтээх, турших, сонгох, орлуулах, угсрах, байршуулах, ашиглах, засвар үйлчилгээ хийх;

(b) ажлын материаллаг бүрэлдэхүүн хэсэг болон ажил гүйцэтгэгч, хянагч хоорондын холбоо, машин механизм, тоног төхөөрөмж, ажлын цаг, зохион байгуулалт, ажлын үйл ажиллагааны явцыг ажилчдын бие, сэтгэцийн байдалд тохируулах;

(c) хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн зохих түвшинд хүрэхийн тулд холбогдох хүмүүсийг аливаа чадвараар нь сургах, түүний дотор шаардлага бүхий цаашдын сургалтад хамруулах, мэргэшүүлэх болон урамшуулах;

(d) ажлын хэсэг, үйлдвэрийн газар, үндэсний түвшин болон үндэсний түвшин хүртэлх зохих харилцах, хамтран ажиллах;

(e) энэхүү Конвенцийн 4 дүгээр зүйлд дурдсан бодлогод нийцүүлэн авч хэрэгжүүлсэн зөв ажиллагааны улмаас сахилгын арга хэмжээ авахаас ажилчид болон тэдгээрийн төлөөлөгчдийг хамгаалах.

6 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийн 4 дүгээр зүйлд дурдсан бодлогыг боловсруулахдаа хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуй, үйлдвэрлэлийн орчны талаар төрийн байгууллага, ажил олгогч, ажилчид, түүнчлэн бусдын холбогдох үүрэг, хариуцлагыг заана. Чингэхдээ ийм төрлийн хариуцлагын шинж болон үндэсний нөхцөл, дадлыг анхааралдаа авна.

7 дугаар зүйл

Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуй, үйлдвэрлэлийн орчны нөхцөл байдлыг ерөнхий болон тодорхой хүрээнд зохих хугацаанд хянан үзэж, гол асуудлыг илрүүлэх, тэдгээрийг шийдвэрлэх үр нөлөөтэй аргыг боловсруулах, нэн тэргүүнд хэрэгжүүлэх арга хэмжээг тодорхойлж, үр дүнг үнэлнэ.

III ХЭСЭГ

ҮНДЭСНИЙ ТҮВШИНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АРГА ХЭМЖЭЭ

8 дугаар зүйл

Гишүүн улс бүр хууль тогтоомж, журам болон үндэсний нөхцөл, дадалд нийцсэн бусад аргаар холбогдох ажил олгогч болон ажилчдыг төлөөлөх байгууллагатай зөвшилцөн энэхүү Конвенцийн 4 дүгээр зүйлийн заалтыг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай арга хэмжээ авна.

9 дүгээр зүйл

1. Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуй, үйлдвэрлэлийн орчны талаархи хууль тогтоомж, журмын хэрэгжилтийг хяналтын зохистой, зөв тогтолцоогоор хангана.

2. Хууль тогтоомж, журмыг зөрчсөн тохиолдолд хэрэгжилтийн тогтолцооны дагуу зохих шийтгэл оногдуулна.

10 дугаар зүйл

Ажил олгогч, ажилчдад хуулиар хүлээлгэсэн үүргээ биелүүлэхэд туслах үүднээс чиг баримжаа өгөх арга хэмжээ авна.

11 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенцийн 4 дүгээр зүйлд дурдсан бодлогыг хэрэгжүүлэх үүднээс эрх бүхий байгууллага, байгууллагууд нь дараахь үүргийг дэвшилтэйгээр гүйцэтгэх арга хэмжээ авна:

(а) эрсдлийн шинж, хэмжээ тийнхүү шаардсан тохиолдолд үйлдвэрийн газрын төслийг гаргах, түүнийг барих, төлөвлөх, ашиглалтад оруулах, түүний үйл ажиллагаанд нөлөөлөх гол өөрчлөлт болон зориулалтыг өөрчлөх асуудлыг зохицуулсан нөхцөл болон ажилд хэрэглэх техник тоног төхөөрөмжийн аюулгүй байдлыг тодорхойлох, түүнчлэн эрх бүхий байгууллагаас тогтоосон журмыг мөрдөх;

(b) хориглосон, хязгаарласан, эсхүл эрх бүхий байгууллага, байгууллагуудын зөвшөөрөл, хяналттайгаар явуулах ажлын үйл ажиллагааны явц, бодис, хүчин зүйлийг тодорхойлох, зарим зүйлийг зэрэг ашигласнаас эрүүл мэндэд учрах аюулыг анхааралдаа авах;

(c) ажил олгогч, зохих тохиолдолд даатгалын байгууллага болон шууд холбогдох бусад этгээдэд үйлдвэрлэлд гарсан осол, мэргэжлийн өвчний тухай мэдэгдэх журам тогтоон мөрдөх, үйлдвэрлэлд гарсан осол, мэргэжлийн өвчний тухай жил тутмын мэдээ гаргах;

(d) ажлын явц болон түүнтэй холбоотойгоор гарсан үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлийн өвчин, эрүүл мэндэд учирсан бусад хохирол хүнд нөхцөл байдал үүсэхэд нөлөөлж буй тохиолдолд энэ талаар судалгаа явуулах;

(e) энэхүү Конвенцийн 4 дүгээр зүйлд дурдсан бодлогын дагуу авсан арга хэмжээ, үйлдвэрлэлд гарсан осол, мэргэжлийн өвчин, ажлын явцад болон түүнтэй холбоотойгоор үүссэн эрүүл мэндийн бусад хохирлын тухай мэдээллийг жил тутам нийтлэх;

(f) үндэсний нөхцөл, боломжийг анхааралдаа аван ажилчдын эрүүл мэндэд эрсдэл бүхий хими, физик болон биологийн хүчин зүйлийг шинжлэх тогтолцоог нэвтрүүлэх буюу өргөтгөх.

12 дугаар зүйл

Үйлдвэрлэлийн зориулалтаар машин механизм, тоног төхөөрөмж болон бодисыг зохион бүтээх, үйлдвэрлэх, импортлох, нийлүүлэх, тээвэрлэх хүмүүст үндэсний хууль тогтоомж, дадалд нийцүүлэн дараахь зүйлийг хангах үүднээс арга хэмжээ авна:

(а) машин механизм, тоног төхөөрөмж, бодис нь тэдгээрийг зохих журмын дагуу ашигласан тохиолдолд аюулгүй байдал, эрүүл мэндэд хохирол учруулахгүй гэдэгт итгэсэн байх;

(b) машин механизм, тоног төхөөрөмжийг зөв угсрах, ажиллуулах, бодистой зөв харьцах, машин механизм, тоног төхөөрөмжийн эрсдэл, химийн бодис, физик, биологийн хүчин зүйл болон бүтээгдэхүүний хортой шинжийн талаар мэдээлэл, түүнчлэн мэдэгдэж буй эрсдэлээс сэргийлэх талаар зааварчилгаа өгөх;

(c) энэ зүйлийн (a), (b) дэд хэсгийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай судалгаа, шинжилгээний ажил хийх, шинжлэх ухаан, техникийн мэдлэгээ дээшлүүлэх.

13 дугаар зүйл

Амь нас, эрүүл мэндэд шууд болон онц аюул учруулахуйц байдал бүрдсэн хэмээн үзсэн нөхцөлд ажлаа зогсоосон ажилчныг хууль бус үр дагавраас үндэсний нөхцөл, дадлын дагуу хамгаална.

14 дүгээр зүйл

Бүх ажилчны мэргэжлийн бэлтгэлийг хангах үүднээс боловсрол, сургалтын бүх шатанд, түүний дотор техник, анагаах ухаан, мэргэжлийн боловсролын дээд сургуульд хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуй, үйлдвэрлэлийн орчны асуудлыг оруулахыг үндэсний нөхцөл, дадалд нийцүүлэх замаар дэмжих арга хэмжээ авна.

15 дугаар зүйл

1. Гишүүн улс бүр 4 дүгээр зүйлд дурдсан бодлого, түүнийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээг харилцан уялдуулах үүднээс ажил олгогч, ажилчдын төлөөлөх томоохон болон зохих бусад байгууллагатай аль болох шуурхай зөвшилцсөний дараа үндэсний нөхцөл, практикт нийцсэн энэхүү Конвенцийн II, III хэсгийн заалтыг хэрэгжүүлэх үүрэг бүхий төрөл бүрийн байгууллагын үйл ажиллагааг уялдуулахад шаардлага бүхий арга хэмжээг авна.

2. Эдгээр арга хэмжээ нь нөхцөл байдал тийнхүү шаардсан, түүнчлэн үндэсний нөхцөл, дадлын дагуу боломжтой тохиолдолд төв байгууллагыг үүсгэн байгуулахыг багтаана.

IV ХЭСЭГ

БАЙГУУЛЛАГЫН ТҮВШИНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АРГА ХЭМЖЭЭ

16 дугаар зүйл

1. Ажил олгогч хяналтад нь буй ажлын байр, машин механизм, тоног төхөөрөмж болон ажлын үйл ажиллагааны аюулгүй байдал буюу эрүүл мэндэд хохирол учруулахгүй байхыг хэрэгжихүйц хэмжээнд хангана.

2. Ажил олгогч хяналтад нь буй хими, биологи, физикийн бодис, хүчин зүйлсийг хамгаалалтын зохих арга хэмжээ авсан нөхцөлд эрүүл мэндэд эрсдэлгүй байхыг хэрэгжихүйц хэмжээнд хангана.

3. Ажил олгогч осол болон эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлөх эрсдлээс хэрэгжихүйц хэмжээнд урьдчилан сэргийлэх үүднээс шаардлагатай тохиолдолд зохих хамгаалалтын хувцас, хэрэгслэлийг тавьж олгоно.

17 дугаар зүйл

Нэг ажлын байранд үйл ажиллагаа зэрэг явуулж байгаа хоёр буюу түүнээс дээш байгууллага энэхүү Конвенцийн шаардлагыг хэрэгжүүлэхэд хамтран ажиллана.

18 дугаар зүйл

Ажил олгогч онцгой байдал, ослын үед шаардлагатай тохиолдолд арга хэмжээ авч, түүний дотор эмнэлгийн анхны тусламж үзүүлнэ.

19 дүгээр зүйл

Байгууллагын түвшинд доорхи арга хэмжээг авна:

(a) ажилчид ажил гүйцэтгэх явцад ажил олгогчийг хүлээсэн үүргээ биелүүлэхэд нь хамтран ажиллана.

(b) байгууллага дахь ажилчдын төлөөлөгчид хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн салбарт ажил олгогчтой хамтран ажиллана.

(c) байгууллага дахь ажилчдын төлөөлөгчид хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйг хангах талаар ажил олгогчоос хэрэгжүүлсэн арга хэмжээний тухай зохих мэдээлэл авч, худалдааны нууцыг задлахгүй болзолтойгоор ийм мэдээллийн талаар төлөөлөх байгууллагатай зөвлөлдөж болно.

(d) ажилчид, байгууллага дахь тэдний төлөөлөгчид хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн талаар зохих ёсоор бэлтгэгдэнэ.

(e) ажилчид, тэднийг төлөөлөгчид болон тухайн тохиолдолд байгууллага дахь төлөөлөх байгууллага үндэсний хууль тогтоомж, дадлын дагуу өөрсдийн ажилтай холбоотой хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн бүхий л асуудлыг авч хэлэлцэх болон ажил олгогчоос энэ талаар зөвлөгөө авах эрхтэй. Энэ зорилгоор харилцан тохирсны дагуу гадны байгууллагаас техникийн зөвлөх урьж болно.

(f) ажилчин түүний амь нас, эрүүл мэндэд шууд болон онц аюул учруулахуйц нөхцөл бүрдсэн хэмээн үндэслэлтэйгээр үзсэн аливаа байдлын тухай шууд харьяалах даргадаа мэдэгдэнэ. Ажил олгогч амь нас, эрүүл мэндэд шууд болон онц аюул учруулахуйц нөхцөлийг арилгах үүднээс шаардлагатай арга хэмжээг аваагүй бөгөөд тус нөхцөл үргэлжилсээр байгаа тохиолдолд ажилчдаас ажлаа үргэлжлүүлэхийг шаардах эрхгүй.

20 дугаар зүйл

Удирдлага, ажилчид болон/эсхүл байгууллага дахь тэдний төлөөлөгчид хоорондын хамтын ажиллагаа нь энэхүү Конвенцийн 16-аас 19 дүгээр зүйлийн дагуу авсан зохион байгуулалтын болон бусад арга хэмжээний үндсэн хэсэг болно.

21 дүгээр зүйл

Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн арга хэмжээтэй холбогдох аливаа зардлыг ажилчид хариуцахгүй.

V ХЭСЭГ

ТӨГСГӨЛИЙН ЗААЛТУУД

22 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенц олон улсын хөдөлмөрийн аливаа конвенц, эсхүл зөвлөмжийг хянан өөрчлөхгүй.

23 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан батламж жуух бичгийг Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд бүртгүүлэхээр илгээнэ.

24 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенц нь соёрхон батласан батламж жуух бичгээ Ерөнхий захиралд бүртгүүлсэн Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын гишүүн улсуудын хооронд үйлчилнэ.

2. Энэхүү Конвенц Ерөнхий захирал гишүүн хоёр улсын соёрхон батласан батламж жуух бичгийг бүртгэснээс хойш арван хоёр сарын дараа хүчин төгөлдөр болно.

3. Түүнээс хойш энэхүү Конвенц аливаа гишүүн улсын хувьд соёрхон батласан батламж жуух бичгээ бүртгүүлсэн өдрөөс хойш арван хоёр сарын дараа тус тус хүчин төгөлдөр болно.

25 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан аливаа гишүүн улс түүнийг анх хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш арван жилийн дараа Конвенцийг цуцлах тухай хүсэлтээ Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд илгээн бүртгүүлснээр Конвенцийг цуцалж болно. Цуцлалт тухайн хүсэлтийг бүртгэснээс хойш нэг жилийн дараа хүчин төгөлдөр болно.

2. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан аливаа гишүүн улс өмнөх хэсэгт дурдсан арван жилийн хугацаа дууссанаас хойш нэг жилийн дотор энэхүү зүйлд заасан Конвенцийг цуцлах эрхийг хэрэгжүүлээгүй тохиолдолд дараагийн арван жилийн хугацаанд уг Конвенцийг дагаж мөрдөх бөгөөд цаашид энэхүү зүйлд тодорхойлсон журмын дагуу арван жил дуусах бүр тус Конвенцийг цуцлах эрхтэй байна.

26 дугаар зүйл

1. Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захирал Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын гишүүн улсаас хүлээн авсан соёрхон батласан тухай батламж жуух бичиг, мэдэгдэл болон цуцлалтын бүртгэлийн тухай гишүүн улс бүрт мэдэгдэнэ.

2. Ерөнхий захирал хоёр дахь улс соёрхон батласныг бүртгэсэн тухайгаа Байгууллагын гишүүн улсуудад мэдэгдэхдээ энэхүү Конвенц хүчин төгөлдөр болох огноог сануулна.

(g) цахилгаан, эрчим хүч хэрэглэх;

(h) аюултай бодис, дамжуулагчийг үйлдвэрлэх, баглах, шошго тэмдэг тавих, тээвэрлэх, хадгалах, ашиглах, тэдгээрийн хаягдал, үлдэгдлийг хаях, шаардлагатай тохиолдолд аюулгүй, эсхүл аюул багатай бодис, дамжуулагчаар солих;

(i) цацраг идэвхт туяанаас хамгаалах;

(j) чимээ, чичиргээнээс үүсэх хөдөлмөрийн эрсдлээс урьдчилан сэргийлэх, түүнд хяналт тавих, түүнээс хамгаалах;

(k) ажлын байрны агаар, орчны бусад хүчин зүйлд хяналт тавих;

(l) агаарын өндөр ба бага даралтаас үүсэх эрсдлээс урьдчилан сэргийлэх, түүнд хяналт тавих;

(m) гал гарах, дэлбэрэлт үүсэхээс урьдчилан сэргийлэх, гал болон дэлбэрэлтийн үед арга хэмжээ авах;

(n) ажилчныг хамгаалах төхөөрөмж, хувцсыг зохион бүтээх, үйлдвэрлэх, нийлүүлэх, хэрэглэх, шалгах;

(o) ариун цэвэр, угаалгын байгууламж, хувцас солих болон хадгалах төхөөрөмж, ундны ус болон хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйтай холбоотой ахуйн бусад төхөөрөмжөөр хангах;

(p) эмнэлгийн анхны тусламж үзүүлэх;

(q) онцгой байдлын төлөвлөгөө гаргах;

(r) ажилчдын эрүүл мэндийг ажиглан хянах.

III. Үндэсний түвшин дэх үйл ажиллагаа

4. Аливаа улсын эрх бүхий байгууллагууд Конвенцийн 4 дүгээр зүйлд дурдсан бодлогыг хэрэгжүүлэх үүднээс, түүнчлэн энэхүү Зөвлөмжийн 3 дахь хэсэгт жагсаасан үйл ажиллагаа явуулах техникийн салбарыг анхааралдаа авч,

(a) нэг талаас хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл мэнд, нөгөө талаас ажлын цаг, амралтын хугацаа хоорондын уялдааг харгалзан, аюулгүй байдал, ажлын эрүүл ахуй болон үйлдвэрлэлийн орчны тухай журам, даллын зааварчилгаа, эсхүл тохирох бусад заалтыг гаргах, батлах;

(b) хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуй, үйлдвэрлэлийн орчны талаархи хууль тогтоомж, түүнчлэн энэ хэсгийн (a) дэд хэсэгт заасан ёсоор гаргасан, эсхүл батласан заалтыг шинжлэх ухаан, технологийн туршлага, дэвшилд тулгуурлан үе үе эргэж хянан үзэх;

(c) эрсдлийг илрүүлэх, түүнээс зайлсхийх арга замыг судлах, эсхүл энэ талаархи судалгааг дэмжих;

(d) эрсдлийг хэрэгжихүйц хэмжээнд устгах, эсхүл багасгахыг анхаарч, ажил олгогч, ажилчдад зохих замаар мэдээлэл, зөвлөгөө өгөх, түүнчлэн ажил олгогч,

ажилчид, тэдгээрийн байгууллага хоорондын хамтын ажиллагааг дэмжих, эсхүл тус үзүүлэх, цагаач ажилчдад эх хэлээр нь тусгай хөтөлбөрөөр сургалт явуулах;

(e) ялангуяа, ажилчид болон орчны хүн амд эрсдлийн өндөр түвшин бүхий үйлдвэрийн бус нутагт аюулаас урьдчилан сэргийлэх тусгай арга хэмжээ авах, төрөл бүрийн түвшинд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааг зохицуулах, харилцан уялдуулах;

(f) Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын хүрээнд байгуулсан Олон улсын хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн эрсдлийг мэдээлэх тогтолцоотой нягт холбоотой байх;

(g) тахир дутуу ажилчдад зориулсан арга хэмжээ авах.

5. Конвенцийн 9 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдсан хяналтын тогтолцоо нь Хөдөлмөрийн хяналтын 1947 оны конвенц, Хөдөлмөрийн хяналтын (хөдөө аж ахуйн) тухай 1969 оны конвенцийн заалтыг удирдлага болгон, эдгээр баримт бичгийг соёрхон батласан гишүүн улсуудын хүлээсэн үүрэгт сөргөөр нөлөөлөхгүй.

6. Эрх бүхий байгууллага, байгууллагууд холбогдох ажил олгогч, ажилчдын төлөөлөх байгууллагатай зөвлөлдсөний дараа Конвенцийн 4 дүгээр зүйлд дурдсан хөдөлмөрийн бодлогод тохирох хөдөлмөрлөх нөхцлийн салбарт авах арга хэмжээг дэмжинэ.

7. Конвенцийн 15 дугаар зүйлд дурдсан арга хэмжээний гол зорилт нь:

(a) Конвенцийн 4 болон 7 дугаар зүйлд заасан шаардлагыг хэрэгжүүлэх;

(b) Конвенцийн 11 дүгээр зүйл болон энэхүү Зөвлөмжийн 4 дэх хэсэгт заасны дагуу эрх бүхий байгууллага, байгууллагуудад хүлээлгэсэн үүргийн гүйцэтгэлийг уялдуулах;

(c) хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуй болон үйлдвэрлэлийн орчны салбарт төрийн байгууллага, ажил олгогч, тэдгээрийн байгууллага, ажилчдын байгууллага, төлөөлөгчид, холбогдох бусад этгээд, байгууллагаас үндэсний, бүс нутгийн болон орон нутгийн түвшинд явуулж буй үйл ажиллагааг уялдуулах;

(d) үндэсний, аж үйлдвэрийн, эсхүл эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбарын түвшинд санал, мэдээлэл, туршлагаа солилцохыг дэмжих.

8. Конвенцийн 4 дүгээр зүйлд дурдсан бодлогыг боловсруулах, хэрэглэх арга хэмжээнд төрийн байгууллага, ажил олгогч, ажилчдыг төлөөлөх байгууллага болон холбогдох бусад байгууллагууд нягт хамтран ажиллана.

9. Конвенцийн 7 дугаар зүйлд дурдсан дахин хянах асуудал ялангуяа хамгийн эмзэг бүлгийн ажилчид, тухайлбал, тахир дутуу ажилчдад хамаарна.

IV. Үйлдвэрийн газрын түвшинд явуулах үйл ажиллагаа

10. Конвенцийн 16 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт дурдсан зорилтыг хэрэгжүүлэх үүднээс ажил олгогчид хүлээлгэсэн үүрэг нь эдийн засгийн үйл ажиллагааны төрөл бүрийн салбар болон төрөл бүрийн ажилд нийцсэн дараахь зүйлээс бүрдэнэ:

дагуу эрх мэдэл олгосон болон чөлөөлсөн талаархи мэдээлэл, тодорхой бодис, дамжуулагчтай харьцахтай холбогдох мэдээг багтаана.

16. Конвенцийн 19 дүгээр зүйд заасан арга хэмжээ нь ажилчдад дараахь байдлыг хангах зорилготой:

(a) өөрсдийн болон ажил дээрх тэдгээрийн үйлдэл, эс үйлдэлд өртөх бусад этгээдийн аюулгүй байдлын талаар шаардлагатай арга хэмжээ авах;

(b) өөрсдийн болон бусдын аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн өгсөн зааварчилгаа болон аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн журмыг дагаж мөрдөх;

(c) аюулгүй байдлын хэрэгсэл болон хамгаалалтын тоног төхөөрөмжийг зөв ашиглах бөгөөд ашиглалтаас гаргахгүй байх;

(d) шууд харьяалах даргадаа эрсдэл учруулна хэмээн үндэслэлтэйгээр бодсон бөгөөд дангаараа засч чадахгүй аливаа нөхцлийн тухай нэн даруй мэдэгдэх;

(e) ажил гүйцэтгэх явцад болон ажилтай холбоотойгоор үүссэн аливаа осол, хохирлын талаар мэдээлэх.

17. Ажил олгогч хууль тогтоомжийн заалтыг зөрчсөн, эсхүл шударгаар хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуй болон үйлдвэрлэлийн орчинтой холбоотойгоор авсан арга хэмжээ нь онц дутагдалтай хэмээн үзэж гомдол мэдүүлсэнтэй холбогдуулж ажилчид хохирол учруулах аливаа арга хэмжээг авахгүй.

V. Хүчин төгөлдөр олон улсын конвенц, зөвлөмжтэй холбогдох нь

18. Энэхүү Зөвлөмж нь аливаа олон улсын хөдөлмөрийн зөвлөмжийг хянан өөрчлөхгүй.

19. (1) Гишүүн улс Конвенцийн 4 дүгээр зүйлд дурдсан бодлогыг боловсруулах болон хэрэглэхдээ, түүнчлэн соёрхон батласан конвенцуудын дагуу хүлээсэн үүрэгтээ хохиролгүйгээр Хавсралтад жагсаасан олон улсын конвенц болон зөвлөмжийг харгалзан үзнэ.

(2) Олон Улсын Хөдөлмөрийн Бага хурал аюулгүй байдал, эрүүл ахуй болон үйлдвэрлэлийн орчны салбарт аливаа конвенц, эсхүл зөвлөмжийг ирээдүйд батлах, эсхүл хянан өөрчлөхөд гуравны хоёрын саналаар Хавсралтад өөрчлөлт оруулж болно.

ХАВСРАЛТ

ОЛОН УЛСЫН ХӨДӨЛМӨРИЙН БАГА ХУРЛААС 1919 ОНООС ХОЙШ ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛ, ЭРҮҮЛ АХУЙ БОЛОН ҮЙЛДВЭРЛЭЛИЙН ОРЧИНТОЙ ХОЛБООТОЙГООР БАТЛАСАН ЭРХ ЗҮЙН АКТЫН ЖАГСААЛТ

Он	Конвенц	Зөвлөмж
1921	13. Цагаан бал (барилгын будаг)	
1929	27. Жин тэмдэглэх (усан онгоцоор тээвэрлэх ачаан дээр)	

1937	62. Барилгын ажил дахь аюулгүй байдал	53. Барилгын ажил дахь аюулгүй байдал
1946	73. Насанд хүрээгүй хүмүүсийн эмнэлгийн үзлэг (далайчид)	79. Насанд хүрээгүй хүмүүсийн эмнэлгийн үзлэг (далайчид)
	77. Насанд хүрээгүй хүмүүсийн эмнэлгийн үзлэг (аж үйлдвэрийн салбар)	
	78. Насанд хүрээгүй хүмүүсийн эмнэлгийн үзлэг (аж үйлдвэрийн бус салбар)	
1947	81. Хөдөлмөрийн хяналт	81. Хөдөлмөрийн хяналт
		82. Хөдөлмөрийн хяналт (уул уурхай, тээвэр)
1949	92. Багийг байрлуулах (хянаж өөрчилсөн)	
1953		97. Ажилчдын эрүүл мэндийг хамгаалах
1958		105. Усан онгоцон дахь эмийн сангийн тухай
		106. Далайд эрүүл мэндийн зөвлөгөө өгөх
1959	113. Эмнэлгийн үзлэг	112. Үйлдвэрийн газар дахь эрүүл мэндийн үйлчилгээ (загасчид)
1960	115. Цацрагаас хамгаалах	114. Цацрагаас хамгаалах
1963	119. Хамгаалах (машин механизм)	118. Хамгаалах (машин механизм)
1964	120. Эрүүл ахуй (худалдаа болон албан газар)	120. Эрүүл ахуй (худалдаа болон албан газар)
	121. Үйлдвэрийн ослын тэтгэмж	121. Үйлдвэрийн ослын тэтгэмж
1965	124. Насанд хүрээгүй хүмүүсийн (газар доор ажиллах) эмнэлгийн үзлэг	
1967	127. Ачааны дээд жин	128. Ачааны дээд жин
1969	129. Хөдөлмөрийн хяналт (хөдөө аж ахуй)	133. Хөдөлмөрийн хяналт (хөдөө аж ахуй)
1970	133. Багийг байрлуулах (нэмэлт заалтууд)	140. Багийг байрлуулах (агааржуулалт)
		141. Багийг байрлуулах (шуугиантай тэмцэх)
	134. Ослоос урьдчилан сэргийлэх (далайчид)	142. Ослоос урьдчилан сэргийлэх (далайчид)
1971	136. Бензол	144. Бензол

1974	139. Мэргэжлээс шалтгаалах хорт хавдар	147. Мэргэжлээс шалтгаалах хорт хавдар
1977	148. Үйлдвэрлэлийн орчин (агаарын бохирдол, шуугиан, чичиргээ)	156. Үйлдвэрлэлийн орчин (агаарын бохирдол, шуугиан, чичиргээ)
1979	152. Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал болон эрүүл ахуй (далайн боомт)	160. Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал болон эрүүл ахуй (далайн боомт)

**42. ТАХИР ДУТУУ ХҮМҮҮСИЙН МЭРГЭЖЛИЙН НӨХӨН СЭРГЭЭЛТ,
ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН ТУХАЙ ОЛОН УЛСЫН ХӨДӨЛМӨРИЙН
БАЙГУУЛЛАГЫН 159 ДҮГЭЭР КОНВЕНЦ**

*1983 оны 6 дугаар сарын 20-ны өдөр баталж,
1985 оны 6 дугаар сарын 20-ны өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын Ерөнхий бага хурал нь

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Захиргааны зөвлөлөөс 1983 оны 6 дугаар сарын 1-ний өдөр Женев хотноо зарлан хуралдуулсан жаранес дүгээр чуулганаар

Тахир дутуу хүмүүсийн мэргэжлийн нөхөн сэргээлтийн тухай 1955 оны зөвлөмж болон Хүний нөөцийг хөгжүүлэх тухай 1975 оны зөвлөмжид тусгасан олон улсын хэм хэмжээг тэмдэглэн,

Тахир дутуу хүмүүсийн мэргэжлийн нөхөн сэргээлтийн тухай 1955 оны зөвлөмж батлагдсанаас хойшхи хугацаанд нөхөн сэргээлтийн хэрэгцээ шаардлагын талаархи ойлголт, нөхөн сэргээх үйлчилгээний хамрах хүрээ, зохион байгуулалт болон зөвлөмжид тусгагдсан асуудлаархи гишүүн олон орны хууль тогтоомж, дадалд дорвитой ахиц гарсныг тэмдэглэн,

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблей “бүрэн оролцоо, тэгш байдал” уриан дор 1981 оныг “Тахир дутуу хүмүүсийн олон улсын жил” хэмээн тунхагласан хийгээд тахир дутуу хүмүүсийн талаархи Дэлхий нийтийн үйл ажиллагааны цогц хөтөлбөр нь тахир дутуу хүмүүсийг нийгмийн амьдрал, хөгжилд “бүрэн оролцуулах”, тэдний “тэгш байдлыг” хангах зорилгыг биелүүлэх үр ашигтай арга хэмжээг олон улсын болон үндэсний түвшинд хэрэгжүүлэхэд чиглэж буйг харгалзан,

дээр дурдсан ололтын үр дүнд хот, хөдөөд оршин суугаа тахир дутуу бүх хүнд хөдөлмөр эрхлэх, нийгэмд нэгдэн орох адил боломж олгон, тэгш хандах хэрэгцээг онцлон анхаарсан олон улсын шинэ хэм хэмжээг тогтоох боломж бий болсныг дурдан,

Чуулганы хэлэлцэх хэргийн 4 дэх асуудал болох мэргэжлийн нөхөн сэргээлтийн талаар дэвшүүлсэн тодорхой саналуудыг батлахаар шийдвэрлэн,

эдгээр саналыг олон улсын конвенцийн хэлбэрт оруулан,

* Монгол Улс 1998.02.03-нд соёрхон батласан

Тахир дутуу хүмүүсийн мэргэжлийн нөхөн сэргээлт, хөдөлмөр эрхлэлтийн тухай 1983 оны конвенц гэж нэрлэн дараахь Конвенцийг нэг мянга есөн зуун наян гурван оны зургаадугаар сарын хорины энэ өдөр батлав:

I ХЭСЭГ

НЭР ТОМЪЁО, ХАМРАХ ХҮРЭЭ

1 дүгээр зүйл

1. Энэхүү конвенцийн зорилгод “тахир дутуу хүн” гэж бие махбодь, сэтгэхүйн согогтой гэдэг нь зохих ёсоор тогтоогдож, түүний улмаас өөрт тохирсон ажлаар хангагдах, ажлын байраа хадгалах, ахиж дэвших хэтийн төлөв нь ихээхэн хумигдсан хувь хүнийг хэлнэ.

2. Энэхүү Конвенцийн зорилгоор гишүүн бүр мэргэжлийн нөхөн сэргээлтийн зорилго нь тахир дутуу хүмүүст тохирсон ажлаар хангагдах, ажлын байраа хадгалах, ахиж дэвших боломж олгож, улмаар тэднийг нийгмийн амьдралд оруулах буюу эргэн оруулахад оршино гэж үзнэ.

3. Энэхүү Конвенцийн заалтыг гишүүн бүр үндэсний нөхцөл болон дадалдаа нийцсэн арга хэмжээ авч хэрэгжүүлнэ.

4. Энэхүү Конвенцийн заалт нь тахир дутуу бүх хүнд хамаарна.

II ХЭСЭГ

ТАХИР ДУТУУ ХҮМҮҮСИЙН МЭРГЭЖЛИЙН НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ЗАРЧИМ, ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН БОДЛОГО

2 дугаар зүйл

Гишүүн бүр тахир дутуу хүмүүсийн мэргэжлийн нөхөн сэргээлт, хөдөлмөр эрхлэлтийн талаар үндэсний нөхцөл, дадал, бололцоонд тохирсон үндэсний бодлогыг боловсруулан хэрэгжүүлж үе үе хянан үзнэ.

3 дугаар зүйл

Дээр дурдсан бодлого нь тахир дутуу бүх хүнийг зохих ёсны мэргэжлийн нөхөн сэргээх арга хэмжээнд хамруулах, тахир дутуу хүмүүс хөдөлмөрийн нээлттэй зах зээлээс ажил олох боломжийг нэмэгдүүлэхэд чиглэнэ.

4 дүгээр зүйл

Дээр дурдсан бодлого нь тахир дутуу ажилчин болон нийт ажилчинд адил тэгш боломж олгох зарчимд тулгуурлана. Тахир дутуу эрэгтэй, эмэгтэй ажилчинд адил боломж олгон тэгш хандахыг эрхэмлэнэ. Тахир дутуу ажилчин ба бусад ажилчинд адил боломж олгон тэгш хандах зорилгыг үр нөлөөтэй хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн нааштай арга хэмжээ авсныг бусад ажилчныг алагчилсан гэж үзэхгүй.

5 дугаар зүйл

Дээр дурдсан бодлого, түүний дотор мэргэжлийн нөхөн сэргээх үйл ажиллагаа эрхэлдэг улсын болон хувийн байгууллагын хамтын ажиллагаа, уялдаа холбоог дэмжихэд чиглэсэн арга хэмжээний талаар ажил олгогч, ажилчныг төлөөлөх байгууллагатай зөвлөлдөнө. Тахир дутуу хүмүүсийн, түүнчлэн тэдний эрх ашгийг хамгаалах төлөөлөх байгууллагатай мөн зөвлөлдөнө.

III ХЭСЭГ

ТАХИР ДУТУУ ХҮМҮҮСИЙН МЭРГЭЖЛИЙН НӨХӨН СЭРГЭЭЛТ, ТЭДНИЙ ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭГ ХӨГЖҮҮЛЭХ ТАЛААР ҮНДЭСНИЙ ТҮВШИНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

6 дугаар зүйл

Гишүүн улс бүр энэхүү конвенцийн 2, 3, 4, 5 дугаар зүйлийн заалтыг хэрэгжүүлэх зорилгоор хууль, журам, түүнчлэн үндэсний нөхцөл, дадалд нийцсэн аливаа бусад аргаар шаардлагатай алхам хийнэ.

7 дугаар зүйл

Тахир дутуу хүмүүст ажлаар хангагдах, ажлын байраа хадгалах, ахиж дэвших боломж олгох зорилгоор эрх бүхий байгууллагууд мэргэжлийн чиг баримжаа, мэргэжлийн сургалт, хуваарилалт, хөдөлмөр эрхлэлт болон бусад холбогдох үйлчилгээгээр хангах, тэдгээрийг үнэлж дүгнэх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ. Үүнд, нийт ажилчинд зориулсан өнөө хэрэгжүүлж буй үйлчилгээг боломжтой бөгөөд тохиромжтой тохиолдолд шаардлагатай зохицуулалт хийж хэрэглэнэ.

8 дугаар зүйл

Хөдөө орон нутаг болон алслагдсан газарт тахир дутуу хүмүүсийн мэргэжлийн нөхөн сэргээлт, хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээг бий болгон хөгжүүлэх арга хэмжээ авна.

9 дүгээр зүйл

Гишүүн бүр тахир дутуу хүмүүсийн мэргэжлийн чиг баримжаа, мэргэжлийн сургалт, хуваарилалт, хөдөлмөр эрхлэлтийг хариуцах нөхөн сэргээлтийн зөвлөх болон бусад зохих мэргэжилтнийг сурган бэлтгэх зорилго тавина.

10 дугаар зүйл

Энэхүү конвенцийг соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгийг Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд илгээнэ.

11 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенц нь түүнийг соёрхон батласан батламж жуух бичгийг Ерөнхий захирал бүртгэсэн гишүүн улсын хувьд үйлчилж эхэлнэ.

2. Соёрхон батласан гишүүн хоёр улсыг Ерөнхий захирал бүртгэснээс хойш арван хоёр сарын дараа энэхүү Конвенц хүчин төгөлдөр болно.

3. Дээрхийн дараа гишүүн улс бүрийн хувьд соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгээ бүртгүүлснээс хойш арван хоёр сарын дараа энэхүү Конвенц үйлчилж эхэлнэ.

12 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан гишүүн улс энэхүү Конвенц анх хүчин төгөлдөр болсноос хойш арван жилийн дараа Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд Конвенцийг цуцлах тухай мэдэгдлээ илгээж цуцлах эрхтэй. Ерөнхий захиралд бүртгүүлснээс хойш нэг жилийн дараа цуцлалт хүчин төгөлдөр болно.

2. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан гишүүн улс нэг жилийн дотор энэ зүйлийн I дэх хэсэгт дурдсан арван жилийн хугацаа өнгөрсний дараа энэ зүйлд заасан цуцлах тухай эрхээ хэрэгжүүлээгүй тохиолдолд дараагийн арван жилийн хугацаанд гишүүн тухайн улсын хувьд Конвенц хүчин төгөлдөр хэвээр байх бөгөөд арван жилийн хугацаа өнгөрөх тухай бүрт энэ зүйлд заасан журмын дагуу цуцлах эрхээ эдлэж болно.

13 дугаар зүйл

1. Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захирал гишүүн улсаас энэхүү Конвенцийг соёрхон батласныг болон цуцалсныг бүртгэсэн тухайгаа Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын гишүүдэд мэдээлнэ.

2. Соёрхон батласан хоёр дахь батламж жуух бичгийг бүртгэсэн тухай Ерөнхий захирал Байгууллагын гишүүн улсуудад мэдээлэхдээ энэхүү Конвенцийг хүчин төгөлдөр болох хугацааг сануулна.

14 дүгээр зүйл.

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Дүрмийн 102 дугаар зүйлийн дагуу Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захирал дээрх зүйлд зааснаар энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан болон цуцалсан тухай дэлгэрэнгүй мэдээллийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад илгээнэ.

15 дугаар зүйл

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Захиргааны зөвлөл шаардлагатай гэж үзвэл энэхүү Конвенцийн хэрэгжилтийн тухай Ерөнхий бага хуралд илтгэж, Конвенцийг бүхэлд нь эсхүл хэсэгчлэн өөрчлөн хянах тухай асуудлыг Бага хурлаар хэлэлцүүлэх эсэх талаар шийдвэр гаргана.

16 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг бүхэлд нь буюу хэсэгчлэн хянаж өөрчилсөн конвенцийг Чуулган шинээр баталж, тухайн конвенцид өөрөөр заагаагүй тохиолдолд:

(a) Гишүүн улсын аль нэг нь хянаж өөрчилсөн конвенцийг соёрхон батлавал, 13 дугаар зүйлийн заалтыг үл харгалзан шинээр батласан конвенц хүчин төгөлдөр болж, энэхүү Конвенц хүчингүй болно.

(b) хянаж өөрчилсөн шинэ конвенц хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш энэхүү Конвенц нь гишүүн бусад улс соёрхон батлахад хаалттай болно.

2. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан болон хянаж өөрчилсөн шинэ конвенцийг соёрхон батлаагүй байгаа гишүүн улсын хувьд энэхүү Конвенц нь хэлбэр агуулгаараа хүчин төгөлдөр хэвээр үлдэнэ.

17 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийн англи, франц хэлээр үйлдсэн эх бичвэрүүд адил хүчинтэй байна.

**43. ТАХИР ДУТУУ ХҮМҮҮСИЙН МЭРГЭЖЛИЙН НӨХӨН СЭРГЭЭЛТ,
ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН ТУХАЙ ОЛОН УЛСЫН ХӨДӨЛМӨРИЙН
БАЙГУУЛЛАГЫН 159 ДҮГЭЭР КОНВЕНЦИЙН 168 ДУГААР ЗӨВЛӨМЖ**

Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын Ерөнхий бага хурал нь,

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Захиргааны зөвлөлөөс 1983 оны 6 дугаар сарын 1-ний өдөр Женев хотноо зарлан хуралдуулсан жаранес дүгээр чуулганаараа

Тахир дутуу хүмүүсийн мэргэжлийн нөхөн сэргээлтийн тухай 1955 оны зөвлөмжид тусгасан олон улсын хэм хэмжээг тэмдэглэн,

Тахир дутуу хүмүүсийн мэргэжлийн нөхөн сэргээлтийн тухай 1955 оны зөвлөмж батлагдсанаас хойшхи хугацаанд нөхөн сэргээлтийн хэрэгцээ шаардлагын талаархи ойлголт, нөхөн сэргээх үйлчилгээний хамрах хүрээ, зохион байгуулалт болон зөвлөмжид тусгагдсан асуудлаархи гишүүн олон орны хууль тогтоомж, дадалд дорвитой ахиц гарсныг тэмдэглэн,

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблей “бүрэн оролцоо, тэгш байдал” уриан дор 1981 оныг “Тахир дутуу хүмүүсийн олон улсын жил” хэмээн тунхагласан хийгээд тахир дутуу хүмүүсийн талаархи Дэлхий нийтийн үйл ажиллагааны цогц хөтөлбөр нь тахир дутуу хүмүүсийг нийгмийн амьдрал, хөгжилд “бүрэн оролцуулах”, тэдний “тэгш байдлыг” хангах зорилгыг биелүүлэх үр ашигтай арга хэмжээг олон улсын болон үндэсний түвшинд хэрэгжүүлэхэд чиглэж буйг харгалзан,

дээр дурдсан ололтын үр дүнд хот, хөдөөд оршин суугаа тахир дутуу бүх хүнд хөдөлмөр эрхлэх, нийгэмд нэгдэн орох адил боломж олгон, тэгш хандах хэрэгцээг онцлон анхаарсан олон улсын шинэ хэм хэмжээг тогтоох боломж бий болсныг дурдан,

Чуулганы хэлэлцэх хэргийн 4 дэх асуудал болох мэргэжлийн нөхөн сэргээлтийн талаар дэвшүүлсэн тодорхой саналуудыг батлахаар шийдвэрлэн,

эдгээр саналыг Тахир дутуу хүмүүсийн мэргэжлийн нөхөн сэргээлт, хөдөлмөр эрхлэлтийн тухай 1983 оны конвенц ба Тахир дутуу хүмүүсийн мэргэжлийн нөхөн сэргээлтийн тухай 1955 оны зөвлөмжийн нэмэлт болгон зөвлөмжийн хэлбэрт оруулан,

Тахир дутуу хүмүүсийн мэргэжлийн нөхөн сэргээлт, хөдөлмөр эрхлэлтийн тухай 1983 оны зөвлөмж гэж нэрлэн дараахь зөвлөмжийг нэг мянга есөн зуун наян гурван оны зургаадугаар сарын хорины энэ өдөр батлав:

I. Нэр томъёо, хамрах хүрээ

1. Гишүүд энэхүү зөвлөмж болон Тахир дутуу хүмүүсийн нөхөн сэргээлтийн тухай 1955 оны зөвлөмжийг хэрэглэхдээ “тахир дутуу хүн” гэсэн нэр томъёог бие махбодь, сэтгэхүйн согогтой гэдэг нь зохих ёсоор тогтоогдож, түүний улмаас өөрт тохирсон ажлаар хангагдах, ажлын байраа хадгалах, ахиж дэвших хэтийн төлөв нь ихээхэн хумигдсан хувь хүнийг хэлнэ гэж ойлговол зохино.

2. Гишүүд энэхүү зөвлөмж болон Тахир дутуу хүмүүсийн нөхөн сэргээлтийн тухай 1955 оны зөвлөмжийг хэрэглэхдээ, 1955 оны зөвлөмжид тодорхойлсон ёсоор мэргэжлийн нөхөн сэргээлтийн зорилго нь тахир дутуу хүмүүст тохирсон ажлаар хангагдах, ажлын байраа хадгалах, ахиж дэвших боломж олгож, улмаар тэднийг нийгмийн амьдралд оруулах буюу эргэн оруулахад оршино гэж үзвэл зүйтэй.

3. Энэхүү Зөвлөмжийн заалтыг гишүүн бүр үндэсний нөхцөл болон дадалдаа нийцсэн арга хэмжээ авч хэрэгжүүлбэл зүйтэй.

4. Мэргэжлийн нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ нь тахир дутуу бүх хүнд хамаарвал зүйтэй.

5. Тахир дутуу хүмүүсийн мэргэжлийн нөхөн сэргээлт, хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээг төлөвлөх, хангахдаа нийт ажилчинд зориулсан өнөө хэрэгжүүлж буй мэргэжлийн чиг баримжаа, мэргэжлийн сургалт, хуваарилалт, хөдөлмөр эрхлэлт болон холбогдох үйлчилгээг боломжтой тохиолдолд шаардлагатай зохицуулалт хийж хэрэглэвэл зүйтэй.

6. Мэргэжлийн нөхөн сэргээлтийг аль болохоор эрт эхлэвэл зүйтэй. Үүний тулд эрүүл мэндийн байгууллагууд болон эмнэлгийн ба нийгмийн нөхөн сэргээлт эрхлэх бусад байгууллага мэргэжлийн нөхөн сэргээлтийн асуудал хариуцсан байгууллагатай хамтран ажиллавал зүйтэй.

II. Тахир дутуу хүмүүсийн мэргэжлийн нөхөн сэргээх, хөдөлмөр эрхлэх боломж

7. Тахир дутуу хүмүүст ажил олох, ажлын байраа хадгалах, ахиж дэвших адил боломж олгон, тэгш хандах нь зүйтэй бөгөөд боломжтой бол тухайн ажил нь өөрийн сонголтод нийцэж, хувь хүний боломж чадварыг харгалзан үзсэн байвал зохино.

8. Тахир дутуу хүмүүсийг мэргэжлийн нөхөн сэргээлтэд хамруулах, хөдөлмөр эрхлэлтийн туслалцаа үзүүлэхдээ эрэгтэй, эмэгтэй ажилчинд адил боломж олгон тэгш хандах зарчмыг эрхэмлэвэл зохино.

9. Тахир дутуу ажилчин, бусад ажилчинд адил боломж олгон тэгш хандах зорилгыг үр нөлөөтэй хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн тусгай эерэг арга хэмжээ авсныг бусад ажилчныг алагчилсан гэж үзэхгүй.

10. Нийт ажилчинд хамаарч буй ажлын нөхцөл, цалин хөлсний жишигт уялдуулсан хөдөлмөр эрхлэх бололцоог тахир дутуу хүмүүст олгон хөгжүүлэх арга хэмжээг авбал зүйтэй.

11. Үүнд Тахир дутуу хүмүүсийн мэргэжлийн нөхөн сэргээлтийн тухай 1955 оны зөвлөмжийн VII хэсэгт тусгасан арга хэмжээнээс гадна дараахь арга хэмжээг оруулна:

(a) тахир дутуу хүмүүст зориулж сургалт явуулж, улмаар ажил олгох, тухайн сургалт, ажлыг хөнгөвчлөх үүднээс тахир дутуу хүмүүсийг ажлын байр, ажлын төлөвлөлт, багаж, тоног төхөөрөмж, ажлын зохион байгуулалтад дасгахад чиглэсэн боломжтой үйлдлийг хийхэд нь ажил олгогчдыг хөхиүлэн дэмжих үүднээс санхүүгийн хөшүүргэ хэрэглэх зэрэг хөдөлмөрийн нээлттэй зах зээлд ажлын байр бий болгох зохимжтой арга хэмжээ;

(b) нээлттэй хөдөлмөр эрхлэлтэд хамрагдах бодит боломжгүй тахир дутуу хүмүүст төрөл бүрийн тусгайлсан ажил бий болгоход засгийн газраас зохих дэмжлэг үзүүлэх;

(c) тахир дутуу ажилчдынхаа хөдөлмөр эрхлэлтийн байдлыг сайжруулж, боломжтой бол хэвийн нөхцөлд ажиллахад бэлтгэхэд нь туслах үүднээс тусгайлсан болон үйлдвэрлэлийн газрын хоорондын ажлын зохион байгуулалт, удирдлагын талаархи хамтын ажиллагааг хөхиүлэн дэмжих;

(d) төрийн бус байгууллагуудаас явуулж буй тахир дутуу хүмүүсийн мэргэжлийн сургалт, мэргэжлийн чиг баримжаа, тусгайлсан хөдөлмөр эрхлэлт, ажил хуваарилах үйлчилгээнд засгийн газраас зохих дэмжлэг үзүүлэх;

(e) тахир дутуу хүмүүсийн болон тэдэнд зориулсан бөгөөд зохимжтой бол нийт ажилчинд нээлттэй хоршоо байгуулж, хөгжүүлэхийг хөхиүлэн дэмжих;

(f) тахир дутуу хүмүүсийн болон тэдэнд зориулсан (бөгөөд зохимжтой бол нийт ажилчинд нээлттэй) жижиг үйлдвэр, хоршоо болон үйлдвэрлэлийн бусад төрлийн газрыг байгуулж, хөгжүүлэхэд, хэрэв тэдгээр нь тогтоосон доод жишгийг мөрдөж байгаа бол, засгийн газраас зохих дэмжлэг үзүүлэх;

(g) тахир дутуу хүмүүсийн сургалт, хөдөлмөр эрхлэлтийн байранд хүрэх тээвэр, орох боломж, байран доторх хөдөлгөөнийг саатуулж буй байгалийн биет, харилцаа холбооны, архитектурын саад бэрхшээлийг, шаардлагатай бол шатлан, арилгах; үүнд шинэ барилга, байгууламж барихдаа зохих жишгийг мөрдвөл зүйтэй;

(h) боломжтой бөгөөд зохистой бол нөхөн сэргээлт болон ажил эрхлэх байранд хүрэхэд тохиромжтой тээврийн хэрэгслээр тахир дутуу хүмүүсийн хэрэгцээг хангах;

(i) тахир дутуу хүмүүсийг хөдөлмөр эрхлэлтэд амжилттай татан оруулсан бодит жишээний талаархи мэдээлэл түгээхийг хөхиүлэн дэмжих;

(j) нөхөн сэргээх төв, үйлдвэрлэлийн газар, ажил олгогч болон тахир дутуу хүмүүст шаардлагатай тодорхой бараа, сургалтын материал, тоног төхөөрөмж, түүнчлэн тахир дутуу хүмүүст ажлаар хангагдах, ажлын байраа хадгалахад нь туслалцаа үзүүлэх тусгай хэрэгслийг импортоор оруулахад болон түүнээс хойш оногдуулах дотоодын ямарваа төрлийн татвар, бусад төлбөрөөс чөлөөлөх;

(к) тухайн үед ердийн ажлын цагаар ажиллах боломжгүй буюу цаашид тийм боломжгүй байж болох тахир дутуу хүнийг хүч чадавхид нь тохируулан ажлын цагийг богиносгох болон бусад зохицуулалт хийх;

(л) тахир дутуу хүмүүсийг хөдөлмөрийн ердийн амьдралд улам бүр оролцуулах зорилгоор судалгаа явуулж, үр дүнг нь тахир дутуугийн янз бүрийн төрөл тодорхойлоход хэрэглэх;

(м) тахир дутуу хүмүүсийг мэргэжлийн сургалт, тусгайлсан хөдөлмөр эрхлэлтийн хүрээнд хөдөлмөрлүүлэх цаашдын боломжийг арилгаж, хөдөлмөрийн нээлттэй зах зээлд шилжих явдлыг хөнгөвчлөхөд засгийн газраас зохих дэмжлэг үзүүлэх.

12. Тахир дутуу хүмүүсийг ажил хөдөлмөрийн амьдрал, нийгэмд оруулах буюу эргэн оруулахад чиглэсэн хөтөлбөр боловсруулахдаа сургалтын бүх хэлбэрийг харгалзан үзвэл зүйтэй бөгөөд үүнд мэргэжлийн бэлтгэл, сургалт, сонгох сургалт, өдөр тутмын амьдралын үйл ажиллагаа, түүнчлэн бичиг үсэг болон мэргэжлийн нөхөн сэргээлтэд хамаарах бусад салбарын сургалт шаардлагатай бөгөөд зохимжтой бол багтана.

13. Тахир дутуу хүмүүсийг ажил хөдөлмөрийн ердийн амьдрал, улмаар нийгэмд оруулах буюу эргэн оруулах явдлыг хангах үүднээс тусгай дэмжлэгийн арга хэмжээний хэрэгцээ шаардлагыг харгалзан үзэх нь зүйтэй бөгөөд үүнд өөрт тохирсон ажлаар хангагдах, ажлаа хадгалах, ахиж дэвших боломжийг тахир дутуу хүмүүст олгоход зориулсан аппарат, хэрэгсэл, байнгын тухайлсан үйлчилгээ багтана.

14. Тахир дутуу хүмүүст зориулсан мэргэжлийн нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээний үр дүнг дүгнэх зорилгоор хянаж байх нь зүйтэй.

III. Орон нутгийн оролцоо

15. Хот, хөдөө болон алслагдсан газарт мэргэжлийн нөхөн сэргээлтийн үйлчилгээг орон нутгийн аль болох бүрэн оролцоо, ялангуяа ажил олгогч, ажилчин, тахир дутуу хүмүүсийн байгууллагын төлөөлөгчдийн оролцоотойгоор зохион байгуулж, хэрэгжүүлнэ.

16. Тахир дутуу хүмүүсийн мэргэжлийн нөхөн сэргээлтийн үйлчилгээг зохион байгуулахад орон нутгийг оролцуулахад дараахь зорилго бүхий нарийвчлан төлөвлөсөн олон нийтийн мэдээллийн арга хэмжээ авбал зүйтэй:

(а) тахир дутуу хүмүүс, шаардлагатай бол тэдний гэр бүлийнхэнд ажил хөдөлмөр хийх эрх, боломжийн талаар мэдээлэх;

(б) тахир дутуу хүмүүс ажил хөдөлмөр эрхлэх, нийгмийн амьдралд нэгдэх, дахин нэгдэхэд таагүй нөлөөлөх үзэл, ташаа мэдээлэл, хандлагыг даван туулах.

17. Орон нутгийн удирдлага, бүлгүүд, түүний дотор тахир дутуу хүмүүс өөрсдөө болон тэдний байгууллага тухайн орон нутгийн тахир дутуу хүмүүсийн хэрэгцээг тогтоож, тахир дутуу хүмүүсийг нийт хүн амд хүртээмжтэй үйл ажиллагаа, үйлчилгээнд боломжтой тухай бүрийд хамруулах явдлыг хангах үүднээс эрүүл мэнд, нийгмийн хангамж, боловсрол, хөдөлмөр болон холбогдох бусад нутгийн захиргааны байгууллагатай хамтран ажиллавал зүйтэй.

засгийн янз бүрийн салбарын шаардлагад нийцэх явдлыг хангах үүднээс бодлогын болон техникийн асуудлаар шийдвэр гаргана.

34. Бололцоотой бөгөөд зохимжтой тухай бүрийд байгууллагын ажил олгогч, ажилчдын төлөөлөгчид нь тухайн байгууллагад ажиллаж буй тахир дутуу хүмүүст мэргэжлийн нөхөн сэргээлтийн үйлчилгээ үзүүлэх, ажил дахин хуваарилах, бусад тахир дутуу хүнд ажил олгох боломжийг авч үзэх талаар зохих мэргэжилтнүүдтэй хамтран ажиллана.

35. Байгууллагууд янз бүрийн төрлийн тусгайлсан ажил олгох зэрэг мэргэжлийн нөхөн сэргээлтийн өөрийн үйлчилгээг орон нутгийн болон нөхөн сэргээлтийн бусад албатай нягт хамтран ажиллах үндсэн дээр үүсгэж, явуулахыг бололцоотой бөгөөд зохимжтой тухай бүрийд хөхиүлэн дэмжвэл зүйтэй.

36. Бололцоотой бөгөөд зохимжтой тухай бүрийд ажил олгогчдын байгууллага нь дараахь асуудлаар арга хэмжээ авбал зүйтэй:

(a) тахир дутуу хүмүүст үйлчлэх мэргэжлийн нөхөн сэргээлтийн талаар гишүүддээ зөвлөх;

(b) тахир дутуу хүмүүсийн ажлын нөхцөл, ажлын шаардлагын талаархи мэдээллээр хангах зэргээр тахир дутуу хүмүүсийг ажил хөдөлмөрийн идэвхтэй амьдралд эргэн оруулах явдлыг дэмжих байгууллагуудтай хамтран ажиллах;

(c) тахир дутуу хүмүүст тохирсон ажлын нь үндсэн үүрэг, шаардлагыг нийцүүлэхийн тулд хийж болох зохицуулалтын талаар гишүүддээ зөвлөх;

(d) тахир дутуу хүмүүсийг ажлаас тохиолдлоор халахад хүргэхгүйн тулд үйлдвэрлэлийн аргыг өөрчлөн зохион байгуулснаас үүсэх үр нөлөөг харгалзан үзэхийг гишүүддээ зөвлөх.

37. Бололцоотой бөгөөд зохимжтой тухай бүрийд ажилчдын байгууллага нь дараахь асуудлаар арга хэмжээ авбал зүйтэй:

(a) тахир дутуу ажилчдыг ажилчдын түвшингийн хэлэлцүүлэг, ажилчдыг төлөөлөх зөвлөл, бусад аливаа байгууллагын ажилд оролцуулахыг дэмжих;

(b) өвчин, үйлдвэрлэлийн буюу бусад ослын улмаас тахир дутуу болсон хүмүүсийн мэргэжлийн нөхөн сэргээлт, хамгааллын чиг баримжааг боловсруулан санал болгож, хамтын гэрээ, журам, арбитрын шийдвэр, бусад холбогдох бичиг баримтад тусгуулах;

(c) ажилд дасах, ажлын тусгай зохион байгуулалт хийх, тухайн албанд тэнцэх бэлтгэл сургалт явуулж, туршилтын хугацаа хэрэгжүүлэх, ажлын норм тогтоох зэрэг тахир дутуу хүмүүст чиглэсэн ажилчны түвшингийн зохицуулалтын талаар зөвлөх санал тавих;

(d) үйлдвэрчний эвлэлийн хуралд тахир дутуу хүмүүсийн мэргэжлийн нөхөн сэргээлт, ажил эрхлэлтийн талаар асуудал дэвшүүлж, тахир дутуу хүмүүсийн мэргэжлийн нөхөн сэргээлт, ажил эрхлэлтийн бэрхшээл, боломжийн талаар хэвлэн нийтлүүлж, семинар зохион байгуулж гишүүддээ мэдээлэх.

**VII. Мэргэжлийн нөхөн сэргээлтийн үйлчилгээнд тахир дутуу хүмүүс,
тэдний байгууллага хувь нэмэр оруулах**

38. Энэхүү Зөвлөмжийн 15, 17, 30, 32, 33 дахь хэсэгт заасан нөхөн сэргээлтийн үйл ажиллагаанд тахир дутуу хүмүүс, тэдний төлөөлөгч болон байгууллага оролцохоос гадна тахир дутуу хүмүүс, тэдний байгууллагын мэргэжлийн нөхөн сэргээлтийн үйлчилгээний хөгжилд хамруулах дараахь арга хэмжээг авбал зүйтэй:

(a) тахир дутуу хүмүүсийн ажил эрхлэлт, нийгэмд орох, эргэн орох явдлыг дэмжих үүднээс тахир дутуу хүмүүсийн мэргэжлийн нөхөн сэргээлтэд чиглэсэн орон нутгийн үйл ажиллагааг хөгжүүлэхэд тахир дутуу хүмүүс, тэдний байгууллагыг оролцуулахыг хөхиүлэн дэмжих;

(b) өөрийгөө нийгэмд хүлээн зөвшөөрүүлэх талаар тахир дутуу хүмүүст зориулсан сургалтын хөтөлбөр гаргахад дэмжлэг үзүүлэх зэрэг тахир дутуу хүмүүсийн болон тэдэнд зориулсан байгууллагуудыг хөгжүүлэх, тэднийг мэргэжлийн нөхөн сэргээлт, ажил эрхлэлтийн үйлчилгээнд оролцуулахад засгийн газраас зохих дэмжлэг үзүүлэх;

(c) тахир дутуу хүмүүсийн чадварын талаар эерэг дүр зураг бий болгоход чиглэсэн олон нийтийн боловсролын хөтөлбөр хэрэгжүүлэхэд эдгээр байгууллагад засгийн газраас зохих дэмжлэг үзүүлэх.

**VIII. Нийгмийн хамгааллын хүрээнд
мэргэжлийн нөхөн сэргээлтийн үйлчилгээ явуулах**

39. Энэхүү зөвлөмжийн заалтыг хэрэглэхдээ, гишүүд нь Нийгмийн хамгааллын доод жишгийн тухай 1952 оны конвенцийн 35 дугаар зүйл, Үйлдвэрлэлийн ослын тэтгэврийн тухай 1964 оны конвенцийн 26 дугаар зүйл, Тахир дутуу, өндөр нас, тэжээгчээ алдсаны тэтгэврийн тухай 1967 оны 13 дугаар зүйлийн заалтыг тэдгээр баримт бичгийг соёрхон баталснаас үүсэх үүргийг заавал мөрдөхөөс бусад тохиолдолд удирдлага болговол зүйтэй.

40. Боллоцоотой бөгөөд зохимжтой тухай бүрийд нийгмийн хамгааллын байгууллагууд нь нөхөн сэргээлтийн талаар зөвлөгөө өгөх зэрэг тахир дутуу хүмүүст зориулсан сургалт, ажил хуваарилалт, ажил эрхлэлт (тусгайлсан ажил зэрэг)-ийн хөтөлбөрийг зохион байгуулах, хөгжүүлэх, санхүүжүүлэх буюу эдгээр үйл ажиллагаанд хувь нэмэр оруулах нь зүйтэй.

41. Эдгээр байгууллагаас тахир дутуу хүмүүст ажил эрэлхийлэх хөшүүргэ, хөдөлмөрийн нээлттэй зах зээлд аажмаар шилжихэд дөхөм үзүүлэх арга хэмжээг хангах нь зүйтэй.

IX. Уялдан зохицуулах

42. Мэргэжлийн нөхөн сэргээлтэд хамаарах бодлого, хөтөлбөр нь хөдөлмөр зохицуулалт, ажил эрхлэлтийн ерөнхий бодлого, дэмжлэг, мэргэжлийн сургалт, нийгэмд орох явдал, нийгмийн хамгаалал, хоршоо, хөдөөгийн хөгжил, жижиг үйлдвэрлэл, гар урлал, ажлын аюулгүй байдал, эрүүл мэнд, ажлын арга барил, зохион байгуулалтыг тухайн хүний хэрэгцээнд нийцүүлэх явдал, ажлын нөхцлийг сайжруулах явдалд хамаарах нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийн бодлого, хөтөлбөр (шинжлэх ухааны судалгаа, дэвшилтэт технологи зэрэг)-тэй уялдуулан зохицуулах явдлыг боломжийн хүрээнд хангах арга хэмжээ авах нь зүйтэй.

44. ХҮҮХДИЙН ХӨДӨЛМӨРИЙН ТЭВЧИШГҮЙ ХЭЛБЭРИЙН ТУХАЙ ОЛОН УЛСЫН ХӨДӨЛМӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН 182 ДУГААР КОНВЕНЦ

*1999 оны 6 дугаар сарын 17-ны өдөр баталж,
2000 оны 11 дүгээр сарын 19-ний өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын Ерөнхий бага хурал нь,

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Захиргааны зөвлөлөөс 1999 оны 6 дугаар сарын 1-ний өдөр Женев хотноо зарлан хуралдуулсан 87 дугаар чуулганаар,

хүүхдийн хөдөлмөрийн талаархи үндсэн баримт бичиг болох Хөдөлмөрийн насны доод хязгаарын тухай 1973 оны конвенц болон зөвлөмжийг төгөлдөржүүлэх, хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийг хориглох, устгах асуудлыг үндэсний болон олон улсын хэмжээнд, ялангуяа олон улсын хамтын ажиллагаа, туслалцааг тэргүүлэх чиглэл болгох үүднээс холбогдох баримт бичгийг шинээр батлан гаргах шаардлагыг анхаарч,

хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийг үр дүнтэй устгах нь суурь боловсролыг үнэ төлбөргүй олгохын ач холбогдол, хүүхдийг дээрх хэлбэрийн хөдөлмөрөөс хөндийрүүлэх, нийгмийн амьдралд дасгах болон оруулах, чингэхдээ гэр бүлийнх нь хэрэгцээг анхаарах шаардлагыг харгалзсан цогц бөгөөд шуурхай арга хэмжээг шаардаж буйг анхаарч,

Олон Улсын Хөдөлмөрийн Бага хурлын 1996 оны 83 дугаар чуулганаас батлан гаргасан Хүүхдийн хөдөлмөрийг устгах тухай тогтоолыг санаж,

хүүхдийн хөдөлмөр нь ядуурлаас их хэмжээгээр шалтгаалдаг бөгөөд түүнийг шийдвэрлэх урт хугацааны арга зам, нийгмийн дэвшилд хүргэх эдийн засгийн тогтвортой өсөлт, ялангуяа ядуурлыг арилгах, бүх нийтэд боловсрол олгох үйл ажиллагаанд оршиж байгааг хүлээн зөвшөөрч,

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблейгаас 1989 оны 11 дүгээр сарын 20-ны өдөр батласан Хүүхдийн эрхийн тухай конвенцийг иш үндэс болгож,

Олон Улсын Хөдөлмөрийн Бага хурлын 1998 оны 86 дугаар чуулганаар батласан Хөдөлмөр эрхлэлтэд тавигдах үндсэн зарчим, эрх болон түүний мөрөөр авах арга хэмжээний тухай Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын тунхаглалыг үндэслэж,

хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийн зарим нь Албадан хөдөлмөр эрхлүүлэх тухай 1930 оны конвенц, Боолчлол, боолын худалдаа, боолчлолтой төстэй харилцаа, дадлыг устгах тухай 1956 оны Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын нэмэлт конвенц зэрэг олон улсын бусад баримт бичигт тусгагдсаныг үндэслэж,

Чуулганы хэлэлцэх хэргийн 4 дэх асуудал болох хүүхдийн хөдөлмөрийн талаархи тодорхой саналыг батлахаар шийдвэрлэж,

эдгээр саналыг олон улсын конвенцийн хэлбэрээр гаргахаар тогтож,

* Монгол Улс 2000.10.05-нд соёрхон батласан

дараахь Конвенцийг Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийн тухай 1999 оны конвенц хэмээн нэрлэхээр тогтож, нэг мянга есөн зуун ерэн есөн оны зургаадугаар сарын арван долооны өдөр батлав:

1 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенцийг соёрхон баталж буй гишүүн улс бүр хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийг хориглох, устгахад чиглэсэн үр дүнтэй арга хэмжээ нэн даруй авч хэрэгжүүлнэ.

2 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийн зорилгод нийцүүлэн “хүүхэд” гэсэн нэр томъёо нь 18 насанд хүрээгүй бүх хүнд хамаарна.

3 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийн зорилгод нийцүүлэн “хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэр” гэдэгт:

(а) боолчлолын бүх хэлбэр болон хүүхдийг худалдах, дамжуулан худалдах, өрийн төлөөс, хамжлагын албат болгох, хүчээр буюу албадан хөдөлмөрлүүлэх, түүний дотор зэвсэгт мөргөлдөөнд ашиглах зорилгоор хүчээр буюу албадан оролцуулах зэрэг боолчлолтой төстэй дараахь үйл ажиллагаа хамаарна:

(b) хүүхдийг биеэ үнэлэх, садар самуун сурталчилгааны үйлдвэрлэл буюу садар самуун үзүүлбэрт ашиглах, зуучлах, санал болгох;

(c) олон улсын холбогдох гэрээнд тодорхойлсноор хүүхдийг мансууруулах бодис үйлдвэрлэх, хил дамжуулан худалдах зэрэг хууль бус үйл ажиллагаанд ашиглах, зуучлах, санал болгох;

(d) ажлын шинж чанар, түүнийг гүйцэтгэх нөхцөл нь хүүхдийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал, ёс суртахуунд хор нөлөө үзүүлэх ажил.

4 дүгээр зүйл

1. 3 дугаар зүйлийн (d) дэд хэсэгт заасан ажлын төрлийг холбогдох олон улсын хэм хэмжээ, ялангуяа Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийн тухай 1999 оны зөвлөмжийн 3, 4 дэх хэсгийн заалтыг харгалзан үзсэний үндсэн дээр үндэсний хууль тогтоомжоор, эсхүл ажил олгогч болон ажилчдын байгууллагатай зөвшилцсөний дараа эрх бүхий байгууллагаас тогтооно.

2. Эрх бүхий байгууллага ажил олгогч болон ажилчдын байгууллагатай зөвшилцсөний дараагаар тогтсон ажлын төрлүүд байгаа газрыг тогтооно.

3. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасны дагуу тогтоосон ажлын төрлүүдийн жагсаалтыг үе үе хянаж, шаардлагатай бол ажил олгогч болон ажилчдын байгууллагатай зөвшилцөн өөрчлөлт оруулна.

5 дугаар зүйл

Гишүүн улс бүр ажил олгогч болон ажилчдын байгууллагатай зөвшилцсөний үндсэн дээр энэхүү Конвенцийн хэрэгжилтэд хяналт тавих зохистой арга хэрэгслийг бүрдүүлэх буюу бий болгоно.

6 дугаар зүйл

1. Гишүүн улс бүр хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийг нэн тэргүүнд устгахад чиглэсэн үйл ажиллагааны хөтөлбөр боловсруулан хэрэгжүүлнэ.

2. Үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг холбогдох төрийн байгууллага, ажил олгогч болон ажилчдын байгууллагатай зөвшилцөн, бусад зохих бүлгийн санал бодлыг харгалзан боловсруулах буюу хэрэгжүүлнэ.

7 дугаар зүйл

1. Гишүүн улс бүр энэхүү Конвенцийн заалтуудыг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх, биелэлтийг хангахад чиглэсэн шаардлагатай бүхий л арга хэмжээ, түүний дотор эрүүгийн ял шийтгэл, зохих тохиолдолд бусад шийтгэл бий болгох болон хэрэглэх арга хэмжээ авч хэрэгжүүлнэ.

2. Гишүүн улс бүр хүүхдийн хөдөлмөрийг устгахад боловсролын ач холбогдлыг анхаарч, тогтоосон хугацаанд үр нөлөөтэй хэрэгжүүлэх дараахь зорилгоор арга хэмжээ авч хэрэгжүүлнэ:

(a) хүүхэд тэвчишгүй хэлбэрийн хөдөлмөр эрхлэхээс сэргийлэх;

(b) тэвчишгүй хэлбэрийн хөдөлмөрөөс хүүхдийг хөндийрүүлэх, тэднийг нийгмийн амьдралд дасгах болон оруулахад чиглэсэн шаардлагатай бөгөөд зохистой туслалцааг шууд үзүүлэх;

(c) тэвчишгүй хэлбэрийн хөдөлмөрөөс хөндийрүүлсэн бүх хүүхдэд суурь боловсролыг үнэ төлбөргүй олгох, боломжтой бөгөөд зохих тохиолдолд тэднийг мэргэжлийн сургалтанд хамруулах;

(d) тэвчишгүй хэлбэрийн хөдөлмөр эрхлэх онцгой эрсдэлтэй хүүхдүүдийг илрүүлэн тогтоож, тэдэнтэй тулж ажиллах; түүнчлэн

(e) охидын онцгой нөхцөл байдлыг харгалзан үзэх.

3. Гишүүн улс бүр энэхүү Конвенцийн заалтыг хэрэгжүүлэх үүрэг хүлээсэн эрх бүхий байгууллагыг томилно.

8 дугаар зүйл

Гишүүн улсууд энэхүү Конвенцийн заалтыг хэрэгжүүлэхэд олон улсын хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх болон нийгэм, эдийн засгийн хөгжил, ядуурлыг арилгах хөтөлбөр, бүх нийтэд боловсрол олгох чиглэлээр дэмжлэг үзүүлэх замаар харилцан туслалцаа үзүүлэх зохистой арга хэмжээ авна.

9 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгийг Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд хүргүүлж бүртгүүлнэ.

10 дугаар зүйл

1. Конвенцийг соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгийг Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захирал хүлээн авч бүртгэсэн Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын гишүүн улсад энэхүү Конвенцийг заавал дагаж мөрднө.

2. Гишүүн хоёр улсын Конвенцийг соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгийг Ерөнхий захирал бүртгэсэн өдрөөс хойш арван хоёр сарын дараа энэхүү Конвенц хүчин төгөлдөр болно.

3. Түүний дараа, аливаа гишүүн улсын хувьд соёрхон батласан тухай батламж жуух бичгийг бүртгэснээс хойш арван хоёр сарын дараа хүчин төгөлдөр болно.

11 дүгээр зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан гишүүн улс түүнийг анх хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш арван жил өнгөрсний дараа цуцлах тухай хүсэлтээ Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захиралд илгээн бүртгүүлснээр цуцалж болно. Цуцлах тухай хүсэлтийг бүртгэснээс хойш нэг жил өнгөрсний дараа Конвенцийг цуцалсанд тооцно.

2. Энэхүү Конвенцийг соёрхон батласан гишүүн улс нь өмнөх хэсэгт дурдсан арван жилийн хугацаа дууссаны дараагийн нэг жилийн дотор энэ зүйлд заасан Конвенцийг цуцлах тухай эрхээ хэрэгжүүлээгүй бол Конвенцийг дараагийн арван жилийн хугацаанд дагаж мөрдөх бөгөөд цаашид Конвенцийг цуцлах тухай асуудлыг энэ зүйлд заасан нөхцлийн дагуу арван жилийн хугацаа дуусах тутамд авч үзэж болно.

12 дугаар зүйл

1. Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захирал нь Конвенцийг соёрхон батласан болон түүнийг цуцалж буй тухай Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын гишүүн улсаас ирүүлсэн бүх батламж жуух бичгийг бүртгэн авсан талаар Байгууллагын гишүүн орнуудад мэдээлж байна.

2. Ерөнхий захирал нь Конвенцийг соёрхон батласан тухай хоёр дахь улсын батламж жуух бичгийг хүлээн авч бүртгэсэн тухайг Байгууллагын гишүүн орнуудад мэдээлэхийн хамт Байгууллагын гишүүн орнуудын анхаарлыг Конвенцийн хүчин төгөлдөр болох хугацаанд хандуулна.

13 дугаар зүйл

1. Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Ерөнхий захирал нь өмнөх зүйлүүдэд заасны дагуу бүртгэсэн, Конвенцийг соёрхон батласан тухай батламж жуух бичиг болон цуцлах тухай хүсэлтийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрмийн 102 дугаар зүйлийн дагуу бүртгүүлэхээр Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хүргүүлнэ.

14 дүгээр зүйл

Олон улсын хөдөлмөрийн товчооны Захиргааны зөвлөл шаардлагатай гэж үзвэл энэхүү конвенцийг хэрхэн хэрэгжүүлж байгаа талаархи тайланг Ерөнхий Бага хурлаар хэлэлцүүлж, Конвенцийг бүхэлд нь буюу түүний зарим хэсгийг хянан өөрчлөх тухай асуудлыг Бага хурлын хэлэлцэх хэргийн төлөвлөгөөнд оруулах эсэхийг шийдвэрлэнэ.

15 дугаар зүйл

1. Бага хурлаас энэхүү конвенцийг бүхэлд нь буюу түүний зарим хэсэгт нэмэлт өөрчлөлт оруулсан Конвенцийг батласан бөгөөд тэрхүү шинэ конвенцид өөрөөр заагаагүй бол:

(a) Гишүүн улс нэмэлт өөрчлөлт оруулсан Конвенцийг соёрхон батласан бөгөөд шинэ конвенц хүчин төгөлдөр болохоор хүлээгдэж байгаа бол 11 дүгээр зүйлийн заалтаас үл хамаарч энэхүү Конвенц шууд хүчин төгөлдөр бус болсонд тооцогдоно;

(b) Нэмэлт өөрчлөлт оруулсан Конвенц хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн энэхүү Конвенцийг гишүүн орнууд соёрхон батлахгүй.

2. Энэхүү Конвенц түүнийг соёрхон батласан бөгөөд нэмэлт өөрчлөлт оруулсан конвенцийг батлаагүй гишүүн улсын хувьд ямар ч тохиолдолд анхны хэлбэр, агуулгаараа хүчин төгөлдөр үйлчилнэ.

16 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийн англи, франц хэлээр үйлдсэн эх бичвэрүүд адил хүчинтэй байна.

Төрийн мэдээлэл : Монгол улсын олон улсын

гэрээ

F

67.91

T594

1549